

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

นายวิทยาภรณ์ จรัสด้วง

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0878-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY PARTICIPATION IN ECO-TOURISM
MANAGEMENT OF THALE NOI NON-HUNTING AREA,
KUAN KHANUN DISTRICT, PATTALUNG PROVINCE

Mr. Wittayaporn Jaratdung

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning
Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0878-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อําเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
โดย	นายวิทยาภรณ์ จรัสด้วง
สาขาวิชา	การวางผังเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ขวัญสุวรรณ อติโพธิ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรินทร์)

..... กรรมการ
(นางสาวดวงใจ ช.บุญพันธ์)

วิทยากรณ์ จรัสดีวงศ์ : การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง (THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY PARTICIPATION IN ECO – TOURISM MANAGEMENT OF THALE NOI NON – HUNTING AREA, KUAN KHANUN DISTRICT, PATTALUNG PROVINCE) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวัฒน์ ธาดานิติ, 243 หน้า. ISBN 974-03 – 0878 – 3.

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทและความสำคัญของระบบนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลน้อย 2) ข้อจำกัดและสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวตลอดจนศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ 3) ตรวจสอบและวิเคราะห์กระบวนการวางแผนและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา 5) เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพ และสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ในอนาคตได้อย่างเหมาะสม วิธีการศึกษาใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสังเกตและการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และการสอบถามใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น 2) ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก 4) ด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว 5) ด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว 6) ด้านการส่งเสริมการลงทุน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นการสุ่มแบบง่าย ซึ่งได้แก่ ประชาชนในชุมชนจำนวน 140 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน

ผลการศึกษาพบว่าระบบนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญมีเอกลักษณ์ความสวยงามทางธรรมชาติดึงดูดใจ มีสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านของพื้นที่และสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นหลักใหญ่ รวมทั้งมีศักยภาพการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูงเพราะมีความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ ส่วนกระบวนการวางแผนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นการจัดทำแผนประจำปี โดยเริ่มจัดทำแผนอย่างจริงจังในปีพ.ศ. 2540 สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าประชาชนในชุมชนและผู้นำชุมชนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมวางแผนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเห็นด้วยกับกรอบแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 6 ด้านในระดับมาก แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากนัก

แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสรุปได้ว่าเกิดขึ้นได้จากปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งประกอบด้วย 1) ศักยภาพความพร้อมของชุมชน 2) สิ่งจูงใจ 3) ด้านการจัดการ 4) นโยบายของภาครัฐ 5) อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมและแนวทางการสร้างความร่วมมือ ซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมอาจใช้รูปไทรภาคี คือการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรชุมชน โดยกลุ่มที่เป็นตัวกลางได้แก่องค์กรหรือเอกชนหรือนักวิชาการ ซึ่งในกรณีนี้ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการระดมความคิดเห็นและร่วมกันตัดสินใจ

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา การวางแผนผังเมือง

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4174163025 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD : COMMUNITY PARTICIPATION / ECO-TOURISM MANAGEMENT

WITTAYAPORN JARATDUNG : THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY PARTICIPATION IN ECO-TOURISM MANAGEMENT OF THALE NOI NON-HUNTING AREA, KUAN KHANUN DISTRICT, PATTALUNG PROVINCE. THESIS ADVISOR :ASS. PROF.DR. SUWATTANA THADANITI. : 243 PP. ISBN 974-03-0878-3.

This research aims to: 1) Study the roles and importance of the ecological system in Thale Noi non-hunting area 2) Study the limitations and capability of catering to tourism as well as the area's potential for development 3) Check and analyze the planning processes and tourism promotion in Thale Noi non-hunting area 4) Study the community participation and problem of its 5) Suggest guidelines for developing community participation in the management of tourism which are suited to the area's potential and capability in catering to future tourism. The study employs primary data from observation and field survey, interviews with those involved and questions focus on 6 aspects: 1) Local community participation 2) The management of environmental and tourism resources 3) The provision of education and awareness 4) The management of infrastructure and tourism services 5) The marketing and promotion and guided tours 6) The promotion of investment . The subject group comprises 140 local residents and 100 tourists chosen at simple random.

The study shows that the ecology in Thale Noi non-hunting area is very fertile and the area is a crucial eco-tourism site with attractive and unique natural beauty. The area has the capability to cater to eco-tourism due mainly to its physical environment. It also has great potential for the development of eco-tourism as the area has diverse living organisms. As for the promotion of tourism and annual planning processes, the first serious tourism promotion plan was laid out in 2540 B.E. In terms of community participation, it is found that the local people and the community leaders are willing to take part in the eco-tourism management planning. They also agree to the ideas of eco-tourism management in the 6 aspects above . However, in practice they have not had a chance yet to participate in the management of eco-tourism.

It can therefore be concluded that the development of community participation in eco-tourism can be achieved through factors which encourage community participation namely: 1) The readiness and potential of the community 2) Incentives 3) Management 4) The policies of the public sector 5) Obstacles to the participation and guidelines in fostering participation which include the public sector in a form of tripartite . Cooperation between the public sector and community organizations must be established, with the private sector, or organizations or academics acting as middleman. In this case a committee should be set up to gather ideas and make decisions.

Department.....Regional and Urban Planning

Student's signature.....

Field of study.....Urban Planning

Advisor's signature.....

Academic year... 2001

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้ความรู้และข้อแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณคุณณาคิน แก้วบุญส่ง ฝ่ายวิชาการ สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่ได้กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูลขณะทำการวิจัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล

ขอขอบคุณคุณพิชิต ชันติพันธ์ ประธาน อบต.พนางตุง และคุณสุชาติ ไช้เสน ประธาน อบต. ทะเลน้อย ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กองอนุรักษ์และกองวิจัยกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล

ขอขอบคุณพนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต2 (นครศรีธรรมราช) ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล

ขอขอบคุณคุณบุญญา สุทธิพงศ์ คุณเฉลิมขวัญ โชติพันธ์ คุณพรจิต พิระพัฒน์กุล คุณภาวดี บุญรอดอยู่ คุณวิภาวัลย์ ธาดาประทีป คุณปิยะฉัตร ชาญชัยเจริญกุล ตลอดจนคณาจารย์คณะสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย ทุกท่านที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงทั้งที่กล่าว นามและมีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบคุณงามความดีแก่บุคคลที่กล่าวนามมาแล้วข้างต้น

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ตลอดจนพี่น้อง-หลาน ๆ ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ที่สำคัญ คือ คุณกนกดารา รัตนชัยพร ภรรยาซึ่งได้ให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา จนสำเร็จการศึกษา

วิทยาภรณ์ จรัสด้วง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนที่	ฎ
สารบัญแผนภูมิ	ฏ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่	
1 บทนำ	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
- ขอบเขตการวิจัย	7
- คำจำกัดความของศัพท์	7
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
- ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา	9
- แหล่งที่มาของข้อมูล	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
- ความหมายของการพัฒนา	13
- การมีส่วนร่วมของชุมชน	15
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	25
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
3 สภาพทั่วไป ระบบนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษา	44
- ประวัติความเป็นมา	44
- ลักษณะทางกายภาพ	45
- สภาพสังคมและเศรษฐกิจ	62
- ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	80
- แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	107
บทที่ 4 สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษา	114
- นโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	114
- สภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	118
- ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	121
- ข้อจำกัดและสมรรถนะในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	123
- ศักยภาพในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ...	135
- การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ศึกษาโดยใช้ SWOT Analysis.....	136
บทที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	142
- นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	142
- ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและกลุ่มชุมชนในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	143
- ศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย.	150
บทที่ 6 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	161
- สรุปผลการวิจัย	162
- ข้อเสนอแนะ	186
รายการอ้างอิง	188
ภาคผนวก	192
- ภาคผนวก ก. บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543	193

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม	202
- ภาคผนวก ค. การวิเคราะห์แบบสอบถาม	219
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	243

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงความแตกต่างของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวทั่วไป	31
3.1 แสดงรายชื่อโรงเรียน ที่ตั้งโรงเรียน จำนวนนักเรียนและจำนวนครู	62
3.2 แสดงหมู่บ้าน และจำนวนประชากรในชุมชนทะเลน้อย	63
3.3 แสดงหมู่บ้าน และจำนวนประชากรในชุมชนพนางตุง	63
3.4 แสดงความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชที่มีต่อลำเลียงในพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย จำแนกตามประเภท แหล่งที่อยู่อาศัย	78
3.5 แสดงแหล่งของนกในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	79
3.6 แสดงแผนการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลน้อย	111
3.7 แสดงแนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในอนาคต ที่คาดการณ์แบบจำลองเส้นตรง	112
4.1 แสดงปริมาณนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยเข้าสู่พื้นที่ต่างๆในฤดูกาลท่องเที่ยว	129
4.2 แสดงปริมาณนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยเข้าสู่พื้นที่ต่างนอกฤดูกาลท่องเที่ยว	130
5.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและการร่วมกิจกรรมในชุมชน	151
5.2 แสดงกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	157
6.1 แสดงแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่	165

สารบัญแนที่

แนที่	หน้า
3-1 แ่นที่พื้นที่ศึกษาจังหวัดพัทลุง	46
3-2 แ่นที่พื้นที่ศึกษา อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง	47
3-3 แ่นที่เขตปกครอง จังหวัดพัทลุง	48
3-4 แ่นที่แสดงความสูงของพื้นที่ศึกษา	52
3-5 แ่นที่แสดงการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินของพื้นที่ศึกษา	53
3-6 แ่นที่พื้นที่ศึกษาเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ...	55
3-7 แ่นที่แสดงเส้นทางคมนาคมของพื้นที่ศึกษา จังหวัดพัทลุง	56
3-8 แ่นที่แสดงเส้นทางคมนาคมของพื้นที่ศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่ารอบทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง	57
3-9 แ่นที่แสดงอาณาเขตที่ตั้งของชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง	61
3-10 แ่นที่แสดงทำยประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	68
3-11 แ่นที่แสดงภาพถ่ายทางอากาศ ปีพ.ศ. 2538	75
3-12 แ่นที่แสดงระดับความลึกของน้ำในทะเลน้อย	76
3-13 แ่นที่แสดงที่ตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	84
3-14 แ่นที่แสดงพื้นที่ท่องเที่ยวรอบทะเลน้อย	85
3-15 แ่นที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวรอบบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	86
3-16 แ่นที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง	87

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1-1 แสดงวิธีดำเนินการวิจัย	12
2-1 แสดงแบบจำลองการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศที่เป็นผลเนื่องจากการรบกวน	27
2-2 แสดงหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)	29
2-3 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย	43
3-1 แสดงโครงสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	110
4-1 แสดงแผนหลักการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	116
4-2 แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวกับระบบนิเวศ	126
6-1 แสดงลำดับการพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ	175

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3-1 แสดงสภาพภูมิประเทศของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย(พื้นที่ศึกษา)	49
3-2 แสดงสภาพภูมิประเทศริมทะเลน้อยที่มีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วไป	49
3-3 แสดงพื้นที่ชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยบริเวณริมทะเลน้อย	50
3-4 แสดงพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (พื้นที่ศึกษา)	50
3-5 แสดงที่ทำการ อบต.พนางตุง	58
3-6 แสดงที่ทำการ อบต.ทะเลน้อย	58
3-7 แสดงสถานีตำรวจภูธรตำบลทะเลน้อย	58
3-8 แสดงที่ตั้งโรงเรียนพนางตุงระดับมัธยมศึกษาตั้งอยู่ที่ตำบลพนางตุง	58
3-9 แสดงที่ตั้งของสถานีอนามัยตำบลพนางตุง.....	59
3-10 แสดงที่ตั้งของสถานีอนามัยตำบลทะเลน้อย	59
3-11 แสดงประปาของตำบลพนางตุง-ทะเลน้อย	60
3-12 แสดงตู้โทรศัพท์สาธารณะบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง	60
3-13 แสดงตู้โทรศัพท์สาธารณะบริเวณลานจอดรถใกล้กับร้านอาหาร	60
3-14 แสดงสภาพชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยริมทะเลน้อย หมู่ที่ 4 บ้านบนออก ตำบลทะเลน้อย	72
3-15 แสดงสภาพชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง	72
3-16 แสดงสภาพชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง	72
3-17 แสดงศูนย์ศิลปาชีพ (ทอผ้า) หมู่ที่ 7 บ้านหัวป่าเขียว ตำบลทะเลน้อย	73
3-18 แสดงศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูด หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง	73
3-19 แสดงศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร(กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปลายตรอกร่วมใจ) ตำบลทะเลน้อย	73
3-20 แสดงการผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์กระจูดศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปลายตรอกร่วมใจ) ตำบลทะเลน้อย	74
3-21 แสดงการประกอบเลี้ยงกระดูกของประชาชนในชุมชนทะเลน้อย	74
3-22 แสดงวิถีชีวิตประชาชนในชุมชนกับการประกอบอาชีพผลิตภัณฑ์กระจูด	74
3-23 แสดงเส้นทางคมนาคมคลองตะเคิงที่เชื่อมต่อพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่า- ทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง กับพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่า- ทะเลน้อย อำเภอยะวดี จังหวัดนครศรีธรรมราช	77

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3-23 แสดงเส้นทางคมนาคมคลองตะเคียนที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่า- ทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง กับพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่า- ทะเลน้อย อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช	77
3-24 แสดงเส้นทางคมนาคมภายในชุมชน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	77
3-25 แสดงศาลาพักผ่อนนักท่องเที่ยวในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	90
3-26 แสดงศาลาพักผ่อนนักท่องเที่ยวและท่าเรือบริการนักท่องเที่ยวในบริเวณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	90
3-27 แสดงท่าเรือขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พนางตุงใกล้กับ สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	91
3-28 แสดงศาลาพักผ่อนและท่าเรือขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทะเลน้อย	91
3-29 แสดงนักท่องเที่ยว (ต่างประเทศ) ที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	92
3-30 แสดงนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	92
3-31 แสดงนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในช่วงวันหยุด- สุดสัปดาห์	93
3-32 แสดงนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในช่วงเทศกาล	93
3-33 แสดงเส้นทางเดินเรือนำเที่ยวพื้นที่ A รอบทะเลน้อย	94
3-34 แสดงเส้นทางเดินเรือนำเที่ยวพื้นที่ A รอบทะเลน้อย	94
3-35 แสดงศาลานางเรือม ที่หยุดพักและบริการห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยวที่- ท่องเที่ยวเส้นทางพื้นที่ A	94
3-36 แสดงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการเรือท่องเที่ยวเส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย ...	95
3-37 แสดงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการเรือท่องเที่ยวเส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย ...	95
3-38 แสดงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นคณะและสนใจในการศึกษารวมชาติวิทยา บริเวณทะเลน้อย	95
3-39 แสดงทะเลบัวในทะเลน้อยที่จัดเป็นเส้นทางเดินเรือให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชม ในเส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย	96
3-40 แสดงทะเลบัวในทะเลน้อยที่จัดเป็นเส้นทางเดินเรือให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชม ในเส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย	96
3-41 แสดงนกที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่น้ำเปิดของทะเลน้อย (เขตห้ามล่าสัตว์ป่า- ทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง) เส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย	97

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3-42 แสดงนกที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	97
3-43 แสดงพื้นที่แรมซาร์ไซด์ (Ramsar Site) พรุควนชีเลียนสำหรับนักท่องเที่ยว เส้นทางพื้นที่ B เข้าไปชมนกที่หอบังไพร	98
3-44 แสดงแหล่งที่อยู่อาศัยของนกที่สามารถมองเห็นได้จากหอดูนก (หอบังไพร)	98
3-45 แสดงเส้นทางเดินเรือท่องเที่ยวในพื้นที่ B	98
3-46 แสดงหอดูนก (หอบังไพร)	99
3-47 แสดงสภาพภูมิประเทศมองจากหอดูนก (หอบังไพร) ควนชีเลียนพื้นที่ B	100
3-48 แสดงแหล่งที่อยู่อาศัยของนกบริเวณควนชีเลียนพื้นที่ B	100
3-49 แสดงแหล่งทำรังและวางไข่ของนกบริเวณควนชีเลียนพื้นที่ B	100
3-50 แสดงเรือนำเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวเข้าไปยังควนชีเลียนพื้นที่ B เพื่อไปชมนกที่- หอบังไพร	101
3-51 แสดงเส้นทางเดินไม้แบบชั่วคราวเข้าไปยังหอบังไพรสำหรับนักท่องเที่ยว	102
3-52 แสดงพื้นที่จอดรถนักท่องเที่ยวในพื้นที่ หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง	104
3-53 แสดงพื้นที่จอดรถนักท่องเที่ยวในพื้นที่ หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง	104
3-54 แสดงที่ตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	104
3-55 แสดงบ้านพักนักท่องเที่ยวของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน	105
3-56 แสดงบ้านพักพรมเงินไว้บริการนักท่องเที่ยวที่พัkd้าง	105
3-57 แสดงบ้านพักนักท่องเที่ยวที่พัkd้าง	106
3-58 แสดงบ้านพักสัณยงของเอกชนไว้บริการนักท่องเที่ยวที่พัkd้าง	106

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์สำคัญประการหนึ่งของอุตสาหกรรมกาให้บริกาที่ประสบความสำเร็จในการทำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอย่างมาก การจัดการแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เป็นการจัดการที่กำหนดมาจากส่วนกลางหรือหน่วยงานของรัฐ โดยมี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ ในการประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) หรือ Earth Summit ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2535 ได้มีการประชุมเพื่อการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของโลกร่วมกัน และได้ร่วมลงนามรับรองเอกสารสำคัญอันได้แก่ Agenda 21 คือแผนแม่บทโลก ซึ่งเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดนโยบายของรัฐบาลและเอกชนในโลก ตลอดจน เป็นทางเลือกของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้การพัฒนาเศรษฐกิจก็จะไม่หยุดนิ่งลง แต่สามารถ เปลี่ยนแปลงวิถีทางเพื่อให้การทำลายสิ่งแวดล้อมน้อยลง (มิศรา สามารถ,2543) และจากการ ประชุมครั้งนั้นได้พิจารณาถึงทางเลือกของการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จากการท่องเที่ยวกระแสหลัก ทำให้เกิดกระแสสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ

1. กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก
2. กระแสของตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง มีปริมาณนักท่องเที่ยว "แบบมีคุณภาพ" เพิ่มขึ้น ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม อันเป็นประเด็นหลักของสังคมโลก
3. กระแสการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจากประชาชนระดับรากหญ้า เพื่อบรรลุซึ่งแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จึงเป็นประเด็นแลกเปลี่ยนในส่วนขององค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบหลักคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีความพยายามจัดทำนโยบาย "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ขึ้นรองรับกับกระแสดัง

กล่าว คำถามที่สำคัญคือ จะจัดความสมดุลระหว่างความต้องการเงินตราต่างประเทศ เข้ามาพัฒนาประเทศในกระแสบริโคโนมียกับการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาได้อย่างไร ส่งผลให้การคิดค้นรูปแบบ "การจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วม ของประชาชน" ซึ่งเป็นกิจกรรมภายใต้โครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ จึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่สามารถตอบสนองและพัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนได้ ภายใต้มิติต่างๆ เช่น มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านการเมือง มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และมิติด้านเศรษฐกิจ (พจนานุกรม, 2540) แต่ในทางปฏิบัติชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเท่าใดนัก ทำให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่บรรลุผล ดังนั้นแนวทางในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่พัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development Management) ประกอบด้วยพื้นที่ชุมชน (Area Aspect) ภาระหน้าที่ (Function Aspect) และการมีส่วนร่วม (Participation Aspect) สามารถประสานกลไกของรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เป็นอย่างดี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พุทธศักราช 2540-2544) ที่มุ่งเน้นแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่กับ หน้าที่และการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ในกระบวนการบริหารจัดการพัฒนาต่างๆ จากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายกระจายอำนาจและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ องค์กรท้องถิ่นระดับล่างนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 79 หมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งถือเป็นมาตรหลักของการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่าเป็นแนวทางให้รัฐจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ ทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมและกำจัดการมลพิษ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วม 5 ฝ่าย คือ รัฐ ชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนและปัจเจกชน (มิศรา สามารถ, 2543)

พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในระดับความสมบูรณ์ค่อนข้างมาก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542) การตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมทะเลสาบมีความสำคัญทางด้านธรรมชาติวิทยา มีความหลากหลายทางชีวภาพ และพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญ

โดยมติคณะกรรมการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเห็นชอบเสนอให้เป็น “Ramsar Site” แห่งแรกของประเทศไทย (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีพื้นที่อยู่ในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีเนื้อที่ 104,375 ไร่ (167 ตารางกิโลเมตร) มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชน 2 ตำบล คือตำบลทะเลน้อยและตำบลพนางตุง มีประชากร 14,474 คน จาก 3,453 ครัวเรือน ชุมชนประกอบอาชีพการประมง เลี้ยงสัตว์ ทำนากระจูด ค้าขาย และธุรกิจบริการให้เช่าเรือนำเที่ยว

ในระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 3 ถึงฉบับที่ 5 ได้มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวมาโดยตลอด ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พุทธศักราช 2525-2529) รัฐบาลได้กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเสนอ เป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับชาติสำหรับเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย โดยมีหน่วยงาน กรมป่าไม้เป็นผู้รับผิดชอบ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539) ในแผนการท่องเที่ยวโครงการ จัดตั้งเขตพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายฝั่งทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่ทะเลน้อยจนถึงทะเลหลวงในพื้นที่การปกครองของจังหวัดพัทลุง เพื่อสนองอุปสงค์แก่นักท่องเที่ยวทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีความสำคัญระดับเอเชียอาคเนย์ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นจาก 47,203 คนในปี 2540 เพิ่มขึ้นเป็น 131,748 คน ในปี 2542 ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดปัญหาจากผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนเช่น ปัญหาการให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอ ความไม่เป็นระเบียบของการจัดการท่องเที่ยว ที่จอดรถ ท่าเรือและที่พัก รวมถึงปัญหาการเพิ่มขึ้นของมลพิษต่างๆ เช่น น้ำเน่าเสีย ขยะมูลฝอย เนื่องจากการจัดการระบบระบายน้ำทิ้งที่ไม่มีประสิทธิภาพในเขตชุมชนยังคงระบายน้ำลงทะเลโดยตรง ปัญหาการจัดเก็บขยะไม่ทั่วถึง ตลอดจนปัญหามลภาวะทางเสียงจากเรือนำเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาอุปสรรคการให้บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยพบว่าขาดมัคคุเทศก์ที่มีความรู้เฉพาะ และนักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งในแง่การรักษาความสะอาด การส่งเสียงดังในแหล่งธรรมชาติ และการไม่เข้าใจในวัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมาก (มิสรา สามารถ, 2543) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นศักยภาพที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและอนุรักษ์ธรรมชาติแต่ก็มีศักยภาพที่จะทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเช่นกัน ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับประโยชน์และตระหนักถึงเป้าหมายของการ

อนุรักษ์ควรรักษาไว้ได้เงื่อนไขของการจัดการที่ดี ที่ก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนและปกป้องธรรมชาติ (ชยันต์ ผลโคก, 2541) ซึ่งกลยุทธ์ของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม มีเจ้าของพื้นที่หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักโดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว สถาบันต่างๆในสังคม องค์กรประชาชน และประชาชนท้องถิ่น ต้องให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ รักษาสภาพ ไม่ทำลายหรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,2542) กล่าวคือ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ในทางกลับกันถ้าชุมชนมีความเข้มแข็ง หรือมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ย่อมทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปในทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้น

ในปัจจุบันสภาพปัญหาของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยทั่วไป กระบวนการวางแผนเพื่อพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ยังปราศจากการมีส่วนร่วมหรือการรับรู้และตัดสินใจจากองค์กรชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ดังนั้นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรต้องดำเนินการด้วยกลยุทธ์ดังนี้คือการปรับเปลี่ยนบทบาทปรับดุลย์ของการมีส่วนร่วมทางการพัฒนา ด้วยการเร่งสร้างสมรรถนะทางการพัฒนา (Capacity Development) ของภาคประชาชน โดยระบุอาณาบริเวณ (Area) กลุ่มเป้าหมาย (Target Groups) โดยมีการปรับโครงสร้างและกระบวนการของการมีส่วนร่วมทางการพัฒนา เพื่อให้รองรับกับการสร้างสมรรถนะทางการพัฒนา (ชัยอนันต์ สมุทวนิช,2538) โดยที่การกระจายอำนาจบริหารจัดการ การโอนอำนาจ (Devolution) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะตัดสินใจอย่างอิสระในกิจกรรมของท้องถิ่นด้วยตนเอง (ปธาน สุวรรณมงคล, 2540) ปัจจุบันจึงได้มีความพยายามที่จะสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนา และการอนุรักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศไปพร้อมๆกับการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว และพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถนะหรือศักยภาพในการรองรับการพัฒนา (Carrying Capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สมรรถนะของระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม (Ecological or Environmental Carrying Capacity) ซึ่งหมายถึง ความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยไม่ทำลายความสมดุลย์ของระบบนิเวศ (วรรณศิลป์ พีระพันธุ์,2536)

ดังนั้นการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะทำให้ทราบถึงแนวทางที่ประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมและได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง (ทิวทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527) ซึ่งในกรอบการศึกษาของผู้วิจัย ได้กำหนดประเด็นของขั้นตอนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการค้นหาปัญหา ขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการปฏิบัติงานและขั้นตอนการประเมินผล ซึ่งชุมชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหรือเข้าร่วมในทุกขั้นตอน (วรางคณา วัฒนโย , 2540) ซึ่งกลุ่มชนที่มีบทบาทในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกได้ 2 กลุ่มคือ ประชาชนทั่วไป และผู้นำประชาชนในท้องถิ่น (ปรัชญา เวชสารัชช , 2528) ซึ่งในการศึกษาข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากประชาชนในชุมชนและผู้นำชุมชน รวมทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและรวมถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย (มิตรา สามารถ, 2543) และผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 6 ด้าน ดังนี้ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , 2542)

1. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
3. ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
4. ด้านการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว
5. ด้านการจัดการและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ
6. ด้านการส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การที่ชุมชนท้องถิ่นมีความรักและผูกพันกับพื้นที่อยู่อาศัย มีสิทธิที่จะดำรงอยู่ในพื้นที่เพราะได้ดูแลปกป้องพื้นที่ การนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงชีพในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ เพราะชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างรู้คุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับแต่เฉพาะนักท่องเที่ยวและรัฐบาลในการอนุรักษ์ปกป้องธรรมชาติเท่านั้น ชุมชนเป็นส่วนสำคัญหรือกลไกสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Tourist Authority of Thailand, 1988) และถ้าชุมชนมี

ความเข้มแข็งหรือมีแนวทางในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เอาชุมชนมาเป็นพื้นฐาน จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพที่จะสงวน รักษา คุ้มครองสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ตลอดจนนํารายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ

ประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เนื่องมาจากในปี พ.ศ. 2538 ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ศึกษาเรื่อง “โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศที่ประสานประโยชน์ระหว่างเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แล้วนำมาประยุกต์ใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการวางแผนการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจต่อประชาชนในท้องถิ่นด้วย และพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในภาคใต้ที่ควรส่งเสริม คือ พื้นที่ประเภทอุทยานแห่งชาติ วนอุทยานและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าต่าง ๆ ซึ่งสวยงามและมีคุณค่าตามธรรมชาติ (ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538) ซึ่งในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย ที่ยังคงมีความต้องการและความจำเป็นในการจัดการที่ดีในการรักษาระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพให้คงอยู่และใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการที่จะศึกษา “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย” เพราะถ้าชุมชนมีความเข้มแข็ง ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โดยมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ก็จะส่งผลทั้งในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยรวมทั้งสิ่งแวดล้อมกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในชุมชนของตน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นสะท้อนกลับมาสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เป็นการมีระบบร่วมกันประสานประโยชน์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ในการดำรงอยู่ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ และมนุษย์กับมนุษย์ เป็นการแสดงเอกลักษณ์เฉพาะในการดำรงชีพและแสดงเอกลักษณ์ของชุมชนร่วมกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทและความสำคัญของระบบนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
2. ศึกษาข้อจำกัดและสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวตลอดจนศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่
3. ตรวจสอบและทบทวนกระบวนการวางแผนและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
4. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
5. เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพ และสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

3. ขอบเขตการวิจัย

1. เขตพื้นที่การศึกษา ทำการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ครอบคลุมในพื้นที่ตำบลพนางตุงและตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน ทั้งหมดรวม 104,375 ไร่ หรือ 167 ตารางกิโลเมตรรวมพื้นที่ทะเลโดยรอบ
2. ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาบทบาทและความสำคัญของระบบนิเวศพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

4. คำจำกัดความของศัพท์

1. ระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง ระบบความสัมพันธ์และการกระทบกระทั่งระหว่างสิ่งที่มีชีวิตทั้งหมดภายในบริเวณที่กำหนดกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ การเคลื่อนย้ายของพลังงานมีลักษณะเป็นลำดับขั้น (Trophic) ที่กำหนดได้แน่นอน มีการแปรผันปรับตัวของอินทรีย์และวัฏจักรของสาร (A.G.Tansley, 1935)
2. พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) หมายถึง พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่ฉ่ำน้ำ มีน้ำท่วม มีน้ำขัง พื้นที่พรุ พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือน้ำท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด

น้ำกร่อยและน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลและพื้นที่ของทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6.00 เมตร

3. ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีประโยชน์สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หรือมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชหญ้า สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน รวมทั้งกำลังงานจากมนุษย์ด้วย

4. การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรู้จักนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด ใช้ได้นานและต้องการกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกันโดยถูกต้องตามกาลเทศะด้วย

5. การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางจากถิ่นที่อยู่เป็นการชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่อาจมีวัตถุประสงค์ด้านอื่นๆ เช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมเยือนเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้อง เพิ่มพูนประสบการณ์เปลี่ยนบรรยากาศ

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

7. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง ความร่วมมือของกลุ่มคนหรือชุมชนที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน มีบทบาทและดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกันในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีความรับผิดชอบและสัมพันธ์กัน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของระบบนิเวศต่อชุมชน และการท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

2. ทราบถึงแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ และข้อจำกัดในพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและภาครัฐในระยะยาว

3. ทราบถึงกระบวนการวางแผน และส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

4. ทราบถึงกลไกและเทคนิคในการที่จะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

5. ทราบถึงแนวทางในการนำเสนอแนะมาตรการ และยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

6. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นแนวทางให้กับพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือมีปัญหาที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

6. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา

1. ศึกษานโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับประเทศ ระดับภาคและท้องถิ่น
2. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิโดยการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) ได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับ

3.1.1 สถานภาพปัจจุบันของระบบนิเวศพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และปัญหา ด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

3.1.2 ข้อจำกัดและสมรรถนะรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่

3.1.3 ทักษะและพฤติกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการรับทราบแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากร การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2 การสังเกตและการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำนวน 11 ราย ได้แก่ ชัยพฤกษ์ วีระวงศ์ ผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย พิเชิต ชันดีพันธ์ ประธานอบต.พนางตุง แดง จันวิเศษผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่3 ต.พนางตุง สรวัง สุวรรณวงศ์ อดีตสมาชิกอบต.พนางตุง สุชาติ ไช้เสนประธานอบต.ทะเลน้อย ตรีพล เทพไชย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่1ต.ทะเลน้อย สมบูรณ์ อรุณรัตน์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่2 ต.ทะเลน้อย สมพร รักษาแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่3ต.ทะเลน้อย เจียร ยอมรัมย์จวน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่5ต.ทะเลน้อย นอง แก้วช่วย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่7ต.ทะเลน้อย บุญส่ง วิเชียรบุตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่9ต.ทะเลน้อย

และการสอบถามประชาชนในชุมชนจำนวนตัวอย่าง 140 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละค่าเฉลี่ยทางสถิติ และนักท่องเที่ยว จำนวนตัวอย่าง 100 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละค่าเฉลี่ยทางสถิติ

4. การวิเคราะห์

- 1) สภาพปัญหาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน
- 2) ปัญหาและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. สรุปแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งนำเสนอข้อมูลผลการวิจัย ในรูปของการบรรยายความเรียง แผนที่ แผนภูมิ ตาราง และรูปภาพ

7. แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา สามารถแบ่งออกตามแหล่งที่มาได้ 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการบันทึกและเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ โดยการสำรวจภาคสนาม การสังเกต การสอบถามประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

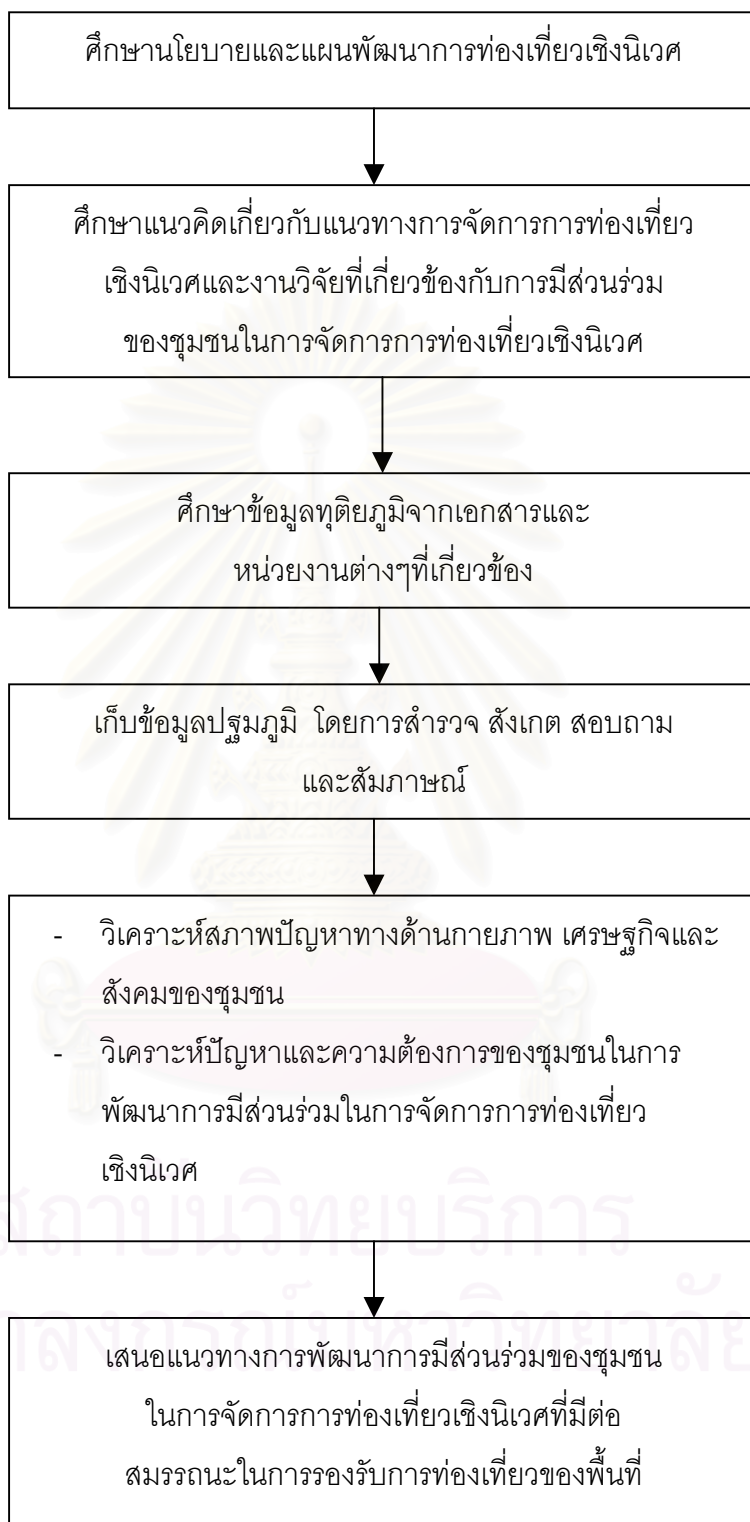
- กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- ห้องสมุด สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT.)
- หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศจากกรมแผนที่ทหาร
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1-1 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกรอบการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ในปัจจุบันบทบาทและยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการศึกษาถึง กระบวนการและนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน เพราะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน จะเป็นตัวกำหนดบทบาทของประชาชนในชุมชนที่จะเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ซึ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้สามารถแบ่งได้เป็น 4 หัวข้อใหญ่ได้ดังนี้

1. ความหมายของการพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 2.2.1 ความหมายและแนวคิดการมีส่วนร่วม
 - 2.2.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม
 - 2.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.3.1 ความหมายและโครงสร้างของระบบนิเวศ
 - 2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.3.3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.3.4 สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการพัฒนา

นักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงความหมายของ “การพัฒนา (Development)” ดังเช่น สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (Planned change) ซึ่งทิศทางที่กำหนดขึ้นจะต้องเป็นการกระทำเชิงบวกที่กลุ่มหรือชุมชนสร้างขึ้น จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา (Desired change)

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึงความเจริญ การรอกงาม การเติบโตเต็มที่ โดยการพัฒนาจะมีแนวความคิด แนวทางหรือวิธีการต่างๆ มีหลักการพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลหรือประชาชนทั่วไปของสังคม เจริญเติบโตเต็มที่ทั้งทางร่างกายและสติปัญญา

ตลอดจนสามารถทำงานได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ กล่าวคือเป็นการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีขีดความสามารถในการเพิ่มผลผลิตเพิ่มรายได้ และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และการพัฒนาจะสัมฤทธิ์ผลได้ก็ต่อเมื่อประชาชน เป็นผู้กระทำการพัฒนา โดยมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง

ดิเรก ฤกษ์ห่อราย (อ้างถึงใน ทวี ทิมขำ, 2528) มีแนวคิดในการพัฒนาว่ามีลักษณะเป็นกระบวนการดังนี้ คือ

1. การพัฒนาเป็นกระบวนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของบุคคล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม
 2. การพัฒนามุ่งให้เกิดความเสมอภาคกันในสังคมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม
- การพัฒนาสามารถสร้างให้เกิดการกระจายอย่างทั่วถึง ทั้งรายได้ของคนในชุมชน และการบริการ ต่างๆที่รัฐพึงให้แก่ประชาชน โดยให้มีช่องว่างระหว่างชุมชนในชนบทและในเมืองให้น้อยที่สุด

ทวี ทิมขำ (2528) ได้กล่าวถึงการพัฒนา ว่าการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่ โดยสามารถวิเคราะห์การให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนา” จากแนวทาง 3 ด้านคือ

1. ด้านความก้าวหน้า
2. ด้านการวางแผนเพื่อให้เกิดความเจริญ
3. ด้านวิธีการในการดำเนินการพัฒนา

สานิตย์ บุญชู (1983) กล่าวว่าการพัฒนา คือสิ่งที่มีผลกระทบต่อเราทุกคน ในทางใดทางหนึ่ง ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่ปัจเจกชนแต่ละคนต้องการที่จะยกระดับของตัวเองให้ดีขึ้น เท่านั้น เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาคือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนให้มีมาตรฐาน สูงขึ้น ดังนั้นควรมุ่งเน้นให้การพัฒนาบรรลุไปสู่เป้าหมาย ในทิศทางที่เกิดประโยชน์กับคน ส่วนใหญ่ และการพัฒนาที่ควรนำไปใช้กับกลุ่มหรือชุมชนนั้น ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งการปรับปรุงให้ดีขึ้นสำหรับคนส่วนใหญ่ของชุมชน
2. เป็นอันตรายาให้น้อยที่สุด และเป็นประโยชน์ต่อทุกๆ คนในชุมชน

ดังนั้นการพัฒนาในบริบทที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ต่างๆ ในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งกระทำทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นพื้นฐาน โดยมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนและแน่นอน รวมทั้งกำหนดอัตราการเปลี่ยนแปลง (Rate of change) ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามที่ต้องการ ดังนั้นการพัฒนาทุกชนิดจะเป็นการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงทุกชนิดนั้นสามารถจะเป็นการพัฒนาได้ (ทวี ทิมขำ, 2528)

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทางเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลให้มีมาตรฐานสูงขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมและการพัฒนาจะสัมฤทธิ์ผลได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในชุมชน เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นๆ

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1 ความหมายและแนวคิดการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายและแนวคิดของคำว่า “การมีส่วนร่วม (Participation)” ไว้ดังเช่น ยูว์ฉวน วุฒิเมธี (2526) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณา ตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันมนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการที่ประชาชนมีโอกาสอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงครอบงำบังคับ ให้ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมระดมทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ เพื่อการดำรงชีพตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม เป็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปแบบการตัดสินใจที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนเองอย่างเชื่อมั่นเพื่อเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ เสน่ห์ จามริก (2527) ที่กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในชุมชนว่า ควรให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้กำหนดกิจกรรมและวิธีการเอง

Franklyn Lisk (อ้างถึงในชินรัตน์ สมสืบ 2539) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในมุมมองที่กว้างว่า เป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกๆระดับ และทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง โดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบแนวคิดการมีส่วนร่วม สัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวล

ชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหารและการประเมินผลของแผนงานและโครงการต่างๆ ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นอิทธิพลของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบาย ที่เกี่ยวกับการจัดสรรและการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเพื่อการผลิต
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและดำเนินการกิจกรรมต่างๆ จะสร้างโอกาสด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้ การจ้างงานและเพิ่มการกินดีอยู่ดี
3. การมีส่วนร่วมเป็นการตัดสินใจของประชาชนที่สนองต่อความต้องการในการที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองนำมาซึ่งการกระจายอำนาจทางการบริหารและทรัพยากรไปสู่ระดับท้องถิ่น

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย ในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดนั้น จะได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการแท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอกัน และผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการนั้นด้วย

ปกรณ ปรียากร (อ้างถึงในไชยชนะ สุทธิวรชัย 2536) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนคือ การที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขและร่วมมือผลประโยชน์ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะคือ

1. เป็นผู้มึบทบาทสำคัญในการกำหนดความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน
3. เป็นผู้มึบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อรพินท์ สบโชคชัย (2538) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในเชิงพัฒนาชนบทว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนหรือประชาชนในการที่เข้ามาร่วมมือบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาของภาครัฐ และสำหรับการมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้างกว่านั้นจะหมายถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของชุมชนโดยตรง โดยจะร่วมไปถึงการมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมือง โดยที่จะมีได้ทุกระดับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในระดับชาติลงไปถึงระดับหมู่บ้าน และจะเป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ประชาชนยินดีมาร่วม และสมาชิกทุกคนจะร่วมรับประโยชน์และการร่วมลงทุนลงแรงด้วย

2.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527) กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ร่วมศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ปกรณัม ปรียากร (อ้างถึงใน ร.ต.อ. สุชาติ อรุณวุฒิมวงศ์, 2541) กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะคือ

1. ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
2. ประชาชนเป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐาน
3. ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
4. ประชาชนเป็นผู้ที่ได้รับความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสละทรัพยากร วัสดุ ร่วมสละแรงกายและร่วมสละเวลา

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2524) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้ร่วมการ
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

Lee.J.Cary (อ้างถึงใน ปาวิชาติ วลัยเสถียร , 2543) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามบทบาทและหน้าที่ของผู้เข้าร่วมดังนี้

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นผู้เข้าประชุม (Attendance at Meeting)
3. เป็นผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution)
4. เป็นกรรมการ (Membership on Committees)
5. เป็นประธาน (Leader)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ 2527) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่เป็นสมาชิกจนถึงเป็นผู้นำดังนี้

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุม
3. เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วย
4. เป็นกรรมการ
5. เป็นประธานกรรมการ
6. สมาชิกผู้นั้นทำอะไรระหว่างประชุม
7. สมาชิกผู้นั้นเล่นบทบาทอะไรในที่ประชุม

ประธาน สุวรรณมงคล (อ้างถึงใน ปาฐกถา วลัยเสถียร 2543) กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์

Jean – Claude Garcia – Zamor (1985) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมว่าเป็น การสร้างทัศนคติในการวางนโยบายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่จะเข้าไปถึงวัตถุประสงค์และได้มอง ถึงผลที่จะตามมาในการมีส่วนร่วม ส่วนรูปแบบหรือปัจจัยอื่น ๆ ในการวางแผนและการจัดการจะ เป็นการเสนอแนวทางเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมให้เป็นระบบและกิจกรรมขององค์กร

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยมีนัก วิชาการได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยไว้หลายทรรคนะด้วยกันคือ

World Health Organization (อ้างถึงใจสานิตย์ บุญชู 2527) ได้กล่าวนำเสนอปัจจัย พื้นฐานในการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้าน ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้น มีเหตุผลอยู่ 2 ประการคือ

1.1 การมองเห็นว่าจะได้รับประโยชน์จากสิ่งตอบแทนในสิ่งที่งานทำไป ซึ่งถือเป็น เรื่องการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

1.2 การได้รับคำบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมโดยมีส่วนร่วมจูงใจเป็น ตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวชนบทเป็นจำนวนมาก จะเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้เนื่อง จากการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีได้จัดรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ ลักษณะ การทำงาน กฎระเบียบ แบบแผน ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้า มามีส่วนร่วมจึงควรมีลักษณะ

2.1 เปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยมีตัวแทน ก็ได้

2.2 ควรมีกำหนดเวลาที่แน่ชัดเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้

2.3 กำหนดลักษณะกิจกรรมที่แน่นอน

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่งๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยและมีโอกาสเข้าร่วมแต่ก็ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรม เพราะสิ่งเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมว่า ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือ บุคคลสำคัญ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร

2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่งทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง ผู้น้อยก็ช่วยออกแรง

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคล ที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส ฯลฯ

สากล สถิติวิทยานันท์ (2532) ให้ความคิดเห็นว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการคือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งแสดงจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม

2. ความเดือนร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีอยู่ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือทำงานร่วมกัน

3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงและมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการ ที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น ๆ

กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530) ได้กล่าวว่าปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับ

1. ความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเองว่าสามารถจะช่วยตนเอง พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นได้ และจะต้องแสดงศักยภาพเข้าร่วมต่อการพัฒนา

2. โครงสร้างเศรษฐกิจต่างๆ ที่มีเงื่อนไขแบบเศรษฐกิจ เป็นข้อเรียกร้องเบื้องต้นที่ทำให้คนจนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

3. หน่วยครอบครัวมีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วม จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมและการควบคุมจากเบื้องล่าง (Control From Below) มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็คือพลังทางสังคมได้แก่มาตรการทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา

4. การให้อิสระแก่กลุ่มชาวบ้านที่จะตัดสินใจด้วยกันในกิจกรรมต่างๆ จะสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

การตัดสินใจรวมกลุ่ม ไม่ได้เป็นหลักการตามเหตุผลของการเก็งกำไรผลประโยชน์สูงสุดทางวัตถุ หากแต่ตัดสินใจเข้ากับบนพื้นฐานคุณค่าอย่างอื่น ผลประโยชน์ทางวัตถุเป็นสิ่งที่ตามมา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535) กล่าวว่าประชาชนยากจนในชนบทอาจเข้ามาเกี่ยวข้องในการพัฒนาชนบทมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่

1. นโยบายหรือรูปแบบการพัฒนาของรัฐบาล กล่าวคือ การพัฒนาแบบเสรี (Free development) และการพัฒนาแบบมีแผน (Planned development) สนับสนุนประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่าแบบบังคับ (Force development)

2. บทบาทของระบบราชการที่มีต่อการพัฒนาชนบทเมื่อใดก็ตามที่มีการรวมอำนาจในการพัฒนาไว้ที่ระบบราชการมาก ก็ย่อมทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนลดน้อยลง

3. โครงสร้างทางการเมืองและสังคมชนบท โครงสร้างดังกล่าวนี้มีส่วนสำคัญทำให้ประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารและจัดการทรัพยากรมากน้อยต่างกัน เช่น โครงสร้างทางการเมืองในสังคมชนบทที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยย่อมส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าโครงสร้างที่ไม่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย หรือโครงสร้างสังคมที่เป็นเจ้าขุนมูลนาย หรือโครงสร้างที่สนับสนุนความเชื่อในเรื่องเวรเรื่องกรรม ย่อมไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภทดังนี้

1. เงื่อนไขทางการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

1.1 กระจายอำนาจทางการเมืองออกไปในทุกระดับ และกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้ประชาชน

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพของชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วม

1.3 สิทธิความเป็นพลเมือง

2. เงื่อนไขของโครงการพัฒนา
 - 2.1 โครงการพัฒนามีความสะดวกกับประชาชนที่จะมาเข้าร่วม
 - 2.2 มีการกระจายความรับผิดชอบ
 - 2.3 ชาวบ้านร่วมกันเป็นเจ้าของ
 - 2.4 มีการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำและมีการเสริมด้านวิชาการแก่สมาชิกกลุ่ม
3. เงื่อนไขของนักพัฒนา
 - 3.1 ความตั้งใจ ความมุ่งมั่นในการทำงานพัฒนา และความพร้อมทั้งกายและใจที่จะทำงานกับประชาชน
 - 3.2 การรับฟังปัญหาและการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชน
 - 3.3 การสนับสนุนด้านกำลังใจ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหา
 - 3.4 ศึกษาชุมชนร่วมกับประชาชน
 - 3.5 การสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี
4. เงื่อนไขของผู้นำ
 - 4.1 มีประวัติการทำงานเพื่อส่วนร่วม
 - 4.2 มีความจริงใจและตั้งใจในการปรับปรุงสภาพของชุมชน
 - 4.3 ได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้าน
 - 4.4 มีความสามารถในการกระตุ้นชาวบ้านให้เห็นถึงปัญหา
5. เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ
 - 5.1 การประสานการดำเนินงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคเอกชน
 - 5.2 ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการ
 - 5.3 การมีกองทุน หรือทรัพย์สินที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันเป็นเจ้าของ
6. เงื่อนไขทางสังคม - จิตวิทยา
 - 6.1 ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน
 - 6.2 ความเดือดร้อนความไม่พึงพอใจร่วมกัน
 - 6.3 การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนในทิศทางที่ปรารถนา
 - 6.4 การเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม
 - 6.5 การมีอิสรภาพและมีเวลาที่จะมีส่วนร่วม
 - 6.6 แรงจูงใจจากความสำเร็จของกลุ่ม

ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาจะต้องมีปัจจัยที่เอื้ออำนวย หรือมีส่วนผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยปัจจัยที่สำคัญที่ดังต่อไปนี้ (ไพบูลย์ เจริญทรัพย์, อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ ,2543)

1. ด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ด้านประชาชน โดยประชาชนจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจในเริ่มกิจกรรมของตนเอง
3. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่างๆ เช่น เทคนิควิทยากรข้อมูลข่าวสารการประสานงานและอุปกรณ์ที่จำเป็น

ซึ่งสอดคล้องกับที่ อคิน รพีพัฒน์ (2531) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านนักพัฒนาซึ่งจะต้องมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีให้กับชุมชน นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงโครงสร้างอำนาจของผู้นำท้องถิ่นและผลประโยชน์ด้วย

ในส่วนด้านปัจจัยจูงใจ WHO (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ 2543) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ

1. สิ่งจูงใจคือการมองเห็นว่าจะได้รับประโยชน์จากสิ่งตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป
2. โครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วม ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาได้โดยตรงหรือมีตัวแทน

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ กลไกของรัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยโครงสร้างของระบบราชการจะต้องเอื้ออำนวยและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา

นักวิชาการต่างประเทศหลายท่านได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ไว้ดังเช่น John และ Norman (อ้างถึงในประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม, 2543) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านกายภาพประกอบด้วย
 - 1.1 ปัจจัยด้านกายภาพ : ลักษณะภูมิประเทศการตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม
 - 1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ : ฐานทางเศรษฐกิจ รายได้
 - 1.3 ปัจจัยด้านการเมือง : บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติ ทางการเมืองของประชาชน
 - 1.4 ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม : วิถีทางดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันแต่ละพื้นที่
 - 1.5 ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ : ความเป็นมาของเชื้อชาติ กำเนิดของชุมชน

- 1.6 ปัจจัยด้านบุคคล : คนเมือง คนชนบท กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้ การมีบทบาทในฐานะต่าง ๆ ของสังคม
2. ปัจจัยด้านลักษณะโครงการ ประกอบไปด้วย
 - 2.1 ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้ในงาน
 - 2.2 ทรัพยากรที่ใช้ความยากง่ายในการหา
 - 2.3 ลักษณะของผลประโยชน์ที่ได้รับ
 - 2.4 ความเชื่อมโยงของโครงการกับโครงการอื่น
 - 2.5 ความยืดหยุ่นของโครงการ
 - 2.6 การเข้าถึงการบริหารโครงการ

Beal (1956) พบว่าปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือความรู้และความเข้าใจในหลักการของงานที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม

Goodenough (1966) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเมื่อพวกเขาเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่เขาได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกันหรือการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ ด้วย

Hampton และ Webber (1975) กล่าวว่า เงินเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วม

Cohen และ Uphoff (1977) ให้เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมว่าในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากได้แก่

1. ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยทางการเมือง
4. ปัจจัยทางสังคม
5. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม
6. ปัจจัยทางประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ Cohen และ Uphoff (1977) ยังได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่ามีบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ชนบท ประกอบด้วยประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอกสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. อายุและเพศ

2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. พื้นที่ดินถือครองและสภาพภาพการทำงาน

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.1 ความหมายและโครงสร้างของระบบนิเวศ

ระบบนิเวศ (Ecosystem) เป็นหน่วยพื้นฐานทางนิเวศวิทยา ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตสิ่งแวดล้อมในบริเวณที่ดำรงอยู่ โดยเน้นการรวมเบ็ดเสร็จ สิ่งมีชีวิตในบริเวณหนึ่งบริเวณใดนั้น มีการรวมตัวและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่เป็นสังคมชีวิต ดังนั้นเมื่อสังคมชีวิตมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น ๆ ก็เป็นผลให้เกิดระบบนิเวศขึ้น (จิราภรณ์ คชเสนี , 2540)

วราพร สุขดี (2531) กล่าวว่า ระบบนิเวศ คือระบบของความสัมพันธ์และกระทบกระทั่งระหว่างสิ่งมีชีวิตทั้งหมดภายในบริเวณที่กำหนดกับสภาพแวดล้อมนั้น ๆ การเคลื่อนย้ายของพลังงาน มีลักษณะเป็นลำดับขั้นที่กำหนดได้แน่นอน มีการปรับตัวของอินทรีย์และวัฏจักรของสาร

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2539) กล่าวว่า ระบบนิเวศ คือระบบความผูกพันของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ในระบบนิเวศหนึ่งๆจะประกอบด้วย สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในพื้นที่เฉพาะแห่งที่ต้องพึ่งพากันและกัน ตั้งแต่ห่วงโซ่อาหาร การค้าจุนชีวิต เช่น ระบบนิเวศของป่าไม้ ระบบนิเวศของทะเล เป็นต้น

โครงสร้างของระบบนิเวศ สามารถแบ่งโครงสร้างออกเป็น 2 แบบ คือ

1. โครงสร้างที่พิจารณาในเชิงอาหาร ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชั้นคือ
 - ก. ชั้นของสิ่งมีชีวิตที่สามารถสร้างอาหารได้เอง หรือ “วงสีเขียว” คือ ชั้นที่แสงส่องถึงที่ประกอบไปด้วยพืชสีเขียวเป็นหลัก ซึ่งสามารถสังเคราะห์แสงใช้อินทรีย์สารเปลี่ยนให้เป็นอินทรีย์สาร

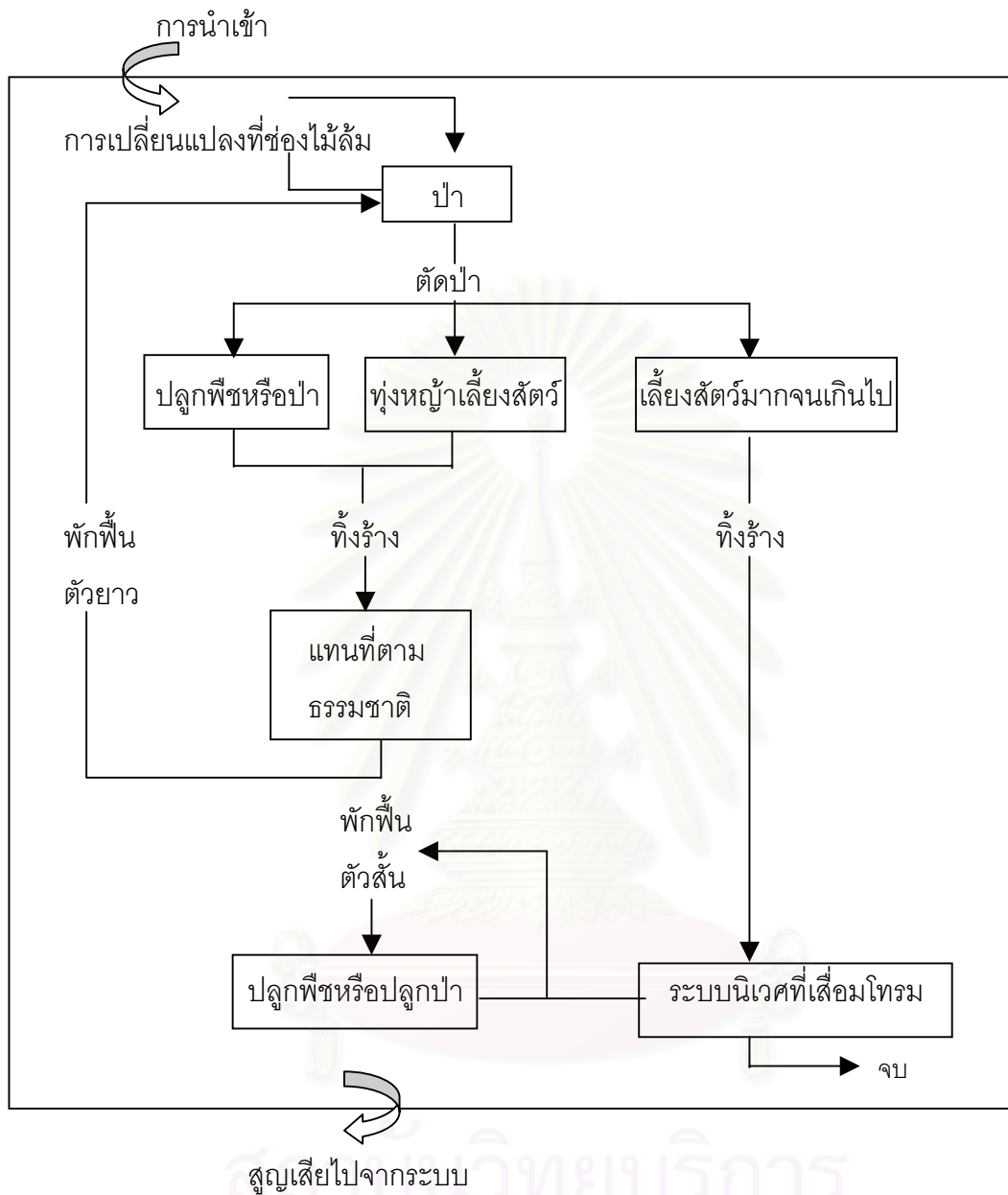
ข. ชั้นของสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถสร้างอาหารได้เอง หรือ “วงสีน้ำตาล” คือ ชั้นที่แสงส่องไม่ถึง มีดิน ตะกอน หรือสารที่กำลังย่อยสลาย มีกระบวนการย่อยสลายเป็นสำคัญ โดยประกอบไปด้วยสิ่งมีชีวิตที่กินสิ่งมีชีวิตอื่น และสิ่งมีชีวิตที่กินซาก

2. โครงสร้างที่พิจารณาในเชิงชีววิทยา โดยพิจารณาจากควมมีชีวิตและความไม่มีชีวิต และวิธีการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ส่วน คือ

- ก. อนินทรีย์สารที่อยู่ในวงจรการหมุนเวียนสารอาหาร
- ข. ซากอินทรีย์ ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต
- ค. ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ พื้นที่ สิ่งที่มีห่มห่อสิ่งมีชีวิต พื้นที่รองรับหรือดินฟ้าอากาศ
- ง. ผู้ผลิต ได้แก่ พืช
- จ. ผู้บริโภคขนาดใหญ่ หรือสิ่งมีชีวิตที่กินสิ่งมีชีวิตอื่น คือ สิ่งมีชีวิตที่กินสิ่งมีชีวิตอื่น หรืออินทรีย์สาร ซึ่งได้แก่ สัตว์ เป็นส่วนใหญ่
- ฉ. ผู้บริโภคขนาดเล็ก หรือสิ่งมีชีวิตที่ดำรงชีวิตเกี่ยวเนื่องกับการย่อยสลาย ผู้ย่อยสลาย หรือสิ่งมีชีวิตที่ดำรงชีวิตด้วยการดูดซึม คือ สิ่งมีชีวิตกลุ่มที่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยพลังงานจากการย่อยสลายอินทรีย์ที่ตายแล้ว หรือดูดเอาอินทรีย์สารที่ได้จากสิ่งมีชีวิตอื่นไปใช้ แล้วในที่สุดปล่อยออกมาเป็นอนินทรีย์สาร สิ่งมีชีวิตกลุ่มนี้ ได้แก่ แบคทีเรียและราเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากจากระบบนิเวศบางระบบมีสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการย่อยสลาย ดังนั้น จึงให้ความสนใจกระบวนการและอัตราการย่อยสลายทั้งกระบวนการ มากกว่าจะสนใจเฉพาะสิ่งมีชีวิตกลุ่มนี้

ระบบนิเวศย่อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ที่ถือว่าเป็นการรบกวนระบบจากสาเหตุที่มาจากธรรมชาติและมนุษย์ชาติ ซึ่งจะมีผลต่อโครงสร้างและกระบวนการทำงานของระบบ แม้ว่าระบบนิเวศต่างๆ จะมีพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นที่มีลักษณะเฉพาะ แต่ก็สามารถจะสรุปเป็นแบบจำลองที่แสดงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกลไกการทำงานของระบบนิเวศระหว่างที่เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ดังแบบจำลองในแผนภูมิที่ 2.1 (จิรากรณ์ คชเสนี , 2540)

แผนภูมิที่ 2.1 แบบจำลองการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศป่าดิบชื้นที่เป็นผลเนื่องจากการรบกวน

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่า ถ้าระบบนิเวศถูกรบกวนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เช่น การเผาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ทุกปี ผลผลิตในระบบก็จะค่อยๆ ลดต่ำลง ถ้าช่วงระยะเวลาที่ปล่อยให้พื้นดินมีการฟื้นฟู ความอุดมสมบูรณ์นั้นสั้นเกินไป สารอาหารจะค่อยๆ ลดต่ำลง จนอาจถึงจุดที่พืชตามธรรมชาติไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ทำให้ระบบนิเวศเกิดการเสื่อมโทรมและสูญสิ้น

สรุปได้ว่า ระบบนิเวศเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมในบริเวณที่ดำรงอยู่ในระบบนิเวศหนึ่งๆ จะต้องพึ่งพากันและกันมีการค้าจุนชีวิต เช่น ระบบนิเวศป่าของป่าไม้ ระบบนิเวศทางทะเล เป็นต้น

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ในปัจจุบันนานาชาติให้ความสำคัญเพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) โดยให้ความสำคัญแก่การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมและให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว (มิตรา สามารถ, 2543)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศของแหล่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) จากการศึกษาข้อมูลและประชุมหาข้อสรุป การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้ให้คำนิยามของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) "ว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ อย่างยั่งยืน

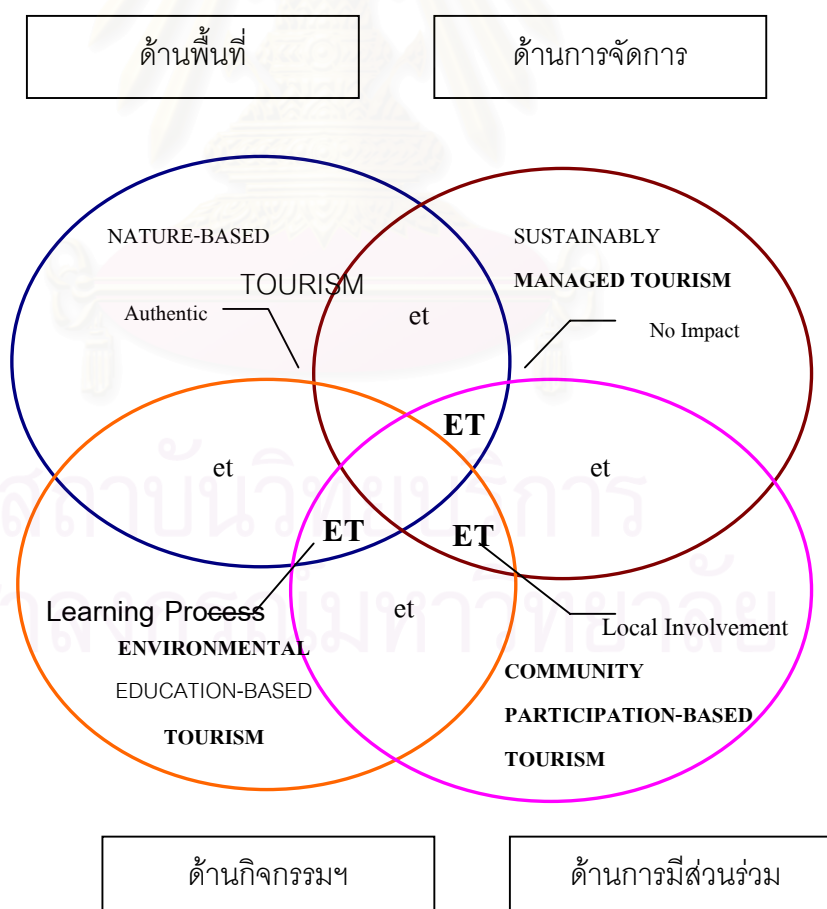
นักวิชาการต่างประเทศหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ไว้ดังนี้ เช่น David B. Weaver (1998) กล่าวถึง Ecotourism ว่าคือ การท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย การเดินทางที่ไม่ทำลายพื้นที่ธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมธรรมชาติ ทิวทัศน์ พันธุ์พืชและสัตว์ที่มีอยู่เดิม ตลอดจนการแสดงออกถึงวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Raff Buckley และ Castas Christ (อ้างถึงใน มิตรา สามารถ, 2543) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวที่มีการจัดการดูแลอย่างยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และ สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการท่องเที่ยวแบบรับผิดชอบต่อ ซึ่งจะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

Erlet Cater (1995) กล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่คำนึงถึงการศึกษาาระบบนิเวศ สังคมและวัฒนธรรม ที่ยังคงความสมบูรณ์อยู่และมีความยั่งยืน ตลอดจนความมีคุณภาพของผลผลิตของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ซึ่งสอดคล้อง

กับ David A. Fennell (1999) ที่กล่าวว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจที่การศึกษาสภาพพื้นฐานเดิม ของทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ทำลายพื้นที่ ระบบนิเวศ ซึ่งรวมถึงพื้นที่ชุ่มน้ำ เขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่อื่นๆที่ปกป้องรักษาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และถิ่นที่อยู่อาศัย

สรุปแนวคิดและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ว่า เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในที่นี้ หมายรวมถึงพื้นที่ชุ่มน้ำ เขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่อื่นๆที่ปกป้องรักษาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ รวมถึงถิ่นที่อยู่อาศัย ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature) เป็นหลัก มีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmentally Management) และการให้การศึกษา (Education) แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

หมายเหตุ : 1. ดัดแปลงจาก Ralf Buckley, 1994

2. **ET, ET, et** แสดงความเข้มข้นของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism

ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงครอบคลุมลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ประกอบด้วย พื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการ กิจกรรมและกระบวนการ และการมีส่วนร่วม ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก (Key Elements) ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature – based Tourism) มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco – system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism) มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (No or Low Impact) มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education – Based Tourism) เชื่อมต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation – Based Tourism) คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542)

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบทั้งสี่สมบูรณ์ ก็จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์หากขาดหรือปราศจากความสมบูรณ์ขององค์ประกอบข้อใด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งนั้นๆ ก็จะลดความสมบูรณ์ลงเป็นลำดับด้วย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวทั่วไปหลายประการ คือ (มิศรา สามารถ, 2543)

ตารางที่ 2.1 แสดงความแตกต่างของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวทั่วไป

การท่องเที่ยวทั่วไป	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
1. เน้นการเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ	1. เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
2. ไม่จำกัดรูปแบบและขนาดของนักท่องเที่ยว	2. จำกัดรูปแบบและขนาดของนักท่องเที่ยว
3. การจัดการอย่างง่ายและราคาถูก	3. การจัดการที่ดี
4. สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว	4. ให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว

3.3 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการที่ประสานการจัดการในด้านต่างๆ ภายใต้หลักการพื้นฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและองค์ประกอบในเชิงระบบของการท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการจัดการจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และชัดเจนระหว่างองค์ประกอบ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541) ได้กล่าวถึงนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าได้กำหนดแนวทางและกลยุทธ์ในการจัดการที่มีประสิทธิภาพไว้ 6 ด้าน ดังนี้คือ

3.3.1 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม มีแนวทางดังนี้ คือ

3.3.1.1 ให้การสนับสนุนในการวางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามขอบเขตขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดพื้นที่ท่องเที่ยว เพราะสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสิ่งแวดล้อมเขตกันชนและเขตฟื้นฟู กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำกำหนดพื้นที่เหมาะสม ในเขตอนุรักษ์

3.3.1.2 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ในเขตพื้นที่ฟื้นฟูธรรมชาติ พื้นที่เอิกชน และเขตชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.3.1.3 สนับสนุนการพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยวและโครงข่ายการท่องเที่ยวในท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกัน โดยให้แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขีดความสามารถรองรับได้

3.3.1.4 สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

3.3.1.5 กำหนดมาตรการป้องกัน และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรการถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม

3.3.1.6 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุมและการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว

3.3.2 การให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึก

3.3.2.1 กำกับควบคุมดูแล การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

3.3.2.2 จัดให้มีการศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในระบบโรงเรียนและสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

3.3.2.3 สนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับใช้เป็นข้อมูลคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง

3.3.2.4 สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อความหมายธรรมชาติและที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

3.3.2.5 เปิดโอกาสให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่มาสื่อความกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

3.3.2.6 ขยายบทบาทการสื่อความหมายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน

3.3.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

3.3.3.1 พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นเอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุนการผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาคเป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้วยอื่นๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3.3.3.2 สนับสนุนการจัดตั้งข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบขององค์การหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่นโดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้อง ทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์การมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระภายใต้กรอบที่สนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3.3.3.3 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจและติดตามประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงมีความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

3.3.3.4 ส่งเสริมการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชนทั้งที่เป็นนิติบุคคล และไม่เป็นนิติบุคคล

3.3.3.5 พัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

3.3.3.6 สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้และทักษะในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

3.3.3.7 สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะและการจัดทำที่ถูกต้อง

3.3.3.8 สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางสังคมให้มีโอกาสในการเข้าช่วยเหลือและยกระดับการมีส่วนร่วมตลอดจนการจัดตั้งองค์กรชุมชนและองค์กรจัดการธุรกิจของประชาชนอย่างสร้างสรรค์

3.3.4 การส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว

3.3.4.1 กำกับส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากร และขาดความสามารถในการจัดการรองรับการท่องเที่ยว ละเว้นหรือลดการส่งเสริมตลาดในพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อม ง่ายต่อการถูกกระทบกระเทือนจากการท่องเที่ยว

3.3.4.2 สนับสนุนการตลาดในรูปแบบที่ประสานการท่องเที่ยวเป็นเครือข่ายที่เหมาะสมทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดโปรแกรม และแบบผสมผสานกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

3.3.4.3 จัดให้มีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวตอบสนองการขยายตัวของตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก และคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

3.3.4.4 ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เน้นการศึกษาและกิจกรรมเชิงนิเวศสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในกลุ่มเยาวชนกลุ่มแรงงาน และเกษตรกร

3.3.4.5 ส่งเสริมการบริการนำเที่ยวเชิงนิเวศให้พัฒนาการบริการที่มีคุณภาพมุ่งเน้นการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติกับชุมชนท้องถิ่นตลอดจนมีการสนับสนุนมาตรการในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบริการอย่างเต็มที่

3.3.4.6 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลักษณะที่มีความเข้มงวดมากเป็นพิเศษ ภายใต้การจัดให้มีการพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวในระดับที่เหมาะสม โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบริการที่อยู่เหนือความต้องการส่วนบุคคล

3.3.4.7 ส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ขอบเขตพัฒนา โดยการใช้สื่อที่หลากหลายและมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภูมิภาค

3.3.5 การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

3.3.5.1 จัดระบบทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกตามควรโดยเน้นด้านความปลอดภัยเป็นหลัก

3.3.5.2 สนับสนุนให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด เหมาะสมตามความจำเป็นและตามขนาดพื้นที่ท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หมดเปลืองในกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.3.5.3 สนับสนุนระบบสื่อสารสร้างโครงข่ายการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยว และขยายการมีส่วนร่วมทุกระดับเพื่อการติดต่อสื่อสารการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว และการบรรเทาสาธารณภัยในยามฉุกเฉิน

3.3.5.4 สนับสนุนให้การบริการการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยภาคเอกชน หรือองค์กรประชาชนภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยองค์กรของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้าน

สิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดแหล่งท่องเที่ยวรองรับ ทั้งนี้ให้มีกรอบการพัฒนาด้านการบริการที่มีมาตรฐานและคุณภาพการบริการตามแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.3.5.5 การจัดบริการของรัฐในพื้นที่ที่จำเป็นจะต้องมีขนาดและบริการที่พอเหมาะ โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือและเรียนรู้ด้วยตนเองของนักท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับรูปแบบและกิจกรรมของการท่องเที่ยวอื่นๆ

3.3.5.6 การจัดบริการต้องไม่เป็นการแสวงกำไรหรือแบ่งปันกับภาคเอกชนแต่ควรมีเป็นรายได้เสริมสำหรับการฟื้นฟูและรักษาทรัพยากร

3.3.5.7 การจัดบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้คำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมและการกระจายรายได้แก่ชุมชนและประชาชนท้องถิ่น

3.3.5.8 กำหนดมาตรฐานและมาตรการในการควบคุมและส่งเสริมการบริการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติโดยการสร้างมาตรฐานการจูงใจการให้การรับรองมาตรฐานการบริการและการให้รางวัลเป็นต้น

3.3.6 การส่งเสริมการลงทุน

3.3.6.1 สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพได้มาตรฐานอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถพัฒนากระบวนการบริการที่มีคุณภาพโดยใช้มาตรการทางภาษีการสร้างสิ่งจูงใจอื่น ๆ การตอบแทนในรูปของรางวัลเป็นต้น

3.3.6.2 สนับสนุนการลงทุนของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการให้ยืมหรือให้กู้ดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินของรัฐ

3.3.6.3 ส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเอกชน สนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรประชาชน

3.3.6.4 สนับสนุนด้านงบประมาณ และสิทธิประโยชน์แก่องค์กรพัฒนาเอกชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการสนับสนุนการพัฒนาของประชาชนท้องถิ่น

3.3.6.5 ส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์และเครื่องมือใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศการจัดบริการ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นภายในประเทศหรือลดต้นทุนการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นจากต่างประเทศ

3.4 สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมรรถนะวัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการ

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ให้นักท่องเที่ยวมีความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วยหรืออาจจะกล่าวสั้น ๆ ว่า ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งพื้นที่นั้นจะสามารถแบกรับไว้ได้ ก่อนที่จะเกิดความเสื่อมโทรมขึ้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย , 2541)

สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถเปลี่ยนหรือมีความแตกต่างกันไปตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม เวลา และสถานที่ นอกจากนี้แล้วขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังแตกต่างกันตามเกณฑ์และปัจจัยที่นำมาพิจารณา เช่น ขนาดพื้นที่ ความต้องการน้ำใช้ การปล่อยของเสีย การดำรงรักษาทัศนียภาพ ตลอดจนขีดความพอใจของนักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถหรือโอกาสในการจัดการ เช่น นโยบายการบริหาร เทคโนโลยี งบประมาณในการควบคุม ป้องกัน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น กำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องก่อนตัดสินใจเลือกระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ภายใต้ระบบการจัดการระดับต่าง ๆ แล้ว ในขั้นสุดท้ายการตัดสินใจเลือกขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องคำนึงถึงความเกี่ยวข้องของปัจจัยต่าง ๆ และเลือกสรรข้อกำหนดที่มีประสิทธิภาพเข้าช่วย

3.4.1 ลักษณะของสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เหมาะสมของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง คือ ความเหมาะสมในทุก ๆ ด้าน หรือด้านที่สำคัญที่สุด ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะคือ

3.4.1.1 สมรรถนะทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.4.1.2 สมรรถนะทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) หมายถึง ระดับของนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะไม่ทำให้ระบบสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศด้อยค่าลง ซึ่งได้แก่ลักษณะทางชีวภาพ คุณภาพน้ำ ดิน อากาศ ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและการรองรับของเสียและสิ่งปฏิกูล

3.4.1.3 สมรรถนะทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่จะไม่ทำให้ความสนุกสนานและประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป เมื่อมีการขยายตัวของการท่องเที่ยว ทั้งนี้รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบการเปลี่ยนแปลง

แปลงทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่นจนเกิดความไม่พอใจและการล่มสลายของชุมชน

3.4.1.4 สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) หมายถึง ระดับการพัฒนาที่ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้อย่างเหมาะสม โดยไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งในหมู่สมาชิกในสังคมและไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชากร

3.4.2 ปัจจัยกำหนดสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง สรรพสิ่งทั้งที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว อันเป็นข้อจำกัดหรือทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรงและทางอ้อมได้รับการกระทบกระเทือน ซึ่งโดยทั่วไปขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนา การท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังสมการ Carrying Capacity Function ดังนี้

$$CC = f(Q, T, N, Ut, DM, AB, SA, TT)$$

เมื่อ Q = ปริมาณแหล่งท่องเที่ยว

T = ความทนทานของทรัพยากร

N = ปริมาณนักท่องเที่ยว

Ut = ประเภทกิจกรรมหรือการใช้สอย

DM = การออกแบบและจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก

AM = ทักษะคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในพื้นที่

SA = การยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น

TT = มลพิษทางการท่องเที่ยวหรือผลกระทบข้างเคียง

ในการศึกษาในแต่ละพื้นที่ จะกำหนดปัจจัยตามสภาพที่เป็นจริงหรือข้อมูลที่วิจัยพบ เช่น เลือกลักษณะบางชนิดหรือพืชบางชนิดเพื่อวัดความทนทาน หรือใช้จำนวนอาคารบ้านพักสำหรับพิจารณาการออกแบบและจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการใช้สอยต้องเลือกกิจกรรมที่สามารถบ่งชี้ถึงการใช้ทรัพยากรมากขึ้น ทักษะคติและการยอมรับ ซึ่งอาจวัดด้วยความคิดเห็นเฉพาะต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้น จากสมการดังกล่าว การนำไปเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนทางเลือกปัจจัยที่จะนำมาใช้พิจารณาการกำหนดเป็นสมการทางคณิตศาสตร์จะทำได้ยากมาก

ด้านการตัดสินใจขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นขีดจำกัด (Threshold Limit) ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ สถานที่ เวลา และกิจกรรม ดังนั้น ในการพิจารณาครั้งหนึ่ง ๆ หรือหลายครั้ง อาจพบขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลายตัว จากปัจจัยหลายตัวที่นำมาพิจารณาการเลือกระดับที่วิกฤติที่สุด และไม่สามารถแก้ไขได้หรือแก้ไขได้ยากที่สุด คือ คำตอบ

สำหรับปัญหานี้ อย่างไรก็ตาม ในขั้นสุดท้ายแต่ละคำตอบจะมีเงื่อนไขเฉพาะตัวกำกับอยู่ด้วย หรือเมื่อปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันเปลี่ยนแปลงอาจเปลี่ยนระดับของขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ดังนั้น การจัดการจะเข้ามามีบทบาทสำคัญ การจัดการที่ดีที่สุดเหมาะสมที่สุดและปฏิบัติได้ คือ มาตรการที่จะต้องนำมาใช้

การตัดสินใจที่ใช้กำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจพิจารณาได้หลายทาง โดยพื้นฐานแล้ว เรามักพิจารณาปัจจัยที่มีความสามารถในการรองรับฯ ต่ำสุด หรือมีความทนทานในการใช้น้อยที่สุด เพราะถ้าการท่องเที่ยวขยายตัวเกินจุดนี้ไปแล้วจะเริ่มเกิดปัญหาหรือความเสียหายขึ้น แต่ในระดับนี้ปัจจัยอื่น ๆ ยังสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อีก อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติด้านการพัฒนานั้นมักมีแนวความคิดที่ว่า ไม่มีการลงทุนใด ๆ ที่ไม่เกิดการสูญเสีย เพียงแต่ว่าผลตอบแทนที่ได้รับนั้นคุ้มค่าหรือไม่ ดังนั้น การคัดเลือกระดับที่เหมาะสมอาจสูงกว่าปัจจัยที่อ่อนไหวที่สุดที่จะรับได้ ทั้งนี้ โดยยอมให้เกิดการสูญเสียในปัจจัยที่มีค่าความสำคัญต่ำ หรือเพิ่มการจัดการลงไป เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของปัจจัยนั้น ๆ ให้สูงขึ้น ดังนั้น ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดระดับความเหมาะสมจึงต้องเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นปัจจัยนำ ในขณะที่ปัจจัยอ่อนไหวกว่าต้องมีศักยภาพในการยกระดับได้

การวิเคราะห์ความเหมาะสม โดยคำนึงผลตอบแทนนั้นในทางเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ได้ด้วยหลักต้นทุนและกำไร (Benefit-Cost Analysis) โดยการลงทุนที่อาจพิจารณาในระบบกลไกตลาดผ่านทางระบบราคา ซึ่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสินค้าสาธารณะและไม่มีราคาในตลาดอย่างชัดเจน วิธีการหาได้ 2 วิธี คือ วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบประโยชน์ที่สังคมได้รับกับต้นทุนทางสังคมที่ใช้ในการลงทุน (อาจรวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น) และวิธีใช้หลักการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการลงทุนในการจัดระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3.4.3 มาตรฐานและตัวชี้วัดสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง คือ ระดับที่เหมาะสมของการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจนับเมื่อผลทางลบเริ่มแสดงผล แต่การกำหนดเกณฑ์การวัด (Criteria) นั้น ไม่แน่นอนแตกต่างกันตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว สภาพท้องถิ่น ประเภทของนักท่องเที่ยวและปัจจัยที่ใช้วัด ซึ่งเกณฑ์วัดนั้นมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่วัดค่าได้ทางสถิติ (Measurable Statistically) เช่น ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก หรือผลกำไรทางเศรษฐกิจ ส่วนอีกกลุ่มคือ กลุ่มที่วัดค่าแน่นอนไม่ได้ (Invisible Measurable Statistic) เช่น ผลกระทบต่อพืชและสัตว์ในระบบนิเวศผลกระทบต่อประเพณีวัฒนธรรม ผลทางจิตวิทยาต่อนักท่องเที่ยว เป็นต้น เกณฑ์การวัดนั้นสามารถวัดได้เป็นเวลา ที่เว้นว่าง และอัตราการใช้สอยของนักท่องเที่ยว (UNEP, 1986) กล่าวคือ

3.4.3.1 การวัดด้วยระยะเวลา (Time) คือ นับจำนวนผู้คนที่ใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ คือ อาจวัดในช่วงความจุสูงสุด (Peak Capacity) โดยใช้ $CC_t = N/T$ วัดต่อวันต่อสัปดาห์หรือต่อปี ซึ่งการวัดระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในช่วงฤดูท่องเที่ยวจะให้ผลดีต่อการจัดการและวางแผนมาก

3.4.3.2 การวัดต่อพื้นที่เว้นว่าง (Space) คือ วันเป็นหน่วยพื้นที่หรือความยาว โดยใช้ $CC_s = N/Area$ or $N/length$ or $N/Volume$.

3.4.3.3 การวัดต่อหน่วยบริการ ของพื้นที่คนต่อ 1 โถงถ้า คนต่อห้องพัก คนต่อยานพาหนะหรือพื้นที่หน่วยบริการต่อจำนวนนักท่องเที่ยว (เช่น พื้นที่ 10 ม.² ต่อคน) และความหนาแน่น (คนต่อหน่วยพื้นที่) ซึ่งการวัดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดจะเท่ากับคนต่อหน่วยพื้นที่คูณด้วยพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด เป็นต้น

3.4.3.4 การวัดอัตราการใช้สอยของนักท่องเที่ยว (Tourist Function Rates) มักจะสัมพันธ์กับจำนวนประชากรท้องถิ่น ความจุของบริการ ความหนาแน่น ฤดูกาล ผลกำไร ทางเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น นักท่องเที่ยวใช้บริการสถานบริการสาธารณะสุขร้อยละ 20 ของกำลังการให้บริการทั้งหมด

3.4.3.5 การวิเคราะห์จุดวิกฤติ (Threshold Analysis) เป็นการวัดขีดความสามารถเชิงเปรียบเทียบเพื่อพิจารณาการให้บริการของพื้นที่หรือกิจกรรมหนึ่งๆ โดยวัดได้ด้วยความต้องการ ของนักท่องเที่ยวต่อกำลังการบริการที่ให้ได้ เช่น

$$\text{จุดวิกฤติของบริการน้ำประปา} = \frac{\text{น้ำประปาที่ให้บริการได้/วัน}}{\text{อัตราการใช้น้ำ/คน/วัน}}$$

(ปริมาณผู้ใช้น้ำสูงสุด)

$$\text{ความสามารถรับได้ของทรัพยากร RC} = \frac{1}{\text{พื้นที่ที่ต้องการต่อผู้ให้บริการ (NAU)}}$$

$$\text{เมื่อ NAU} = \frac{\text{พื้นที่ที่ต้องการต่อหน่วยบริการ}}{\text{จำนวนนักท่องเที่ยวต่อหน่วยบริการ}}$$

$$\text{และอัตราการหมุนเวียนของนักท่องเที่ยวต่อวัน (TR)} = \frac{\text{จำนวนชั่วโมงในการประกอบกิจกรรมต่อวัน}}{\text{จำนวนชั่วโมงของกิจกรรมต่อนักท่องเที่ยว}}$$

$$\text{และสัดส่วนของการมีส่วนร่วมในบริการ (Occupancy Rate)} = \frac{\text{จำนวนการให้บริการ} \times 100}{\text{ขนาดการให้บริการ}}$$

จะเห็นได้ว่า เกณฑ์การวัดนั้นสามารถพิจารณาได้ตามเงื่อนไขต่าง ๆ แต่อาจสรุปได้ว่า

จำนวนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับพื้นที่บริการ หรือความสามารถในการให้บริการของปัจจัยต่าง ๆ (รวมทั้งทรัพยากร) เป็นเกณฑ์ที่นำมาใช้พิจารณามากที่สุด โดยความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับนำไปตัดสินขนาดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว (โดยนับจำนวนนักท่องเที่ยว)

เกณฑ์การวัดดังกล่าวในบางกรณีอาจขาดการหาขนาดที่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น มาตรฐานความหนาแน่นของพื้นที่ พื้นที่อาคารต่อขนาดที่ดิน พื้นที่อาคารปกคลุมดิน มาตรฐานทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ปทัสถานการยอมรับของสังคม เป็นต้น

ในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละปัจจัยอาจอยู่สูงกว่าขนาดการท่องเที่ยวในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งความร่อยหรอของทรัพยากรประเภทที่ฟื้นคืนไม่ได้กับการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวอาจคาดคะเนได้ถึงสถานะการเกินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของปัจจัย หรือของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ในอนาคตได้ ดังนั้นแนวโน้มของการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งวัดโดยปริมาณนักท่องเที่ยวจะสามารถบ่งบอกถึงระยะที่จะเกิดจุดวิกฤตในแหล่งท่องเที่ยวนั้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไชยชนะ สุทธิวรชัย (2536) ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างสูง ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับสูง การควบคุมภายในสังคมอยู่ในระดับต่ำ ความไว้วางใจ และเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

ร.ต.อ. สุชาติ อรุณวุฒิมังค์ (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการธุรกิจเพื่อการพัฒนาชนบทผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการธุรกิจเพื่อการพัฒนาชนบทอยู่ในระดับปานกลางจากการศึกษาการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผลพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์มากที่สุดรองลงมาคือด้านการปฏิบัติการ ด้านการตัดสินใจ และด้านการประเมินผลตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการธุรกิจเพื่อการพัฒนาชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกสหกรณ์และระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ

ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนครจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ส่วนปัจจัยที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

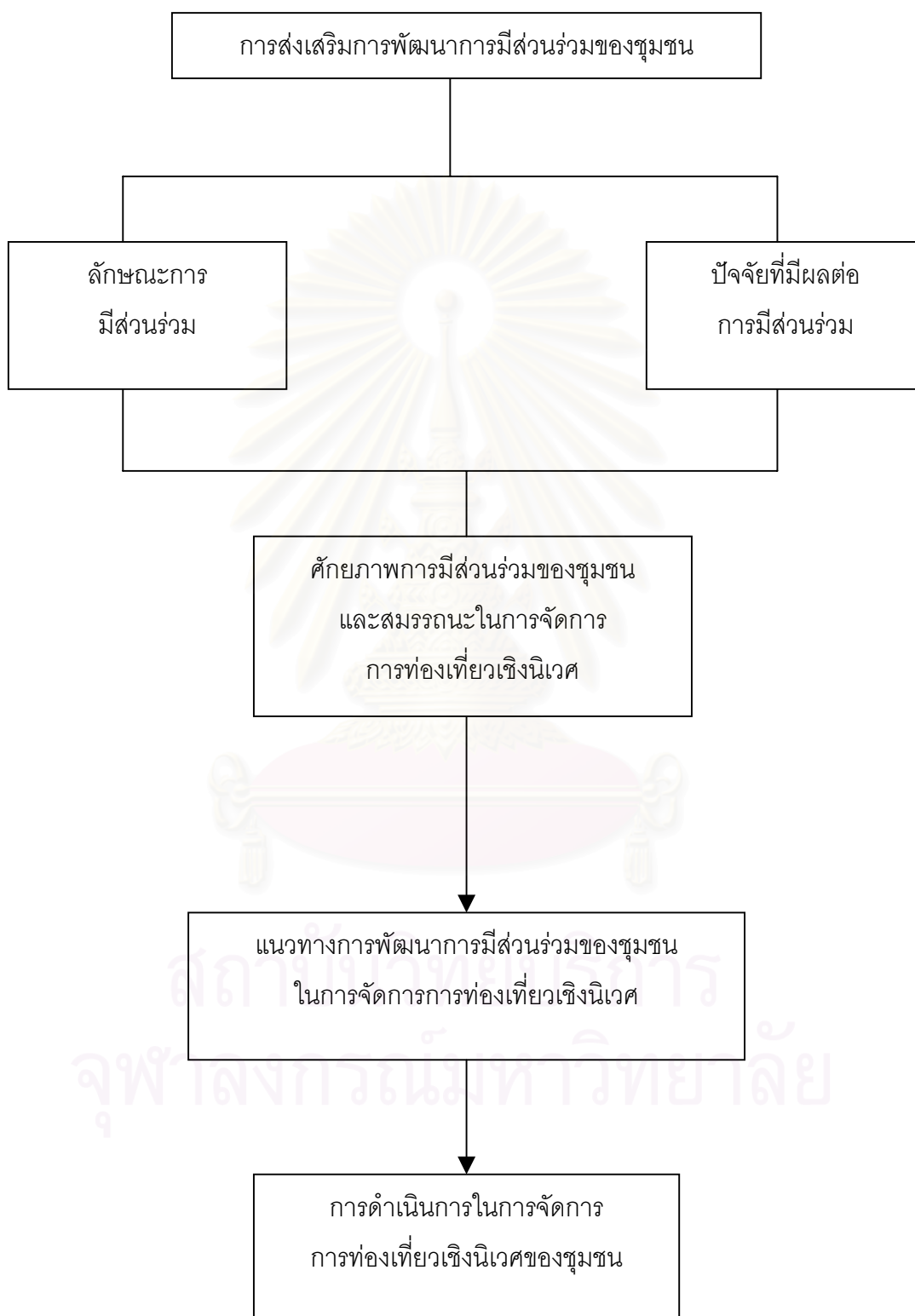
กุดจันทร์ สิงสุ (2535) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบำรุงรักษาเก็บน้ำ อันเนื่องมาจากโครงการ กสช. ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับค่อนข้างน้อยมาก จากการวัดการมีส่วนร่วม ๆ ด้านได้แก่ด้านการเสนอความคิดเห็น ด้านการวางแผน ด้านการตัดสินใจ ด้านแรงงาน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการเงินและด้านการรายงานผล สำหรับปัจจัยที่มีผลอย่างเด่นชัดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบำรุงรักษาโครงการคือ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐรองลงมาได้แก่การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับที่ตั้งโครงการรายได้และมูลค่าทรัพย์สิน ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ หลักการและระเบียบของโครงการ กสช. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ในชุมชน และปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538) ศึกษาการมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอก ที่มีต่อโครงการพัฒนาการตามแนวทาง “บรม” และ “บวร” เพื่อสร้างสรรอุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วม พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง ๆ ในระดับปานกลางมากที่สุด โดยมีส่วนร่วมในระดับต่ำรองลง และมีส่วนร่วมในระดับสูงน้อยที่สุด ซึ่งในจำนวนนี้ไม่พบว่ามีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ไม่มีส่วนร่วมใด ๆ อยู่เลยเมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอนการพัฒนา จะพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในขั้นการรับประโยชน์จากการพัฒนาอยู่ในระดับสูง แต่การเข้าร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนาและการประเมินผลการพัฒนาส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง ๆ พบว่า กลุ่มปัจจัยคุณลักษณะและแบบแผนในการดำเนินชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพพรอง รายได้ การได้รับประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินโครงการ / กิจกรรม บุคคลหรือกลุ่มที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ / กิจกรรม ความคาดหวังผลประโยชน์ตอบแทนในระยะต่าง ๆ และความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทในการเข้าร่วม ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกกลุ่ม และลักษณะการดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปัจจัยความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อ

แนววางและการดำเนินโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง ฯ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทาง ฯ และการดำเนินการตามแนวทาง ฯ ความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ / กิจกรรม ความคิดเห็นที่มีต่อความคาดหวังผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ / กิจกรรมความคิดเห็นที่มีต่อความสำเร็จของโครงการ / กิจกรรมที่ชุมชนจัดให้มีขึ้น และความผิดเพี้ยนที่มีต่อความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชุมชนของโครงการ / กิจกรรม ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดในการพัฒนาตามแนวทาง ฯ ปัจจัยการได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่การได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน และการได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากสมาชิกในชุมชน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ การได้รับการกระตุ้นหรือคำแนะนำ ต่างๆ จากสมาชิกในชุมชน ปัจจัยการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน พบว่าทุกปัจจัย อันได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวทาง และการดำเนินการตามแนวทาง การได้รับการกระตุ้นหรือคำแนะนำต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตหรือบุคคลภายนอกชุมชนอื่นๆ และการได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ จากภายนอกชุมชน มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทางทั้งสิ้น

ดัชนี ปานนิตยกุล (2536) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยด้านประชากร พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ขนาด ของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมของ กสต. 2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่าระดับรายได้ การถือครองขนาดที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ในการทำกินการเป็นสมาชิกกลุ่มของสังคม ไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อกรณีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของคณะกรรมการสภาตำบล ส่วนปัจจัยด้านการเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมจากหน่วยต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของคณะกรรมการสภาตำบล 3. ปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคม พบว่าความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับป่าไม้ของคณะกรรมการสภาตำบล เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของคณะกรรมการสภาตำบล

แผนภูมิที่ 2-3 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

สภาพทั่วไป ระบบนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษา

บทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ ระบบนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์และการสอบถามประชาชนในชุมชน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วนดังนี้คือ

1. ประวัติความเป็นมา
2. ลักษณะทางกายภาพ
3. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ
4. ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
6. แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

1. ประวัติความเป็นมา

ชุมชนในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน จาก 2 ตำบลคือ ตำบลพนางตุง และตำบลทะเลน้อย ในอำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง มีที่ตั้งอยู่รอบทะเลน้อยซึ่งเป็นบึงน้ำจืดมีเนื้อที่ประมาณ 28 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 17,500 ไร่ ทะเลน้อยเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะที่เป็นอุทยานนกน้ำแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางธรรมชาติ เป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์เอื้ออำนวยประโยชน์ให้ประชาชนที่อยู่รอบทะเลน้อยได้ใช้ประโยชน์ทำกิน จากสภาพดังกล่าวทำให้ทะเลน้อยเป็นแหล่งนกน้ำที่น่าสนใจ เหมาะสมสำหรับนักดูนกและศึกษาธรรมชาติวิทยาของบึงน้ำโดยในฤดูอพยพจะมีนกนับแสนๆตัว ในปี พ.ศ. 2537 ราษฎรกลุ่มหนึ่งในหมู่บ้านทะเลน้อย ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงได้ร่วมกันเสนอต่อกรมป่าไม้ขอให้มีการจัดตั้งอุทยานนกน้ำทะเลน้อย เนื่องจากมีการล่านกที่อาศัยอยู่อย่างชุกชุมในพื้นที่ทะเลน้อย จนเกรงว่าถ้าไม่อนุรักษ์ไว้คนเหล่านั้นจะต้องสูญพันธุ์ไปในไม่ช้า กรมป่าไม้จึงได้ดำเนินการส่งเจ้าหน้าที่ทำการสำรวจเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เพื่อรักษาภาพธรรมชาติของป่าพรุน้ำจืดและเพื่อสงวนไว้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ จากนั้นจึงได้ประกาศพื้นที่บางส่วนของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อำเภอชะอวดและอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื้อที่ประมาณ 457 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 285,625 ไร่ เป็นเขตห้ามล่าตอนที่ 167 ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2518 โดยพื้นที่เขตห้ามล่าอยู่ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีเนื้อที่ประมาณ 167 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 104,375 ไร่

2. ลักษณะทางกายภาพ

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง ตั้งอยู่ภาคใต้ของประเทศไทย ทางด้านทิศเหนือของทะเลสาบสงขลา และตั้งอยู่ที่ บริเวณละติจูด 7 องศา 45 ลิปดา ถึง 8 องศา 01 ลิปดา เหนือ และลองจิจูด 100 องศา 15 ลิปดา ถึง 100 องศา 15 ลิปดา ตะวันออก ห่างจากตัวจังหวัดพัทลุง 33 กิโลเมตร มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น ประมาณ 167 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 104,375 ไร่ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศตะวันออก	จดบ้านหัวป่า หมู่ที่ 3,6 ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	จดลำคลองคึกฤทธิ์ (คลองซุด) ฝั่งทะเลน้อยตะวันตกทุ่งนา ป่าปรี้อป่าไม้เสม็ดขาว ตำบลพนางตุง ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ทิศเหนือ	จดหมู่ที่ 4 ตำบลตะเคี๋ย อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศใต้	จดคลองญวน หมู่ที่ 4 ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม หรือมีลักษณะเป็นป่าพรุน้ำจืด มีน้ำท่วมขังเกือบตลอดปี ประกอบไปด้วยทะเลน้อย หนอง บึง คลอง ทางน้ำ ทุ่งนา ทุ่งหญ้า ป่าราโพ ปากก ป่าปรี้อ ป่ากระจูด ป่ากระจุหนูป่าไม้เสม็ดขาว โดยมีลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกันคือ

1. พื้นที่บนแผ่นดิน มีพื้นที่ประมาณ 86,875 ไร่ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1.1. Tidal flat (บริเวณน้ำท่วม น้ำลด เป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมถึงโดยมีน้ำขึ้นลงเป็น เวลา และพื้นที่หาดโคลน พบทางทิศตะวันออกของป่าพรุ (Swamp forest) พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1-2 เมตร ความลาดชัน 0.5 % ส่วนใหญ่ในพื้นที่แห่งนี้ จะพบทุ่งนาข้าว และ ทุ่งหญ้า

1.2. Swamp Forest (ป่าพรุ) จะเป็นบริเวณก้นกระทะของพื้นที่ที่มีความสูง จากระดับน้ำทะเลประมาณ 60 เซนติเมตร ทำให้ต่ำกว่าพื้นที่อื่นๆ โดยรอบซึ่งเป็นควน หรือเนินสูงเล็กน้อย และบนควนเหล่านี้ จะพบทุ่งหญ้า เป็นหย่อมๆ และป่าดิบชื้นบ้างเล็กน้อย

**การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง**

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-1 แสดง พื้นที่ศึกษา จังหวัดพัทลุง

สัญลักษณ์

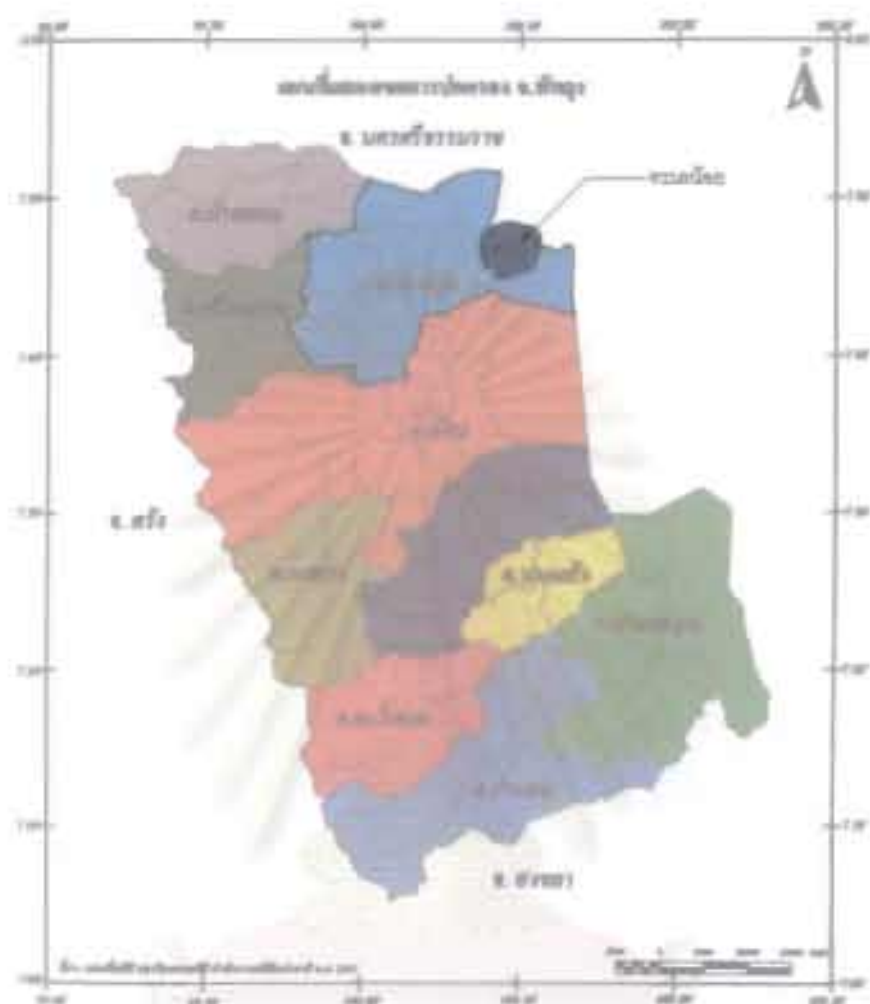
**การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง**

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แผนที่ 3-2 แสดง ที่นศึกษา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

สัญลักษณ์

ที่มา : สำนักงานเมืองเมือง จังหวัดพัทลุง, 2543

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-3 แสดง เขตการปกครอง จังหวัดพัทลุง

สัญลักษณ์

	เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี
	เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี
	เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี
	เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี
	เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี		เขตเมืองปัตตานี

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2544.

ภาพที่ 3-1 แสดงสภาพภูมิประเทศของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (พื้นที่ศึกษา) (มีนาคม 2544)

ภาพที่ 3-2 แสดงสภาพภูมิประเทศริมทะเลน้อย ที่มีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วไป (มีนาคม 2544)

ภาพที่ 3-3 แสดงพื้นที่ชุมชนเขตน้ำท่วมต่ำลุ่มน้ำโขงบริเวณริมทะเลน้อย

ภาพที่ 3-4 แสดงพื้นที่ชุ่มน้ำเขตน้ำท่วมต่ำลุ่มน้ำโขง (พื้นที่ศึกษา)

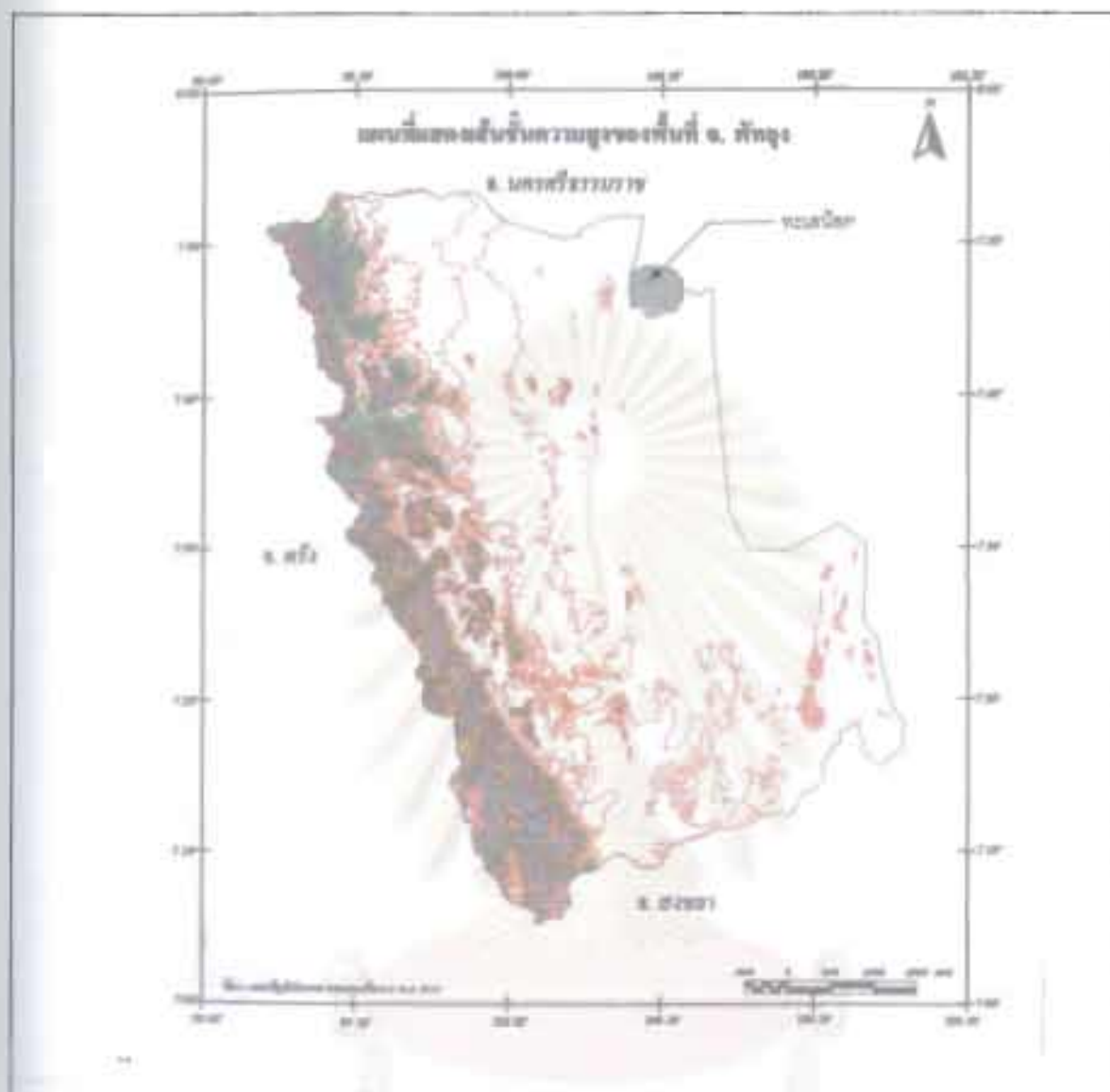
1.3. Plain (ที่ราบ) จะพบทางทิศตะวันตกของป่าพรุ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 8.00 เมตร ความลาดชัน 2% พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นนาข้าว สวนยาง ป่าดิบชื้น และอาจ พบทุ่งหญ้าและป่าพรุในพื้นที่ประเภทนี้ด้วย

2. พื้นที่บริเวณน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 28 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 17,500 ไร่ โดยประมาณแล้วตัวทะเลน้อยมีความกว้างประมาณ 5 กิโลเมตร ยาว 6 กิโลเมตร มีความลึกเฉลี่ย ประมาณ 1.2 เมตร (บริษัทไทยเอนยีเนียร์ริง คอนซัลแตนท์จำกัด,2542)

2.3 สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดพัทลุงมี 2 ฤดูกาล คือฤดูร้อนและฤดูฝน และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้ ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,853.5 ม.ม./ปี จำนวนวันฝนตกเฉลี่ย 154 วัน อุณหภูมิ สูงสุดเฉลี่ย 29.3 องศาเซลเซียสในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 26.7 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคม อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 28.14 องศาเซลเซียส

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นแบบมรสุมเขตร้อน (Am :Tropical Monsoon Climate) โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งทำให้มี ฝนตกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงเดือน ตุลาคมถึงเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงที่มีปริมาณฝนตกมากที่สุด ส่วนในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึง เมษายน เป็นช่วงที่มีอากาศร้อนและฝนตกปริมาณน้อย ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของลมที่พัดมาจาก ทะเลจีนใต้ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอยู่ในเขตเส้นชั้นน้ำฝน 1,900 –2,000 ม.ม./ ปี โดย ฝนตกประมาณ 10 เดือน และสภาพขาดฝนเพียง 2 เดือนในรอบปี อัตรการระเหยสูงมากทำให้ ช่วงฤดูแล้งระดับน้ำในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยลดลงมาก ปริมาณน้ำฝนตกประมาณ 100 ม.ม.หรือมากกว่าตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนมกราคม ฝนตกมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายน โดยมีค่าเฉลี่ยประมาณ 500 ม.ม. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีประมาณ 2,035 ม.ม. จำนวนวันฝน ตก 152.8 วัน / ปี โดยมีวันฝนตกมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายน เฉลี่ย 22 วัน อุณหภูมิเฉลี่ยใน รอบปีของพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ประมาณ 27 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิในแต่ละ เดือนมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันมาก เดือนที่ร้อนจัดมีอุณหภูมิเฉลี่ย 28.7 องศาเซลเซียสในเดือน เมษายน และเดือนที่อากาศเย็นคือ 26.6 องศาเซลเซียส ได้แก่เดือนพฤศจิกายนและธันวาคม ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยในรอบปี 79 % เดือนที่ชื้นมากคือเดือน ตุลาคมและพฤศจิกายน (กรมพัฒนาที่ดิน , 2541)

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

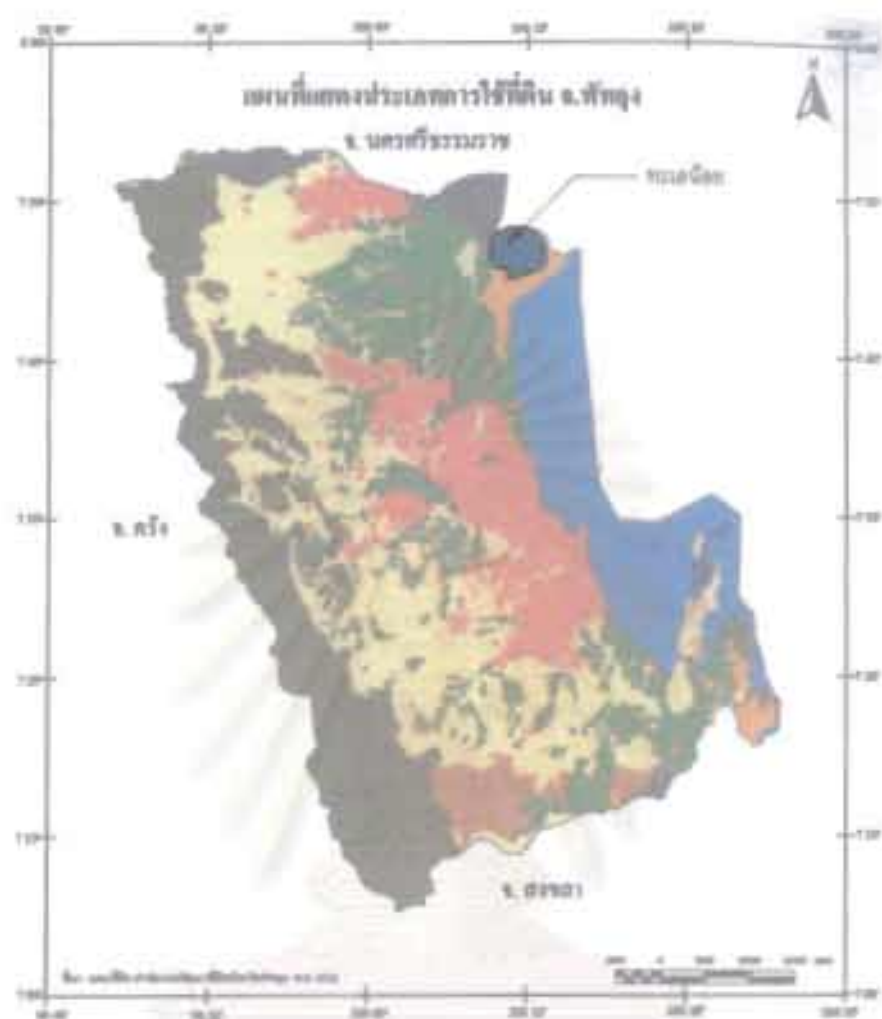
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-4 แสดง ชั้นความสูงของพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2544

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-5 แสดง การใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2544

2.4 การคมนาคม

การเดินทางจากตัวเมืองพัทลุง สามารถเดินทางได้โดยรถโดยสารประจำทาง / รถสองแถว ซึ่งจะเริ่มบริการตั้งแต่ 06.15 น. – 16.00 น. ทุกวัน ค่าโดยสาร 20 บาท / คน ไปตามเส้นทาง 4048 ซึ่งแยกจากถนนสาย A 4 (เพชรเกษม) ระยะทาง 33 กิโลเมตร ผ่านอำเภอ ควนขนุน ถึงสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หากไปเป็นคณะ สามารถเช่าเหมาได้ในราคาประมาณ 300 บาท นอกจากนี้ยังสามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือ เช่าเหมาจากตัวเมืองพัทลุง ตามเส้นทางถนนสายพัทลุง – ลำปำ ถึงตำบลลำปำเลี้ยวซ้าย ไปตามถนน รพช. บ้านปากประ – บ้านทะเลน้อย ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร สุดสายที่สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

สำหรับเส้นทางคมนาคมที่ใช้เดินทางภายในชุมชน จะเป็นถนนแอสฟัลต์ และถนนดินลูกรังเป็นบางช่วง ส่วนพื้นที่ในหมู่ที่ 1 ตำบลพนางตุง และ หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย ทางเดินภายในชุมชนจะเป็นพื้น คสล. เชื่อมถึงกันทั้งหมด

2.5 สาธารณูปโภค

การดำเนินการโดยภาครัฐเพื่อให้บริการสาธารณูปโภคแก่ประชาชนในตำบลพนางตุง และตำบลทะเลน้อยดังนี้คือ

ไฟฟ้า การไฟฟ้าภูมิภาคได้ดำเนินการจ่ายกระแสไฟฟ้ามีใช้ทั่วทุกหลังคาเรือน
ประปา เป็นประปาของตำบลพนางตุง ที่ได้ดำเนินการออกแบบและก่อสร้างสามารถจ่ายน้ำให้บริการแก่ชุมชน ในตำบลพนางตุงและตำบลทะเลน้อย

โทรศัพท์ มีตู้โทรศัพท์สาธารณะที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 2 ตู้ และบริเวณลานจอดรถ 2 ตู้ บ้านออก 1 ตู้ สถานีตำรวจภูธรตำบลทะเลน้อย 1 ตู้ โทรศัพท์ส่วนบุคคลมีใช้ในหน่วยงานราชการ และในชุมชนหมู่ที่ 3 ตำบลทะเลน้อย และหมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง

2.6 สาธารณูปการ

สถานศึกษา ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 9 โรงเรียน และสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 1 โรงเรียน (โรงเรียนพนางตุง ตำบลพนางตุง)

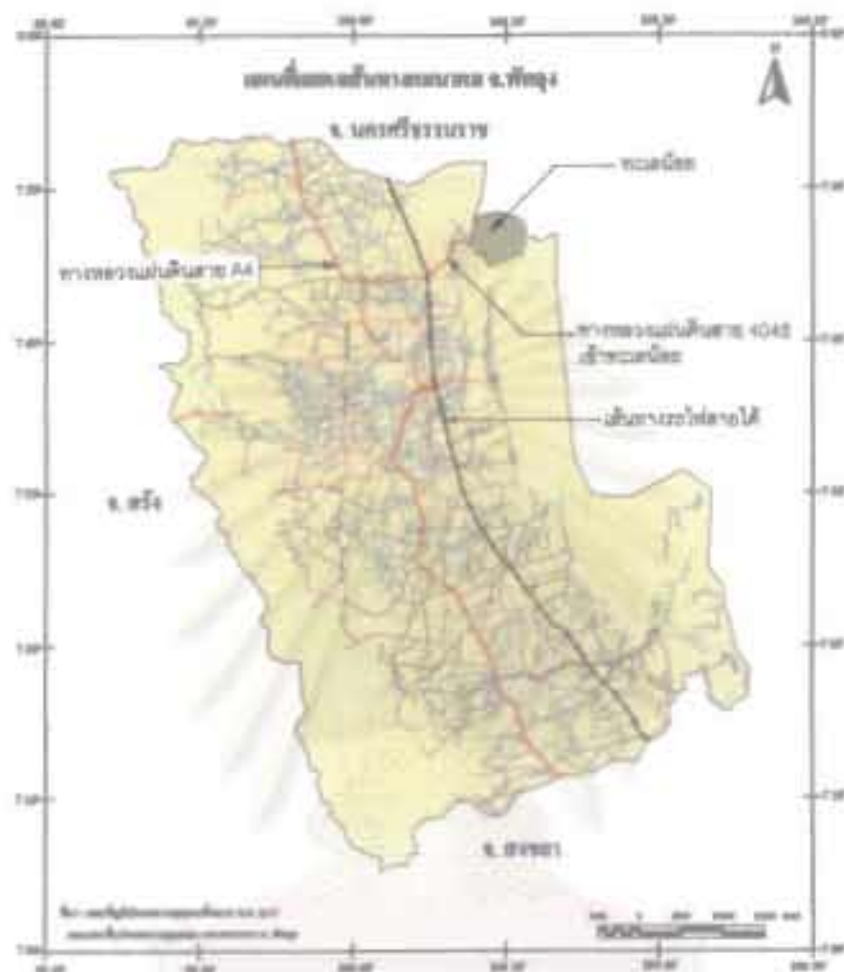

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แผนที่ 3-6 แสดง พื้นที่ศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

สัญลักษณ์

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-7 แสดง เส้นทางคมนาคมของพื้นที่ศึกษา จ. พัทลุง

สัญลักษณ์

	ถนนสายพิเศษ		ถนนจังหวัด
	ถนนสายพิเศษ สายพิเศษพิเศษพิเศษ พัทลุง		ถนนจังหวัด
	ถนนสายพิเศษ สายพิเศษพิเศษพิเศษ พัทลุง		ถนนจังหวัด
	ถนนสายพิเศษ สายพิเศษพิเศษ พัทลุง		ถนนจังหวัด
	ถนนสายพิเศษ สายพิเศษพิเศษ พัทลุง		ถนนจังหวัด
	ถนนสายพิเศษ พัทลุง		

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม , 2544

ภาพที่ 3-5 แสดงที่ทำการ อบต. พนางตุง

ภาพที่ 3-6 แสดงที่ทำการ อบต. ทะเลน้อย

ภาพที่ 3-7 แสดงสถานีตำรวจภูธรทะเลน้อย

ภาพที่ 3-8 แสดงที่ตั้งโรงเรียนพนางตุง ระดับมัธยม ตั้งอยู่ที่ตำบลพนางตุง

ภาพที่ 3-9 แสดงที่ตั้งของสถานีนอนามียตำบลพนาสูง

ภาพที่ 3-10 แสดงที่ตั้งของสถานีนอนามียตำบลพะเสนน้อย

ภาพที่ 3-11 แสดงประปาตำบลพนางตุง - ตะเภาน้อย

ภาพที่ 3-12 แสดงตู้โทรศัพท์สาธารณะบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง

ภาพที่ 3-13 แสดงตู้โทรศัพท์สาธารณะบริเวณลานจอดรถใกล้ร้านอาหาร

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-9 แสดง ขาดเขตที่ตั้งของชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ. ควนขนุน จ.พัทลุง

สัญลักษณ์

ตารางที่ 3.1 แสดงรายชื่อโรงเรียน ที่ตั้งโรงเรียน จำนวนนักเรียนและจำนวนครู

ชื่อโรงเรียน	ที่ตั้ง		จำนวนนักเรียน	จำนวนครู
	หมู่ที่	ตำบล		
1.โรงเรียนบ้านควนพนางตุง (สิ้นประชา)	3	พนางตุง	172	11
2.โรงเรียนพนางตุง	3	พนางตุง	706	35
3.โรงเรียนบ้านชายคลอง	4	พนางตุง	114	9
4.โรงเรียนบ้านท่าช้าง	5	พนางตุง	385	17
5.โรงเรียนธรรมเสถียร	10	พนางตุง	210	13
6.โรงเรียนวัดไทรงาม	11	พนางตุง	274	12
7.โรงเรียนวัดทะเลน้อย	2	ทะเลน้อย	700	32
8.โรงเรียนวัดประดู่หอม	5	ทะเลน้อย	-	-
9.โรงเรียนวัดโคกศักดิ์	6	ทะเลน้อย	170	10
10.โรงเรียนบ้านหัวป่าเขียว	7	ทะเลน้อย	81	8
รวม			2,812	147

บริการทางด้านสาธารณสุขชุมชน ใน 2 ตำบล มี 2 แห่ง คือ สถานีอนามัยตำบลทะเลน้อย (หมู่ที่ 5) และ สถานีอนามัยตำบลพนางตุง (หมู่ที่ 11) ในกรณีที่เกินขีดความสามารถของ สถานีอนามัยก็จะส่งผู้ป่วยไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลอำเภอควนขนุน และ โรงพยาบาลจังหวัดพัทลุง

สถานีตำรวจ มี 1 แห่ง คือสถานีตำรวจภูธรตำบลทะเลน้อย

3. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

3.1 สภาพสังคม

1. ประชากร ชุมชนทะเลน้อย มีประชากรรวมทั้งสิ้น 6,569 คน และชุมชนพนางตุง มีประชากรรวมทั้งสิ้น 7,905 คน รวม 2 ชุมชน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 14,474 คน (นับถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543) โดยมีรายละเอียดแยกตามหมู่บ้าน ได้ดังนี้คือ

ตารางที่ 3.2 แสดงหมู่บ้านที่ ชื่อบ้านและจำนวนประชากรในชุมชนทะเลน้อย

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	ทะเลน้อย	175	376	418	794
2	ทะเลน้อย	115	287	334	621
3	บน	118	249	225	474
4	บนนอก	236	540	542	1,082
5	ปลายตรอก	290	572	612	1,184
6	โคกศักดิ์	246	565	549	1,114
7	หัวป่าเขียว	67	177	190	367
8	โคกเมา	143	247	234	481
9	บนตก	106	217	235	452
รวม		1,496	3,230	3,329	6,569

(ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง,2542)

ตารางที่ 3.3 แสดงหมู่บ้านที่ ชื่อบ้านและจำนวนประชากรในชุมชนพนางตุง

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	ทะเลน้อย	219	389	413	752
2	ทะเลน้อย	107	186	255	441
3	ควนพนาตุง	174	352	377	729
4	ชายคลอง	100	212	231	443
5	ท่าช้าง	198	422	433	855
6	ไสกลิ่ง	205	392	417	809
7	ค่าย	146	317	321	638
8	ธรรมเสถียร	271	518	575	1,093
9	ปากคลองเก่า	54	114	131	245
10	ธรรมเสถียร	215	424	383	807
11	ไทรงาม	116	220	242	462
12	ปากห้วย	170	321	310	631
รวม		1,957	3,817	4,088	7,905

(ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง,2542)

2. วิถีชีวิตของชุมชน

ชาวชุมชนทะเลน้อยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันในทุกหมู่บ้าน มีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนสูง มีความสามัคคีเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในกิจกรรมส่วนรวมของหมู่บ้านหลายด้าน เช่น การบูรณะวัด การซ่อมแซมโรงเรียน การสร้างถนน ขุดคูระบายน้ำ และตัดฟันหญ้าที่ขึ้นมารกสองข้างทางถนนภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการร่วมแรงหรือลงแขกในการสร้างบ้านอยู่อาศัยอีกด้วย วิถีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของชุมชนทะเลน้อย และ ตำบลพนางตุง ได้แก่ การผลิตหัตถกรรมจักสานเสื่อกระจูด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกระจูด

3.2 สภาพเศรษฐกิจ

ชุมชนใน 2 ตำบลประกอบอาชีพดังนี้คือ

1. ชุมชนทะเลน้อย

อาชีพหลัก คือ การประมง หัตถกรรมกระจูดและเลี้ยงสัตว์ หมู่ที่ 7 บ้านหัวป่าเขียว ตำบลทะเลน้อย

อาชีพรอง คือ การทำนา เนื่องจากผลผลิตราคาถูกลงและต้นทุนการผลิตสูง จึงทำให้ปัจจุบันอาชีพทำนาลดจำนวนลงอย่างมาก นอกจากนี้ก็มีการใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม การก่อสร้างในเขตพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงของภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

2. ชุมชนพนางตุง

อาชีพหลัก คือ การทำสวนยางพารา, ทำนา, และหัตถกรรมกระจูด

อาชีพรอง คือ การประมง ออกไปหาปลาในทะเลน้อย, ทะเลหลวง และการเลี้ยงปลาในกระชัง ที่บ้านคลองงูวน หมู่ที่ 4 ตำบลพนางตุง และการใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม การก่อสร้างในเขตจังหวัดใกล้เคียงของภาคใต้และกรุงเทพมหานคร (จากการสำรวจภาคสนาม 9-15 มีนาคม 2544)

การรวมกลุ่มของชาวบ้านใน 2 ตำบล ที่เข้าร่วมกันทำกิจกรรม มีดังนี้คือ

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านทะเลน้อยและบ้านพนางตุง มีการดำเนินการจัดกลุ่มเพื่อพัฒนาการดำรงชีพของสมาชิกภายในกลุ่ม

2. กลุ่มแม่บ้าน เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมรายได้ของสมาชิกภายในกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปลายตรอกร่วมใจ(หมู่ที่ 9 ตำบล ทะเลน้อย) กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมเสื่อกระจูด (หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง)

3. กลุ่มสัจจะ เป็นกลุ่มกิจกรรมเพื่อออมทรัพย์และช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่ม

4. กลุ่มทำนุ้ยหมัก เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกภายในชุมชน (หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง)

เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในชุมชนมาทำปุ๋ยหมัก เพื่อจำหน่ายหารายได้เข้ากลุ่มเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่มภายในชุมชน

5. กลุ่มเกษตรกร เพื่อเพิ่มการผลิตของชุมชนตำบลทะเลน้อยและตำบลพนางตุง
 6. กลุ่มสหกรณ์ เป็นกลุ่มกิจกรรมที่ร่วมระดมทุนเพื่อจัดสรรผลกำไรให้กับกลุ่มสมาชิกในชุมชน คือ ตำบลทะเลน้อยและตำบลพนางตุง
 7. กลุ่ม ธกส. เป็นกลุ่มกิจกรรมที่สมาชิกกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรเพื่อลงทุนในอาชีพการเกษตร
 8. กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกเพื่อใช้น้ำในการเพาะปลูก
 9. กลุ่มทอผ้า เป็นกลุ่มกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมรายได้ (หมู่ที่ 7 บ้านหัวป่าเขียว ตำบลทะเลน้อย)
 10. กลุ่มประมง เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อทำอาชีพการประมงและ การเลี้ยงปลา ให้ความช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกด้วยกันในทั้งสองตำบล คือ ตำบลทะเลน้อย และ ตำบลพนางตุง
- ด้านการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านที่พัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานกระจูดสำหรับจำหน่าย และเยี่ยมชมแก่กลุ่มนักท่องเที่ยว มีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมเสื่อกระจูด ตำบลพนางตุง (ตั้งอยู่ที่ศูนย์หัตถกรรม หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง) มีสมาชิกเข้าร่วม 25 คน สานกระจูดเป็นชิ้นมาส่งให้กลุ่มแปรรูปเป็นหมวก, จานรองแก้ว, ที่รองจาน และกระเป๋า และประกอบชิ้นส่วนที่กลุ่ม เพื่อส่งไปจำหน่ายยังต่างจังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ สงขลา,ภูเก็ต และเกาะสมุย ปัจจุบันสินค้าของกลุ่มเริ่มขายได้มากขึ้น เนื่องจากกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำ Web Site ส่งเสริมการขายให้กับกลุ่ม จึงทำให้พ่อค้าจากกรุงเทพฯ (ตลาดจตุจักร) ทราบผลิตภัณฑ์และราคาจากอินเทอร์เน็ต และได้มีสั่งซื้อ (Order) ไปประกอบชิ้นส่วนตกแต่งให้สวยงาม เพื่อส่งขายไปยังประเทศญี่ปุ่นอีกส่วนหนึ่งมีไว้สำหรับจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว จากยอดขายที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันสามารถทำยอดขายให้แก่กลุ่มรายได้ประมาณเดือนละ 40,000 บาท

การจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิก มีดังนี้

- เฉลี่ยคืนให้สมาชิก 40 %
- ค่าตอบแทน 20 %
- ทุนสำรองของกลุ่ม 40 %

การจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิก จะดำเนินการทุก 1 ปี เพื่อให้สมาชิกได้มีเงินทุนในการซื้อวัสดุ (หนุ่ซีพ จันวิเศษ. หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมเสื่อกระจูด ตำบลพนางตุง สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2544)

2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรปลายตรอกร่วมใจ (หมู่ที่ 9 ตำบลทะเลน้อย) ซึ่งเป็นศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรหมู่บ้านหัตถกรรมกระจูด มีสมาชิกเข้าร่วม 53 คน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มคือ ทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมกระจูด รองลงมาคือการผลิตดอกไม้จันทร์ ผลิตภัณฑ์ที่สามารถวางขายในชุมชนภายในจังหวัดพัทลุง และส่งขายไปยังต่างจังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี พังงา และกรุงเทพฯ โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับสินค้าถึงที่การดำเนินกิจการของกลุ่ม สมาชิกจะลงทุนประมาณ 7,000 บาท และจะปันผลให้สมาชิกทุก 1 ปี

โดยมีการจัดผลประโยชน์ให้สมาชิกดังนี้

- เฉลี่ยคืนมาให้สมาชิก 20 %
- ปันผล 20 %
- เป็นค่าตอบแทน 20 %
- เป็นทุนสำรองเข้ากลุ่ม 40 %

นอกเหนือจากนั้น อบต. ทะเลน้อยยังได้ส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มโดยให้กู้ยืมเงินจำนวน 70,000 ระยะเวลา 5 ปี เพื่อเป็นทุนสำรองให้แก่กลุ่มอีกด้วย (ละเอียด นุ่นคง. เหมัญญิก. สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2544)

4. ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

4.1 ระบบนิเวศ

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มทะเลสาบสงขลาที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศอยู่บริเวณทางตอนเหนือของทะเลสาบสงขลาในเขต จ.พัทลุง สงขลา และนครศรีธรรมราชพื้นที่ประกอบด้วยน้ำจืดที่สำคัญของชุมชนที่อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่ บริเวณตอนเหนือสุดติดต่อกับป่าพรุควนเคร็ง ซึ่งเป็นป่าพรุเสม็ดขนาดใหญ่ ทะเลน้อยเป็นแหล่งที่อยู่ที่สำคัญของนกน้ำนานาชนิด ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ อาทิ นกน้ำขนาดใหญ่ เช่น นกกาน้ำ นกตระกราม นกช้อน หอยขาว เป็นต้น โดยภาพรวมคุณค่าของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย มีหลายประการ ได้แก่ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2543)

1. เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญ

พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย เป็นแหล่งผลิตอาหารจำพวกไดอะตอม ซึ่งเป็นอาหารของสัตว์ขนาดเล็ก จำพวกกุ้ง ปู ปลา และเป็นแหล่งวางไข่ของสัตว์จำพวกนี้เพื่อการแพร่ขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้สัตว์ป่ายังได้อาศัยป่าพรุ ดงหญ้า และบึงน้ำจืดนี้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หลบภัยหาอาหาร และผสมพันธุ์ จนเพิ่มจำนวนมากขึ้นและแพร่ขยายพันธุ์ไปยังพื้นที่ข้างเคียงต่อไปที่สำคัญชุมชนได้อาศัยใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้ทำประมงและหาอาหาร

2. เป็นแหล่งป้องกันธรรมชาติ

- การป้องกันน้ำท่วม บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยมีขนาดกว้าง สามารถจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนอันเกิดจากน้ำท่วมได้ในระดับหนึ่ง
- การป้องกันพายุ เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยมีขนาดความกว้างมาก ช่วยลดแรงปะทะของลมพายุ ให้พัดผ่านพื้นน้ำก่อนกำลังแรงของลมจะได้ลดน้อยลงก่อนจะถึงตัวหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง**

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-10 แสดง แผนที่แนวทำเนียบประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สัญลักษณ์

- สวนสัตว์แห่งชาติ
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (พ.ศ. 2512)
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (พ.ศ. 2512)
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (พ.ศ. 2512)
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (พ.ศ. 2512)
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (พ.ศ. 2512)
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (พ.ศ. 2512)
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (พ.ศ. 2512)

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- การป้องกันการกัดเซาะและการพังทลายของชายฝั่ง ความยาวของพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยจะเป็นตัววัดขวางการกระแทกของคลื่นที่จะกระทบต่อแผ่นดิน ทำให้ลดการกัดเซาะการพังทลายของตลิ่งในแนวลึก

3. เป็นแหล่งรักษาสมดุลงานนิเวศวิทยา

พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยมีระบบนิเวศหลายระบบซับซ้อนกันและพึ่งพาอาศัยกันและกัน หากระบบนิเวศใดระบบนิเวศหนึ่งถูกระบบกระทบกระเทือน ระบบนิเวศอื่นก็อาจจะถูกระบบกระทบกระเทือนไปด้วย ทำให้ระบบการผลิตของระบบนิเวศลดน้อยลงหรือหยุดการผลิตได้

4. เป็นแหล่งสร้างรายได้และอาชีพแก่ประชาชน

โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย ประชาชนมีอาชีพบริการแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพดั้งเดิม เช่น การขับเรือนำทัศนศึกษา เปิดร้านอาหาร และเป็นการเสริมรายได้ให้มากขึ้น เช่น การทำเสื่อกระจูด เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2542 มีนักท่องเที่ยว 135,985 คน เข้าไปเที่ยวทะเลน้อย ทำให้มีรายได้จากการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ประมาณ 61.7 ล้านบาท (เฉลี่ย 500/คน) ในอนาคตคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วย

5. เป็นแหล่งอนุรักษ์ไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ

จากการที่พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยมีระบบนิเวศที่หลากหลาย จึงทำให้มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์สูงมาก ซึ่งเท่ากับว่ามีแหล่งสำรองของทรัพยากรชีวภาพเอาไว้ในพื้นที่ ที่จะผลิตทรัพยากรชดเชยกับสิ่งที่ต้องนำออกไปใช้ประโยชน์

6. เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ สำหรับประชาชนท้องถิ่น

เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ กล่าวคือประชาชนในท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์และอำนวยความสะดวกในเรื่องการขนส่ง วัสดุ อุปกรณ์อื่น ๆ

7. เป็นแหล่งวัฒนธรรมและประเพณี

บริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย เป็นที่ตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของตนไว้อย่างเหนียวแน่น ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่อาศัย การทำมาหากินและการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมชนบท ที่ยังคงรักษาความบริสุทธิ์อันควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

4.2 ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย

4.2.1 ความหลากหลายของแหล่งที่อยู่อาศัย

- บริเวณป่าพรุ

จากการสำรวจชนิดพันธุ์พืชบริเวณพื้นที่ป่าพรุควนขี้เสียนและป่าพรุควนเค็ง ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วมถึง และเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างแท้จริง พบว่าส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุกใน

วงศ์กก (Cyperaceae) และวงศ์หญ้า (Poaceae) ซึ่งสามารถเจริญได้ทั้งในที่ที่มีน้ำขัง และพื้นที่ชายฝั่งที่มีน้ำท่วมถึง หรือในบริเวณที่เป็นที่ดอนที่น้ำท่วมไม่ถึงในบางฤดูกาล ไม้ล้มลุกเด่นที่พบมาก ได้แก่ จูดหนู (*Eleocharis ochrostachys*) และแห้วทรงกระเทียม (*E.dulcis*) นอกจากนี้ยังพบไม้ยืนต้นเด่น ได้แก่ เสม็ด (*Melaleuca cajuput*) เสม็ดขาว (*M.leucadendra*) เสม็ดชุน (*Syzygium*) เจริญอยู่อย่างหนาแน่นและยังพบเฟิน เช่น กูดยาง (*Thelypteris Interupta*) และผักกูดขม (*Blechnum indicum*) พบขึ้นกระจายแต่มีปริมาณไม่มาก สำหรับเฟินชนิดอื่นที่พบมาก ได้แก่ ลำเท็ง (*Stenochlaena palustris*) และลิเกาญ่ง (*Lygodium micorphyllum*) พืชที่พบทั้งหมดมีจำนวน 65 ชนิด 52 สกุล 26 วงศ์

- บริเวณควน

บริเวณควนซีเสียน สำรวจพบชนิดพันธุ์พืชรวมทั้งหมด 122 ชนิด 102 สกุล 57 วงศ์ สำหรับลักษณะสภาพพื้นที่และชนิดพันธุ์เด่นที่พบ มีดังนี้

บริเวณควนซีเสียน มีสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ดอน บางบริเวณเป็นทุ่งหญ้า สำหรับเลี้ยงสัตว์สลับกับเนินดินหรือควนไม่สูงมากนัก เป็นบริเวณที่มีพันธุ์พืชพื้นเมืองเดิมเจริญอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ ต้นเนียน (*Diospyros pilosanthera*) ต้นกูระ (*Sapium indicum*) ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) กาแซะ (*Mulletia atropurpurea*) เขียด (*Cinnamomum iners*) และพืชพวกปาล์มชนิดต่าง ๆ เช่น กะพ้อ (*Licuala spinosa*) กะพ้อแดง (*L.Longecalycata*) ส่วนในบริเวณรอยเชื่อมต่อของพื้นที่ที่เป็นพุ่มกับควนยังพบพืชพวกเสม็ดอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบพืชอิงอาศัย ได้แก่ พกย่านลินควาย (*Hoya diversifolia*) และ นมตำเรีย (*H.parasitica*) สำหรับเฟินที่พบมาก คือ กระรอกหางสิงห์ (*Micorsorum punctatum*) นาคราช (*Davallia denticulata*) และผักปึกไก่ (*Pyrrhosia adnascens*)

- บริเวณริมฝั่งคลอง

ชนิดพันธุ์พืชที่ขึ้นอยู่ริมฝั่งลำคลองต่าง ๆ ในพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย ได้แก่ คลองนางเรียม คลองตะเคี๋ย และคลองยวน พบทั้งหมดจำนวน 75 ชนิด 60 สกุล 38 วงศ์

ริมฝั่งคลองนางเรียม เป็นคลองที่เชื่อมพื้นที่ทะเลน้อยกับทะเลหลวง ชนิดพันธุ์พืชที่พบส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก เช่น แห้วทรงกระเทียม จูดหนู จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) บัวบา (*Nymphoides indicum*) สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) สาหร่ายข้าวเหนียว (*Utricularia aurea*) สาหร่ายพุงชะโด (*Ceratophyllum demersum*) สันตะวาใบข้าว (*Blyxa echinosperma*) เป็นต้น และยังพบพืชพวกเสม็ดกระจายอยู่ประปราย

ริมฝั่งคลองตะเคี๋ย เป็นลำคลองด้านตะวันตกติดต่อกับพื้นที่ทะเลน้อย ด้านตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นเส้นทางไปสู่ควนเคี๋ย ชนิดพันธุ์พืชที่พบมีความหลากหลายตลอดแนวลำคลอง พืชล้มลุกที่พบมาก ได้แก่ หวายลิง (*Flagellaria indica*) คล้า (*Schmaniatius*)

dichotomus) กง (Hanguana malayana) ผักตบชวา จอกหูหนู บัวหลวง บัวเฟื่อน บัวบา และสาหร่ายชนิดต่าง ๆ สำหรับไม้ยืนต้นที่พบ ได้แก่ จิกนา (Bringtonia acutangula) เตยน้ำ (Pandanus immersus) เม่า (Eugenia grandis) และป่าเสม็ดขึ้นเรียงรายไปตลอดทาง นอกจากนี้ยังพบกล้วยไม้ที่เป็นพืชอิงอาศัยที่หาได้ยาก ได้แก่ เอื้องแมงมุม (Arachnis flosaeris)

ริมฝั่งคลองยวน เป็นลำคลองที่เชื่อมต่อระหว่างทะเลน้อยด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้กับทะเลหลวง คลองจะผ่านพื้นที่เพาะปลูก ชนิดพันธุ์พืชที่พบได้แก่ เสม็ด จิกนา จิกสวน กุระ กระต้อมขี้หนู (Mitragnya javanica) สาคุ (Metroxylon sagus) คล้า หวายลิง ย่านลิ้นควาย นมพิจิตร ลิเกายูง ลำเท็ง และสาหร่ายหางกระรอก สำหรับพืชที่พบมากที่สุดในลำคลอง คือ ผักตบชวา ซึ่งขึ้นแน่นเต็มลำคลอง ก่อให้เกิดปัญหาการกีดขวางทางเดินเรือเป็นอย่างมาก

- บริเวณทะเลน้อย

เป็นบริเวณที่มีน้ำขังตลอดปีในบริเวณทะเลน้อยพบชนิดพันธุ์พืชที่มีท่อลำเลียง จำนวน 56 ชนิด 45 สกุล 24 วงศ์ สำหรับชนิดพันธุ์พืชเด่นที่พบทั่วไปในทะเลน้อย ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก สาหร่ายข้าวเหนียว สาหร่ายพวงชะโด สาหร่ายเส้นด้าย บัวหลวง บัวสาย บัวเฟื่อน จุดหนู หัวทรงกระเทียม กง จอกหูหนู และผักตบชวา เป็นต้น

- บริเวณพื้นที่เพาะปลูก

จากการสำรวจชนิดพันธุ์พืชที่พบในพื้นที่เพาะปลูกของชุมชน จำนวน 6 หมู่บ้าน พบว่ามีการปลูกไม้ผลและพืชผักสวนครัว เช่น ข้าว ยางพารา มะพร้าว ตาลโตนด มะม่วง หิมพานต์ มะม่วง ขนุน จำปาตะ เป็นต้น ส่วนหมู่บ้านที่ปลูกยางพารามากที่สุด คือบ้านธรรมเสถียร และบ้านค่าย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นการปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าดิบเดิมที่เคยมี ในการสำรวจชนิดพันธุ์พืชที่มีท่อลำเลียงในหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้ง 6 หมู่บ้าน

2. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช

- ชนิดพันธุ์พืชบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย

พบชนิดพันธุ์พืชที่มีท่อลำเลียงทั้งหมด 260 ชนิด 199 สกุล 98 วงศ์ ดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งเป็นจำนวนที่พบมากกว่าที่เคยพบในปี พ.ศ. 2525 – 2537 จำนวน 98 ชนิด 46 วงศ์ โดยพบพืชพวกเฟิน จำนวน 21 ชนิด กลุ่มพืชดอกพบพืชใบเลี้ยงเดี่ยว จำนวน 72 ชนิด และพืชใบเลี้ยงคู่ จำนวน 167 ชนิด

ภาพที่ 3-14 แสดงสภาพชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยบริเวณทะเลน้อยหมู่ที่ 4 บ้านนอก ตำบลทะเลน้อย

ภาพที่ 3-15 แสดงสภาพชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยหมู่ที่ 2 ตำบลพนางสูง

ภาพที่ 3-16 แสดงสภาพชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยหมู่ที่ 2 ตำบลพนางสูง

ภาพที่ 3-17 แสดงศูนย์ศิลปาชีพ (ทอผ้า) หมู่ที่ 7 บ้านวังป่าเขียว ตำบลทะเลน้อย

ภาพที่ 3-18 แสดงศูนย์ถ่ายทอดกรรมผลิตภัณฑ์กระจูดหมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง

ภาพที่ 3-19 แสดงศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร(กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกล้วยเครือร่วมใจ ตำบลทะเลน้อย

ภาพที่ 3-20 แสดงการผลิตสินค้ากระจุยศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร
(กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปลายดอกร่วมใจ) ตำบลทะเลน้อย

ภาพที่ 3-21 แสดงการประกอบเครื่องกระจุยของประชาชนในชุมชนทะเลน้อย

ภาพที่ 3-22 แสดงวิถีชีวิตประชาชนในชุมชนกับการประกอบอาชีพผลิตสินค้ากระจุย

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

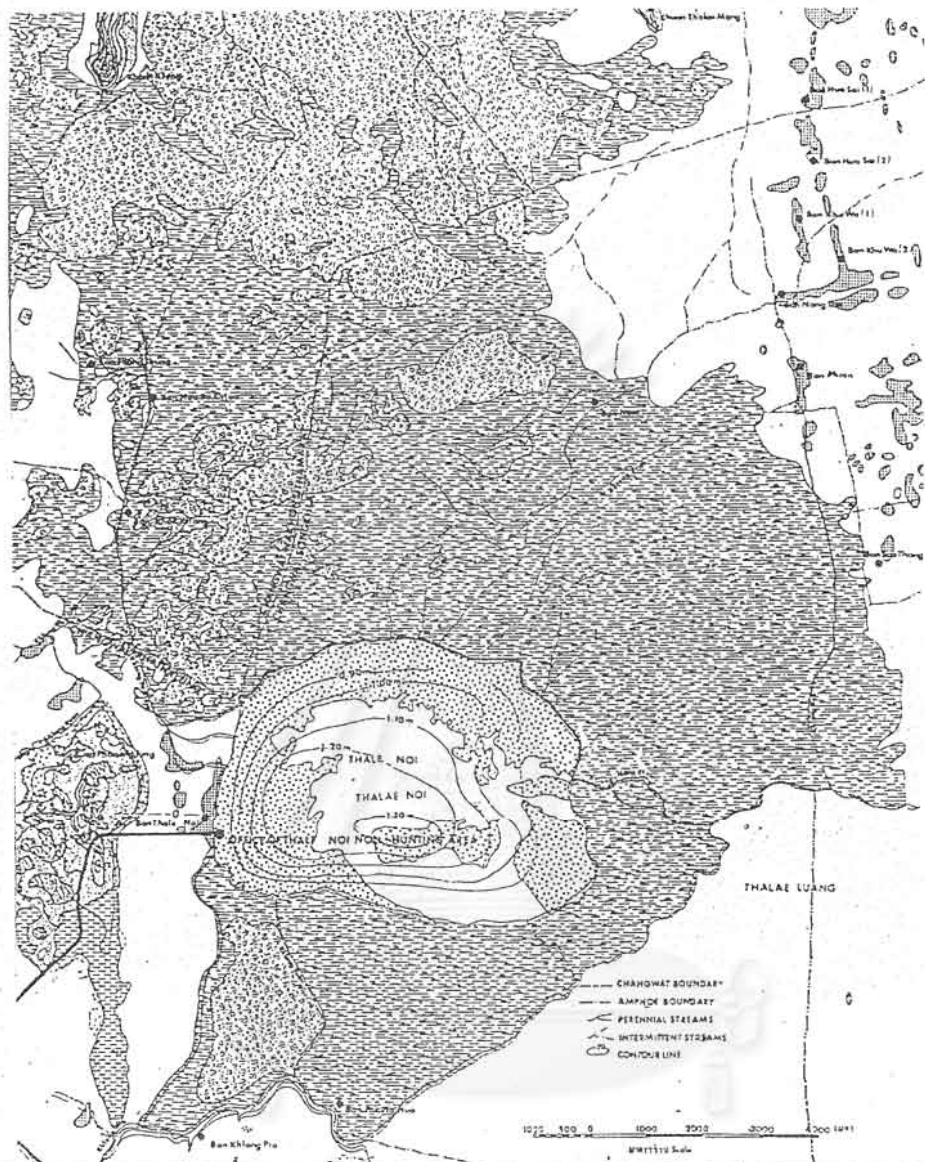
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-11 แสดงภาพถ่ายทางอากาศ ปีพ.ศ.2538 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

สัญลักษณ์

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-12 แสดงระดับความลึก ของน้ำในทะเลน้อย

สัญลักษณ์

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 3-23 แสดงเส้นทางคมนาคมคลองตะเคิ่งที่เชื่อมต่อพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง กับพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3-24 แสดงเส้นทางคมนาคมภายในชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ตารางที่ 3.4 แสดงความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชที่มีท่อลำเลียงในพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย
จำแนกตามประเภทแหล่งที่อยู่อาศัย

สภาพพื้นที่	วงศ์	สกุล	ชนิด
บริเวณพื้นที่ป่าพรุ	26	52	65
บริเวณพื้นที่ที่เป็นควน	57	102	122
บริเวณพื้นที่ริมฝั่งคลอง	38	60	75
บริเวณพื้นที่ทะเลน้อย	24	45	56
บริเวณพื้นที่เพาะปลูก	75	56	121
รวมชนิดพันธุ์พืชที่พบในทุกพื้นที่	98	199	260

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย , 2525.

- ชนิดพันธุ์พืชน้ำทะเลน้อย

ชนิดพันธุ์พืชเด่นที่พบในกลุ่มพันธุ์พืชน้ำ ได้แก่ จูดหนู แห้วทรงกระเทียม บัวหลวง บัวสาย กง เตยทะเล และผักตบชวา เป็นต้น บริเวณตอนกลางของทะเลน้อยซึ่งลึกที่สุด จะพบพืชจมน้ำ ได้แก่ สาหร่ายจืดและสาหร่ายเส้นด้ายเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ล้นปลิงพบมากบริเวณด้านทิศตะวันตกของทะเลน้อยซึ่งมีระดับน้ำไม่ลึกมากนัก และจะพบบัวหลวงขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่บริเวณใกล้เคียงกันทางตอนเหนือ และด้านทิศตะวันออกของทะเลน้อยจะพบจูดหนูเป็นพืชเด่นกว่าพืชชนิดอื่น ๆ ความหลากหลายของชนิดพันธุ์ที่มีท่อลำเลียงในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สำหรับชนิดพันธุ์พืชที่เป็นไม้ต้นและมีคุณค่าทางเศรษฐกิจได้แก่ ยางนา ตะเคียนทอง กาแตะ เป็นต้น ชนิดพันธุ์ไม้ต้นที่เด่นในป่าพรุ คือ เสม็ด ป่าเสม็ดเป็นผืนป่าขนาดใหญ่ พบทั้งบริเวณตอนเหนือและตอนใต้ของทะเลน้อย นอกจากนี้ยังมีชนิดพันธุ์พืชที่ถูกจัดอยู่ในบัญชีพืชอนุรักษ์ บัญชี 2 (CITES II) คือ กัลว่ยไม้ ซึ่งพบจำนวน 3 ชนิด คือ เอื้องแมงมุม กะระกะว่อน ปากเปิด และกะระกะว่อนด้ามข้าว ทั้ง 3 ชนิดเป็นพืชอิงอาศัย มีดอกสวยงาม โดยเฉพาะเอื้องแมงมุม เป็นกัลว่ยไม้ท้องถิ่นที่มีดอกขนาดใหญ่ สวยงาม แต่พบอยู่ในปริมาณที่น้อยมาก

- ชนิดพันธุ์พืชที่เป็นแหล่งทำรังและแหล่งอาหารของนก

แหล่งอาศัยของนกในทะเลน้อยที่สำคัญสำหรับการทำรังวางไข่ของนกต่าง ๆ ได้แก่ ป่าจูด ป่าเสม็ด ทุ่งหญ้า พืชลอยน้ำ สันดิน ปาลาโพน ลำพูและต้นเทียน ป่าจูดเป็นแหล่งทำรังวางไข่ของนกเป็ดผี นกอีโก้ง นกอีล้ำ ป่าเสม็ดซึ่งมีไม้เทียน ลาโพน จูดหนูขึ้นปะปนกันเป็นแหล่งทำรังวางไข่ของนกกระสาแดง นกเป็ดแดง นกกาบบัว ทุ่งหญ้า เป็นแหล่งทำรังของนกอีโก้ง นกอีล้ำ นกเป็ดแดง นกตีนเทียน นกแอ่นทุ่ง พืชลอยน้ำ เป็นแหล่งทำรังวางไข่ของนกฟริก นกอีโก้ง

ตารางที่ 3.5 แหล่งทำรัง และแหล่งอาหารของนก ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

แหล่งทำรังของนก	ระยะเวลา การทำรัง วางไข่	แหล่งอาหาร	ชนิดของนก
จุด ลาโพ สาหร่าย	ม.ค. – ก.ย.	พื้นน้ำ ป่าจุด กอสาหร่าย	นกเป็ดน้ำ
จุด ทุ่งหญ้า พืชลอยน้ำ	ม.ค. – ธ.ค.	พื้นน้ำ กอบัว กอสาหร่าย จุด ผักตบชวา	นกอีล้ำ
ป่าจุด จาด ทุ่งหญ้า	ธ.ค. – ก.ย.	จุด หญ้าทะเล ลาโพ นาข้าว ปากก ป่า หญ้า พืชลอยน้ำ กอบัว	นกอีไถ่
ป่าเสม็ด ลาโพ	ธ.ค. – ก.ย.	ป่าลาโพ กกสามเหลี่ยม ปรีอ ทุ่งหญ้า	นกกระสาแดง
บนต้นเตี้ยะ ป่าพรุ	ก.พ. – เม.ย.	ป่าเสม็ด ทุ่งหญ้า	นกกาบบัว
ทุ่งหญ้า สันดิน	เม.ย. – พ.ค.	ทุ่งหญ้า นาข้าว สันดิน	นกตีนเทียน
ทุ่งหญ้า สันดิน	พ.ค. – มิ.ย.	ทุ่งหญ้า นาข้าว สันดิน	นกแอ่นทุ่งใหญ่
ทุ่งหญ้า	ก.พ. – มิ.ย.	พื้นน้ำ ป่าเสม็ด ป่าลาโพ จุด พืชลอยน้ำ	นกเป็ดแดง

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย , 2525.

นอกจากกลุ่มพืชที่กล่าวมาแล้ว ยังพบพืชที่ชุมชนปลูกเพื่อให้ประกอบอาชีพหลัก เช่น กระจูด ใช้ในการทำอาชีพการทอเสื่อของชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีการปลูกข้าว เพื่อใช้ในการบริโภคและขายเป็นรายได้ มีการปลูกยางพารา เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและขายเป็นรายได้ของครอบครัว และอาจมีการเผาถ่านจากไม้เสม็ดที่ขึ้นอยู่ในธรรมชาติ สำหรับประโยชน์ของพันธุ์พืชต่อสัตว์ที่อาศัยอยู่ในทะเลน้อยนั้น สัตว์ทุกชนิดมีการพึ่งพาพืชชนิดต่าง ๆ ในบริเวณนั้น สำหรับอาหารและใช้เป็นที่ทำรัง

3. พันธุ์สัตว์ต่าง ๆ

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์นกนานาชนิด ที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยเฉพาะเป็นแหล่งอาศัยของนกน้ำขนาดใหญ่ นกอพยพ และนกในท้องถิ่น จำนวน 156 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จำนวน 10 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน จำนวน 26 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก จำนวน 8 ชนิด นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำต่าง ๆ มากมายหลายชนิด

- นก

พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยมีระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความสำคัญมากแห่งหนึ่งโดยเฉพาะในแง่ที่เป็นแหล่งพักพิงของนกอพยพในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนเป็นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และแหล่งสืบพันธุ์ของนกน้ำนานาชนิด ในปี พ.ศ. 2521 – 2523 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้สำรวจพบนกอย่างน้อย

187 ชนิด นกที่พบบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย ซึ่งมีประชากรมากกว่า 200 ตัว ได้แก่ นกเป็ดผี นก กาน้ำเล็ก นกเป็ดแดง นกอีโก้ง และอื่น ๆ และในช่วงเดือน ม.ค. – ก.พ. พ.ศ. 2540 – 2541 ผลการ สำรวจปริมาณและชนิดพันธุ์ของนกภายใต้โครงการศึกษาการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่มี ความสำคัญของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม พบจำนวนทั้งสิ้น 49 ชนิด คาดว่าเป็นนก ประจำถิ่น 26 ชนิด นกอพยพ 13 ชนิด และนกชนิดที่คาดว่า เป็นทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ จำนวน 10 ชนิด นกประจำถิ่นที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) และนก อีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) เป็นต้น ส่วนนกอพยพบางชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยาง กรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) และนกยาง (*Egretta spp.*) เป็นต้น นกส่วนใหญ่ที่พบจะเป็น กลุ่มของนกน้ำประมาณ 28 ชนิด และส่วนใหญ่จะพบเป็นจำนวนมากบริเวณควนและบริเวณขอบ บึงที่มีวัชพืชน้ำขึ้นอยู่ ผลการสำรวจในช่วงฤดูอพยพนี้พบว่า ความหลากหลายของชนิดสูงสุดใน พื้นที่เกษตรกรรม คือ พบถึง 35 ชนิด รองลงมาคือ บริเวณขอบบึงพบ 23 ชนิด ที่ทำการฯ และชุมชน พบ 19 ชนิด ควนซีเสียนพบ 14 ชนิด ป่าเสม็ดและควนเค็ง 10 ชนิด และน้อยที่สุด คือ บริเวณ หน้าน้ำเปิดพบจำนวน 7 ชนิด อนึ่งพื้นที่ควนซีเสียนแม้จะพบจำนวนชนิดน้อย แต่จำนวนในแต่ละ ชนิดต่อพื้นที่จะมีมาก นกที่พบมากที่สุด คือ นกยางเป็ย (2,521 ตัว/พื้นที่ 3,085 ไร่ หรือ 504 ตัว/ ตารางกิโลเมตร) รองลงมาได้แก่ นกกาน้ำเล็กและนกกกระสาแดง ตามลำดับ

- ชนิดพันธุ์นกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม และใกล้ถูกคุกคาม

พบนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically endangered)

2 ชนิด ได้แก่ นกอ้ายจ้าว (*Anhinga melanogaster*) และนกกตะกุ่ม (*Leptoptilos javanicus*) ชนิด พันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered) 6 ชนิด ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกพินพูท (*Heliopais personata*) ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสภาพใกล้ถูกคุกคาม (Near threatened) อย่างน้อย 6 ชนิด ได้แก่ นกยางโทน น้อย (*Egretta intermedia*) เป็ดคัมแค (*Nettapus coromandelianus*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) และนกกกระจาบ ธรรมดา (*Ploceus philippinus*)

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

5.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 แหล่งใหญ่ๆ คือ

5.1.1 แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลน้อย

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดที่น่าสนใจที่สุดในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย คือบริเวณทะเลน้อยซึ่งเป็นทะเลสาบน้ำจืดที่มีลักษณะพิเศษ มีธรรมชาติที่สวยงามและเป็นแหล่งอาศัยของนกน้ำ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศสูง จุดซึ่งเป็นที่น่าสนใจบริเวณทะเลน้อย ได้แก่

5.1.1.1 ทะเลน้อย เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสนใจธรรมชาติและชีวิตสัตว์ป่าโดยเฉพาะนกนานาชนิดที่อาศัยหากินในบึงน้ำ บริเวณที่จะพบเห็นนกได้ชัดเจนในทะเลน้อย ได้แก่ บริเวณดงนกนางนวล จะพบฝูงนกนางนวลในบริเวณห่างจากท่าเรือประมาณ 150 เมตร ซึ่งนกนางนวลที่พบส่วนใหญ่เป็นนกนางนวลแถบดำปีกขาวและนกนางนวลแถบเคราขาว โดยเฉพาะช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน และบริเวณดงนกเป็ดน้ำ จะพบนกเป็ดน้ำ ตามดงกระจูดหนู และบริเวณดงบัวสายหรือบัวหลวง จะพบได้ตลอดปี โดยเฉพาะนกเป็ดแดงและนกเป็ดคับแค ส่วนนกเป็ดลายและนกเป็ดชนิดอื่นๆจะอพยพมาในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม

5.1.1.2 ทะเลบัว เป็นบริเวณที่มีบัวสายที่เป็นบัวพื้นเมือง มีดอกสีชมพูบานสะพรั่งช่วงเช้า ทะเลบัวมีพื้นที่กว้างใหญ่ ซึ่งไม่ห่างจากบริเวณที่ทำการอุทยานฯ จะมีนกยางกรอก นกอีลุ้มชันคิ้วขาว นกพริก จะมาเดินหากินอยู่บนใบบัว

5.1.1.3 จุดพักผ่อนของนักท่องเที่ยวเพื่อดูธรรมชาติของทะเลน้อย ได้แก่

- ศาลาท่าเรือ เป็นจุดแรกที่สามารถพักผ่อน มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่อยู่บนตลิ่งใกล้ทางเข้าเขตอุทยาน เป็นท่าลงเรือไปชมธรรมชาติรอบทะเลน้อย

5.1.1.4 ทางเดินสะพานไม้รอบที่ทำกรฯ ซึ่งจัดสร้างเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมธรรมชาติของพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สำคัญของบริเวณนี้คือ กระจูด ซึ่งทางเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยนำมาปลูกแสดงไว้ และยังสามารถพบนก เช่น นกไก้ นกพริก นกอีล้ำ นกยางควาย นอกจากนี้มีพืชน้ำ เช่น บัวสาย จอกหูหนู ผักตบชวา ส่วนปลา ได้แก่ ปลากระตี่ ปลาช่อน ซึ่งสามารถพบเห็นได้เมื่อเดินไปตามทางเดิน

5.1.1.5 ศาลากลางน้ำ สามารถพักผ่อนได้ในบรรยากาศที่แวดล้อมกลางน้ำที่มีสายลมเย็นพัดผ่าน ท่ามกลางกลุ่มบัวสาย จอกหูหนูและนกน้ำที่มาหากินรอบศาลาอย่างอิสระ ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่จะมานั่งพักผ่อน นั่งรับประทานอาหาร

5.1.1.6 ศาลานางเริ่ม ตั้งอยู่บริเวณปากคลองนางเริ่ม เป็นศาลาที่ปลูกกลางน้ำมีบรรยากาศร่มรื่น ลมเย็นสบาย และมีห้องสุขาไว้บริการ โดยรอบจะมีบัวหลวงโดยทางทิศเหนือมีสีขาว ทางใต้มีสีชมพู ด้านตะวันตกจะพบต้นเตยน้ำ

5.1.1.7 ดงบัวบา อยู่บริเวณคลองบ้านกลาง เป็นบัวที่มีดอกเล็ก ๆ สีขาวเกสรสีเหลือง เรียกว่า "บัวบา" หรือชบน้ำ อยู่ถัดมาจากบริเวณแหลมดิน อยู่ช่วงระหว่างคลองบ้านกลางกับคลองนางเริ่ม ซึ่งเป็นจุดดูนกน้ำและนกชายเลนได้เป็นอย่างดี นกที่เด่นในบริเวณนี้ ได้แก่

นกตีนเทียน นกช้อนหอยขาว นกหัวโตหลังจุดทองและนกแอ่นทุ่งใหญ่ ซึ่งอาจได้พบนกกาบบัว หรือนกตะกรุมเดินหากินอยู่ในบริเวณนี้

5.1.2 แหล่งท่องเที่ยวบริเวณชุมชนทะเลน้อย

จุดที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนทะเลน้อย ได้แก่

5.1.2.1 หมู่บ้านทะเลน้อย ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย และหมู่ที่ 2 ตำบลพนาตุ้ง ซึ่งเป็นชุมชนที่ทำประมงและทำนา มีตลาดจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองซึ่งถือได้ว่าเป็นของฝากจากทะเลน้อย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์กระจูด หัตถกรรมเสื่อกระจูด หมวก ผ้ารองจาน แผ่นรองแก้ว กระจ่า เป็ดต้ม เป็นต้น และผลิตผลจากประมงทะเลน้อยที่มีชื่อเสียงคือ ปลาตุ้งกู

5.1.2.2 ศูนย์หัตถกรรมจักสานผลิตภัณฑ์กระจูด ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลพนาตุ้ง ในส่วนนี้นักท่องเที่ยวจะได้เห็นถึงกรรมวิธีการผลิต และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กระจูด ซึ่งเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการรวมกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมเสื่อกระจูดตำบลพนาตุ้ง

5.1.2.3 ศูนย์ศิลปาชีพทอผ้าบ้านหัวป่าเขียว ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลทะเลน้อย ซึ่งมีการฝึกอบรม เผยแพร่และจำหน่ายหัตถกรรมการทอผ้าของกลุ่มชุมชนบริเวณทะเลน้อย

5.1.2.4 สวนพฤกษศาสตร์ ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 4 ตำบลพนาตุ้ง เป็นแหล่งศึกษาวิจัย อนุรักษ์พืชพันธุ์ทรัพยากรป่าไม้ ระบบนิเวศป่าไม้ ได้จัดทำห้องสมุดธรรมชาติ และให้การฝึกอบรมเผยแพร่ จัดเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับพืชพันธุ์และธรรมชาติของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

5.1.2.5 ศาสนสถานที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ วัดธรรมเจดีย์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลพนาตุ้ง วัดประดู่หอม ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลทะเลน้อย วัดทะเลน้อย ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย ซึ่งชุมชนทะเลน้อยยังคงรักษาประเพณีท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อคือ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง โดยเฉพาะประเพณีชักพระ ที่กระทำกันในเดือนตุลาคมของทุกปี ถือเป็นประเพณีสำคัญของชุมชน ซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดสำคัญของชุมชน

5.1.2.6 สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง (ระยะทางไม่เกิน 40 กิโลเมตร) เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองพัทลุง เช่น วัดวัง วังเจ้าเมืองพัทลุง ถ้ำคูหาสวรรค์ และหาดแสนสุขลำปำ อันเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมและธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัด

5.2 ลักษณะกลุ่มนักท่องเที่ยว

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนักท่องเที่ยวธรรมชาติวิทยา (Natural Tourists) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีความสนใจต่อการเที่ยวชมระบบนิเวศของทะเลสาบ และวิถีชีวิตของผู้คน แต่เป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อย

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวมหาชนหรือมวลชน (Mass Tourists) แม้ว่าจะให้ความสนใจต่อการท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมความงดงามของธรรมชาติ แต่เนื่องจากเป็นกลุ่มที่รักสนุกและไม่มีความรับผิดชอบต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม (ระดับการศึกษาน้อย) ลักษณะการท่องเที่ยวในพื้นที่ของกลุ่มนี้คือ ค่อนข้างทำลายความสวยงามของธรรมชาติ มีความคึกคะนอง ส่งเสียงดัง เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดใกล้เคียง

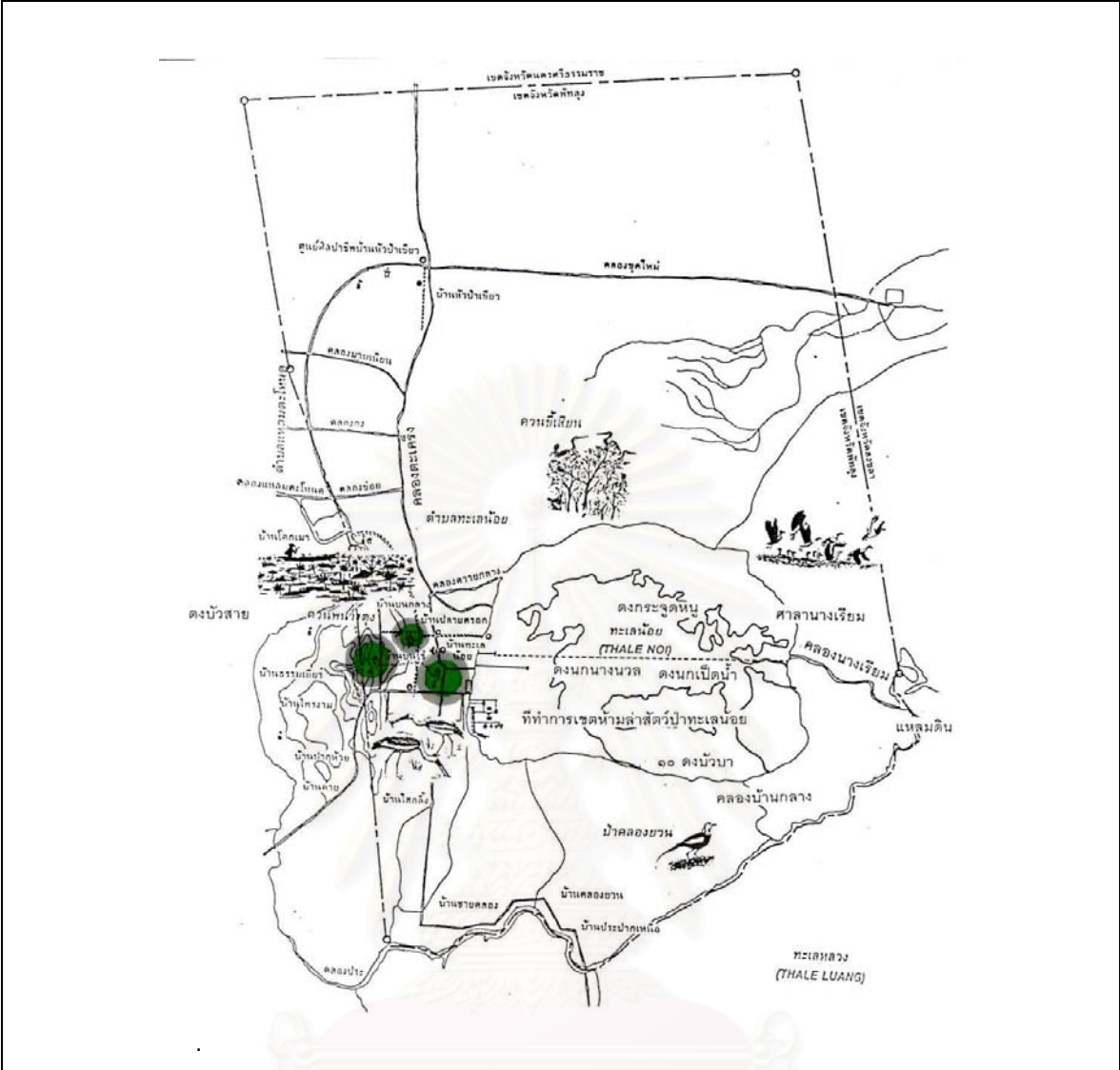
5.3 ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาธรรมชาติ ต้องมีการเตรียมตัวล่วงหน้าโดยทำจดหมายขออนุญาตพักค้างแรมที่บ้านพักสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เตรียมอุปกรณ์กล้องส่องทางไกล หนังสือคู่มือดูนก เสื้อผ้าที่ใช้สีเอิร์ทเพื่อให้กลมกลืนกับธรรมชาติ มีความสนใจต่อพฤติกรรมดูนก วาดภาพและถ่ายรูป

- การเดินทางท่องเที่ยวเริ่มเวลาเช้าตรู่ ประมาณ 05.45 -10.00 น. เดินทางโดยการเช่าเรือหางยาว เตรียมอาหารเช้าติดเรือ เตรียมอุปกรณ์ดูนก ออกเรือไปตามเส้นทางบึงทะเลบัวและคลองนางเรียม ตระเวนดูนกและกลับตามเส้นทางเดิม เมื่อถึงแหล่งที่มันกให้เรือดับเครื่องเรือ ใช้พายหรือค้ำถ่อค่อยๆให้เรือลอยไปตามทางน้ำรักษาความเงียบ เพื่อดูพฤติกรรมของนกที่ออกหากินตอนเช้า ช่วงสายเดินทางกลับเข้าที่พักเพื่อดูวิถีชีวิตของชาวบ้านทะเลน้อย เช่น การสานกระจูด ฯลฯ

- ช่วงเวลาบ่าย-เย็น ประมาณ 15.00 – 18.30 น. เดินทางโดยการเช่าเรือหางยาว ผ่านทะเลบัวออกไปทางด้านเหนือผ่านหน่วยพิทักษ์ป่าควนขี้เสี้ยน เมื่อถึงแหล่งดูนกจะดับเครื่องเรือและค่อยๆพายหรือค้ำถ่อไปตามคลองขี้เสี้ยนดูพฤติกรรมนกที่จับคู่ออกหากินตอนเย็น ซึ่งเส้นทางนี้ต้องได้รับการอนุญาตจากหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง**

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3-16 แสดง แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ. พัทลุง

สัญลักษณ์

- 1. วัดทะเลน้อย
- 2. วัดประดู่หอม
- 3. วัดสวนธรรมเจดีย์

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม ดัดแปลงจากแผนที่ 1 : 50,000 กรมแผนที่ทหาร

- เข้าเรือหางยาวออกไปตามเส้นทางคลองยวน (อาจเป็นเวลาเช้าหรือบ่ายตามแต่มีเวลา) เมื่อถึงแหล่งดูนกจะดับเครื่องเรือแล้วนำเรือลอยไปคอยสังเกตพฤติกรรมของนก เส้นทางนี้ต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

การเดินทางของคณะท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติทั้ง 3 เส้นทางเดิน อาจเลือกสลับกันตามแต่ที่คณะเป็นผู้กำหนด

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวมหาชนหรือมวลชน เป็นกลุ่มนักเดินทางที่ชอบความสนุกสนาน ต้องการชื่นชมธรรมชาติ ซึ่งบางครั้งไม่มีความรับผิดชอบต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ลักษณะการเดินทางเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนตั้งแต่ 10-20 คน และเมื่อเดินทางโดยรถยนต์ถึงริมทะเลน้อย แล้วจะติดต่อเช่าเรือออกไปเที่ยว 1-2 ลำ การออกเรือพร้อมกันตามนัดหมาย นักท่องเที่ยวบางคณะสนุกสนานเกินไปจนเป็นการรบกวนธรรมชาติและความเป็นอยู่ของสัตว์

5.4 เส้นทางที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของทะเลน้อย สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้พิจารณาเส้นที่เส้นทางการท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดไว้ 3 เส้นทางคือ

5.4.1 เส้นทางท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป (Mass Tourism) คือ **พื้นที่ A ได้แก่ วงแหวนรอบคลองนางเรียม** (จากสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย – วงแหวนรอบนอก – ศาลานางเรียม) ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งอาศัยและวางไข่ของนกขนาดเล็ก เช่น นกอีโก้ง นกอีล้ำ นกเป็ดน้ำ และอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชน้ำจืดชนิด เช่น ต้นกก ผักตบชวา สาหร่ายชนิดต่างๆและบัวโดยเฉพาะบัวสาย ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ของทะเลน้อย ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงทะเลน้อยในธรรมชาติที่สวยงาม การเดินทางท่องเที่ยวใช้เรือนำเที่ยวชมธรรมชาติ ดูทะเลบัวและนกที่เกาะหากินอยู่ตามต้นไม้และถ่ายภาพธรรมชาติ เรือลำหนึ่งใช้เวลาในการเที่ยวชมประมาณ 1-1.30 ชั่วโมง เรือนำเที่ยวแต่ละลำจะนำเที่ยวชมกระจายรอบพื้นที่จึงไม่ทำให้เกิดความแออัดเหมือนกับการขึ้นดูนกบนห้างสองนกที่คลองควนนี้ เสียเส้นทางนี้นักท่องเที่ยวนิยมออกไปชมทิวทัศน์ในช่วงเวลา 06.30-10.30 น.และระหว่างเวลา 15.30-18.30 น. ดังนั้นในช่วงเวลาดังกล่าวควรกำหนดจำนวนเรือที่จะเข้าไปเที่ยวชมพื้นที่ดังกล่าวไม่เกิน 15 ลำ หรือกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวไม่เกิน 250-300 คนต่อวัน และในการออกเรือนำเที่ยวแต่ละลำควรทิ้งช่วงห่างกันลำละ 8-10 นาที เพื่อให้การเดินทางไม่กระชั้นชิดเกินไป

5.4.2 เส้นทางท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ **พื้นที่ B ได้แก่ วงแหวนรอบคลองขี้เสียน** (จากสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย – ควนขี้เสียนด้านนอก หรือ – คลองยวน) ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาธรรมชาติศึกษาดูนก โดยต้องขออนุญาตจากสำนักงานเขตห้ามล่า

สัตว์ป่าทะเลน้อยก่อน พื้นที่เป็นป่าพรุน้ำท่วมถึง มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด เป็นแหล่งอาศัยของ สัตว์น้ำและสัตว์เลื้อยคลาน ในพื้นที่มีจุดบริการห้องสุขา 1 จุด จัดทำทางเดินเท้าขนาดกว้าง 1.00 เมตร ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ไปสิ้นสุดที่ “หอบังไพร” หอดูนกที่ติดตั้งกล้องส่องนก ตามทางเดินจะได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด มีศาลาสำหรับพักผ่อนชมธรรมชาติอีก 2 จุด บนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นพื้นที่สงวนเพื่อการศึกษาดูนก

5.4.3 เส้นทางสำหรับนักวิชาการ/นักวิจัย และยังไม่เปิดสำหรับการท่องเที่ยว คือ **พื้นที่ C** (จากสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย – ควนซ์เสียน - ควนซ์เสียนด้านใน – คลองเค็ง - ป่าพรุควนเค็ง) เป็นเส้นทางเพื่อเข้าไปศึกษาเก็บข้อมูลในพื้นที่ดังกล่าว จะต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยก่อนเข้าศึกษาพื้นที่ ศักยภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ ชุ่มน้ำ (ป่าพรุน้ำท่วมถึง) ป่าเสม็ด เป็นแหล่งอาศัยและวางไข่ของนกน้ำขนาดใหญ่ และนกน้ำ ขนาดเล็กนานาชนิด เช่น นกกาบบัว นกกระสาแดง นกยางโทนใหญ่ นกยางควาย นกยางเปีย เหยี่ยวแดง นกกาน้ำเล็ก นกเป็ดแดง ฯลฯ และยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม ได้แก่ กระรอกข้างลายท้องแดง นากเล็บสั้น นากใหญ่ขนเรียบ เสือปลา ลิงแสม ชะมดแผงหางปล้อง ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีสัตว์เลื้อยคลาน เช่น งูชนิดต่างๆ สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก อาศัยอยู่มากมายหลายชนิด พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางต่อการถูกรบกวน มีระบบนิเวศที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจัดไว้เป็นพื้นที่สงวน ลักษณะการเดินทางใช้เรือขนาดเล็ก (4 คน/ลำ) ในบริเวณที่น้ำท่วมถึง และเดินเท้าในกรณีที่น้ำแห้งและเป็นทีดอน ระยะเวลาที่สามารถใช้เดินทางศึกษาในช่วงเวลา 06.30–18.30 น.

5.4.4 พื้นที่ส่วนพักผ่อน / บริการ พื้นที่ส่วนนี้เป็นพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวทุกๆ กลุ่มที่เข้ามาท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ปัจจุบันมีพื้นที่ประมาณ 40 ไร่ ประกอบด้วย พื้นที่ส่วนบริการ/พักผ่อนด้านนอกเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ประกอบด้วยลานจอดรถนักท่องเที่ยว ท่าจอดเรือบริการนำเที่ยว ร้านขายของที่ระลึกของฝากที่ผลิตจากผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน ทะเลน้อย ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มและที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อชมทัศนียภาพทะเลน้อย และพื้นที่ส่วนบริการพักผ่อนภายในเขตสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ประกอบด้วย ลานจอดรถนักท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ท่าเรือบริการนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเครื่องดื่มอาหารว่าง ห้องสุขา/ห้องน้ำ อาคารที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย บ้านพักเจ้าหน้าที่ บ้านพักบริการนักท่องเที่ยวพักค้างคืน ศาลา สะพานเชื่อม และที่นั่งพักผ่อนสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 3-25 แสดงแสดงศาลานั่งพักผ่อนที่ท่องเที่ยวในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพที่ 3-26 แสดงศาลานั่งพักผ่อนที่เที่ยวและท่าเทียบเรือบริการนักท่องเที่ยว
ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพที่ 3-27 แสดงท่าเรือขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พนางตุง ใกล้กับสำนักงาน
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพที่ 3-28 แสดงท่าเรือขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทะเลน้อย

ภาพที่ 3-29 แสดงนักท่องเที่ยว (ต่างประเทศ) ที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพที่ 3-30 แสดงนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพที่ 3-31 แสดงนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์

ภาพที่ 3-32 แสดงนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในช่วงเทศกาล

ภาพที่ 3-33 แสดงเส้นทางเดินเรือนำเที่ยวพื้นที่ A เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพที่ 3-34 แสดงเส้นทางเดินเรือนำเที่ยวพื้นที่ A รอบทะเลน้อย

ภาพที่ 3-35 แสดงศาลานางเรียงที่หยุดพักและบริการห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยวเส้นทางพื้นที่ A

ภาพที่ 3-36 แสดงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการเรือท่องเที่ยวเส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย

ภาพที่ 3-37 แสดงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการเรือท่องเที่ยวพื้นที่ A รอบทะเลน้อย

ภาพที่ 3-38 แสดงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเป็นคณะและสนใจศึกษาธรรมชาติวิทยาบริเวณทะเลน้อย

ภาพที่ 3-39 แสดงทะเลบัวในทะเลน้อยที่จัดเป็นเส้นทางเดินเรือให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชมในเส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย

ภาพที่ 3-40 แสดงทะเลบัวในทะเลน้อยที่จัดเป็นเส้นทางเดินเรือให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชมในเส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย

ภาพที่ 3-41 แสดงนกที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่น้ำเปิดของทะเลน้อย (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง) เส้นทางพื้นที่ A รอบทะเลน้อย

ภาพที่ 3-42 แสดงนกที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน
จังหวัดพัทลุง

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3-46 แสดงหอดูนก (หอบังไฟร) มีกล้องส่องดูนกไว้บริการนักท่องเที่ยว

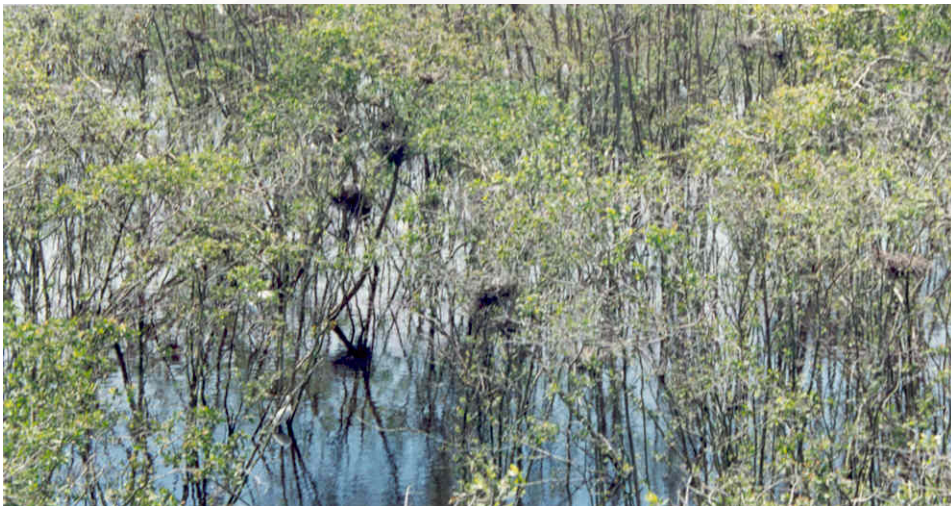
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3-47 แสดงสภาพภูมิประเทศมองจากหอดูนก(หอบังไพร) ควนชี่เสียนพื้นที่ B

ภาพที่ 3-48 แสดงแหล่งที่อยู่อาศัยของนกบริเวณควนชี่เสียนพื้นที่ B

ภาพที่ 3-49 แสดงแหล่งทำรังและวางไข่ของนกบริเวณควนชี่เสียนพื้นที่ B

ภาพที่ 3-50 แสดงเรือนำเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวเข้าไปยังควนซีเสียนพื้นที่ B เพื่อไปชมนกที่
หอบังไพร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3-51 แสดงเส้นทางเดินไม้แบบชั่วคราวเข้าไปยังหนองไผ่ สำหรับนักท่องเที่ยว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.5 การอำนวยความสะดวกในการบริการการท่องเที่ยว

5.5.1 การคมนาคมและการเข้าถึงทะเลน้อย เดินทางจากกรุงเทพฯไปทะเลน้อย สามารถเดินทางโดยรถประจำทาง เรือโดยสาร รถไฟ เครื่องบิน และรถยนต์ส่วนตัว

5.5.1.1 รถประจำทางแบบธรรมดาและปรับอากาศ จากสถานีขนส่งสายใต้ใหม่ กรุงเทพฯถึงจังหวัดพัทลุง และนั่งรถต่อไปยังเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเมือง เป็นระยะทาง 33 กิโลเมตร และมีรถประจำทางจากอำเภอเมือง ขึ้นบริเวณใกล้ตลาดสดเทศบาลไปจนถึงประตูสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีบริการวันละหลายเที่ยว ตั้งแต่เวลา 06.00 – 18.00 น. จากตลาดอำเภอควนขนุนก็มีรถประจำทางเช่นเดียวกัน

5.5.1.2 เรือโดยสารประจำทาง เป็นเรือโดยสารขนาดเล็กมีหลังคา บรรทุกคนได้ประมาณ 30 คน มีบริการทุกวันเส้นทางผ่านทะเลน้อยถึงอำเภอระโนด จ.สงขลา

5.5.1.3 รถไฟ มีรถไฟสายใต้ผ่านสถานีพัทลุงทุกวัน

5.5.1.4 เครื่องบิน ลงเครื่องที่ จ.นครศรีธรรมราช อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา หรือ จ.ตรัง แล้วนั่งรถยนต์มาที่พัทลุง

5.5.2 การบริการท่องเที่ยวในทะเลน้อย มีเรือหางยาวขนาดเล็กสามารถบรรทุกทุกคนได้ประมาณ 6-8-10 คน บริการให้เช่าเหมาในราคาที่เหมาะสมซึ่งตกลงกันประมาณ 200-300-400 บาท แล้วแต่ระยะทาง ซึ่งเรื่อนำเที่ยวเหล่านี้ใช้ในการดูแลของ อบต.พนางตุง จำนวน 15 ลำ และอยู่ในการดูแลของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จำนวน 17 ลำ

5.5.3 สาธารณูปโภค สำหรับเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีไฟฟ้าทั่วทุกครัวเรือน ถนนภายในหมู่บ้านมีการติดตั้งไฟแสงสว่างเป็นส่วนใหญ่ ประปาเป็นระบบประปาน้ำทะเลน้อย และประปาน้ำบาดาลในกรณีที่น้ำทะเลในทะเลน้อยเป็นน้ำกร่อยในช่วงฤดูแล้งในบริเวณเขตชุมชน ส่วนนอกเขตชุมชนใช้บ่อน้ำตื้น ส่วนโทรศัพท์ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลเฉพาะในเขตชุมชน ส่วนโทรศัพท์สาธารณะบริการชุมชนมี 6 ตู้ อยู่ในเขตตำบลทะเลน้อยและเขตตำบลพนางตุง (จากการสำรวจภาคสนาม 9-15 มีนาคม 2544)

5.5.4 ที่พัก สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีบริการนักท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ/ ศึกษาวิถุญ และศึกษาดูนก เป็นบังกาโลขนาด 2-3 ห้องนอน มีทั้งหมด 7 หลัง เข้าพักได้เป็นหมู่คณะ จำนวน 40 คน และมีห้องประชุมบรรจุได้ 50 คน (ค่าบริการตามแต่จะบริจาค เพราะไม่มีนโยบายเก็บค่าที่พัก) นอกจากนี้ยังมีที่พักของเอกชนให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอีก 3 แห่งดังนี้คือ บ้านสินยัง บ้านพรหมเงิน และบ้านพักนักกลองต่างประเทศ (ยังไม่มีกรตั้งชื่อใคร)

ภาพที่ 3-52 แสดงพื้นที่จอดรถนักท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง ริมทะเลน้อยด้านซ้ายมือ คือสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพที่ 3-53 แสดงพื้นที่จอดรถนักท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง ริมทะเลน้อย

ภาพที่ 3-54 แสดงที่ตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ภาพที่ 3-55 แสดงบ้านพักนักท่องเที่ยวของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ที่ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่พักค้าง

ภาพที่ 3-56 แสดงบ้านพัก "พรมเงิน" ของเอกชนไว้บริการนักท่องเที่ยวที่พักค้าง (สถานที่ตั้งริมทะเลน้อย ตำบลทะเลน้อย)

ภาพที่ 3-57 แสดงบ้านพักนักท่องเที่ยวที่พัkc้าง เป็นบ้านพักของนักลงทุนต่างประเทศ
สถานที่ตั้งบริเวณริมทะเลน้อยติดกับคลองยวน ตำบลพนางตุง

ภาพที่ 3-58 แสดงบ้านพัก"สินัยง" ของเอกชนไว้บริการนักท่องเที่ยวที่พัkc้างติดกับเส้นทางสาย
4048 ในพื้นที่ตำบลพนางตุง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การ) และบริเวณใกล้เคียงมีที่พักได้แก่ โรงแรมในเมืองพัทลุง รีสอร์ทและร้านอาหารริมหาดแสนสุขลำปำ ในชุมชนทะเลน้อยมีร้านอาหารจำนวน 5 แห่ง และยังมีร้านอาหารตามสั่งให้บริการ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวในอัตราค่าอาหารไม่สูงนัก บางคณะที่มีรถเช่าขับไปเที่ยวกันเองได้ อาจไปหาซื้ออาหารกันได้ในตลาดอำเภอควนขนุน ที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 13 กิโลเมตร

5.5.6 สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ได้แก่

5.5.6.1 ที่ทำการไปรษณีย์ มี 2 แห่ง ตั้งอยู่บ้านชายคลอง หมู่ที่ 4 ตำบลพนางตุง และบ้านบน หมู่ที่ 5 ตำบลทะเลน้อย

5.5.6.2 ศูนย์บริการสาธารณสุข มี 2 แห่ง คือ สถานีอนามัยพนางตุงและสถานีอนามัยตำบลทะเลน้อย นอกจากนี้ยังมีคลินิกตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย และติดกับเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอีก 1 แห่ง ในกรณีที่การรักษาพยาบาลเกินขีดความสามารถของสถานีอนามัย ก็จะส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลควนขนุนหรือโรงพยาบาลในจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีมากมายหลายแห่งทั้งโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน

5.5.6.3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีเพียงแห่งเดียวตั้งอยู่ในสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ประกอบด้วยเคาน์เตอร์ติดต่อสอบถาม เอกสารแนะนำการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากกลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมจักสานเสื่อกระจูด นอกจากนี้ยังจำหน่ายของที่ระลึกจากเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นเสื้อยืดลวดลายนกชนิดต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีการจัดนิทรรศการแนะนำพันธุ์นกชนิดต่างๆที่อาศัยอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้จัดโต๊ะ ม้านั่ง ศาลาและทางเดิน ตลอดจนห้องสุขา นอกจากนี้ยังมีร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม ขนมขบเคี้ยวไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว (จากการสำรวจภาคสนาม 9-15 มีนาคม 2544)

6. แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

จากการศึกษาแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของอบต.พนางตุงและอบต.ทะเลน้อย ประจำปี 2544 โดยให้เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีศูนย์สินค้าหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนการบริการการต้อนรับจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและนักท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลพนางตุง, 2544) สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้มีการดำเนินการดังนี้

1. การพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เน้นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวเชิงศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติสร้างสุนทรียภาพของแหล่งท่องเที่ยว และสภาพภูมิทัศน์ให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติให้มากที่สุด
2. ก่อสร้างปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ร้านอาหาร ระบบไฟฟ้า โทรศัพท์ ประปา
3. พัฒนารายได้จากการท่องเที่ยว โดยกระจายรายได้สู่ชุมชน และให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง
4. ปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมให้ทันสมัยเหมาะสมกับความต้องการของตลาด
5. เพิ่มมาตรการให้บริการโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร บริการนำเที่ยว การขนส่ง ให้มีคุณภาพสู่สากล
6. กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ และคำนึงถึงความปลอดภัยนักท่องเที่ยว
7. เพิ่มขีดความสามารถในการดูแล รักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนักท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
8. พัฒนาระบบการบริหารจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ โดยให้เอกชนชุมชน เป็นผู้รับผิดชอบและเป็นหน่วยงานในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
9. จัดกิจกรรม เทศกาลท่องเที่ยว ประเพณีวัฒนธรรมให้มากขึ้น เพื่อให้เป็นสิ่งดึงดูดดึงดูดนักท่องเที่ยว
10. สนับสนุนให้เอกชนเข้ามาลงทุนประกอบการ ให้บริการด้านการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ
11. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว โดยวิทยุ หนังสือพิมพ์ ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
12. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความเข้าใจ เพื่อให้มีส่วนร่วมและคำนึงถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลพานางตุ้ง, 2544)

นอกจากแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว อบต.พานางตุ้งและอบต.ทะเลน้อยยังได้จัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยขึ้น โดยการสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (จังหวัดนครศรีธรรมราช) สำนักงานจังหวัดพัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน มหาวิทยาลัยทักษิณ หอการค้า สภาอุตสาหกรรม ชมรมธุรกิจการท่องเที่ยว บริษัททัวร์ในจังหวัดพัทลุงและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยได้เริ่มจัดส่งเสริมงานเทศกาลล่องเรือแล่นกทะเลน้อย (Amazing Thale noi) ขึ้นในวันที่ 14

กุมภาพันธ์ของทุกปี โดยเริ่มครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ.2541 จนถึงปัจจุบัน เป็นครั้งที่ 5 ในช่วงระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ถึง 15 มีนาคม 2545 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในปีส่งเสริมการท่องเที่ยว “Amazing Thailand 1988-1999” กิจกรรมที่มืองเทศกาลนี้คือ การแข่งขันกีฬาทางน้ำ การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง การล่องเรือ ชมนก ชมวิถีชีวิตหมู่บ้านหัตถกรรมพื้นเมือง กิจกรรมวิ่งมินิมาราธอนเพื่อสุขภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานดังนี้คือ

1. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย โดยการล่องเรือ ชมนก ชมบัว ชมความสวยงามของธรรมชาติ
2. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญ และช่วยกันอนุรักษ์นกน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆในทะเลน้อยให้เป็นสมบัติที่มีค่า
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของชาวทะเลน้อย
4. เพื่อยกระดับคุณภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยว นักศึกษา นักอนุรักษ์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

นอกจากแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว ความเป็นมาของการท่องเที่ยวทะเลน้อยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ก็ยังมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

เมื่อพิจารณาจากแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวและตรวจสอบความเป็นมาของการส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว จะเห็นว่าการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยว นั้น มีเป้าหมายเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่นิยมมาเที่ยวที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวในช่วงฤดูการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงกระแสของการท่องเที่ยวที่เริ่มมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมายังไม่เคยมีแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวใดๆเลย จึงทำให้ประชาชนในชุมชนต้องมีแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเกิดขึ้น และมีการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละปีเพื่อรองรับการท่องเที่ยว จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ให้ประสบความสำเร็จจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน

ดังนั้นข้อดีของแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย คือเป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการ และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสียของแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จากการทบทวนและวิเคราะห์การวางแผนการท่องเที่ยว ปรากฏว่าการดำเนินการจัดทำแผนเป็นการดำเนินการโดยภาครัฐจากระดับบนสู่ระดับล่าง โดยที่ประชาชนในชุมชนระดับรากหญ้าไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง สาเหตุหนึ่งมาจากความขัดแย้งในสิทธิทำกินของประชาชนในชุมชน หลังจากรัฐบาลได้ประกาศให้พื้นที่ทะเลน้อยเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ภาครัฐไม่ได้จ่ายค่าเวนคืนที่ดินและจัดหาที่ดินทำกินให้ประชาชนในชุมชนใหม่ จึงนับว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดกระแสต่อต้าน และไม่ยอมรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงโครงสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ตารางที่ 3.6 แสดงแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

สถานการณ์และปัญหาทางการท่องเที่ยว	เป้าหมาย	การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
<p>ขาดการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างเป็นระบบ หากไม่มีการพัฒนาย่อมทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โดดเด่นแห่งหนึ่งของภาคใต้เสื่อมโทรมลง</p>	<p>1. เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสากลอย่างยั่งยืน</p> <p>2. เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายได้ของประชาชนให้ท้องถิ่นเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (ปีพ.ศ.2540-2544)</p>	<p>1. การจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว</p>	<p>2. สร้างจิตสำนึกและความตระหนัก</p>	<p>3. การรักษาและฟื้นฟู</p>	<p>4. ศึกษาและวิจัย</p>
		<p>1. ดำเนินการตามหลักการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีระบบให้ได้มาตรฐานสากล</p>	<p>1. สร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อการรักษาคุณภาพและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุ่มน้ำให้มีความยั่งยืน</p>	<p>1. รักษาและฟื้นฟูการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่</p>	<p>1. ศึกษาวิจัยเพื่อวางแผนส่งเสริมการขายการตลาดท่องเที่ยวสู่ระดับนานาชาติ</p> <p>2. ประเมินผลและวิจัยผลการจัดการท่องเที่ยวเพื่อขยายผลธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>3. ศึกษาวิจัยเพื่อวางแผนประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นอย่างดีมีคุณภาพ</p>

การดำเนินการจัดทำแนวทางปฏิบัติสำหรับข้อจำกัดในการรองรับการท่องเที่ยว ก็มีผลทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จากอดีตจนถึงปัจจุบันและแนวโน้มการเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 แสดงแนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในอนาคต ที่คาดการณ์โดยใช้แบบจำลองเส้นตรง

ปีพ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	จำนวนคาดการณ์ (คน)
2539	74275	61918.6
2540	47202	87662.5
2541	150965	113406.4
2542	135985	139150.3
2543	158604	164894.2
2544		190638.1
2545		216382
2546		242125.9
2547		267869.8
2548		293613.7
2549		319357.6
2550		345101.5
2551		370845.4
2552		396589.3
2553		422333.2

(ที่มา : สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง : 2543)

จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยพบว่าตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ. 2539 รวมทั้งสิ้น 74,275 คน และในปีพ.ศ.2543 รวมทั้งสิ้น 158,604 คน ซึ่งสามารถคำนวณอัตราเพิ่ม 0.21 จากการคาดการณ์ของนักท่องเที่ยวสามารถคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวอีก 5 ปีข้างหน้าหรือ 10 ปีข้างหน้า ได้ว่าแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยจะสูงขึ้น เป็นจำนวน 293,613.7 คนในปีพ.ศ. 2548 และ 422,333.20 คน ในปีพ.ศ.2553 เนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมกับองค์การ

บริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล จัดงานล่องเรือแล่นกทะเลน้อยเป็นประจำทุกปี สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจึงมีเพิ่มขึ้น ดังนั้นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อบต.และชุมชนทะเลน้อยได้มีการตื่นตัวในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเห็นได้จากอบต.ได้ร่วมจัดกิจกรรมเสริมงานเทศกาลล่องเรือแล่นก นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี จะมีงานประเพณีชักพระซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่ชุมชนทะเลน้อย และจัดกิจกรรมแข่งเรือพาย การแข่งเรือเก็บของ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและยังสนับสนุนให้ชุมชนจัดงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีงานเดือนสิบ ประเพณีลอยกระทง ตลอดจนส่งเสริมชุมชนในการอนุรักษ์อาชีพดั้งเดิม เช่น อาชีพประมงและอาชีพหัตถกรรมจักสานเสื่อกระจูด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษา/เยี่ยมชมขั้นตอนการผลิตสินค้าหัตถกรรมจักสานเสื่อกระจูด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกระจูดเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่ชุมชน ส่วนเอกชนบางรายมีการลงทุนทำธุรกิจบริการบ้านพักให้แก่นักท่องเที่ยว ในส่วนของ อบต.ได้จัดทำแผนการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมทะเลน้อย (ปี 2544) แผนก่อสร้างสถานที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวบริการนักท่องเที่ยว (ปี 2545) แผนกำจัดวัชพืชทะเลน้อย (ปี 2545) แผนปรับปรุงภูมิทัศน์ริมทะเลน้อย (ปี 2545) แผนปรับปรุงวัดธรรมเจดีย์ (ปี 2545) และแผนขุดลอกทะเลน้อย (ปี 2545) แผนงานเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัย ทำให้แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในอนาคตดีขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษา

บทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสำรวจภาคสนามและการสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพื้นที่ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วนดังนี้คือ

1. นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. สภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
6. การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ศึกษา โดยใช้ SWOT Analysis

1. นโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมและมีการให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ภายใต้กรอบและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศ ซึ่งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อปีพ.ศ. 2540 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยโดยรวม ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษาและการจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหวง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวได้ยาก เห็นได้จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้แบ่งพื้นที่เป็นพื้นที่ A, B, C โดยจัดแบ่งพื้นที่ตามคุณภาพนักท่องเที่ยวต่อสภาพความเหมาะสมของทรัพยากร ที่มีความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในเชิงปริมาณและคุณภาพของนักท่องเที่ยว
2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงการขัดแย้ง

อย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยรวม เห็นได้จากเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบท่องเที่ยวทางเรือชมธรรมชาติ/ศึกษาธรรมชาติวิทยา/ศึกษาดูนก นอกจากนี้ยังมีงานเทศกาลต่างๆ รวมทั้งงานประเพณีประจำท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น เทศกาลล่องเรือแล่นก (เทศกาลดูนก) เทศกาลแข่งเรือพาย ประเพณีชักพระ เหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยทั้งสิ้น

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการให้การศึกษาสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและมีรายได้เพียงอย่างเดียว เห็นได้จากเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีข้อกำหนดให้พนักงานขับเรือนำเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยทุกคนต้องผ่านการอบรมการบริการนักท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถแนะนำให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อปลูกจิตสำนึกในการร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ เห็นได้จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยนั้นให้ความสำคัญแก่หน่วยงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่มีหน้าที่จัดการทรัพยากรและให้อบต.จัดการการให้บริการการท่องเที่ยว นอกจากนี้เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ร่วมกับอบต. และผู้นำชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ในการวางแผนพัฒนา และให้ความรู้แก่ชุมชน และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

5. ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นความจำเป็นอันดับต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้องค์กรต่างๆกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดงบประมาณ บุคลากรและกำหนดวิธีการที่เหมาะสม เห็นได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีองค์กรต่างๆที่มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

5.1 กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ จัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติว่าด้วยการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งในการปฏิบัตินั้นคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2536 คณะอนุกรรมการชุดนี้ได้แต่งตั้งคณะทำงานในการจัดทำร่างนโยบาย มาตรการ และแผนระดับชาติเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

ให้คงอยู่ และดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ทางนิเวศวิทยาและการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

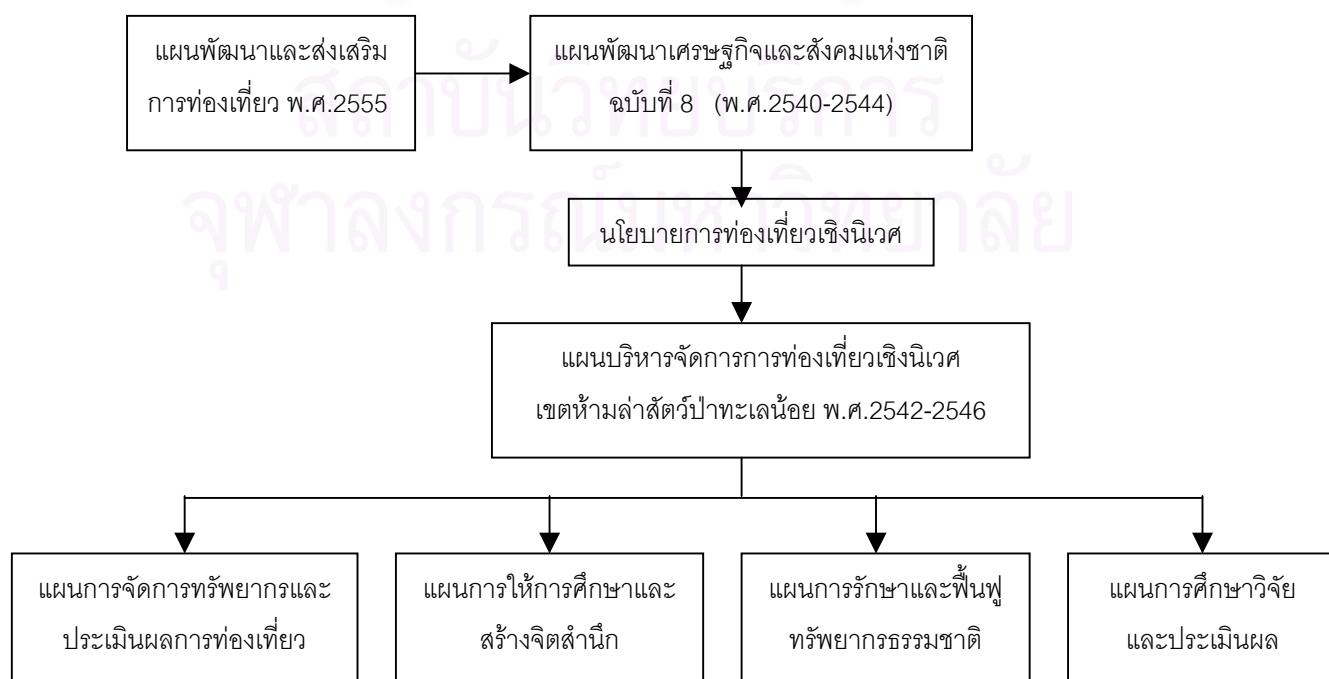
5.2 กรมป่าไม้ให้อำนาจหน้าที่แก่สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ในการควบคุมดูแลการใช้พื้นที่ ควบคุมแผนการจัดการเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

5.3 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดหางบประมาณ และจัดทำแผนการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาตรฐานสากล

5.4 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับภาค

6. ประธานการในแผนพัฒนาการท่องเที่ยว นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆอย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งมีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยจัดทำแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเน้นการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสากลอย่างยั่งยืน เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายได้ของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (ปี พ.ศ. 2540 – 2544) ดังแผนภูมิที่ 4.1

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงแผนหลักการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

7. สนับสนุนการศึกษา วิจัยและประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน โดยเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีการศึกษาวิจัยเพื่อวางแผนส่งเสริมการขยายการตลาดท่องเที่ยวสู่ระดับนานาชาติ และได้ประเมินผลและวิจัยผลการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อขยายผลธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งนอกจากนี้ยังศึกษาวิจัยเพื่อวางแผนการประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

8. มีการใช้กฎหมายควบคุมดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน การสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีกฎหมายคุ้มครองดูแลสัตว์ป่า เช่น อนุสัญญาแรมซาร์ซึ่งให้ความสำคัญแก่แหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำซึ่งหมายถึงพื้นที่ชุ่มน้ำ อันส่งผลทำให้มีการอนุรักษ์และยับยั้งการสูญเสียของพื้นที่ชุ่มน้ำ ลดปัญหาการขัดแย้งในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้มีการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้มีการปกป้องการเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พ.ศ. 2482 พระราชบัญญัติชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

9. จัดแนวปฏิบัติ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง โดยหาแนวทางในการคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่และเพื่อการอนุรักษ์คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปด้วย โดยมุ่งเน้นถึงกิจกรรมต่างๆที่จะเป็นการสร้างจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้แก่ประชาชน สร้างแรงจูงใจหรือสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ให้รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ สร้างความพร้อมและความต้องการให้เกิดขึ้นกับประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสื่อประสานการทำงานให้แก่ประชาชนและภาครัฐบาล

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้มีการประสานด้านข้อมูลและข่าวสาร การจัดการร่วมกันทุกระดับ โดยมีการจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยว (Visitor Center) จัดทำเอกสารเผยแพร่สู่สาธารณชน ประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 2 ภาคีได้ช่วยประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวทั่วประเทศและทั่วโลก

2. สภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนื่องจากสภาพพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีธรรมชาติที่สวยงาม และ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดปัญหาดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาด้านกายภาพ

- ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำ
- ปัญหาการตื้นเขินของทะเลน้อย

2.2 ปัญหาด้านการจัดการ

- ปัญหาการจัดระเบียบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย
- ปัญหาการเพิ่มขึ้นของมลพิษต่างๆ

2.3 ปัญหาด้านกิจกรรม และ กระบวนการมีส่วนร่วม

- ปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี และการให้การศึกษาระบบนิเวศเขตร้อน เพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวยั่งยืน
- ปัญหาทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ปัญหาการขาดการประสานงานอย่างมีระบบ ระหว่างส่วนราชการ ภาคเอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อการอนุรักษ์เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

การวิเคราะห์ปัญหา

เนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ อันเนื่องมาจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

ปัญหาด้านกายภาพ

1. ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำ เห็นได้จากความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำในทะเลน้อย และลำคลองที่เชื่อมต่อกับทะเลน้อยอันเนื่องมาจากของเสีย และมลพิษจากเขตสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งประกอบด้วยอาคารสำนักงานต่างๆ ที่พักเจ้าหน้าที่ ที่พักนักท่องเที่ยว และ ส่วนบริการนักท่องเที่ยว ได้ทิ้งน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคในทะเลน้อยโดยตรง และบางส่วนผ่านบ่อบำบัด ซึ่งส่วนใหญ่บ่อบำบัดอยู่ในผืนน้ำทะเลน้อย นอกจากนี้ยังมีของเสียจากมลพิษจากชุมชน เนื่องจากชุมชนทะเลน้อยเป็นพื้นที่ต้ำน้ำท่วมถึง ได้ปล่อยน้ำจากการอุปโภค และขยะมูลฝอยรวมทั้งสิ่งที่ย่อยสลายได้ลงสู่ลำคลองบางส่วนจะไหลไปตามธรรมชาติลงสู่ลำคลองสายต่างๆที่เชื่อมต่อกับทะเลน้อย ส่วนที่เหลือ ฝนตกหรือน้ำท่วมก็จะพัด

ไหลลงสู่ทะเลน้อยเช่นกัน ทำให้เกิดการตื้นเขิน และก่อให้เกิดการถ่ายเทของน้ำในทะเลน้อยทั้งเข้าและออกไม่สะดวกทำให้คุณภาพน้ำต่ำลง

2. ปัญหาการตื้นเขินของทะเลน้อย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้หลายสาเหตุ ดังต่อไปนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เห็นได้จากการตื้นเขินของลำคลองในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยโดยเฉพาะลำคลองที่ต่อเชื่อมกับทะเลน้อย สาเหตุเกิดจาก การทับถมของตะกอน การชะล้างหน้าดิน การพังทลายของดินอินทรีย์วัตถุธรรมชาติ การเน่าเปื่อยของวัชพืช, พืชน้ำ และกิจกรรมของชุมชนในการสร้างถนนปิดกั้นทางไหลของน้ำ

2.2 ปริมาณตะกอนที่ไหลมาจากพื้นที่ต้นน้ำ จากการวิเคราะห์แผนที่ภูมิประเทศวิทยา และ การใช้ที่ดินพบว่า ตะกอนไหลมาตามคลองตะเคร็งไหลมาจากพื้นที่ป่าพรุด้านเหนือพัดเอาตะกอนอินทรีย์วัตถุไหลลงสู่ทะเลน้อย คลองนางเวียมไหลมาจากพื้นที่ป่าพรุ ด้านทิศตะวันออกพัดเอาตะกอนอินทรีย์ไหลลงสู่ทะเลน้อยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีตะกอนที่เกิดจากนาข้าวทางทิศตะวันตกของทะเลน้อย และตะกอนที่ไหลลงสู่ทิศเหนือของพื้นที่ชุ่มน้ำ คือตะกอนที่เกิดจากการเน่าเปื่อยทับถมของทรากพืชทรากสัตว์ของพื้นที่ทะเลน้อยเอง

2.3 ปัญหาจากสภาพภูมิฐานของพื้นที่ พื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของประเทศ จัดเป็นทะเลยกตัวทั้งนี้จากการพบธรณีสันฐานชายฝั่ง เช่น การมีหาดทรายชายหาดหลายชั้นต่อเนื่องกันทำให้ภูมิประเทศ แบบเป็นลอนคลื่นสลับกันระหว่างสันทราย กับที่ลุ่มเป็นแนวยาว ลึกเข้าไปในแผ่นดินจะพบลานตะพักน้ำทะเล การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 2,700 – 3,700 ปีก่อนปัจจุบัน อัตราการยกตัวชายฝั่งทะเลประมาณ 0.06 ซม. / ปี ในปัจจุบันผลของการยกตัวของชายฝั่งทำให้บริเวณชายฝั่งของทะเลของจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลามีการโค้งงอเล็กน้อย เกิดเป็นทะเลสาบสงขลาต่อเนื่องกับทะเลหลวง และทะเลน้อยเป็นผืนน้ำใหญ่เมื่อเกิดการยกตัวของพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการทับถมจนตื้นเขิน จึงแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ ทะเลสาบ ทะเลหลวงและทะเลน้อย พื้นที่ด้านตะวันออกของเทือกเขาบรรทัด อำเภอชะอวด อำเภอควนขนุน อำเภอหัวไทร และ อำเภอระโนด เดิมเป็นชายฝั่งทะเลประกอบด้วยลานตะพักน้ำทะเล และที่ราบลุ่มน้ำทะเลขึ้นถึง หรือสามเหลี่ยมปากแม่น้ำของคลองชะอวด และลำน้ำสายหลักที่ไหลจากเทือกเขาบรรทัดลงสู่ทะเลด้านตะวันออก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำทะเลจากการยกตัวขึ้นของพื้นที่ในอ่าวไทย ทำให้เกิดสภาพท้องกระทะเป็นแนวยาว ในระยะแรกเต็มไปด้วยน้ำทะเล ต่อมาเมื่อปริมาณน้ำจืดไหลลงสู่พุกควนครั้ง และทะเลน้อยมากขึ้นทำให้น้ำกร่อยและในที่สุดกลายเป็นน้ำจืด

สภาพปัญหาของการเกิดตะกอนทับถมกันบริเวณป่าพรุตอนบนเกิดจากสาเหตุ ดังนี้คือ

1. เนื่องจากน้ำทะเลไม่สามารถเข้าถึง จากสภาพน้ำขังทำให้การผุพังของต้นไม้เป็นพรุ เป็นไปอย่างช้าๆ จึงเกิดการทับถมมากขึ้นเป็นชั้นอินทรีย์วัตถุหนาทับถมอยู่บนดินตะกอน นอกจาก จะมีการทับถมของตะกอนอินทรีย์แล้ว จากการยกตัวของพื้นที่ชายฝั่งทำให้บริเวณพรุควนเคร็ง และทะเลน้อยตื้นเขินเพิ่มมากขึ้น

2. พื้นที่ทางทิศเหนือจะมีการทับถมของตะกอนที่ไหลมาจากเทือกเขาด้านตะวันตก และ จากตะกอนที่ไหลมาจากคลองชะอวด เมื่อปริมาณน้ำท่วมขังลดลง การเน่าเปื่อยของอินทรีย์วัตถุ เกิดได้รวดเร็ว ทำให้ปริมาณอินทรีย์วัตถุผิวดินลดลง ในขณะเดียวกันพื้นที่ขอบกระทะด้านทิศ ตะวันออก และทิศตะวันตกตื้นเขิน และอินทรีย์วัตถุเน่าเปื่อยหมดไป การลดระดับน้ำท่วมขังทำให้ การย่อยอินทรีย์วัตถุเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว การตื้นเขินส่งผลให้ทะเลน้อยมีระดับน้ำตื้นลงด้วยเช่น กัน ประกอบกับพีชน้ำที่ตายแล้วทับถมในทะเลน้อย ทำให้ทะเลน้อยตื้นเขินอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

ปัญหาด้านการจัดการ

1. การจัดบริการการเดินทางท่องเที่ยวยังไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากรถประจำไม่มี มาตรฐานด้านความสะดวกและความปลอดภัยยังคงเป็นรถสองแถวขนาดเล็กบริการ นอกจากนี้ ไม่แจ้งราคาบริการให้ทราบอย่างชัดเจน

2. การจัดการบริการที่พักค้าง และสิ่งอำนวยความสะดวกในการพักค้างแรมไม่ได้ มาตรฐาน

3. ปัญหาการจัดระเบียบในจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากขาดการจัดระบบการ จอดรถ ขาดระเบียบการจัดร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร และร้านค้าในชุมชน

4. ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ปริมาณ ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของชุมชนเพิ่มมากขึ้น ปริมาณขยะ มูลฝอยจากผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น

5. ปัญหาการเพิ่มขึ้นของมลพิษต่างๆ เนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้าม ล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กิจกรรมการท่องเที่ยวจะใช้เรือบริการนำเที่ยว เรือที่ใช้เป็นเรือหางยาว นอก จากจะเกิดมลพิษทางเสียงแล้วน้ำมันเชื้อเพลิงยังปนเปื้อนในน้ำอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีมลพิษทาง น้ำอันเนื่องมาจากการการปล่อยน้ำเสียจากน้ำอุปโภค บ่อปฏิภูมและสีย้อมกระดาษ จากชุมชน ลงสู่ พื้นที่รับน้ำธรรมชาติซึ่งมีสภาพเป็นพื้นที่ต่ำ เมื่อเกิดฝนตก หรือ น้ำท่วมก็จะพัดไหลลงสู่ลำคลอง ธรรมชาติและไหลลงสู่ทะเลน้อย

ปัญหาด้านกิจกรรมและกระบวนการมีส่วนร่วม

1. ปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี และการให้การศึกษาระบบนิเวศเขตร้อนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เนื่องจากประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมชุมชน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะดำเนินการประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวเข้าใจ และทราบปัญหาเพื่อการแก้ไขที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
2. ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากโครงสร้างของระบบนิเวศเขตร้อนห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีความเปราะบาง คือเป็นป่าที่มีต้นไม้เพียงไม่กี่ชนิดที่มีลักษณะเด่น (Dominant Species) ต้นไม้เหล่านี้เมื่อถูกทำลายลงมีโอกาสที่พื้นมาอยู่ในสภาพเดิมจะน้อยมาก หรืออาจจะต้องใช้เวลาอันยาวนานปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุ การบุกรุกป่าเสื่อมัดเพื่อเปลี่ยนสภาพเป็นนาข้าว บ่อเลี้ยงปลา หรือปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ การตัดไม้เพื่อทำฟืน และเผาเป็นถ่าน การบุกรุกเพื่อสร้างบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัย บุกเบิกเพื่อทำคอกปศุสัตว์ บุกเบิกบริเวณแหล่งอาหาร หรือ แหล่งวางไข่ของนก ตลอดจนการจับนก จับเต่า จับงู และสัตว์ป่าอื่นๆ เพื่อการบริโภค หรือนำไปขาย
3. ปัญหาขาดการประสานงานอย่างมีระบบ ระหว่างส่วนราชการ ภาคเอกชน ชุมชน และสถาบันศึกษา ในการจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อการอนุรักษ์เขตร้อนห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
4. ปัญหาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ให้เกิดกับประชาชน นักท่องเที่ยวรวมทั้งชุมชนในท้องถิ่นและใกล้เคียง

3. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไป นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 49 ราย (คิดเป็นร้อยละ 49) รองลงมาคือ ระดับอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า 24 ราย ภูมิลำเนาส่วนใหญ่มาจากจังหวัดพัทลุง จำนวน 31 ราย รองลงมาคือ จังหวัดสงขลา จำนวน 22 ราย และส่วนใหญ่มีระดับรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 35 ราย รองลงมาคือระดับรายได้ต่ำกว่า 6,001 – 9,000 บาท จำนวน 23 ราย

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามรูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเที่ยวที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยแล้ว จำนวน 51 ราย และเดินทางมาเป็นครั้งแรก 49 ราย โดยมีจุดประสงค์ในการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว 70 ราย รองลงมาคือ เยี่ยมญาติ/เพื่อน จำนวน 14 ราย ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถส่วนตัว จำนวน 86 ราย รองลงมาคือ เดินทางโดยรถเช่าเหมา จำนวน 7 ราย ส่วนใหญ่ไม่พักค้างคืน (ไปเช้า-เย็นกลับ) จำนวน 75 ราย รอง

ลงมาคือพักบ้านญาติ/เพื่อน จำนวน 20 ราย และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารข้อมูลการเดินทางและการท่องเที่ยวด้วยวิธีได้รับการแนะนำ จำนวน 54 ราย รองลงมาคือ ทราบจากเอกสารเผยแพร่/แผ่นพับการท่องเที่ยว (ททท.) จำนวน 16 ราย สถานที่แวะชมส่วนใหญ่เป็นบริเวณรอบทะเลน้อย จำนวน 29 ราย รองลงมาคือศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูด จำนวน 23 ราย ส่วนใหญ่มีกิจกรรมในการท่องเที่ยวคือ นั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว-ถ่ายภาพ จำนวน 16 ราย รองลงมาคือนั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว-เลือกซื้อของที่ระลึก-ถ่ายภาพ จำนวน 13 ราย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความประทับใจสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณรอบทะเลน้อย เนื่องจากธรรมชาติและทิวทัศน์สวยงามมีนกอาศัยอยู่มากเหมาะแก่การถ่ายภาพ จำนวน 76 ราย รองลงมาคือมีความประทับใจบริเวณควนขี้เสียน เพราะได้ส่องกล้องดูนกที่หอดูนก ซึ่งมีนกอาศัยอยู่มากและมีความสวยงาม จำนวน 24 ราย และนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่จำนวน 34 ราย มีข้อเสนอแนะคือ ควรปรับปรุงท่าเรือให้ได้มาตรฐานและอยากให้ออกขยายพื้นที่จอดรถเพิ่มมากขึ้น รองลงมาคืออยากให้อำเภอนำที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอำนวยความสะดวกและมีบริการที่ดี จำนวน 32 ราย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ซึ่งชนธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X}=4.73$) การให้การศึกษารู้อยู่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.68$) และนักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ ($\bar{X}=4.49$) และจากแบบสอบถามปลายเปิดนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จำนวน 60 รายมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าควรจัดการและควบคุมดูแลโดยชุมชนและเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และควรให้มีลักษณะเป็นธรรมชาติให้มากที่สุดดูแลอย่างรัดกุมและใกล้ชิด จำนวน 40 ราย และมีข้อเสนอแนะอื่นๆคือ ควรเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม จำนวน 57 ราย และควรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 43 ราย

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ ควนขี้เสียนมีความสำคัญในการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนก เหมาะสำหรับจัดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่เปราะบางสำหรับศึกษาชนิดของนกและชมงวอดนกท่องเที่ยวให้อยู่ในกฎระเบียบของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กรมป่าไม้ ($\bar{X}=4.71$) ทะเลบัวมีความสวยงามเหมาะสมในการล่องเรือ ($\bar{X}=4.62$) และสภาพผืนป่าเสม็ดในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นแหล่งวางไข่และที่อยู่อาศัยของนกเหมาะสำหรับจัดเป็นพื้นที่สงวนและเขตห้ามเข้า ($\bar{X}=4.42$) และจากแบบสอบถามปลายเปิดนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จำนวน 48 รายมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้าม

ล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ว่าควรเป็นหน้าที่ของประชาชนและเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยที่ต้องคอยดูแลและร่วมมือกัน และต้องพยายามรักษาสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย จำนวน 27 ราย และมีข้อเสนอแนะอื่นๆคือ ควรปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ริมทะเลน้อยให้สวยงามน่าดูมากขึ้น จำนวน 64 ราย และอยากให้ประชาชนในชุมชนและเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยร่วมมือกันดูแลรักษาพื้นที่และสภาพแวดล้อมไว้ให้ดีที่สุด จำนวน 36 ราย

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ กิจกรรมกวนครกควรมีผู้นำชมแนะนำวิธีการและข้อมูลเกี่ยวกับนกในพื้นที่ ($\bar{X} = 4.64$) ในพื้นที่รอบทะเลน้อยควรจัดเส้นทางให้ชัดเจนและสะดวกสบายในการเดินทางเที่ยวชม มีแผนผังบอกเพื่อให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.60$) และควรจัดให้มีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและบริการเกี่ยวกับการเที่ยวชมทะเลน้อย ($\bar{X}=4.50$) และจากแบบสอบถามปลายเปิดนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จำนวน 75 รายให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ว่าควรเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด และควรจัดให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติและสภาพแวดล้อม จำนวน 25 ราย และมีข้อเสนอแนะอื่นๆคือ ควรจัดให้มีการนำชมพันธุ์นก พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ในพื้นที่ท่องเที่ยว จำนวน 65 ราย และประชาชนในชุมชนและเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยควรให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวในเรื่องการท่องเที่ยวให้มากขึ้น จำนวน 35 ราย

4. ข้อจำกัดและสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมรรถนะหรือความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหากไม่คำนึงถึงสมรรถนะหรือความสามารถในการรองรับ ก็จะทำให้เกิดการจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลโดยเฉพาะด้านนิเวศวิทยาที่ไม่สามารถบำบัดตัวเองได้ และก่อให้เกิดปัญหาต่อเรื่องอื่นๆตามลำดับ ทั้งนี้การศึกษาสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะทำให้ทราบถึงขีดจำกัดความสามารถในการรองรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือความสามารถในการขยายตัวของกิจกรรมในพื้นที่ สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว ให้อยู่ภายใต้มาตรฐานหรือขอบเขตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ให้เกิดผลกระทบน้อย และอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ทั้งด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นการศึกษาสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาวหรือการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นในการวิเคราะห์ความสามารถในการรองรับเพื่อนำไปใช้วางแผน

พัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ควรคำนึงถึงพื้นที่เพื่อศึกษาสมรรถนะในการรองรับ ใน 2 ส่วน คือ

4.1 สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่

การศึกษาสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านสังคม โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดทางธรรมชาติ (Natural) และปัจจัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ (Man – made) ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ปัจจัยนี้เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ และระบบนิเวศ ที่จะนำไปสู่ปัญหาที่ต่อเนื่องในรูปแบบต่างๆ

4.1.1 ปัจจัยด้านกายภาพ

การกำหนดมาตรฐานในการวิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับการจัดการการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สามารถประเมินได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน โดยการจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน นักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา/ดูนก นักท่องเที่ยวพักผ่อนเพื่อการศึกษาและวิจัย โดยคำนึงถึงพื้นที่และลักษณะทางกายภาพของขนาดพื้นที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ในระดับที่ไม่ก่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีความซับซ้อนของระบบนิเวศ มีความหลากหลายชีวภาพของพันธุ์ไม้ และความชุกชุมของสิ่งมีชีวิตจำนวนมาก มีความเปราะบางของพื้นที่ที่แตกต่างกัน

4.1.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

การกำหนดมาตรฐานในการวิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับการจัดการการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยสามารถ ประเมินได้จากปัจจัยธรรมชาติและระบบนิเวศของทรัพยากรน้ำ สัตว์น้ำ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยหาความสัมพันธ์ของการใช้ประโยชน์ต่อระบบนิเวศที่อาจได้รับผลกระทบกระเทือนหรือเสียหายได้ ขนาดของความสามารถขึ้นอยู่กับความแข็งแกร่ง เปราะบางของระบบนิเวศนั้นๆ รวมถึงประเภทและกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย โดยพิจารณาถึงผลกระทบทางกายภาพ และพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตของพื้นที่สมรรถนะในการรองรับประเมินได้โดยจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมต่อพื้นที่ ต่อเวลา ซึ่งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอนุญาตให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆด้วยจำนวนนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และระยะเวลาการเข้าสู่พื้นที่ที่แตกต่างกัน

4.1.3 ปัจจัยด้านสังคม

การกำหนดมาตรฐานในการวิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับการจัดการการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สามารถประเมินได้จากผลการตอบสนองทางสังคมที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาจากสังคมของนักท่องเที่ยวที่ร่วมกิจกรรม และสังคมของ

ชุมชน ทั้งนี้วัดได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวว่ามีพึงพอใจในระดับมาก และสอบถามชุมชนที่เกี่ยวข้องถึงระดับความต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ผลตอบแทนที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2 สมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ธรรมชาติ (สิ่งแวดล้อม)

การจัดการการท่องเที่ยวหากไม่คำนึงถึงระดับกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่สมรรถนะของทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมรองรับได้ จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของระบบนิเวศวิทยา ก่อให้เกิดการเสื่อมสภาพยากแก่การฟื้นฟู ดังนั้นการศึกษาสมรรถนะของสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการทำระดับกิจกรรมที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับคุณภาพของทรัพยากร เนื่องจากทรัพยากรเป็นต้นทุนการผลิตในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละด้านเป็นส่วนประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงระบบนิเวศ การใช้ทรัพยากรเพื่อจัดการการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศระดับมากน้อยตามลักษณะของกิจกรรม และระดับการพัฒนา ดังนั้นการรักษาสมดุลระบบนิเวศในพื้นที่จึงต้องเข้าใจถึงลักษณะระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการใช้ทรัพยากรแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับของแต่ละกิจกรรม จะต้องมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในปัจจุบันเป็นแนวทางในการกำหนดค่ามาตรฐานในการวิเคราะห์ และทำให้ทราบถึงสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อสมรรถนะในการรองรับในปัจจุบัน จากองค์ประกอบทรัพยากรและความเปราะบางของระบบนิเวศควรกำหนดให้ใช้ค่ามาตรฐานสำหรับการท่องเที่ยวแบบเงียบสงบในเบื้องต้น ดังแผนภูมิที่ 4.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศ

4.3 สมรรถนะในการรองรับของพื้นที่เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้ทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้รับการจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ในระดับมาก มีการปรับปรุงสภาพพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ดึงดูดใจอยู่ในระดับมาก และมีการจัดการเชิงนิเวศระดับปานกลาง และมีความหลากหลายในการท่องเที่ยวและลักษณะทางวัฒนธรรมยังอยู่ในระดับน้อย จะเห็นได้ว่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นพื้นที่ซึ่งจำเป็นต้องอนุรักษ์ เพื่อป้องกันมิให้ทรัพยากรถูกทำลายและเกิดการเสื่อมโทรม การจัดการการท่องเที่ยวจะต้องอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีการควบคุมดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ และจากลักษณะของพื้นที่อันเป็นเอกลักษณ์มีความโดดเด่นเหมาะที่จะใช้เป็นที่ให้การศึกษาทางธรรมชาติและระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดของประเทศไทย และเป็นแหล่งดูนกที่ใช้ศึกษาธรรมชาติของนกน้ำซึ่งมีจำนวนชนิดมากที่สุดในประเทศด้วย นอกจากนี้ทัศนียภาพของทะเลน้อยมีความสวยงาม ให้ความเพลิดเพลินในการท่องเที่ยวพักผ่อน ซึ่งดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในการศึกษาสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่จำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศ และทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการกิจกรรมในรูปแบบที่เหมาะสม โดยรายละเอียดในการวิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับพื้นที่เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

4.3.1 สมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อม

การกำหนดคุณภาพของทรัพยากรสูงสุดในระบบนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์ และอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นระบบ สมรรถนะในการรองรับของสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับชนิดและปริมาณของทรัพยากรในสัดส่วนที่พอเหมาะพอดีกับสภาพพื้นที่สมรรถนะในการรองรับเป็นความพอเหมาะขั้นต่ำสุดที่สามารถนำออกไปใช้หรือเข้ามาจัดการโดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ หรือถ้าได้รับความเสียหายก็สามารถกลับคืนได้ในระยะเวลาสั้นๆ และสมรรถนะสูงสุดของระบบนิเวศสามารถแปรผันไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่ จึงสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสมรรถนะสูงสุดของระบบนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ได้

ในการศึกษาสมรรถนะของระบบนิเวศพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีความซับซ้อนและประาะบางมาก เนื่องจากมีความหลากหลายของทรัพยากร ภายใต้ลักษณะโครงสร้างกายภาพที่แตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศโดยภายในพื้นที่น้ำท่วมถึงหรือพยุ จะมี

ทรัพยากรสำคัญ คือ แหล่งน้ำ ดิน ป่าไม้ ป่าพรุ ไม้เลื้อย กระจูด ฐ สัตว์ป่า สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก นก และยังเป็นแหล่งอาศัยและวางไข่ของนก

4.3.2 สมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาทุกพื้นที่ แหล่งนักท่องเที่ยวหนึ่งๆ ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวมีความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาจะไม่กระทบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย การกำหนดสมรรถนะในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใดๆ กลวิธีต่างๆจะถูกนำมาใช้ในการรักษาระดับสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นการศึกษาของสมรรถนะในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับเสริมมาตรฐานของการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการเอาใจใส่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และให้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ สมรรถนะในการท่องเที่ยว สามารถแปรเปลี่ยนไปหรือมีความแตกต่างกันไป ตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม เวลา และสถานที่ นอกจากนี้แล้วสมรรถนะในการรองรับการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวยังแตกต่างกันตามเกณฑ์และปัจจัยที่นำมาพิจารณา เช่น ขนาดของพื้นที่ ความต้องการใช้น้ำ การปล่อยของเสีย การดำรงรักษาทัศนียภาพตลอดจนระดับความพอใจของนักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถและโอกาสในการจัดการ เช่น นโยบายการบริหารเทคโนโลยี งบประมาณ การควบคุมป้องกันผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกระดับสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวที่ดีและเหมาะสมที่สุดภายใต้ระบบการจัดการระดับต่างๆ แล้ว ในขั้นสุดท้ายการตัดสินใจเลือกสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่เพื่อท่องเที่ยว จะต้องคำนึงถึงความเกี่ยวข้องของปัจจัยต่างๆ และเลือกสรรข้อกำหนดที่มีประสิทธิภาพเข้าช่วย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541)

4.3.3 การใช้พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

การคิดคำนวณพื้นที่ท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรงมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นการคิดพื้นที่ท่องเที่ยวจึงแบ่งพื้นที่ตามอาณาเขตพื้นที่ต่างๆ และพื้นที่ที่ใช้งานจริงเพื่อเชื่อมต่อการนำไปใช้วัดสมรรถนะในปัจจุบัน และแนวโน้มการเพิ่มสมรรถนะตามการขยายตัวการใช้ประโยชน์พื้นที่ในอนาคต โดยการคิดสมรรถนะการรองรับของพื้นที่ท่องเที่ยวจากปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อจำนวนลำเรือที่ใช้บริการการท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จำนวน 32 ลำ

โดยบริการนักท่องเที่ยวพื้นที่ A ใช้เวลาท่องเที่ยวประมาณ 90 นาที / เที่ยว / ลำ และ ระยะออกเรือห่างไม่น้อยกว่า 10 นาที / ลำ สำหรับพื้นที่ B ใช้เวลาท่องเที่ยวประมาณ 180 นาที / กลุ่ม (กลุ่มละ 4 ลำ) โดยแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 กลุ่ม (ช่วงเช้า 4 กลุ่ม , ช่วงบ่าย 2 กลุ่ม) และระยะออกเรือห่างกันไม่น้อยกว่า 90 นาที

โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคือ ประเด็นจากสมรรถนะการรองรับของเรือบริการท่องเที่ยวต่อปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ประกอบด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวพื้นที่ A 45 % ปริมาณนักท่องเที่ยว พื้นที่ B 25% ปริมาณนักท่องเที่ยว พื้นที่ C 0.5% และปริมาณนักท่องเที่ยวพื้นที่ส่วนพักผ่อน / บริการ 29.5 % ส่วนประเด็นที่สอง ประเด็นจากสมรรถนะการรองรับของเรือบริการท่องเที่ยวต่อปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ประกอบด้วยปริมาณนักท่องเที่ยว พื้นที่ A 65% ปริมาณนักท่องเที่ยว พื้นที่ B 0% (เนื่องจากอยู่นอกฤดูกาลศึกษา/ดูนก) ปริมาณนักท่องเที่ยวพื้นที่ C 0.5% และปริมาณนักท่องเที่ยวส่วนพักผ่อน/บริการ 34.5%

การวิเคราะห์รูปแบบและฤดูกาลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ในฤดูกาลท่องเที่ยว (ฤดูกาลศึกษาดูนก) ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงมิถุนายน พบว่านักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่สูงสุด ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2542 จำนวน 29,936 คน

ตารางที่ 4.1 แสดงปริมาณนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยเข้าสู่ พื้นที่ ต่างๆโดยประมาณในฤดูกาลท่องเที่ยว

ปริมาณนักท่องเที่ยว	คน/เดือน	คน/วัน	พื้นที่,ลำเรือ/วัน	เที่ยว/ลำ/วัน	คน/ลำ
45% พื้นที่ A	13,471	481	20 ลำ	3	12
25% พื้นที่ B	7,484	267	12 ลำ	2	10
0.5% พื้นที่ C	150	5	5ลำ	1	4
29.5%พื้นที่ส่วนพักผ่อน/บริการ	8,831	315	40 ไ้	-	8 คน/ไร่

โดยการประเมินจะคิดจากสมรรถนะในการรองรับของเรือบริการท่องเที่ยวจำนวนเรือบริการที่ท่องเที่ยวพื้นที่ A สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 720 คน / วัน โดยเฉลี่ยพื้นที่ B สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 240 คน / วัน โดยเฉลี่ยพื้นที่ C สามารถรองรับได้จำนวน 15 คน / วันโดยเฉลี่ย สำหรับพื้นที่ส่วนพักผ่อน/บริการ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 8 คน / ไร่ โดยเฉลี่ย

หากพิจารณา ร่วมกับการเข้าสู่พื้นที่ของนักท่องเที่ยวจากตารางที่ พบว่าปริมาณการเข้าสู่พื้นที่ A ในปัจจุบันโดยเฉลี่ย ประมาณ 465 คน / วัน ดังนั้นสมรรถนะการรองรับของเรือท่องเที่ยวในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นไปอย่างเพียงพอในช่วงเวลาเทศกาลการท่องเที่ยว ส่วนพื้นที่ B ในปัจจุบันโดยเฉลี่ยประมาณ 258 คน / วัน ดังนั้นสมรรถนะในการรองรับในช่วงเวลาดังกล่าวไม่

เพียงพอเนื่องจากอยู่ในช่วงเทศกาลอะเมซิ่งล่องเรือแล่นทะเลน้อย (ระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ถึง 15 มีนาคม) ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งเป็นพื้นที่เพื่อการศึกษาธรรมชาติวิทยา/ศึกษาดูนก เพียงแห่งเดียวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยที่มีนกน้ำขนาดใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และเนื่องจากพื้นที่ B มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ มีความอ่อนไหวต่อการได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ยากแก่การฟื้นฟู จึงมีข้อกำหนดในช่วงเวลาการท่องเที่ยว และปริมาณนักท่องเที่ยวและเรือบริการท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ดังนั้นในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว สิ่งที่ควรให้ความสำคัญคือควรให้มีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว โดยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในพื้นที่เขตชุมชนทะเลน้อยเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจ โดยมีมาตรการเพื่อควบคุมและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไหลเวียนเข้าสู่ชุมชนทะเลน้อยควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับพื้นที่ C และพื้นที่ส่วนพักผ่อน/บริการ สมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ดังกล่าวเป็นไปได้เพียงพอในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว

การวิเคราะห์รูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว (นอกฤดูกาลศึกษา/ดูนก) ระหว่างเดือน กรกฎาคม ถึง มกราคม พบว่านักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่สูงสุดในเดือน มกราคม พ.ศ. 2543 มีจำนวน 14,937 คน

ตารางที่ 4.2 แสดงปริมาณนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยเข้าสู่พื้นที่ต่างๆ นอกฤดูกาลท่องเที่ยว

ปริมาณนักท่องเที่ยว	คน / เดือน	คน/วัน	พื้นที่/ลำ/คน	เที่ยว/ลำ/คน	คน/ลำ
34.5% พื้นที่ A	5,153	166	32	2	12
0% พื้นที่ B	-	-	-	-	-
0.5% พื้นที่ C	75	2	1	1	4
65% พื้นที่ส่วนพักผ่อน/บริการ	9,709	313	40 ไร่	-	8 คน / ไร่

โดยการประเมินจะคิดสมรรถนะในการรองรับของเรือบริการ จากจำนวนเรือบริการท่องเที่ยวพื้นที่ A สามารถรองรับนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยได้จำนวน 768 คน/วัน ดังนั้นสมรรถนะการรองรับของเรือท่องเที่ยวในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นไปได้เพียงพอในช่วงเวลานอกเทศกาลการท่องเที่ยว ส่วนพื้นที่ B ไม่เปิดพื้นที่บริการแก่นักท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นช่วงต่อระหว่างน้ำเก่าและน้ำใหม่ระบบนิเวศของพื้นที่ในระยะนี้มีความเปราะบาง ถ้าเกิดผลกระทบก็ยากแก่การฟื้นฟู และบางช่วงเดือนน้ำในทะเลน้อยจะลด พื้นที่ B น้ำจะแห้งเรือไม่สามารถเข้าได้ นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวบางเดือนยังเป็นช่วงฤดูกาลวางไข่ของนก สำหรับพื้นที่ C และส่วนพักผ่อน/บริการ สมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ได้ 8 คน / ไร่ พื้นที่ดังกล่าวเป็นไปได้เพียงพอในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว

การวิเคราะห์พื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวพักค้าง วิเคราะห์รูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เกี่ยวเกี่ยวกับช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวโดยเข้าสู่พื้นที่พักค้างสูงสุดในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว เดือน กุมภาพันธ์ – เดือนมิถุนายน พบว่านักท่องเที่ยวเข้ามาพักค้างสูงสุดจำนวนร้อยละ 65 ของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าสู่พื้นที่ B ในฤดูกาลท่องเที่ยวสูงสุด ในปัจจุบันประมาณ 270 คน / วัน (จากตารางที่ 4.1) ดังนั้นจะมีนักท่องเที่ยวพักค้างโดยเฉลี่ยประมาณ 176 คน / วัน พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวพักค้างในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (20 ห้อง)สามารถรองรับได้ไม่เกิน 130 คน / วัน (กรณีที่มาเป็นหมู่คณะ) ที่พักเอกชนมี 2 แห่ง (40ห้อง) ดังนั้นที่พักแรมปัจจุบันมีเพียง 3 แห่ง จำนวนห้องพัก 60 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ถึง 120 คน/วัน (กรณีที่พักแบบไม่เป็นหมู่คณะ)พบว่าสมรรถนะในการรองรับนักท่องเที่ยวพักค้างดังกล่าวไม่เพียงพอซึ่งอยู่ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการยืนยันว่าช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวจะไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดราชการ ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวมีเข้ามาพักน้อยกว่าสมรรถนะที่รองรับของที่พักแรมในปัจจุบันในช่วงวันหยุดนอกฤดูกาลท่องเที่ยว

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นสรุปได้ว่า สมรรถนะและข้อจำกัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีดังนี้คือ

1. สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หรือความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวซึ่งถือว่าเป็นจุดดีของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่นี้ จากการศึกษาพบว่า สมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หรือความสามารถในเชิงบวกนี้มีเพียง 1 ด้านเท่านั้นคือ ด้านพื้นที่และสภาพแวดล้อม ที่เป็นความสามารถหลักในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำจัดเป็น Ramsar Site แห่งแรกของประเทศไทย ที่มีระบบพื้นฐานการเกิด มีความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งรวมทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำนานาชนิด ทั้งที่เป็นนกอพยพและนกอพยพ โดยเฉพาะนกกาบบัวซึ่งเป็นนกน้ำขนาดใหญ่ นั้น ทะเลน้อยเป็นแหล่งทำรังวางไข่ตามธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งสุดท้ายในประเทศตลอดจนสัตว์ประเภทอื่นอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งยังเอื้ออำนวยประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นและสาธารณชนทั่วไป ชุมชนท้องถิ่นในบริเวณรอบพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ทำการประมง การเก็บกระดุมมาเพื่อจักสาน ซึ่งเป็นรายได้หลักนั้น จะต้องมีการสร้างความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ คุ้มครอง และรักษาสภาพพื้นที่แห่งนี้ เพื่อให้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจนถึงถึงเกิดจิตสำนึก ห่วงแหน เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของพื้นที่นี้ และมีการศึกษาการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และการจัดหาพื้นที่เพื่อให้ชุมชนใช้ประโยชน์ทดแทนพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูธรรมชาติ สำหรับสมรรถนะหรือความสามารถ

ในการรองรับด้านอื่นๆ เช่น การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการข้อมูลข่าวสาร และกิจกรรมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับดีเฉพาะในช่วงนอกฤดูเทศกาลการท่องเที่ยว ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวไม่มากจนเกินไป

2. ข้อจำกัดในการรองรับการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ถือว่าเป็นจุดด้อยของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่นี้ จากการศึกษาค้นคว้า มีข้อจำกัดในหลายๆด้าน ได้แก่

2.1 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนทะเลน้อย จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า การจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ มีชุมชนบางส่วนโดยเฉพาะส่วนที่อยู่ในชุมชนหนาแน่น การจัดการป้องกันสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากปัญหาดังต่อไปนี้

- ปัญหาน้ำเสียเกิดจากน้ำใช้เพื่อการอุปโภค-บริโภค จากชุมชนที่ตั้งบนพื้นที่ลุ่มชายฝั่งทะเลน้อย ซึ่งระดับน้ำใต้ดินสูง มีน้ำท่วมประจำปี น้ำเสียจากสถานประกอบการขนาดเล็ก เช่น ร้านอาหาร ตลาด และอุตสาหกรรมย่อยเพื่อกระจุด ซึ่งน้ำเสียจากกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว มีบางส่วนปล่อยลงร่องน้ำและไหลลงสู่ทะเลน้อย เนื่องจากไม่มีระบบระบายน้ำและการบำบัดที่ถูกต้อง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในทะเลน้อย ซึ่งจะกระทบต่อระบบนิเวศ

- ปัญหาการจัดระเบียบชุมชน เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนอัดแน่นอยู่ในบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก อยู่ร่วมกันอย่างไม่เป็นระเบียบ มีพื้นที่สำหรับบริการนักท่องเที่ยวจำกัด พื้นที่ดังกล่าวไม่เพียงพอสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอในฤดูเทศกาลการท่องเที่ยว (ฤดูกาลศึกษา/ดูนก)

- ปัญหาสภาพภูมิทัศน์บริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่บริเวณใกล้เคียงจัดสร้างเป็นที่อยู่อาศัย , ร้านค้า , ร้านอาหาร , ร้านขายของที่ระลึกตลอดจนลานจอดรถ, ถนน , บริเวณดังกล่าวขาดความร่มรื่นและสวยงาม

- ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย และมลพิษในชุมชน พื้นที่ดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวและประชาชนอย่างหนาแน่นทำให้เกิดปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย โดยเฉพาะส่วนของชุมชนใหญ่มีอาชีพค้าขาย อาชีพหัตถกรรมจักสานเสื่อกระจุด และแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อกระจุด เป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีความสนใจศึกษาด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน เยี่ยมชมขั้นตอนการผลิต สินค้าหัตถกรรมชุมชนดังกล่าวมีสภาพการเป็นอยู่อย่างขาดสุขอนามัย ขาดการจัดการป้องกัน และรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน ซึ่งเต็มไปด้วยเศษวัสดุที่เหลือทิ้งจากการแปรรูป

ผลิตภัณฑ์ฯ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลของเสีย และกลิ่นอันไม่พึงประสงค์ ไม่ทำให้เกิดความประทับใจหลังจากเข้าไปเยี่ยมชม

2.2 ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมชุมชนทะเลน้อย ในสภาพปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จัดตั้งอยู่กระจายตามแหล่งชุมชนทะเลน้อย ยังไม่มีการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน จะเห็นได้จากไม่มีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเที่ยวชมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเที่ยวชมสินค้าหัตถกรรมของที่ระลึกบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และร้านขายของที่ระลึกในชุมชนบริเวณใกล้เคียงเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเท่านั้น ส่วนการกระจายความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวสู่ชุมชนยังมีน้อย เนื่องจากขาดการส่งเสริมและขาดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนทะเลน้อย จึงเป็นสาเหตุการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนไม่ทั่วถึง การกระจายรายได้และการมีส่วนร่วมของชุมชน มีเฉพาะชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเท่านั้น ซึ่งแนวทางที่จะปรับปรุง เช่น แผนของการปรับปรุงวัดธรรมเจดีย์ (ปี 2545) ส่งเสริมประเพณีชักพระ ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่ชุมชน การจัดกิจกรรมแข่งเรือพาย แข่งมินิมาราธอน แข่งจักรยานเสือภูเขา การส่งเสริมชุมชนในการอนุรักษ์อาชีพดั้งเดิม เช่น อาชีพประมง และหัตถกรรมจักสานเสื่อกระจูด เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

2.3 ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก การเดินทางมาท่องเที่ยวพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จากแบบสอบถามจะเห็นว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในการปรับปรุงขยายพื้นที่จอดรถเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการขยายพื้นที่จอดรถและพื้นที่พักผ่อนและให้บริการ มีแนวทางขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะถมที่ริมฝั่งของทะเลน้อยเพื่อขยายพื้นที่จอดรถและก่อสร้างสถานที่ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล ข่าวสารและการบริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากบริเวณใกล้ท่าเรือเป็นพื้นที่ชุมชนและพื้นที่บริการซึ่งมีอยู่ค่อนข้างแออัด การถมที่อาจเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรรมชาติ ซึ่งถ้าออกแบบไม่ดีจะทำให้ทำลายทัศนียภาพและธรรมชาติเดิม การหาพื้นที่ซึ่งห่างจากริมฝั่งทะเลน้อยเป็นที่จอดรถ ก็ควรมีแนวทางมุ่งใจการเดินทางมายังท่าเรือหรือสถานที่พักผ่อน ด้วยเส้นทางที่มีสิ่งน่าชม เช่น ร้านสินค้าที่ระลึก เส้นทางที่ร่มรื่นสวยงาม ให้ความเพลิดเพลินขณะเดินหรือเป็นบรรยากาศของท้องถิ่นที่น่าสนใจ หรือจัดเป็นเส้นทางศึกษาพืชพันธุ์ไม้ที่นำมาจัดปลูกขึ้น เป็นต้น

2.4 การให้บริการข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว รู้ข่าวสารจากการแนะนำมากที่สุด คือ ร้อยละ 54 เอกสารเผยแพร่/แผ่นพับการท่องเที่ยว (ททท.) ร้อยละ 16 และจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจะมาจากเขตจังหวัดพัทลุง ร้อยละ 31 และจังหวัดใกล้เคียง ร้อยละ 48 ข้อมูลซึ่งเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่

และสถานที่และความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว และการปฏิบัติตัวให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ยังไม่เข้าใจทั่วถึง ซึ่งเอกสารคู่มือที่มีการแจกฟรีกับนักท่องเที่ยวรูปเล่มไม่สวยงาม ไม่ดึงดูดความสนใจที่จะอ่านและศึกษาเอกสารคู่มือ ต้องมีการปรับปรุงและเอกสารเผยแพร่ช่วยกระจายข้อมูลไปในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แก้ไขปัญหาการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและยกระดับนักท่องเที่ยวทั่วไปด้วย การจัดนิทรรศการหรือจัดสถานที่ให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยว ให้เกิดความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีบริเวณพักผ่อนชายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมืองจะช่วยให้นักท่องเที่ยวทั่วไปได้เข้ามาเห็นสิ่งที่นำมาแสดง หรือการทำสื่อ เช่น ป้ายให้ความรู้ในบริเวณที่ไปท่องเที่ยว โดยป้ายไม่ทำลายทัศนียภาพทางธรรมชาติ หรือมีมัลติมีเดีย / คนขับเรือท่องเที่ยวให้ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นในระดับมากในเรื่องของผู้นำชมและแนะนำให้ข้อมูลในกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงแผนผังแนะนำ แสดงเส้นทาง และศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารบริการ โดยจัดให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติ

2.5 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยต้องใช้เรือบริการนำเที่ยวในการเที่ยวชม ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุด คือ การนั่งเรือชมบริเวณทะเลน้อย ชมทะเลบัว ถึงร้อยละ 58 ปัจจุบันมีเรือไว้รองรับนักท่องเที่ยวจำนวน 32 ลำ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างเพียงพอ แต่ในช่วงงานเทศกาลท่องเที่ยว และประกอบกับเป็นช่วงการดูแล เรือนำเที่ยวจะไม่เพียงพอ และการนำเรือมาแล่นบริการ ต้องมีการจัดสรรดูแลจากสำนักงานป่าไม้เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบล กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเที่ยวชมพื้นที่โดยทั่วบริเวณทะเลน้อย สามารถทำได้ในวันเดียว จึงทำให้การบริการที่พักมีน้อย ซึ่งบ้านพักของสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยให้บริการโดยไม่เก็บค่าบริการเพียงขอความร่วมมือในการบริจาค เหมาะสำหรับมาพักแบบกลุ่มใหญ่เป็นหมู่คณะ ปัจจุบันเริ่มเก่าและทรุดโทรม รวมทั้งที่พักของเอกชนจะไม่เพียงพอในช่วงฤดูท่องเที่ยว

สรุปได้ว่าความสามารถในการรองรับในปัจจุบันเป็นไปอย่างเพียงพอ ในช่วงเวลาปกติ เว้นแต่ช่วงเทศกาลการท่องเที่ยวจะมีความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวอย่างเห็นเด่นชัด ดังนั้นการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ในอนาคตมีการขยายตัวการใช้พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือ ควรส่งเสริมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว โดยการให้บริการที่พักแบบ Home Stay แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีการอบรมให้ความรู้และแนวทางการบริการแก่ชุมชน นอกจากนั้นก็มีแนวทางการหาพื้นที่จัดเป็นที่พักแรมแบบกางเต็นท์หรือสร้างที่พักแรมในลักษณะ ECOLOGDE ที่กลมกลืนกับธรรมชาติและท้องถิ่น ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติแต่ไม่ทำลายธรรมชาติ

5. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศ ซึ่งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งหนึ่งที่ได้รับการประเมินว่า มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ในระดับมาก มีการปรับปรุงสภาพพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ดึงดูดใจอยู่ในระดับมาก และมีการจัดการเชิงนิเวศในระดับปานกลาง และมีความหลากหลายในการท่องเที่ยวและลักษณะทางวัฒนธรรมในระดับน้อย ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพของพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นใน 4 ปัจจัย คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542)

5.1 คุณสมบัติของทรัพยากร

คุณสมบัติในด้านแหล่งธรรมชาติสามารถประเมินได้จาก ความหลากหลายทางชีวภาพและความชุกชุมของสิ่งมีชีวิต ซึ่งพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง จึงจัดได้ว่ามีศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านคุณสมบัติของทรัพยากรอยู่ในระดับมากด้วย จึงควรดูแลรักษา คุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ดังเดิม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและศึกษาวิจัย

5.2 การให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม

เป็นส่วนที่ขึ้นอยู่กับการจัดการ ดังเช่น หอดูนก ควรมีป้ายนิเทศหรือบุคคลากรสำหรับให้ความรู้เกี่ยวกับนกนานาชนิดแก่นักท่องเที่ยว เป็นส่วนที่เสริมให้เห็นถึงความพร้อมในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ หรือการเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเสื่อกระจูด ควรจัดให้มีการสาธิตการจักสาน มีบุคคลากรสำหรับให้ความรู้เกี่ยวกับกระจูด และกระบวนการผลิต รวมทั้งการให้ความร่วมมือของชุมชนด้วย

5.3 การจัดการแบบยั่งยืน

ในพื้นที่ที่มีการจัดการ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ย่อมมีศักยภาพสูงกว่าในพื้นที่นอกเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ทั้งนี้เนื่องจากความพร้อมของบุคคลากรที่รับผิดชอบโดยตรงต่อตัวทรัพยากร ซึ่งความพร้อม วิธีการจัดการ และปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ลักษณะการจัดการแบบยั่งยืน เช่น การแบ่งพื้นที่เส้นทางท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว

เที่ยวเชิงนิเวศ 100% หรือเป็นพื้นที่คุ้มครองระบบนิเวศ การเข้าไปท่องเที่ยวต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ การกำหนดจำนวนและจัดสรรนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับทรัพยากร เป็นต้น

5.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

ในพื้นที่ใดที่ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชน มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น หรือได้ผลประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตปกติจากกิจกรรมดังกล่าว จะส่งผลทำให้เกิดการรักและหวงแหนทรัพยากรนั้น และจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร อย่างถาวรและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มาก

สรุปได้ว่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีสมรรถนะหรือความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านของพื้นที่และสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นหลักใหญ่ รวมทั้งมีศักยภาพการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง เพราะมีความหลากหลายทางชีวภาพและความชุกชุมของสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ ซึ่งแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพสูงจะมีความเหมาะสมในการพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีประสิทธิภาพถ้าเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการที่ประชาชนในชุมชนตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนา ก็จะทำให้ชุมชนนั้นเกิดการพัฒนายั่งยืน

6. การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ศึกษา โดยใช้ SWOT Analysis

การใช้ SWOT Analysis วิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ศึกษา ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง หรือข้อดีเด่น จุดอ่อน หรือข้อด้อย ข้อเสีย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ โอกาสในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนแรงกดดันหรืออุปสรรค บั่นทอนความเจริญของพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1. S = Strength จุดแข็งหรือข้อดีเด่นในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม
2. W = Weakness จุดอ่อนหรือข้อเสีย / ปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศึกษา
3. O = Opportunity โอกาสในการพัฒนาพื้นที่ศึกษา ในด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืน
4. T = Threat แรงกดดันหรืออุปสรรคในด้านต่าง ๆ ที่บั่นทอนความเจริญ

ปัจจัยที่มีผลในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จากการศึกษาพบว่า ชุมชนและสภาพพื้นที่มีจุดแข็ง (Strength) หรือข้อดีเด่น / จุดอ่อน (Weakness) หรือข้อด้อย / ปัญหาที่เกิดขึ้น โอกาสในการพัฒนา (Opportunity) ตลอดจนแรงกดดัน (Threat) หรืออุปสรรคของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังต่อไปนี้คือ

6.1 จุดแข็ง (Strength) หรือข้อดีเด่น ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และด้านสังคมที่ทำให้ชุมชนและพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีความโดดเด่น น่าสนใจ อันจะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน คือ

6.1.1 ด้านกายภาพ

6.1.1.1 ความชุกชุมของพันธุ์นก และความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวภายในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เนื่องจากมีสภาพเป็นพื้นที่ทะเล สภาพภูมิทัศน์มีความสวยงาม เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ตามธรรมชาติ และเป็นแหล่งประกอบอาชีพของชุมชนในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงมาก่อน โดยมีการประกาศในเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เมื่อปี พ.ศ. 2518 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์และประกาศให้เป็นเขตแรมซาร์ไซด์ (Ramsar Site) แห่งแรกของประเทศไทย ที่ควนขี้เสี้ยน เมื่อปี พ.ศ. 2540 จึงได้มีการอนุรักษ์พันธุ์นก พันธุ์สัตว์ และพันธุ์พืชที่มีความสำคัญ ตลอดจนรักษาสภาพระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเปราะบางให้คงอยู่ไว้ให้ดีที่สุด ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ คือ ทะเลน้อย และ ควนขี้เสี้ยน สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในชุมชน ได้แก่ ศูนย์ศิลปชีพ (ทอผ้า) หน้าห้วยป่าเขียว หมู่ที่ 7 ตำบลทะเลน้อย วัดสวนธรรมเจดีย์ หมู่ที่ 3 ตำบลพนางตุง วัดทะเลน้อย หมู่ที่ 3 ตำบลทะเลน้อย ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมู่บ้านหัตถกรรมกระจูด หมู่ที่ 9 บ้านปลายตรอกร่วมใจ ตำบลทะเลน้อย ศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูด หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง ชุมชนหัตถกรรมกระจูด หมู่ที่ 1 – 2 ตำบลพนางตุง หมู่ที่ 1 , 2 และ 3 ตำบลทะเลน้อย และวิถีชีวิตชุมชนประมง หมู่ที่ 1 , 2 , 3 และ 4 ตำบลทะเลน้อย

6.1.2 ด้านเศรษฐกิจ

6.1.2.1 มีรายได้หลักจากอาชีพทำนา ทำสวน และ อาชีพประมง โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลผลิตตลอดปี ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีเศรษฐกิจแบบชุมชนพึ่งตนเองสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

6.1.2.2 มีรายได้รองจากอาชีพเสริมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยการรวมกลุ่มของแม่บ้านในการผลิตหัตถกรรมกระจูด และที่ไม่ได้รวมกลุ่ม โดยนำมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

6.1.3 ด้านสังคม

6.1.3.1 มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี ชุมชนทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลทะเลน้อย และ ตำบลพนางตุง นำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ คือ การนำกระจูดมาสานเป็นเสื่อกระจูด และพัฒนามาเป็นผลิตภัณฑ์กระจูด เช่น กระเป๋า ภาชนะใส่ของ ที่รองจาน รองแก้ว หมวก เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำผลิตภัณฑ์ประมง คือ ปลาแห้ง และ ปลาตุ๋นมาทำเป็นปลาตุ๋นที่มีรสชาติดี เป็นสินค้าที่รู้จักของประชาชนในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง

6.1.3.2 มีการจัดตั้งกลุ่มของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนในทั้ง 2 ตำบล ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทำปุ๋ยหมัก กลุ่มสัจจะ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มอพป. กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มประมง กลุ่มธกส. กลุ่มทำปุ๋ยหมัก และกลุ่มทอผ้า

6.2 จุดอ่อน (Weakness) หรือข้อเสีย / ปัญหาที่เกิดขึ้นด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และด้านสังคม ได้แก่

6.2.1 ด้านกายภาพ

6.2.1.1 สภาพที่ตัวชุมชน พบว่า ที่ตั้งอยู่กันอย่างแออัด ชิดแหล่งท่องเที่ยวมากเกินไป เกิดปัญหามลภาวะ ขยะน้ำเน่าเสีย และความไม่เป็นระเบียบของชุมชน เป็นจุดอ่อนที่สำคัญ เนื่องจากชุมชนไม่สามารถจัดบริการบ้านพักของตนเองเป็นที่พัก Home Stay บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ และทำให้สภาพภูมิทัศน์ไม่ค่อยสวยงาม

6.2.1.2 ความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยวในช่วงฤดูน้ำหลากกับฤดูแล้ง ทำให้ไม่สามารถเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ตลอดฤดูกาล ในบางพื้นที่ (เช่น พื้นที่ B ควนชี้เสี้ยน แหล่งทำรังและที่อยู่อาศัยของนก ทำให้ไม่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้

6.2.1.3 เขตห้ามล่าสัตว์ป่า มีข้อจำกัดในการขยายพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้น้อย

6.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

6.2.2.1 อาชีพประมงและการเพาะปลูกขึ้นอยู่กับระบบตลาดภายนอกชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการตั้งราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง เพราะชาวบ้านไม่สามารถกำหนดได้ ซึ่งจากรายได้ที่ไม่แน่นอนในแต่ละปีเป็นจุดอ่อนหรือปัญหาของชุมชน

6.2.2.2 เศรษฐกิจการท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยว เนื่องจากไม่สามารถเปิดแหล่งท่องเที่ยวได้ตลอดฤดูกาลท่องเที่ยว เช่น พื้นที่ B วนขี้เสี้ยน ฤดูกาลท่องเที่ยวอยู่ระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนมิถุนายน และนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนธันวาคม และช่วงฤดูฝน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เดินทางไปท่องเที่ยว เป็นผลให้เศรษฐกิจภายในชุมชน ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่สูงนัก

6.2.2.3 ด้านสังคม เนื่องจากความรับผิดชอบและการควบคุมดูแลพื้นที่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นหน้าที่ของสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จึงทำให้ชุมชนมีโอกาสในการเข้ามาดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อย เนื่องจากมีข้อจำกัดในการจัดการพื้นที่และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ การให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากการไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน จากการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าครอบคลุมพื้นที่ทำกินของประชาชน

6.3 โอกาสในการพัฒนา (Opportunity) โอกาสในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและศักยภาพในการพัฒนาในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และด้านสังคม ได้แก่

6.3.1 ด้านกายภาพ

6.3.1.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยการสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยและน้ำเน่าเสีย บริเวณชุมชน ริมทะเลน้อย ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย แก้ไขได้โดยการให้ชุมชนช่วยกันดูแลรักษา นอกจากนี้หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บขยะในชุมชน ส่วนขยะจากเศษการผลิตหัตถกรรมกระจูด และน้ำย้อมสีกระจูด จะต้องให้ชุมชนช่วยกันควบคุมดูแลไม่ทิ้งลงใต้ถุนบ้าน

6.3.1.2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้น ได้แก่ การพัฒนาที่จอดรถและโทรศัพท์ เพื่อสะดวกแก่ประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

6.3.2 ด้านเศรษฐกิจ

6.3.2.1 พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อค้าขายกับภายนอกชุมชน โดยแปรรูปผลิตภัณฑ์กระจูดที่ได้มาตรฐาน มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยออกแบบให้มีความสวยงามแบบแปลกขึ้นและทนทาน สามารถส่งไปจำหน่ายยังตลาดภายนอกชุมชน ในภาคใต้และภาคต่าง ๆ ของประเทศ

6.3.3 ด้านสังคม การให้การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ได้แก่

6.3.3.1 การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เช่น มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำนักงานจังหวัดพัทลุง กรมการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (จังหวัดนครศรีธรรมราช) เป็นต้น ในการช่วยเหลือปัจจัยการผลิต การสนับสนุนด้านวิชาการ การสนับสนุนงบประมาณ

6.3.3.2 การสนับสนุนจากองค์การพัฒนาเอกชน (N6O_s) เช่น โครงการแล้ได้เพื่อการฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา โครงการฟื้นฟูทะเลสาบ และโครงการหอดูดูดชุมชนเพื่อการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ เพื่อขยายกรอบการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ เขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เนื่องจากเป็นองค์การพัฒนาพื้นที่โดยตรง

6.3.3.3 การสนับสนุนจากนักท่องเที่ยว โดยการอุดหนุนสินค้าหัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูดของชุมชน และสนับสนุนด้านการตลาด

6.4 แรงกดดัน (Threat) หรืออุปสรรค ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และด้านสังคม ที่บั่นทอนความเจริญของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ได้แก่

6.4.1 ด้านกายภาพ

6.4.1.1 มีสภาพพื้นที่เป็นป่าพรุของพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้มีโอกาสเกิดภัยธรรมชาติ คือ ไฟไหม้ อาจก่อความเสียหายแก่ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และที่สำคัญ คือ นกน้ำ นานาชนิด อาจทำลายแหล่งวางไข่ และที่อยู่อาศัยของนกได้ เนื่องจากเคยเกิดไฟไหม้ป่าพรุมาอย่างรุนแรงเมื่อปี พ.ศ. 2530 อาจจะทำให้กระทบกระเทือนต่อการท่องเที่ยว เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้ ดังนั้นจึงควรคิดหาทางป้องกันดูแลไม่ให้เกิดการเผาหญ้าเพื่อล่าและเต่า เพื่อนำไปขาย ซึ่งจะทำให้มีสาเหตุเกิดไฟไหม้ขึ้นได้

6.4.1.2 มีสภาพเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง จึงทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำท่วมพื้นที่ในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากบ้านเรือนในชุมชนปลูกชิดกับทะเลน้อย และน้ำท่วมขัง

6.4.2 ด้านเศรษฐกิจ

6.4.2.1 งบประมาณพัฒนาชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวของ อบต. พนางตุง และ อบต. ทะเลน้อย มีจำนวนจำกัด ทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ได้รับการพัฒนาน้อย ซึ่งส่วนมากจะได้รับงบประมาณการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

6.4.3 ด้านสังคม

อุปสรรคและข้อจำกัดของการจัดการศึกษาในพื้นที่ท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จะเป็นข้อจำกัดของเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ดังนี้

6.4.3.1 ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอาจเป็นอุปสรรคทำให้ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือด้านการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติระดับน้อย เนื่องจากไม่สามารถใช้กรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อประกอบกิจกรรมการเพาะปลูกได้ ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยก็ไม่อยากให้การอนุรักษ์เปิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเต็มที่จนเกินไป เนื่องจากระบบนิเวศเปราะบางและเป็นแรมซาร์ไซด์ (Ramsar Site) จึงควรให้มีการประสานความเข้าใจในระดับแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อบต. กับ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่จะนำไปปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้สูงสุด ที่ชุมชนจะมีผลประโยชน์ในส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การบริการการท่องเที่ยว การขายสินค้าและของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

บทนี้เป็นการนำเสนอการศึกษาและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และการสอบถามกลุ่มชุมชนในพื้นที่ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนดังนี้คือ

1. นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและกลุ่มชุมชนในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
3. ศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ว่ามีดังนี้คือ

1. พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. สนับสนุนการจัดตั้งข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระ ภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจและติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

4. ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน ที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

5. แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐ ให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชน ท้องถิ่น ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับ ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

6. สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึกในด้านการจัดการพัฒนาดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

7. สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง

8. สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางสังคมให้มีโอกาสในการเข้าช่วยเหลือและยกระดับการมีส่วนร่วม ตลอดจนการจัดตั้งองค์กรชุมชน และองค์กรจัดการธุรกิจของประชาชนอย่างสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มิได้ขึ้นอยู่กับบุคคลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่เป็นการประสานความร่วมมือ ร่วมกันคิดและวางแผน แสวงหา ข้อมูลความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ตัดสินใจและติดตามประเมินผล ร่วมมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ และพัฒนาสภาพสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนให้ดีขึ้น ร่วมกันระหว่งประชาชนในชุมชน ผู้นำ ชุมชน องค์กรของภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

2. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและกลุ่มชุมชนในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

5.2.1 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่ได้จากการ สัมภาษณ์มีดังนี้คือ

ชัยพฤกษ์ วีระวงศ์. ผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า การวางแผนและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ ป่าทะเลน้อย ในขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการ ไม่มีแผนงานรองรับที่ชัดเจน ซึ่งในแต่ละปี จะมีแผนงานเฉพาะว่าจะมีการดำเนินการแบบไหน และมีการประเมินผลการดำเนินงานนั้น กรมป่าไม้เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เน้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อสภาพธรรมชาติโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พนางตุง และ อบต.ทะเลน้อย ร่วมกันจัดงาน

Amazing Thale Noi (งานล่องเรือแล่นกทะเลน้อย) ซึ่งจัดมาเป็นเวลา 4 ปีแล้ว ผลจากการประเมินการจัดงานคือชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมาคือ ความรู้ความชำนาญงานวิชาการยังไม่ดีพอ ประชาชนต้องประสานความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งงบประมาณที่จะส่งเสริมศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวในทุกๆระดับยังไม่มีที่เหมาะสม และผลการประเมินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา สรุปได้ว่าสามารถสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นและทรัพยากรก็ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ ซึ่งทางสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีความเข้าใจของประชาชน สามารถทำงานร่วมกันได้โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวประสาน เป็นตัวบ่งชี้ว่าการท่องเที่ยวเป็นผลดีต่อทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

พิชิต ชันติพันธ์. ประธาน อบต.พนาสูง. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า ที่ผ่านมายังไม่เคยมีแผนการท่องเที่ยวระยะยาวที่ชัดเจน แต่ในขณะนี้ อบต.ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีการจัดงานท่องเที่ยว เช่น การชักพระ แข่งเรือ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมีการจัดงาน Amazing Thale Noi เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของทะเลน้อย เนื่องจากทะเลน้อยมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์รวมทั้งการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึกขายให้กับนักท่องเที่ยวตามนโยบายรัฐบาลในโครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเริ่มมาจากการสงกรานต์ ประชาชนกลับมาเยี่ยมครอบครัวในพื้นที่ ทำให้ปริมาณคนในชุมชนมีจำนวนมาก เกิดบรรยากาศความร่วมมือและร่วมทำกิจกรรมกัน

แดง จันวิเศษ. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลพนาสูง. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า หน่วยงานและองค์กรที่จัดทำแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัด สหกรณ์และกรมการพัฒนาชุมชน สำหรับ อบต.เป็นหน่วยงานที่ทุ่มเทให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

สร้อย สุวรรณวงศ์. อดีตสมาชิก อบต.พนาสูง. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า เคยมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นกับหัวหน้างานส่งเสริมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคใต้เขต 2 ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวที่ทะเลน้อย ในทุกๆปีจะได้รับเงินงบประมาณจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจำนวน 100,000 บาท และงบประมาณของ อบต.พนาสูง อีกประมาณ 100,000 บาท เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่การดำเนินงานที่ผ่านมาไม่ได้นำเงินมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่เลย เพียงแต่โฆษณาประชาสัมพันธ์และจัดตั้งศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูดเท่านั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงานคือ สภาตำบลและสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามแผนเนื่องจากชาวบ้านยังไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานและได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเลย

สุชาติ ไช้เสน. ประธาน อบต.ทะเลน้อย. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า การวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นการวางแผนการสร้างความสำเร็จให้กับท้องถิ่นโดยการสร้างอาชีพให้ชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดมา เพราะการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหนึ่งที่ขายได้ ซึ่งที่ผ่านมาจากการประเมินผลการจัดงาน Amazing Thale Noi ในระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมาการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ตรีผล เทพไชย. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลทะเลน้อย. สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า เคยได้เข้าร่วมจัดการการท่องเที่ยว เช่น งานล่องเรือแล่นกทะเลน้อย (Amazing Thale Noi) โดยเข้าร่วมประชุมกับกรรมการหมู่บ้านและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและจังหวัด ซึ่งตั้งแต่ปีพ.ศ.2540 จนถึงปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เป็นไปแผนงานที่ร่วมกันจัดทำระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชาวบ้าน ต่างกับอดีตที่ไม่เคยมีแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดทำแผนฯคือ ขาดงบประมาณ

สมบุญ อรุณรัตน์. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย. สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า ในอดีตชาวบ้านในพื้นที่ทำมาหากินด้วยอาชีพตามประสาชาวบ้าน ต่อมาในปีพ.ศ.2518 ได้จัดตั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีนกน้ำจำนวนเพิ่มขึ้นจึงได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยคือคุณสมพร ศิริพรภักดีกุล ได้จัดเรือนำเที่ยวขึ้นเป็นครั้งแรก ตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งปีพ.ศ.2540 ภาครัฐได้มีนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยให้จังหวัดและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยประสานความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งผลการดำเนินงาน Amazing Thale Noi ประสบความสำเร็จสังเกตได้จากสถิติในแต่ละปีมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมาก ผู้ให้สัมภาษณ์เองมีความภูมิใจในพื้นที่ทะเลน้อยที่เป็นแหล่งนกน้ำที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย จากที่เมื่อก่อนชาวบ้านล่านกมาเป็นอาหาร แต่ปัจจุบันได้หยุดล่าและเข้าใจในความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งผลดีของการท่องเที่ยวคือทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

สมพร รักษ์แก้ว. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลทะเลน้อย. สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า ในอดีตที่ผ่านมาไม่เคยมีแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐ หลังจากปีพ.ศ.2540 จึงได้เริ่มมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ซึ่งผลการดำเนินการประสบความสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้

เจียร ยอมรัญจน. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลทะเลน้อย. สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า ในปีพ.ศ.2518 เริ่มมีการอนุรักษ์สัตว์-นก พร้อมกับมีการจัดตั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และมีการดำเนินการจัดการพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์พืชและสัตว์ป่าตั้งแต่นั้นมา และนกก็อพยพ

มาอยู่มากขึ้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สมัยก่อนยังไม่มีแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐ จำนวนนักท่องเที่ยวยังมีน้อยและสถานที่ก็ยังไม่พร้อม แต่ในปัจจุบันมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงควรคำนึงถึงประชาชนในพื้นที่ด้วย ควรมีการแบ่งแยกพื้นที่ท่องเที่ยวกับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ส่วนปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยว คือ ร้านอาหารไม่ค่อยถูกหลักอนามัยเท่าที่ควร ปัญหาการเดินทางท่องเที่ยวคือจำนวนวีซพีชที่มีมาก นอกจากนั้นควรเน้นผู้ให้บริการนำเที่ยวหรือคนขับเรือ ให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยความซื่อสัตย์ยุติธรรมไม่โกงราคาค่าโดยสาร

นาง แก้วช่วย. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ตำบลทะเลน้อย. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยและชุมชน เพื่อส่งเสริมพื้นที่ให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวของคนทั้งประเทศที่มาดูนก ซึ่งหน่วยงานป่าไม้และอบต.ได้วางแผนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการหมู่บ้านส่วนหนึ่งได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว โดยร่วมประชุมสัมมนาเรื่องสิ่งแวดล้อม ผลการดำเนินการร่วมประชุมที่ผ่านมาคือ 1) ให้กรรมการออกตรวจสอบว่าพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวว่ามีเนื้อที่เท่าใด 2) หน่วยงานป่าไม้จะตรวจสอบว่าพื้นที่ไหนเป็นพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพื้นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ในปีพ.ศ.2518 ได้เกิดไฟไหม้ป่าเสม็ดทำให้ป่าถูกทำลายไป ดังนั้นจึงได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าทำอย่างไรจะได้มีการป้องกันป่าไว้เพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนจึงได้ประสานงานกับกรมป่าไม้และจังหวัด จากอดีตถึงปัจจุบันยังไม่มีแผนการท่องเที่ยวเพียงแต่ปัจจุบันกระแสของชาวบ้านได้เริ่มเห็นว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้นจึงได้จัดการรองรับการท่องเที่ยว มีหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่นได้เข้ามาให้คำแนะนำและให้งบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งในขณะนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังไม่มีรายละเอียดว่าจะเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างไร

บุญส่ง วิเชียรบุตร. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ตำบลทะเลน้อย. สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2544. กล่าวว่า มีการจัดทำแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยร่วมประชุมกันทุกเดือน มีประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือไม่ต่ำกว่า 50-60% เป็นการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว พัฒนาความสะอาดให้กับแหล่งท่องเที่ยว เช่น จัดสร้างที่จอดรถใหม่ริมทะเลน้อย เป็นต้น

สรุปได้ว่าการจัดตั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเริ่มในปีพ.ศ.2518 ทำให้จำนวนนกน้ำมีเพิ่มขึ้นเนื่องจากการอนุรักษ์พื้นที่และอนุรักษ์สัตว์ และในปีพ.ศ.2540 มีการเริ่มดำเนินการจัดทำแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง และเมื่อพิจารณาจากนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโครงการ Amazing Thale Noi 1999 (งานล่องเรือแล่นทะเลน้อยปี 2542) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวประจำปี 2544 ของ อบต.พนางตุ้งที่กล่าวข้างต้นและความเป็นมาของการส่งเสริมการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่า มี

ความคิดเห็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับ
 มากทั้ง 6 ด้าน แต่ยังคงความร่วมมือประสานกันอย่างจริงจังในระหว่างหน่วยงาน

5.2 ความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ที่ได้จากการสอบถาม
 ในหัวข้อหลัก 2 หัวข้อคือ

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าเห็นด้วยเป็นส่วนมาก โดยกลุ่มอาชีพ
 ของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่คือ กลุ่มค้าขาย จำนวน 21
 ราย (คิดเป็นร้อยละ 43.75) รองลงมาคือ กลุ่มหัตถกรรมกระจูด จำนวน 10 ราย (คิดเป็นร้อยละ
 20.83) และลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่คือผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ ผลิต
 ภัณฑ์กระจูด จำนวน 17 ราย (คิดเป็นร้อยละ 35.42) รองลงมาคือ ผลิตและขายสินค้าประมง
 จำนวน 8 ราย (คิดเป็นร้อยละ 16.70) และบริการอาหารและที่พัก จำนวน 7 ราย (คิดเป็นร้อยละ
 14.58) โดยมีลักษณะการดำเนินการส่วนใหญ่เป็นเจ้าของ จำนวน 43 ราย (คิดเป็นร้อยละ
 89.58) รองลงมาคือเป็นลูกจ้าง จำนวน 4 ราย (คิดเป็นร้อยละ 8.33.) และชุมชนมีความ
 ต้องการที่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่เป็นการผลิตและขายสินค้าที่ระลึก /
 ผลิตภัณฑ์กระจูด จำนวน 31 ราย (คิดเป็นร้อยละ 33.70) รองลงมาคือ ผลิตและขายสินค้า
 ประมง จำนวน 16 ราย (คิดเป็นร้อยละ 17.40) และบริการอาหารและที่พัก จำนวน 5 ราย (คิด
 เป็นร้อยละ 5.43) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 โดยส่วนใหญ่อยากให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น รองลงมา
 คือควรพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอ
 แนะอื่นๆคือ อยากให้ผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแกนนำในการดำเนินการชัก
 ชวนและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และควรดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกออกเป็น 5 ด้าน
 ดังนี้

- **ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม** พบว่า เห็นด้วย
 ทั้งหมดในประเด็น 1) การกำหนดพื้นที่ทั้งในเขตอนุรักษ์และในชุมชน เป็นบริเวณบริการนักท่องเที่ยว
 ให้เป็นสัดส่วนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการ 2) พื้นฟู
 และบำรุงรักษาพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอย่างสม่ำเสมอไม่ให้เสื่อมโทรม ให้เป็นพื้นที่น่าอยู่
 และเป็นแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ควรมีการกำหนดมาตรการในการใช้
 พื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนควรมีส่วนร่วมและดูแล และความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคล
 ที่ควรเข้ามาเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย พบ
 ว่าโดยส่วนใหญ่อยากให้ประชาชน ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเข้ามา

เป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ทุกคนในชุมชนได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายมากขึ้น และมีข้อเสนอแนะอื่นๆคือ อยากจะให้ประชาชนในชุมชนทุกคนร่วมมือกัน และมีการกำหนดมาตรการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และมีบทลงโทษ และควรมีการบริหารจัดการ ติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

- **ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก** พบว่า เห็นด้วยในประเด็น

1) ประชาชนในชุมชนควรมีความรู้ในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เช่น ความเป็นมา เส้นทางท่องเที่ยว พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และวัฒนธรรมประเพณี เพื่อสามารถพูดคุยและเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวได้ ถือว่าเป็นการให้การศึกษาเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ชุมชน
2) ชุมชนควรมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาดูแลสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ เช่น ทำป้ายบอก ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ 3) ชุมชนควรดำเนินการจัดตั้งอนุกรรมการเพื่อรับภาระหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 4) สถาบันการศึกษาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเป็นภาคีเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนและผู้สนใจในชุมชน 5) การให้การศึกษาเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเพื่อดูความก้าวหน้า ควรประเมินเป็นระยะเพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน 6) สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น และความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรจัดอบรมประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกสู่รุ่นลูกหลาน และมีข้อเสนอแนะอื่นๆคือ ภาครัฐควรให้การส่งเสริมการศึกษาและสร้างจิตสำนึกอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และควรมีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะเพื่อดูความก้าวหน้า

- **ด้านการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว** พบว่า เห็นด้วยทั้งหมดใน

ประเด็น 1) เผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้จักและสนใจมาท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นสิ่งที่ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 2) จัดทำการสำรวจเพื่อดูความสนใจความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ทำให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงข้อมูลของตลาดการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน 3) ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดทำ การสำรวจ และทราบถึงความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเพื่อนำมาพัฒนา 4) การเข้ามาร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการวางแผนรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว ชุมชนจะต้องขอใช้พื้นที่และบริการจากหน่วยงานของรัฐ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กรมป่าไม้) 5) ชุมชนควรมีความเข้าใจเรื่องตลาดการท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยวโดยศึกษาข้อมูลจากการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานถูกทิศทางวางแผนได้ดีขึ้น และความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของประชาชนในชุมชนในการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว พบว่าควรประชา-

สัมพันธ์โดยการบอกเล่าถึงการท่องเที่ยวให้มากขึ้นและให้คำอธิบายแก่นักท่องเที่ยวได้ รวมทั้งควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อส่งเสริมตลาด (ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว)และบริการนำเที่ยว และมีข้อเสนอแนะอื่นๆคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยวอย่างต่อเนื่องและจริงจัง รวมทั้งประชาชนในชุมชนความร่วมมือกันและเน้นคุณภาพของการบริการนักท่องเที่ยว

- **ด้านการจัดการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ** พบว่า เห็นด้วยทั้งหมดในประเด็น 1) ควรจัดตั้งคณะทำงานและผู้มีประสบการณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลมาดูแลรับผิดชอบโครงสร้างพื้นฐานและบริการ ได้แก่ ถนน ยานพาหนะ ไฟฟ้าและโทรศัพท์ ที่ใช้ในการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 2) ชุมชนควรทราบถึงการออกระเบียบหรือกฎหมายรองรับและควบคุมมาตรฐานของถนน ยานพาหนะ ไฟฟ้าและโทรศัพท์ในพื้นที่ท่องเที่ยว 3) มาตรฐานของโครงสร้างพื้นฐานและบริการ ได้แก่ ถนน ยานพาหนะ ไฟฟ้าและโทรศัพท์ ควรมีการติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุงและพัฒนาโดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สภาตำบล (สต.) และกรรมการชุมชน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ (ถนน ยานพาหนะ ไฟฟ้าและโทรศัพท์) ในพื้นที่ท่องเที่ยว ควรจัดให้บริการอย่างเพียงพอโดยให้ อบต.เป็นผู้ดำเนินการจัดหางบประมาณมาจัดสร้างและเป็นหน้าที่ของ อบต.และจังหวัด ที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการเหล่านี้ให้ดีขึ้นอีกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และข้อเสนอแนะอื่นๆคือควรมีมาตรการเฝ้าดูแล ติดตาม ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดีสามารถใช้งานได้ รวมทั้งภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานและบริการเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

- **ด้านการส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** พบว่า เห็นด้วยทั้งหมดในประเด็น 1) การรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนเพื่อการลงทุน เป็นการบริหารดำเนินงานการท่องเที่ยวเพื่อเสริมรายได้ 2) ชุมชนจะต้องประสานงานกับภาครัฐเพื่อขอความช่วยเหลือด้านการระดมทุนในการลงทุนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) การส่งเสริมการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชน ควรจัดให้มีการจดทะเบียนผู้ประกอบการในรูปของกลุ่มสหกรณ์การท่องเที่ยวของชุมชนและเอกชน 4) ควรจัดอบรมแนะนำการลงทุนและทักษะการบริการ (นักท่องเที่ยว) ให้แก่ประชาชนในชุมชน 5) ควรจัดตั้งกลุ่มบริการในรูปแบบสหกรณ์ บริษัทหรือการร่วมลงทุน พร้อมทั้งหาแหล่งเงินทุนของรัฐหรือเอกชนในการสนับสนุน และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คืออยากให้หน่วยงานภาครัฐโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมการพัฒนาชุมชน ช่วยเหลือด้านเงินทุนประกอบกิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการดำเนินการควรจัดทำไปพร้อมกับภาคเอกชน และอยากให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถสร้างแนวทางการส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ประสบผลสำเร็จ ส่วนข้อเสนอแนะ

อื่นๆคือ ภาครัฐควรมีมาตรการเร่งดำเนินการพัฒนาการส่งเสริมการลงทุน และอยากให้ประชาชนรวมกลุ่มกันลงทุนประกอบกิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในประเด็นของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ในปัจจุบันมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างจริงจัง และประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ และความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ในหัวข้อลักษณะการมีส่วนร่วม และหัวข้อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 5 ด้าน คือด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว ด้านการจัดการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ ด้านการส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าเห็นด้วยในทุกประเด็นและมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหน่วยงานภาครัฐ ให้ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

3. ศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในชุมชน ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว/ชุมชน ดังนั้นประชาชนในชุมชนและชุมชนจึงต้องมีบทบาทมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะส่งผลต่อระบบนิเวศของพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม จะได้รับการดูแลรักษาและนำมาใช้อย่างรู้คุณค่า เป็นการอนุรักษ์ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนา ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนทะเลน้อย

ชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย แต่ละชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันในทุกหมู่บ้าน มีการสมรสกันเองของคนในหมู่บ้านเดียวกัน และไม่ปรากฏปัญหาการทะเลาะวิวาทหรือการขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ประชาชนจะร่วมมือกันทำงานในกิจกรรมของหมู่บ้านหลายด้าน เช่น การบูรณะวัด การซ่อมแซมโรงเรียน การสร้างถนน ขุดคูระบายน้ำ และตัดฟันหญ้า 2 ข้างทางถนนในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการร่วมแรงหรือลงแขกในการสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยอีกด้วย สำหรับกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มประมง กลุ่มอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีรูปแบบที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับมุมมองและเกณฑ์ในการจำแนกของผู้วิเคราะห์ ในที่นี้ผู้วิจัยจำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมตามชนิดของกิจกรรมออกได้เป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของประชาชน เช่น การร่วมมือเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร การร่วมมือกันของกลุ่มชาวประมง การร่วมมือกันของกลุ่มผลิตเสื้อกระจุ๊ด หรือกลุ่มวิชาชีพต่างๆเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ปัจจุบันจัดเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับจากองค์กรประชาชนมากที่สุด

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของรัฐ เป็นรูปแบบที่ถูกกำหนดโดยนโยบายของรัฐ เช่น โครงการ Amazing Thailand หรือปีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โครงการ Amazing Thale Noi หรืองานล่องเรือแลนง เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในกิจกรรมของประชาชน เป็นรูปแบบที่คาดหวังของภาคประชาชน ซึ่งเรียกร้องการสนับสนุน การดูแลจากภาครัฐในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนับสนุนด้านการเงิน ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญ ในโครงการพัฒนาของประชาชน

3. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในกิจกรรมของประชาชน เป็นรูปแบบที่คาดหวังของภาคประชาชน ซึ่งเรียกร้องการสนับสนุน การดูแลจากภาครัฐในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนับสนุนด้านการเงิน ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญ ในโครงการพัฒนาของประชาชน เขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีตำบลที่มีความสำคัญอยู่ 2 ตำบลคือ ตำบลพนางตุง และตำบลทะเลน้อย การรวมกลุ่มของชาวบ้านทั้ง 2 ตำบลที่เข้าร่วมกันทำกิจกรรมมีดังนี้คือ

ตารางที่ 5.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและการร่วมกิจกรรมในชุมชน

หมู่บ้าน	ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้าน	การร่วมมือกันของชาวบ้าน (ครั้ง/ปี)	กลุ่มกิจกรรม
ตำบลพนางตุง			
1. บ้านพนางตุง หมู่ที่ 1	ดี	3 ครั้ง	กลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มแม่บ้าน
2. บ้านพนางตุง หมู่ที่ 2	ดีมาก	5 ครั้ง	กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มทำปุ๋ยหมัก
3. บ้านพนางตุง หมู่ที่ 3	ดี	12 ครั้ง	กลุ่มสัจจะ, กลุ่มแม่บ้าน
4. บ้านชายคลอง หมู่ที่ 4	ปานกลาง	10 ครั้ง	กลุ่มแม่บ้าน
5. บ้านท่าช้าง หมู่ที่ 5	ดีมาก	8 ครั้ง	กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มเกษตรกร, กลุ่มสหกรณ์
6. บ้านไสลิ่ง-ปากห้วย หมู่ที่ 6	ปานกลาง	50 ครั้ง	ธกส., กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ, กลุ่ม อฟป.
7. บ้านค้าย หมู่ที่ 7	ดี	5 ครั้ง	กลุ่มเกษตรกร, กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มสหกรณ์
8. บ้านปากคลองเก่า หมู่ที่ 9	ดี	2 ครั้ง	กลุ่มเกษตรกร, กลุ่มแม่บ้าน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ) ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและการร่วมกิจกรรมในชุมชน

หมู่บ้าน	ความสัมพันธ์ ภายใน หมู่บ้าน	การร่วมมือกัน ของชาวบ้าน (ครั้ง/ปี)	กลุ่มกิจกรรม
9. บ้านธรรมเสถียร หมู่ที่ 10	ปานกลาง	ไม่มี	กลุ่มเกษตรกร, กลุ่มแม่บ้าน
10.บ้านไทรงาม หมู่ที่ 11	ดีมาก	ไม่มี	กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มสหกรณ์, กลุ่มเกษตรกร
ตำบลทะเลน้อย			
1. บ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 1	ดี	3 ครั้ง	กลุ่มแม่บ้าน
2. บ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2	ปานกลาง	4 ครั้ง	กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มเกษตรกร
3. บ้านบน หมู่ที่ 3	ดี	5 ครั้ง	กลุ่มแม่บ้าน
4. บ้านบนนอก หมู่ที่ 4	ดีมาก	20 ครั้ง	กลุ่มประมง,กลุ่มแม่บ้าน
5. บ้านบนปลายตรอก หมู่ที่ 5	ปานกลาง	2 ครั้ง	กลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มเกษตรกร
6. บ้านไสทอน (โคกศักดิ์) หมู่ที่ 6	ปานกลาง	30 ครั้ง	กลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มเกษตรกร
7. บ้านหัวป่าเขียว หมู่ที่ 7	ดี	5 ครั้ง	กลุ่มแม่บ้าน, ธกส., กลุ่มทอผ้า

(ที่มา : บริษัทไทยเอนยีเนียร์ริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด,2542, และจากการสำรวจภาคสนาม 9-15 มีนาคม 2544)

จากตารางจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและการร่วมกิจกรรมในชุมชน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ คิดและวางแผนงาน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เกิดการเชื่อมโยงผูกพันกันทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้นได้ ทั้งนี้อาชีพหลักของชุมชนเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าคือ ทำนาข้าว ทำสวนยางพาราและประมง ส่วนอาชีพรองคือทำหัตถกรรมกระจูด และรับจ้างทั่วไป ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานด้านอาชีพของชุมชนก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และด้วยศักยภาพของพื้นที่เขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสำคัญ และน่าสนใจแหล่งหนึ่งของประเทศ ทำให้มีปัจจัยที่นำไปสู่การรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการจัดการการท่องเที่ยว เพราะผลของการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ คือการมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น

การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่า จะเกิดประสิทธิภาพที่ดีได้ต้องมีการจัดการอย่างมีส่วนร่วมจากบุคคล ชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่

1. องค์กรรัฐส่วนกลาง เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในระดับนโยบายด้วยการกำหนดนโยบาย

หลักและแผนปฏิบัติการ เพื่อให้องค์กระระดับภูมิภาคและท้องถิ่นได้ยึดถือเป็นแนวทางในการไปกำหนดเป็นนโยบายระดับการบริหารที่ดูแลรับผิดชอบ รวมทั้งปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการด้วยจากร่างคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ อาศัยอำนาจตามในมาตรา 13(1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นผู้กำกับดูแล (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม : 2542)

2. องค์การรัฐส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2457 ตามมาตรา 117 มาตรา 119 และมาตรา 121 ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอต่างมีบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การรัฐส่วนภูมิภาคไว้อย่างชัดเจนในการตรวจตรารักษาป้องกันมิให้พืชพันธุ์สัตว์น้ำสูญไปจากแหล่งน้ำอันเป็นพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม : 2542)

- จังหวัดมีความเกี่ยวข้องอย่างสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับจังหวัด เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ความเกี่ยวข้องของการบริหารการท่องเที่ยวกับจังหวัด ในโครงสร้างการบริหารของจังหวัด เนื่องจากไม่มีหน่วยงานทำหน้าที่รับผิดชอบการท่องเที่ยวโดยตรง การพัฒนาการท่องเที่ยวจะอยู่ในกระบวนการวางแผนพัฒนาจังหวัดโดยสำนักงานจังหวัดผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานการท่องเที่ยวในกรณีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตั้งสำนักงานอยู่ในจังหวัด (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ,2542)

3. องค์การรัฐส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์การรัฐส่วนท้องถิ่นที่แสดงถึงการกระจายอำนาจการบริหารปกครองประเทศ จากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคลงไปสู่ส่วนท้องถิ่นในส่วนของบทบาท อบต. ในด้านสิ่งแวดล้อม อบต. มีบทบาทโดยตรงในการเข้าไปดำเนินการดูแล (สำนักงานนโยบายและสิ่งแวดล้อม : 2542) นอกจากองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดดังกล่าวแล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยที่สำคัญที่ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

4. องค์การอื่น ๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 เป็นองค์กรนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์ตามมาตรา 8 ดังนี้คือ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เผยแพร่ความงามด้านธรรมชาติอันจะเป็นการจูงใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยว อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความเป็นมิตรไมตรี

ระหว่างประชาชนและระหว่างประเทศโดยอาศัยการท่องเที่ยว และริเริ่มให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวและเพื่อพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ในมาตรา 8 ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีอำนาจกระทำการต่าง ๆ ภายในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา 8 ซึ่งรวมถึงให้คำปรึกษา แนะนำร่วมมือและประสานงานกับหน่วยราชการ องค์กร สถาบัน นิติบุคคลและเอกชนทั้งภายในและนอกราชอาณาจักร สำรวจ กำหนดพื้นที่และสถานที่ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ต้องสงวนไว้เป็นของรัฐ และให้อยู่ในความควบคุมดูแลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยให้จัดทำเป็นพระราชกฤษฎีกาตลอดจนสำรวจวางแผนและดำเนินการจัดสร้างส่งเสริมอนุรักษ์ พื้นฟู บูรณะ หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการนั้นเป็นต้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ,2542)

- กรมป่าไม้ มีบทบาทอำนาจและหน้าที่โดยตรงต่อการดูแลจัดการป่าและทรัพยากรป่า เพื่อผลในด้านการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจให้มีความยั่งยืน โดยเป็นหน้าที่โดยตรงของป่าไม้จังหวัดที่จะพิจารณาอย่างรอบคอบในการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมและสมควร และกรมป่าไม้ยังทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้า เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่อนุรักษ์ส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่อนุรักษ์ที่จัดอยู่ในรูปแบบต่างๆคือ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า วนอุทยานแห่งชาติ สวนรุกชชาติ สวนพฤกษชาติ และศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ในการจัดการบริหารพื้นที่เหล่านี้โดยตรงกับหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งเป็นการจัดส่วนการบริหารที่หน่วยงานส่วนกลางตั้งอยู่ในพื้นที่ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ,2542)

- กรมชลประทาน มีหน้าที่หลักในการจัดการ อนุรักษ์และจัดหาแหล่งน้ำรวมทั้งการจัดการน้ำเพื่อประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่นการกักเก็บน้ำ การส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกการระบายน้ำ การบรรเทาอุทกภัย การไฟฟ้าพลังน้ำ และการคมนาคมทางน้ำเป็นประเภทที่ 1 ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติกรมชลประทาน พ.ศ. 2485 คือทางน้ำที่ใช้ในการขนส่ง ระบาย กัก หรือกั้นน้ำเพื่อการชลประทาน ประเภทที่ 3 คือทางน้ำที่สงวนไว้ให้ในการชลประทาน

- กรมเจ้าท่า มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาแหล่งน้ำไทยทุกประเภททุกที่เพื่อประโยชน์ในการคมนาคมทางน้ำเป็นหลักตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2535 ที่บัญญัติให้กรมเจ้าท่ามีหน้าที่ดูแลรักษาและขุดลอกร่องน้ำ ทางเดินเรือ แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ และทะเลในน่านน้ำไทย โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายในการกำหนดเขตท่าเรือและจอดเรือ นอกจากนี้กรมเจ้าท่ายังมีอำนาจในการดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งน้ำที่จะมิให้มีการละเมิดจากบุคคลอื่นในการทิ้งสิ่งสกปรก

ขยะ และสิ่งอื่น ๆ ที่มีผลทำให้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติน้ำและเป็นที่เกิดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือและการใช้ประโยชน์ทางน้ำ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม , 2542)

- กรมประมง มีบทบาทในการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างให้เกิดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การประมงอย่างชัดเจน จากแผนพัฒนากรมประมงมีหน้าที่ดูแลโดยตรงต่อการเพาะพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์และเพื่อการอนุรักษ์นั้นส่งผลให้นโยบายและแผนการดำเนินการของกรมประมงต้องมีความสอดคล้องกับแผนหลักของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และของแผนระดับชาติด้วย

- กรมที่ดิน บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกรมที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ประกอบประมวลกฎหมายแบ่งและพาณิชย์บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน มุ่งเน้นถึงการกำหนดสิทธิของเอกชนหรือรัฐในการถือครองที่ดินและการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ในมาตรา 1304 (1) ประชาชนอาจเข้าไปจับจองหรือเข้าครอบครองได้ และหากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ประมวลกฎหมายที่ดินแล้วผู้จับจองก็อาจขอให้กรมที่ดินออกเอกสารสิทธิให้ได้ ทั้งนี้เว้นแต่ว่าที่ดินรกร้างว่างเปล่านั้นอยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ภายใต้ พรบ.ป่าไม้ พ.ศ. 2484 และไม่เข้าเกณฑ์ที่สามารถจะได้สิทธิตามกฎหมายป่าไม้ผู้จับจองก็ไม่อาจได้สิทธิในที่ดินที่ครอบครอง และหากเป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนมีสิทธิใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว พรบ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ให้อำนาจนายอำเภอที่ที่ดินตั้งอยู่เป็นผู้ดูแลควบคุมเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกัน และหากเป็นที่ดินที่เป็นทางสัญจรทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ และอยู่ภายใต้กฎหมายอื่น เช่น ที่ดินเพื่อการชลประทานก็อยู่ภายใต้การดูแลของกรมชลประทาน ถ้าเป็นแหล่งน้ำสำหรับใช้เพาะพันธุ์สัตว์น้ำก็อยู่ภายใต้การดูแลของกรมประมง เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของกรมที่ดินที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในเรื่องสิทธิและการครอบครองที่ดินของประชาชน เพื่อการออกเอกสารสิทธิที่ถูกต้อง (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม , 2542)

5. องค์การพัฒนาเพื่อเอกชน (Non Government Organization: NGO) หมายถึง องค์การเอกชนที่มีการดำเนินการด้านพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมเป็นหลักโดยไม่แสวงหากำไรจากการดำเนินการนั้น และมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การดำเนินการมีลักษณะเฉพาะคือ การพยายามเข้าไปอยู่ในพื้นที่โครงการเพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่แท้จริงความต้องการของประชาชนและการดำเนินการของภาครัฐ เพื่อหาช่องทางหรือแนวทางในการคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ และเพื่อการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติด้วย องค์การนี้จึงจัดว่าเป็นองค์กรอิสระที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ หากได้มีการสนับสนุนให้องค์การนี้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการกับองค์กรรัฐอื่นๆแล้ว

จะทำให้การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับจังหวัดพัทลุงนั้นมืองค์การ
พัฒนาเอกชน 3 องค์กร ได้แก่ โครงการแลได้เพื่อการฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา โครงการฟื้นฟู
ทะเลสาบ และโครงการหอสมุดชุมชนเพื่อการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ ซึ่งองค์กรทั้ง 3 นี้
สามารถพัฒนาหรือขยายกรอบวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่ม
น้ำเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่า จังหวัดพัทลุง เนื่องจากเป็นองค์การพัฒนาเอกชนในพื้นที่โดยตรง

สำหรับกลุ่มประชาชนนั้นทางภาครัฐระดับพื้นที่อาจขอให้ทางโรงเรียนจัดตั้งหน่วยเยาวชน
เพื่อคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำหน้าที่ในการเฝ้าตรวจระวังการทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำหรือแม้กระทั่งการตั้ง
กลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มประชาชนในพื้นที่ให้ทำการเฝ้าตรวจระวังการทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำได้ ดังนั้น
การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่และองค์การพัฒนาเอกชน ได้เข้ามามีบทบาทใน
การพิทักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ถือว่าเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
และการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ
พ.ศ.2540 (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542)

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและการสอบถามประชาชนในชุมชน และจากการสำรวจ
ภาคสนาม ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ได้ว่าผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน องค์
การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตาม
แผนนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 2 ภาคใต้
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กรมป่าไม้ กรมการพัฒนาชุมชนและจังหวัด ซึ่งปัจจุบันบทบาทของ
อบต. ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์
ปลูกฝังทัศนคติ สร้างค่านิยมแก่ประชาชนและชุมชน ให้ความสำคัญแวดล้อมในชุมชนโดยจัดอบ
รมให้ความรู้ในการแก้ปัญหามลพิษทางน้ำ และขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตชุมชน และมีรูปแบบ
การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของประชาชน เช่น การ
ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเสื่อกระจูด การจัดงานประเพณีสงกรานต์
ประเพณีงานเดือนสิบ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรม
ของรัฐ เช่น การจัดเทศกาลล่องเรือแลนก การปรับปรุงภูมิทัศน์ริมทะเลน้อย และการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนปัญหาอุปสรรคในการมี
ส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยส่วนใหญ่คือ งบประมาณที่
มีจำกัด และข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือควรดำเนินการในทุกประเด็นของการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและ
ต่อเนื่อง และควรมีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อความก้าวหน้า

4. กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มิตรา สามารถ (2543) ได้ทำการวิจัยและวิเคราะห์ผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกรณีศึกษาไว้ 5 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน 2) ชุมชนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราช 3) ชุมชนคลองบางช้าง อ.สามพราน จ.นครปฐม 4) ชุมชนบ้านโคกเกตุ อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 5) ชุมชนบ้านโขงกุดหวาย อ.เมือง จ.มหาสารคาม โดยพิจารณาในแนวทางการมีส่วนร่วม 4 ประเด็นคือ แนวทางขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ ขั้นปฏิบัติของแต่ละบุคคล และขั้นติดตามประเมินผล ผลการศึกษาพบว่าชุมชนทั้งห้ามีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับค่อนข้างสูง ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยแยกรายชุมชนและแยกตามแนวทางของแต่ละขั้นตอน

แนวทาง	ชุมชน	บ้านถ้ำลอด	เขาหลวง	คลองบางช้าง	บ้านโคกเกตุ	บ้านโขงกุดหวาย
ขั้นเตรียมการ	- จัดตั้งองค์การความร่วมมือ	★	★		★	★
	- จัดเตรียมข้อมูล	★	★	★	★	★
	- วางแนวทางการพัฒนา	★	★	★	★	★
ขั้นดำเนินการ	- ร่วมวางแผน	★	★	★	★	★
	- ควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	★	★	★	★	★
	- ร่วมกิจกรรม	★	★	★	★	★
ขั้นปฏิบัติแต่ละบุคคล	- พัฒนาความรู้ในท้องถิ่น	★	★	★	★	★
	- พัฒนาคุณภาพชีวิต	★	★	★	★	★
	- ร่วมมือและมีบทบาทกับองค์กรอื่น	★	★	★	★	★
	- พัฒนาความรู้และทักษะด้านบริการ	★	★	★	★	★
ขั้นติดตามผล	- มีมาตรฐานวัด	★	★	★	★	★
	- ประเมินผลกระทบ	★	★	★	★	★

นอกจากนั้น มิตรา สามารถ (2543) ได้สรุปภาพรวมของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ 5 ชุมชน ซึ่งสามารถแยกประเด็นได้ดังนี้

1. ลักษณะการก่อตัวของกลุ่มในชุมชนท้องถิ่น เพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 3 แบบคือ

1.1 รูปแบบที่เกิดขึ้นตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เพราะสภาพปัญหาในพื้นที่ที่มีอยู่ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต้องหันหน้ามาปรึกษาหารือกัน เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน หรือปัญหาที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ของสมาชิกภายในชุมชน

1.2 เกิดขึ้นตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากข้อบังคับประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุให้กิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมหนึ่งที่องค์กรดังกล่าวจะต้องดำเนินการ

1.3 เกิดขึ้นจากแรงกระตุ้นของภาคราชการในพื้นที่ เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือนโยบายการท่องเที่ยวในปี Amazing Thailand ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ หรือนโยบายด้านเศรษฐกิจของชุมชน ฯลฯ

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท้องถิ่น มีได้หลายประเด็น คือ

2.1 เมื่อแรกเริ่มดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมกันพิจารณาว่าสมควรจะดำเนินกิจการนั้นหรือไม่และอย่างไร

2.2 วางแผนดำเนินการตามขั้นตอนและกำหนดกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมหมู่บ้านหรือการจัดเวทีประชาคม การประสานขอความรู้และความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆทั้งภายในและภายนอกชุมชน การมอบหมายภารกิจ ระบบบัญชี การรายงานผลผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอน และตรวจติดตาม ฯลฯ

2.3 ผลประโยชน์ที่สมาชิกควรได้รับจากกองทุนในลักษณะของการปันผล หรือการหักเงินเปอร์เซ็นต์จากค่าบริการเข้ากองกลาง เพื่อพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นในด้านต่างๆ

3. การรวมตัวกันเป็นกลุ่ม / องค์กร ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดย

3.1 จัดตั้งคณะกรรมการที่ดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยจากสมาชิกในชุมชนของตน

3.2 เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภารกิจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับการคัดเลือกตัวแทนจากประชาชนในชุมชนโดยตรง

3.3 เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆของชุมชนท้องถิ่น ในการดูแลรักษาความสะอาด ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบของชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

4. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่

4.1 การกำหนดจุดท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ เป็นความรู้แก่นักท่องเที่ยว และเป็นความภูมิใจของชุมชน

4.2 รูปแบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ล่องแพ การนำชมจุดท่องเที่ยว การชมชีวิตสัตว์ตามธรรมชาติ การตั้งค่ายพักแรม หรือการพักแรมแบบวิถีชีวิตท้องถิ่น การชมสวนสมุนไพร ฯลฯ

4.3 พาหนะที่ใช้ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ เรือ แพ รถ จักรยานสองล้อ และแม่กระตังสัตว์เลี้ยงใช้งาน เช่น ช้าง ม้า และลา เป็นต้น

4.4 วัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ งานบุญประเพณีท้องถิ่นหรือการร่วมกิจกรรมพื้นบ้าน เช่น การเก็บพืชผลทางการเกษตร การทำขนมไทย ฯลฯ

4.5 การขายของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์หรือหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่สมาชิกชุมชนร่วมกันจัดทำ

5. การปฏิบัติงาน / การแบ่งภารกิจ มีส่วนร่วมโดย

5.1 เป็นเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อระดมและผนึกกำลังกันเสริมสร้างการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืน

5.2 การแบ่งภาระหน้าที่ให้เกิดความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนและเกี่ยงงอนหรือแย้งซึ่งกัน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยดีบริสุทธิ์และยุติธรรม

6. ทูทางสังคม คือ

6.1 ความรู้พื้นบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้าน การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งเรียบง่ายแตกต่างและหายากจากสังคมสมัยใหม่

6.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยความรัก และห่วงใยในสิ่งดังกล่าวอย่างมีจิตสำนึกที่ดี

6.3 การดำรงชีวิตประจำวันแบบวิถีไทยด้วยสมุนไพรนานาชนิด

7. ผลตอบแทนหรือประโยชน์อื่นๆ ได้แก่

7.1 เงินรายได้จากการดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม

7.2 การขายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านแก่นักท่องเที่ยว

7.3 การเปิดร้านค้าขายอาหารและของที่ระลึก

8. การพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นผลในลักษณะนามธรรม ได้แก่

8.1 ความรัก ความสามัคคีในชุมชน และลดความขัดแย้ง

8.2 การเรียนรู้ในสิ่งใหม่เพราะความสัมพันธ์กับบุคคลนอก ชุมชนเกิดมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้น

8.3 ความเป็นระเบียบของสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน

8.4 ความรู้สึกรักและห่วงใยในสิ่งที่ตั้งงามของชุมชน ทั้งชนบทธรรมนิยม-ประเพณีวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belongings) ร่วมกัน

สรุปได้ว่าถ้าชุมชนท้องถิ่นเป็นชุมชนที่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรักสามัคคี และร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าของชุมชน และเพื่อการ “อยู่ดี กินดี” ของสมาชิกชุมชนท้องถิ่น จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างมาก

บทที่ 6

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย” โดยมีวัตถุประสงค์คือ เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับประเด็นของหลักการ ลักษณะรูปแบบ และองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) และศึกษาข้อมูลเอกสารเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม ในประเด็นของสภาพพื้นที่ ระบบนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (บทที่ 3 สภาพทั่วไป ระบบนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษา) แล้วจึงศึกษาข้อมูลเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในประเด็นของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนำมาผลมาประมวลกับข้อมูลในบทที่ 2 และบทที่ 3 เพื่อศึกษาข้อจำกัดและสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย รวมถึงศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ (บทที่ 4 ข้อจำกัดและสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา) และในบทที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนในประเด็นของการพัฒนาการมีส่วนร่วม มาประมวลรวมกันแล้ววิเคราะห์ เพื่อสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ในประเด็นของ “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม” โดยมีหลักการบนพื้นฐานที่ว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นแนวทางหรือทางเลือกหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่จะช่วยแก้ไขปัญหารักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ และเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และรับผิดชอบพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวคือ ชุมชนท้องถิ่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นคือการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ชุมชนจึงต้องมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีแนวทางการจัดการด้านต่างๆ 6 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึก การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาด และการนำเที่ยว และการส่งเสริมการลงทุน

สรุปผลการวิจัย

สามารถสรุปเป็นประเด็นหลักได้ 2 ประเด็นคือ

1. กำหนดนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ
2. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่

1. นโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการที่ประสานการจัดการในด้านต่างๆภายใต้หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และองค์ประกอบในเชิงระบบของการท่องเที่ยว สามารถกำหนดแนวทางนโยบายการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ 6 ด้าน ดังนี้

1.1 นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

1.1.1 พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนรวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ ต้องมีความเสมอภาคเป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

1.1.2 สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ

1.1.3 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐ ให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

1.1.4 แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐ ให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสนในการควบคุม ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

1.2 นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.2.1 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่เอกชนและเขตชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2.2 สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวในท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการกระจายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้

1.2.3 สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง เพื่อใช้ในการจัดการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สมดุลย์กับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

1.3 นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

1.3.1 ดูแลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยให้เป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ถือเอาการปฏิบัติในสนามเป็นบทเรียนของการศึกษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

1.3.2 สนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับใช้เป็นคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.3.3 สนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

1.3.4 สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยว

1.4 นโยบายด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

1.4.1 จัดระบบการเดินทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกตามควร ให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรม โดยเน้นด้านความปลอดภัยเป็นหลัก

1.4.2 สนับสนุนให้บริการการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยภาคเอกชน หรือประชาชน ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยองค์การของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการกำหนดพื้นที่แหล่งรองรับ

1.4.3 สนับสนุนให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด เหมาะสมตามความจำเป็นและตามขนาดพื้นที่ท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนการใช้พลังงานทดแทน ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หมดเปลืองในกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.5 นโยบายด้านส่งเสริมการตลาดและนำเที่ยว

1.5.1 สนับสนุนการตลาดในรูปแบบที่ประสานการท่องเที่ยว เป็นเครือข่ายที่เหมาะสม ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดโปรแกรม และแบบผสมผสานกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

1.5.2 ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาและกิจกรรมเชิงนิเวศ สำหรับกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเน้นในกลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงานและเกษตรกร

1.5.3 ส่งเสริมการบริการนำเที่ยวเชิงนิเวศให้พัฒนาการบริการที่มีคุณภาพ มุ่งเน้นการให้การศึกษา การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมกับชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุนการใช้มาตรการในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบริการอย่างเต็มที่

1.6 นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

1.6.1 สนับสนุนการลงทุนของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรประชาชน

1.6.2 สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนพัฒนากระบวนการบริการที่มีคุณภาพโดยใช้มาตรการทางภาษี การสร้างสิ่งจูงใจอื่นๆ การตอบแทนในรูปแบบของรางวัล เป็นต้น

1.6.3 สนับสนุนด้านงบประมาณ และสิทธิประโยชน์แก่องค์กรพัฒนาเอกชน ในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการสนับสนุนการพัฒนาของประชาชนท้องถิ่น

2. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 6 ด้าน โดยกำหนดแนวทางของแผนปฏิบัติการและให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ ดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่

กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น	ร่วมกันจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เน้นความร่วมมือแบบพหุภาคี (ภาครัฐ , ภาคเอกชน และชุมชน)	จัดตั้งองค์กรชาวบ้าน ตัวแทนชาวบ้าน ในการเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) - จังหวัด
		หน่วยงานของรัฐ (เขตห้ามล่าฯ) เปิดโอกาสให้องค์กรชาวบ้านเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -องค์กรประชาชน -กลุ่มธุรกิจเอกชน
		เน้นความร่วมมือแบบพหุภาคีและสนับสนุนให้มีองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเสมอภาค	-องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) -นักวิชาการ -กลุ่มองค์กรต่าง ๆ
	ร่วมวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีแบบแผนและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด	จัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน	-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -กรมป่าไม้ -อบต.

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
		ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนเป็น แกนนำกระตุ้นให้ชาว บ้านในชุมชนเกิดแนว ความคิดที่จะพัฒนาตน เอง พัฒนาชุมชนไป พร้อม ๆ กับการอนุรักษ์ ธรรมชาติ ระบบนิเวศใน พื้นที่ทะเลน้อย	-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -ททท. (ภูมิภาค) -จังหวัด -อบต. / ผู้รับผิดชอบใน พื้นที่ -ผู้นำชุมชน -องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
		ส่งเสริมให้ชาวบ้านแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการเปิดเวทีชาวบ้าน	-อบต. -ผู้นำชุมชน -องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
ด้านการจัดการ ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม	ร่วมกันจัดทำแผนงานการ อนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่เขต ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ทั้ง พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ให้อยู่ ในสภาพสมดุลย์ทางระบบ นิเวศให้มากที่สุด	ภาครัฐและองค์กรชาว บ้านร่วมกันจัดทำโครง การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ สภาพของระบบนิเวศเขต ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ในปัจจุบัน	-สถาบันการศึกษา -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -นักวิชาการ -อบต. -สำนักงานเขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อย -จังหวัด
		ร่วมกันจัดทำโครงการ แลกเปลี่ยนความรู้ความ คิดเห็นเกี่ยวกับการจัด การพื้นที่ท่องเที่ยวเชิง นิเวศให้เอื้อประโยชน์ต่อ	

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
		พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน และจัดการพื้นที่ทำกิน ของชาวบ้านให้เกิดผล กระทบทางสิ่งแวดล้อม น้อยที่สุด	-กรมป่าไม้ (โดยสำนัก งานเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลน้อย) -อบต. -นักวิชาการ -องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
		ร่วมกันฟื้นฟูและบำรุง รักษาพื้นที่เขตห้ามล่าฯ ทะเลน้อยอย่างสม่ำเสมอ ไม่ให้เสื่อมโทรม รวมทั้ง การอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์ นก ให้อยู่อย่างสมดุลย์ ตามธรรมชาติ	-สถาบันการศึกษา -นักวิชาการ -กรมป่าไม้ -อบต.
	ร่วมกันจัดทำแผนงานการจัด การสิ่งแวดล้อมทั้งในพื้นที่ ทะเลน้อยและพื้นที่โดยรอบ ทะเลน้อย รวมทั้งพื้นที่ในชุม ชน	ภาครัฐและองค์กรชาว บ้านร่วมกันศึกษาวิธีการ แก้ปัญหามลพิษ โดยจัด ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติ การเพื่อค้นหาแนวทาง วิธีการแก้ปัญหาที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติการ ร่วมกันได้	-กรมควบคุมมลพิษ -สำนักงานนโยบายและ แผนสิ่งแวดล้อม -องค์กรชาวบ้าน -สำนักงานเขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อย -อบต.
		ร่วมกันจัดทำโครงการ ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณ โดยรอบทะเลน้อยให้มี ความสวยงามมีระเบียบ	-อบต. -ชุมชน

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
ด้านการศึกษาและ สร้างจิตสำนึก	ภาครัฐและองค์กรชาวบ้าน ร่วมกันให้ความรู้ ความ ชำนาญด้านวิชาการเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเล น้อย แก่ชาวบ้านในชุมชน	จัดทำโครงการอบรมให้ ความรู้เชิงวิชาการเกี่ยว กับพื้นที่ชุ่มน้ำระบบนิเวศ ในพื้นที่ชุ่มน้ำ	-สถาบันการศึกษา -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -สำนักงานเขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อย -อบต.
		จัดทำโครงการอบรมเพื่อ เป็นมัคคุเทศก์การท่องเที่ยว เชิงนิเวศให้กับชาว บ้านและผู้สนใจ รวมทั้ง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ท่องเที่ยวทะเลน้อย เช่น ผู้นำชุมชน เยาวชนในพื้นที่ ที่ คนขับเรือ เป็นต้น	-สถาบันการศึกษา -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -สำนักงานเขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อย -อบต.
		จัดทำโครงการห้องเรียน ธรรมชาติ นักนิเวศวิทยา รุ่นจิ๋ว โดยมุ่งเน้นในการ ให้การศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา ทุกระดับ	-สถาบันการศึกษา -เครือข่ายการศึกษา -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
	ร่วมกันสร้างจิตสำนึกและ ตระหนักในคุณค่าของศักยภาพ พื้นที่ทะเลน้อยเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน	ร่วมกันจัดทำโครงการรัก บ้าน รักทะเลน้อย เพื่อ ให้ชาวบ้านและบุคคลที่ เกี่ยวกับการบริหารการ จัดการทุกท่องเที่ยวเชิง นิเวศ ในพื้นที่ทะเลน้อย ได้เล็งเห็นความสำคัญ -	-องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) -อบต. -นักวิชาการ -องค์กรชาวบ้าน -ชุมชน

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
		และตระหนักในคุณค่า ของศักยภาพพื้นที่ทะเล น้อยเกิดธุรกิจการท่องเที่ยว เที่ยวทำให้มีรายได้ความ เป็นอยู่ดีขึ้น	
		ร่วมกันจัดทำโครงการวิถี ชีวิตชุมชนทะเลน้อย ตั้ง แต่เริ่มเป็นชุมชนประมง จนกลายเป็นชุมชน แหล่งท่องเที่ยว	-ชุมชน -อบต. -องค์กรชาวบ้าน -องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
		ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มอาสา สมัครประจำพื้นที่เพื่อทำ หน้าที่ควบคุมและประชา สัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรม และพฤติกรรมกรรมการท่อง เที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ ที่เป็นการสร้างจิตสำนึก และการเตรียมตัวที่ดี แก่ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-องค์กรชาวบ้าน -อบต. -สถาบันการศึกษา -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และบริการการท่องเที่ยว	ร่วมกันดูแลรับผิดชอบด้าน สาธารณูปโภค สาธารณ ูปการ หรือโครงสร้างพื้นฐาน	จัดทำโครงการขอความ ร่วมมือจากภาครัฐ เพื่อ จัดหาโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน, ไฟฟ้า, ประปา, โทรศัพท์) ให้เพียงพอกับ ความจำเป็นในการใช้ งานและการท่องเที่ยว	-อบต. -จังหวัด

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ
ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
		จัดทำสื่อหรือคู่มือการเดินทางมาท่องเที่ยวที่ทะเล น้อยจากจุดเริ่มต้นการเดินทางหลักของนักท่องเที่ยว เช่น สนามบิน สถานีรถโดยสาร เป็นต้น	-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -อบต.
		จัดทำป้ายนิเทศเพื่อสร้าง แรงจูงใจ ประทับใจแก่นัก ท่องเที่ยว เช่น รูปปั้นนก โฆษณาริมทางหลวงรูป นก	-สำนักงานเขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อย -จังหวัด -อบต.
		จัดหายานพาหนะเชื่อม เส้นทางหลักกับเส้นทาง เข้าสู่ทะเลน้อยให้มี จำนวนพอเพียงกับ ปริมาณนักท่องเที่ยว รวม ทั้งพานะที่ใช้ในการนำ เที่ยว เช่น เรือนำเที่ยว	-อบต. -สำนักงานเขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อย -องค์กรชาวบ้าน -เครือข่ายการบริการ
		จัดเตรียมมาตรการในกา รักษาความปลอดภัยใน การท่องเที่ยว เช่น เลื่อน ชีพให้พอกับนักท่องเที่ยว ตรวจสอบสภาพถนน สภาพการใช้งานของท่า เรือและเรือนำเที่ยว	-อบต. -สำนักงานเขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อย

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
ด้านการส่งเสริมการ ตลาดและนำเที่ยว	ร่วมกันจัดทำแผนการส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จัดทำโครงการสำรวจข้อมูลของตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในระดับประเทศ และระดับชุมชน เพื่อนำผลการสำรวจข้อมูลมาเป็นการศึกษาเปรียบเทียบและปรับใช้กับพื้นที่ทะเลน้อย เช่น สถิติจำนวนนักท่องเที่ยว ความต้องการพื้นฐาน และความต้องการในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ภูมิภาค)
		จัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มอาสาสมัคร ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป เพื่อสร้างความประทับใจในการให้บริการ	-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -เครือข่ายการสื่อสาร -สถาบันการศึกษาด้านการจัดการการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม -องค์การสื่อสารมวลชน แขนงต่าง ๆ
	ร่วมกันจัดทำโครงการเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะนำท่องเที่ยวในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	จัดทำโครงการเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น จัดทัวร์พานักท่องเที่ยวเดินทางไปชมพื้นที่ชุ่มน้ำต่าง ๆ ในไทย ทวีปเอเชียเป็นต้น	-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ภูมิภาค) -สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย -องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
		<p>จัดทำโครงการเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน บริเวณใกล้เคียง เช่น จัด ทัวร์พาชมทะเลน้อย – ทะเลหลวง – ทะเลสาบ หรือพาชมนกในเขตพื้นที่ ห้ามล่าสัตว์ป่าที่อยู่ใกล้ เคียง</p>	<p>-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -อบต. -สำนักงานเขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลน้อย</p>
		<p>จัดทำโครงการเส้นทาง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชม หัตถกรรมท้องถิ่น เช่น จัด ทัวร์พาชมทะเลน้อย – ศูนย์หัตถกรรมกระจูด ต.พนาสูง , ต.ทะเลน้อย และศูนย์หัตถกรรมกะลา มะพร้าว เป็นต้น</p>	<p>-อบต. -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ภูมิภาค)</p>
		<p>จัดทำโครงการประกวด ภาพวาดหรือภาพถ่าย ความสวยงามของ ทิวทัศน์ในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และ ระดับประเทศ เป็นต้น</p>	<p>-จังหวัด -สถาบันการศึกษา -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -อบต.</p>
<p>ด้านการส่งเสริมการลง ทุน</p>	<p>ร่วมกันจัดทำแผนการส่งเสริมการลง ทุน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตพื้นที่ ห้ามล่าฯ โดยจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน</p>	<p>จัดตั้งคณะกรรมการหรือ คณะทำงานที่มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ</p>	<p>-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -คณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p>

ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
		เงินทุนวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของธุรกิจและสนับสนุนงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ	
		จัดทำงบประมาณตามแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ภาครัฐและองค์กรชาวบ้านร่วมกันจัดทำไว้ และแสวงหาแหล่งเงินทุน เพื่อช่วยสนับสนุนเงินงบประมาณ	-อบต. -จังหวัด -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) -กรมการพัฒนาชุมชน
	ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนในธุรกิจขนาดย่อม (SME) เช่นเดียวกับการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์หรือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ธุรกิจขนาดย่อมประเภทร้านขายอุปกรณ์ตกแต่งบ้านที่ผลิตจากวัสดุพื้นถิ่น เช่น กระจุ๊ด กะลามะพร้าว ต้นตาลตโนด เชือกกล้วย เป็นต้น หรือร้านขายอาหารประมงแปรรูป เช่น ไข่ปลาอบแห้ง ปลาหมึกสามรส เป็นต้น	-อบต. -กรมการพัฒนาชุมชน -การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
		ธุรกิจขนาดย่อมประเภทที่พักอาศัยจัดเป็นรูปแบบ Home Stay โดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีการยังชีพแบบชุมชนดั้งเดิมด้วย นอกเหนือจากการ -	-อบต. -ชุมชน

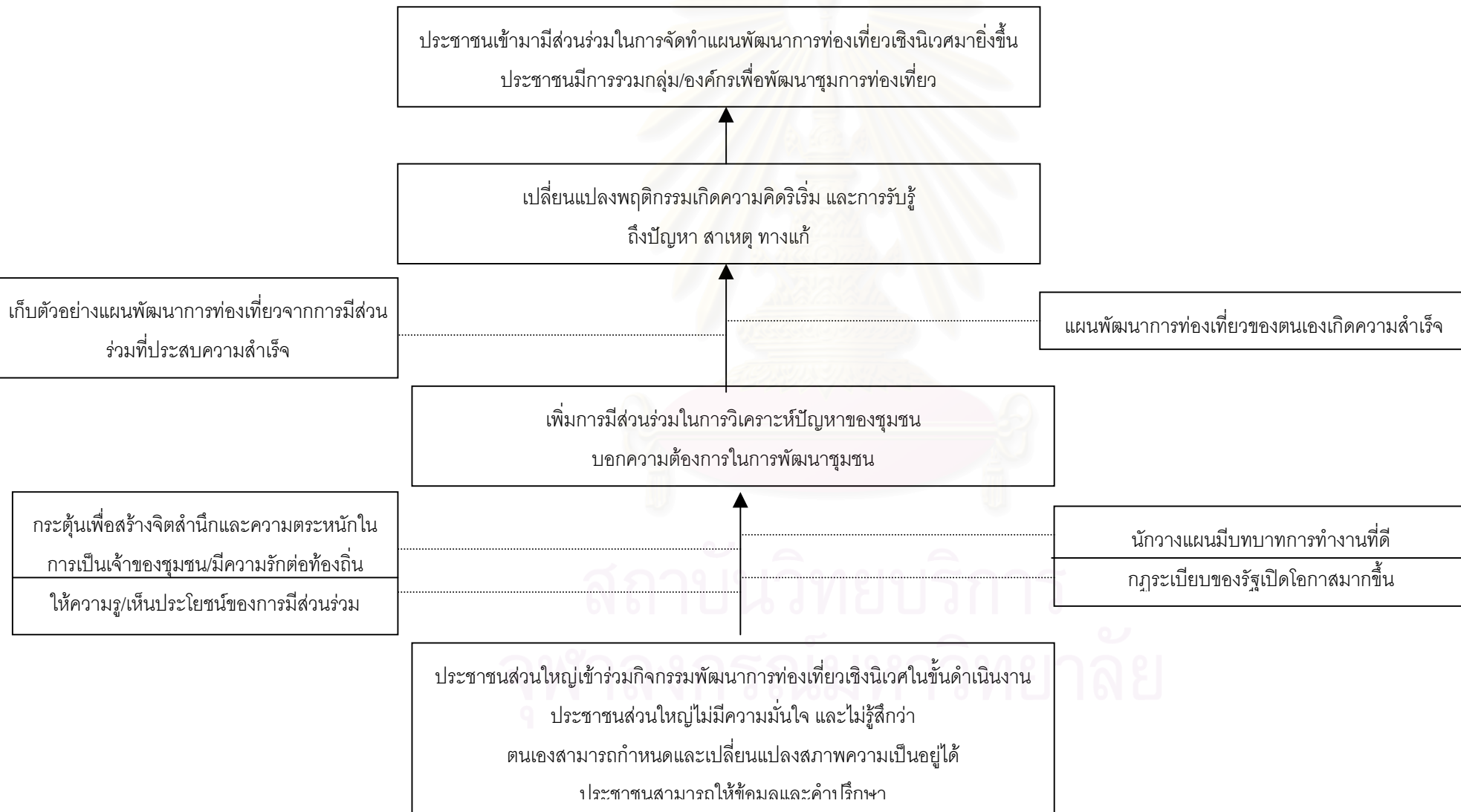
ตารางที่ 6.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ (ต่อ)

กรอบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชน	การปฏิบัติการ	ผู้นำแผนไปปฏิบัติใช้
		เข้ามาพักค้างคืนเพียง อย่างเดียว เช่นวิธีหาปลา ชายฝั่ง วิธีการประกอบ อาคารแบบพื้นถิ่น	
		ธุรกิจขนาดย่อมประเภท บริษัทจัดทัวร์ หรือจัดการ ท่องเที่ยวเฉพาะการท่องเที่ยว เชิงนิเวศในบริเวณ พื้นที่ใกล้เคียงกับทะเล น้อย เป็นต้น	- อบต. -องค์กรธุรกิจเอกชน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลน้อย ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนและผู้นำชุมชนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมวางแผน ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเห็นด้วยกับกรอบแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 6 ด้าน แต่ในทางปฏิบัติประชาชนในชุมชนยังไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเท่าใดนัก ดังนั้นเพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอย่างเป็นรูปธรรม จึงควรกำหนดลำดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ดังแผนภูมิที่ 6.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 6.1 แสดงลำดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดขึ้นจากปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

1. ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน

เป็นปัจจัยขั้นต้นที่สำคัญอันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ประกอบที่จะทำให้ชุมชนมีศักยภาพและความพร้อม มีดังนี้คือ

1.1 คุณลักษณะของผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนมีส่วนผลักดันการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำจึงต้องมีคุณลักษณะที่ดี เป็นที่ยอมรับของชุมชน มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีแนวคิดและวิสัยทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความรักและภูมิใจในท้องถิ่น เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าธรรมชาติของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ได้แสดงออกถึงลักษณะดังที่ได้กล่าวมา

1.2 ทศนคติและความสัมพันธ์ของชุมชน

ทศนคติและความสัมพันธ์ของชุมชนมีผลต่อความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการอยู่ รวมถึงการประสานงานกันระหว่างชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายการจัดการเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยทั้ง 5 ด้านคือ การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึก การส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว การจัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ การส่งเสริมการลงทุน ซึ่งชุมชนทะเลน้อยมีการร่วมมือกันคือ ร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำและกลุ่มประมง กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือ กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมเสื่อกระจูดและกลุ่มทอผ้า แต่ยังไม่มีการจัดตั้งหรือองค์กรชุมชนใดที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการอนุรักษ์คุ้มครองดูแลสภาพแวดล้อม

แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความพร้อมของชุมชน

ด้านชุมชน

ชุมชนบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยแม้จะเห็นด้วยกับนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คุณค่าความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนประมงทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง” ของ ยุคล เหมบัณฑิต (2544) ที่ว่า ชุมชน ประมงทะเลน้อยยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังมีจิตสำนึกต่อปัญหาสาธารณะในระดับน้อย ดังนั้นจึงต้องมีการสนับสนุนให้

ประชาชนในชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Process) กระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งองค์กรชุมชนเป็นองค์การในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในปริมนทลของชุมชน ซึ่งหน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ต้องร่วมสนับสนุนในกระบวนการนี้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถทำได้หลายวิธีดังนี้คือ

1. การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน เพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ
2. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆภายในชุมชน และระหว่างชุมชน
3. การจัดทัศนศึกษาดูงาน และการเชิญผู้มีประสบการณ์มาให้ข้อคิดเห็น และแลกเปลี่ยนแนวความคิดและประสบการณ์
4. การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ
5. การลงมือปฏิบัติจริง
6. สรุบทบทเรียนและนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ ไปปรับใช้ในกระบวนการจัดการโดยเน้นการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันทำกิจกรรม

ด้านผู้นำชุมชน

แม้ผู้นำชุมชนจะมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรที่จะต้องพัฒนากลุ่มผู้นำและเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความรู้หรือความสามารถที่มีอยู่ จะช่วยให้ผู้นำสามารถริเริ่มการแก้ไขปัญหาหรือกิจกรรมการพัฒนาได้ โดยการ

1. แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้นำภายในชุมชน เป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างและชัดเจนขึ้น
2. สนับสนุนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง
3. การแลกเปลี่ยนความรู้และการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและการจัดองค์กรร่วมกัน

2. สิ่งจูงใจ

จากการสำรวจภาคสนามและจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร้อยละ 65.7 และมีส่วนร่วมร้อยละ 34.3 ซึ่งส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างประชากรให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น และควรเร่งดำเนินการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดขึ้นได้จาก

2.1 ชุมชนได้รับผลประโยชน์ในการมีส่วนร่วม ซึ่งประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับมี 2 ทางคือ

ก. ทางด้านเศรษฐกิจ แนวทางที่ชุมชนได้รับผลประโยชน์ ได้แก่

- เกิดการสร้างอาชีพใหม่สืบเนื่องจากการท่องเที่ยว ทดแทนอาชีพเดิมเพราะอาชีพเดิมมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม กล่าวคืออาชีพเดิมต้องใช้พื้นที่ในเขตสงวน เช่น เมาถ่าน ประมงในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เก็บกระจูดหรือพีชในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งอาชีพใหม่เป็นอาชีพเกี่ยวกับการบริการ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร มัคคุเทศก์ ขั้วเรือ นำทัศนศึกษา ชายของที่ระลึก เป็นต้น
- เกิดการพัฒนาอาชีพเสริมในการให้บริการในช่วงเทศกาลหรือฤดูท่องเที่ยว เช่น ทำงานหัตถกรรม ประดิษฐ์ของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น
- เกิดระบบตลาด เพราะการท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดการอุปโภคบริโภค และมีกระแสเงินหมุนเวียน
- เกิดระบบการผลิตวัตถุดิบเพื่อป้อนระบบตลาดมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้หน่วยครอบครัวในชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งช่วยลดการย้ายถิ่นด้วยเหตุผลที่ต้องไปหางานทำที่อื่น

ข. ทางสังคม การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ สิ่งที่ชุมชนจะได้รับเป็นผลตอบแทนทางสังคม ได้แก่

- การพัฒนาสังคมในชุมชนอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน
- เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชนมากขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมากขึ้น
- เกิดสัญญาทางสังคม อันเกิดจากการตกลงในสิทธิ์ หน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในสังคม เกิดความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และมีความเป็นระเบียบของสังคม
- มีการเอาใจใส่ต่อบริการทางสังคมของชุมชนมากขึ้น
- เกิดการกระตุ้นให้พัฒนาคุณภาพชีวิตตัวเองและชุมชน

2.2 ผลที่เกิดขึ้นตรงตามความต้องการของชุมชน หรือเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา เช่น โครงการขุดลอกทะเลน้อยซึ่งเกิดการตื่นเงิน (สืบเนื่องจากการสะสมของตะกอน น้ำเสีย จำนวนสัตว์น้ำเริ่มลดลง เป็นต้น) ซึ่งตรงกับความต้องการของชุมชนที่จะทำการเพิ่มจำนวนปลาน้ำจืดให้มีเพียงพอต่อการบริโภคของประชาชนในชุมชนบริเวณแหล่งน้ำ ส่วนปัญหาเรื่องดินที่เกิดจากการขุดลอก มีการเสนอให้นำไปถมบ่อปลาซึ่งปล่อยทิ้งไม่ได้ใช้ประโยชน์เพราะมีปัญหาขาดทุน ชุมชนก็ยินดีและให้ความร่วมมือ

แนวทางที่จะจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีดังนี้คือ

1. การศึกษาลักษณะของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีทิศทางหรือแนวคิดเดียวกัน
 2. การบอกกล่าวหรือชักชวนจากหรือผู้ที่ศรัทธาเคารพนับถือ หรือเพื่อนบ้าน เป็นการนำที่ก่อให้เกิดการจูงใจ เป็นแรงจูงใจจากสังคม อาจใช้เทคนิคการสื่อสารประชาสัมพันธ์
 3. การจัดทัศนศึกษาดูงาน หรือเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าเยี่ยมชมกิจกรรมภายในกลุ่ม เพื่อเป็นการเสริมแรงในความภูมิใจต่อความสำเร็จของกลุ่ม
 4. การจัดตั้งศูนย์กลางเชิงธุรกิจ เช่น สหกรณ์ ธนาคารกลุ่ม เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม
 5. การจัดสัมมนา / เสวนาเพื่อกระตุ้นแรงจูงใจในเชิงอุดมการณ์ สร้างความแข็งแกร่งให้กับแนวความคิดของประชาชนในชุมชน
- 3. ด้านการจัดการ**

ระบบการจัดการการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์กรชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องมีการจัดการที่ดี มีการวางแผนในการปรับปรุงควบคุมดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบ การจัดการเพื่อให้ชุมชนได้รับผลตอบแทนในการมีส่วนร่วม ถ้ารายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวคือกำไรซึ่งมาจากทุนที่เป็นทรัพยากรของท้องถิ่น ต้องถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลง หรือโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ถูกกลืนหรือถูกเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมภายนอกเข้าสู่ชุมชน

การเตรียมการโดยนักวางแผนและมีแนวทางในการจัดการ ดังนี้

1. ศึกษาชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และได้เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมในทุกๆด้านของชุมชน
2. มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม
3. ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพซึ่งจะเป็นผู้ที่กระตุ้นให้ชาวบ้าน แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในงานพัฒนา
4. รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา
5. เป็นผู้สนับสนุนด้านการศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร วิทยาการใหม่ๆ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. มีความจริงใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือและศรัทธา
7. ดำเนินงานพัฒนาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4. นโยบายของภาครัฐ

นโยบายของภาครัฐเป็นปัจจัยที่มีส่วนช่วยต่อการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และปัจจัยนี้เป็นได้ทั้งโอกาสและข้อจำกัด ที่จะเอื้ออำนวยหรือขัดขวางกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย พบว่า นโยบายของภาครัฐที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน มีดังนี้

4.1 นโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย ทิศทาง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาท้องถิ่นของตน หากการดำเนินงานของชุมชนเป็นไปตามทิศทางเดียวกับนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ชุมชนอาจไม่ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการ

การบริหารท้องถิ่นซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พนางตุงและทะเลน้อย มีนโยบายในการส่งเสริมจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่ทะเลน้อยโดยโครงการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

แผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยว Amazing Thale Noi ประกอบด้วยกิจกรรมหลักคือ ล่องเรือแลนก ประเพณีแข่งแรก กิจกรรมเสริมของ อบต.พนางตุงและ อบต.ทะเลน้อย ได้แก่ แข่งเรือพาย แข่งวิ่งมินิมาราธอน แข่งจักรยานเสือภูเขา ซึ่งจากสถิติและการสัมภาษณ์ การสอบถาม พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสนใจและจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกปี ซึ่งจากการคาดการณ์ในอีก 5 ปีข้างหน้า นักท่องเที่ยวอาจเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าของจำนวนนักท่องเที่ยวปัจจุบัน นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีโครงการส่งเสริมประเพณีชักพระที่เป็นประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น และจัดทำแผนดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมทะเลน้อย ซึ่งกิจกรรมและโครงการต่างๆได้รับความร่วมมือจากชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำและกลุ่มชุมชน พบว่า นโยบายและแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังไม่มีแผนงานระยะยาวรองรับเป็นแนวทางที่ชัดเจน ผลการประเมินชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการตื่นตัวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ความชำนาญด้านวิชาการที่ยังไม่ดีพอ แผนงานที่ดำเนินงานอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ และนโยบายการบริหารท้องถิ่นมีปัญหาเรื่องงบประมาณ ซึ่งต้องการให้หน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ให้การสนับสนุนในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จากการทบทวนและวิเคราะห์การวางแผนการท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนระดับรากหญ้าไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนอย่างจริงจัง

แนวทางและบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ อบต. และ สต. ควรมีบทบาทในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ให้สาธารณชนได้รับทราบมากที่สุด
2. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร เป็นการสำรวจหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว และสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
3. การปรับปรุง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวตามประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่
4. การบริหารแหล่งท่องเที่ยว เป็นการกำหนดแนวทางในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดกับส่วนร่วม โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ เช่น การจัดเก็บผลประโยชน์ การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว การจัดสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว และการจัดให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น
5. การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเป็นการวางระบบในการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความปลอดภัยจกโรคภัย ด้วยการดูแลรักษาความสะอาดและสาธารณสุขในพื้นที่ท่องเที่ยวด้วย

4.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จัดเป็นแหล่งธรรมชาติที่เป็นมรดกทางธรรมชาติของท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ ซึ่งมีกฎหมายที่นำมาบังคับเพื่อป้องกันและอนุรักษ์พื้นที่ พบว่า มีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 แต่จากการวิเคราะห์ในเบื้องต้น พบว่า การบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะคุ้มครองและอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้ได้ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม,2542)

ส่วนกฎหมายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ให้สิทธิและหน้าที่แก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลายมาตราดังนี้

- มาตรา 45 ระบุถึงเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันเป็นหมู่คณะ
- มาตรา 46 สิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการพิทักษ์รักษาและมีส่วนร่วมใน

การจัดการสิ่งแวดล้อม

- มาตรา 56 สิทธิของบุคคลในการมีชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดีที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

- มาตรา 79 และมาตรา 290 หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

จะเห็นได้ว่าชุมชนมีสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถร่วมกลุ่มตั้งองค์กรชุมชนและเครือข่ายในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การร่วมกันดูแลรักษาจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมและการดำเนินการจะต้องไม่ขัดกับกฎหมาย ซึ่งต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ถือเป็นมรดกทางธรรมชาติของท้องถิ่นอันควรอนุรักษ์

แนวทางการมีส่วนร่วมและการดำเนินการของชุมชนจะต้องเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ที่ต้องมีส่วนร่วม และต้องเน้นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พื้นที่ซึ่งทำให้ชุมชนต้องเสียสิทธิในบางส่วนของพื้นที่จะไปขัดกับการอนุรักษ์พื้นที่ เช่น การถือครองสิทธิ์ที่ดินหรือการดำเนินอาชีพที่นำสู่การทำลายทรัพยากร การสื่อให้ประชาชนเข้าใจ ยอมรับ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการให้การศึกษา ประชาสัมพันธ์ และสื่อมวลชนต้องพัฒนาสร้างจิตสำนึกของคนในพื้นที่ให้ตระหนักถึงคุณค่าและมีศรัทธา

แนวทางสร้างความร่วมมือหาแนวทางการมีส่วนร่วม อาจใช้รูปแบบไตรภาคี คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรชุมชน โดยมีกลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ซึ่งจะเป็นผู้ประสานงานให้การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและให้คำปรึกษาทางวิชาการและวิจัย เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดการพบกันครั้งทางระหว่างนโยบายของรัฐและความต้องการของชุมชน กรณีประสานความเข้าใจในทุกกลุ่ม/ฝ่าย อาจต้องมีการตั้งกรรมการแบบพหุภาคีเพื่อระดมความคิดร่วมกันตัดสินใจ

1. การเพิ่มศักยภาพและความพร้อมของชุมชน
2. โอกาสและความสามารถของชุมชนที่จะพัฒนาการรวมกลุ่มเพื่อจัดการ
3. ศึกษาตัวอย่างองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้ววิเคราะห์กำหนดความเหมาะสม หารูปแบบการดำเนินการ
4. พัฒนาองค์กรชุมชนให้มีศักยภาพสูง โดยการสนับสนุนทั้งทางวิชาการ กำลังใจ และทุนทรัพย์จากภายนอกระดับหนึ่ง
5. จัดฝึกอบรมผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความสามารถเป็นกำลังสำคัญของชุมชน
6. องค์กรชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในเครือข่ายต่างๆที่จัดขึ้น รวมทั้งมีส่วนร่วมพิจารณาและพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้นโยบายหลัก
7. รัฐสนับสนุนทั้งด้านเงินทุนและทางวิชาการ

การรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จำเป็นต้องใช้ เวลาและความต่อเนื่องในการพัฒนา ซึ่งจะเห็นจากขั้นตอนแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งชุมชนต้องมีความต้องการสนใจอย่างจริงจัง และมีหน่วยงานที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือรับผิดชอบ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา โดยจากตัวอย่างสหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์บ้านดินถิ่น จ.กาญจนบุรี ซึ่งดำเนินงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเส้นทางธรรมชาติ ซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปพัฒนากิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติใน จ.กาญจนบุรี 6 แห่งด้วยกัน

5. อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัญหาที่พบจากการสำรวจความคิดเห็นของชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญคือ

5.1 การขาดความต่อเนื่องในการจัดการ ติดตามหรือดูแลของหน่วยงานที่มีบทบาทในด้านต่างๆที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึก การส่งเสริมการตลาด การจัดการและพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และการส่งเสริมการลงทุน

5.2 ความร่วมมือของชุมชน ซึ่งความคิดเห็นของชุมชนในการไม่สามารถมีส่วนร่วมได้นั้น เป็นผลจากการมีภาระหน้าที่ส่วนตัวและครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และในด้านเงินทุน ซึ่งผู้นำชุมชนและ อบต. ต้องเป็นแกนนำดำเนินการชักชวนและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และดำเนินการต่อเนื่องสม่ำเสมอ

แนวทางลดปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

1. โครงการที่มีการดำเนินงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องประเมินผล แสดงผล และสรุปข้อปัญหาเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาต่อไป
2. ต้องมีการวางแผน มีแผนงานที่ชัดเจน กำหนดขั้นตอนการทำงานและกำหนดช่วงเวลาในแต่ละขั้นตอน
3. ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันหาข้อมูล พิจารณาค้นหาสาเหตุของปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และพิจารณาแนวทางวิธีแก้ปัญหา และลงมือดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา
4. ควรจัดประชุมลักษณะ “เวทีสนทนาร่วมของชาวบ้าน” โดยเชิญบุคคลฝ่ายต่างๆ เข้าร่วมประชุม กำหนดประเด็นเสวนาเพื่อประสานความร่วมมือของชุมชนอย่างแท้จริง แกนนำในการจัดอาจเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ต้องการทราบความต้องการอย่างแท้จริงของชุมชน

ดังนั้นจึงสรุปว่า แนวทางที่สำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีดังนี้คือ

1. แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความพร้อมของชุมชน
2. แนวทางจูงใจในการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. แนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ
4. แนวทางในรูปแบบไตรภาคีเพื่อเชื่อมประสานความเข้าใจ
5. แนวทางการหาทางแก้ไขเพื่อลดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ซึ่งมีรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งได้เป็น

3 ลักษณะ คือ

1. การที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยตรง ผ่านองค์กรจัดตั้งของชุมชน ซึ่งประชาชนในชุมชนเป็นผู้กระทำ มีส่วนร่วมลงมือกระทำ โดยชุมชนท้องถิ่นบริหารจัดการ เช่น กลุ่มพาหนะนำเที่ยว เป็นต้น
2. การที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของชุมชน ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยเลือกตัวแทนไปบริหารดำเนินงานแทน แต่ประชาชนเป็นผู้รับผลการกระทำคือ ได้รับผลจากกิจกรรมโดยตรง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สภาตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น
3. การที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ตัวแทนของชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาส เป็นสาธารณชนทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง แต่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น หน่วยงานรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น หรือเผยแพร่ข้อมูลให้รับทราบ หรือต้องการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หรือตอบแบบสอบถาม

โดยการที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ควรมีแนวทางปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. พัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะด้าน โดยเฉพาะการทำกิจกรรมและความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในท้องถิ่นตนเอง
2. พัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างความสมดุลย์
3. ร่วมมือและมีบทบาทในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกระดับ
4. พัฒนาความรู้และทักษะ ในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในระดับการประสานกับองค์กรอื่นและการจัดบริการเอง

กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันชุมชนในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในบริเวณที่สามารถเป็นพื้นที่บริการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเขตพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย มีส่วนร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับที่มีส่วนร่วมบางส่วน คือ

1. หน่วยงานภาครัฐ มีส่วนควบคุม ดูแล การจัดการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงคือ สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยและหน่วยพิทักษ์ป่า
2. ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแผนงานและโครงการที่ได้จัดทำขึ้น
3. ผู้นำชุมชนร่วมให้คำปรึกษา แสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย แต่ยังไม่มีการวางแผนจัดการในระยะยาว
4. องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและแผนงานจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณทะเลน้อย
5. มีการจัดประชุมในระดับชุมชน และการประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ซึ่งในการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนให้สามารถรวมกลุ่มหรือจัดตั้งเป็นองค์กรในรูปแบบต่างๆ เช่น ชมรม สมาคม สหกรณ์ องค์กรชาวบ้าน เป็นต้น เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในพื้นที่หรือโดยรอบพื้นที่อยู่อาศัย ในรูปของการจัดการพื้นที่บริการและการรักษาสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเพื่อวางแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้น เพื่อจะได้ทราบถึงศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน และนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ สำหรับแนวทางการศึกษาต่อไปที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมและศักยภาพของพื้นที่ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีแนวทางการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและประเมินผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย โดยทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ จากการจัดการท่องเที่ยวและจัดวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น

2. ศึกษาสำรวจวัดพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เพื่อหาแนวทางจัดแบ่งพื้นที่เพิ่มเติมสำหรับพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตเพื่อการพักผ่อน เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และจัดหาพื้นที่บริการ กิจกรรมที่เหมาะสมและสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งกำหนดเขตหวงห้ามเขตสงวนสภาพธรรมชาติ เขตฟื้นฟูธรรมชาติ เขตกันชน และแนวทางเพื่อจัดทำแผนการจัดการและอนุรักษ์สภาพของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

3. ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบวิธีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ รูปแบบขององค์กรที่จะเกิดขึ้น แผนงาน วิธีการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การ ปฏิบัติจริง และสามารถพัฒนาดำเนินการต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมพัฒนาที่ดิน. แผนการใช้ที่ดินลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. เอกสารวิชาการเลขที่ 02/07/41,2541.
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การศึกษาเบื้องต้นเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง.
ตุลาคม 2536.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. Ecotourism Network Newsletter ฉบับที่ 20 มีนาคม, 2541.

จิราภรณ์ คชเสนี. หลักนิเวศวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การบริการการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2526.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. เอกสารประกอบการสัมมนา.

กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2525.

ชยันต์ ผลโคก. สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสรุปประสบการณ์และบทเรียนการดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นฐาน. 19 - 21 มกราคม 2541 ณ โรงแรมแม่ฮ่องสอน ริเวอร์ไซด์ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 1 : นนทบุรี

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2539.

ไชยชนะ สุทธิวรชัย. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี

อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.

ทวี ทิมขำ. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2538.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ :

ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล : พิมพ์ครั้งที่ 1, ศักดิ์โสภณาการพิมพ์,
2527.

ทศพล กฤตยพิสิฐ. การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรม

การพัฒนาตามแนวทาง “ปรอม” และ “บวร” เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินของหนอง-
จอก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

นิธิ ฤทธพรพันธุ์. คุณสมบัติของที่ชุ่มน้ำ. สงขลา : นิสกุลพัชรี, 2537.

นิรันดร์ วรอุทัย. กลวิธีแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา-

ชนบท หน้า 103. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษา

นโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

- นิวัติ เรืองพานิช. นิเวศวิทยาทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ริ้วเขียว, 2541.
- บริษัท ไทยเอนจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด. โครงการศึกษาการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. 2542.
- บัณฑิต เอื้อวัฒนภูกุล และ ไพฑูถิติ สุขเกิด. การมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์สวัสดิ์วิไซเคิลชุมชน และธนาคารขยะ เขตบางกะปิ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, 2544.
- ปกรณีย์ ปรียากกร. ทฤษฎีแนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2520.
- ประภาพร ศรีสถิตยธรรม. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร์ (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.
- ปรัชญา เวสารัชช. รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538
- ปริศนา โกลละสุด. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้เคยย้ายถิ่นและผู้ที่ไม่เคยย้ายถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร์ (พัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2534.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1 : กรุงเทพฯ โรงพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- พจนา สอนศรี. การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน. มุลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอศ.) กรกฎาคม 2540.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบัน หน้า 5-20 ใน ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภากาพิมพ์. 2527.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และกระทรวงมหาดไทย. โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.) 2541.
- มิศรา สามารถ. รายงานผลการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2543.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526.

- ร้อยตำรวจเอกสุชาติ อรุณวุฒิวังศ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการธุรกิจเพื่อการพัฒนาชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ (พัฒนาระดับปริญญาโท) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.
- วรางคณา วัฒโย. แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาสุขภาพตำบลเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ (พัฒนาระดับปริญญาโท) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- วิฑูรย์ แก้วทอง. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ (พัฒนาระดับปริญญาโท) พัฒนบริหารศาสตร์, 2541.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2535.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล. (รายงานหลัก) เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2, 2542.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายงานผลการดำเนินการ รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการ. พิมพ์ครั้งที่ 2 มกราคม 2542 พิมพ์ที่กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- สากล สถิตวิทยานันท์. ภูมิศาสตร์ชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ : 2532.
- सानิตย์ บุญชู. การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชน. เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 7 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527 (คัดสำเนา).
- सानิตย์ บุญชู. คู่มือฝึกอบรมการวางแผนพัฒนาชุมชน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 2527.
- สายทิพย์ สุคติพันธ์, บรรณาธิการ. อุดมการณ์พัฒนากับการสาธารณสุขมูลฐานในประเทศไทย ปัญหาผู้นำกับการกำหนดนโยบายแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534 หน้า 92.

สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย.

กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2543.

สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ข้อมูลนักท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย, 2543.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ทำความเข้าใจกับอนุสัญญาแรมซาร์ พิมพ์ครั้งที่ 2,2542
(อัดสำเนา)

สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ข้อมูลประชากรตำบลทะเลน้อยและ -
ตำบลพนางตุง, 2542.

สิทธิกร มากนวน ศึกษาปัจจัยและกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ (ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543.

สุนทรี เจริญสุขสัมฤทธิ์. แนวทางการพัฒนาทางกายภาพของเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
,2540.

สุวัฒนา ธาดานิติ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองในเอกสาร บทความวิชาการ
ประกอบการสัมมนา การประชุมวิชาการ สาขาการออกแบบและวางผังชุมชนเมืองและ
ผังเมือง ครั้งที่ 1 เรื่องมหานคร. กรุงเทพมหานคร : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

เสน่ห์ จามริก. นโยบาย กลวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร :
ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะสุขมหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

องค์การบริหารส่วนตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แผนพัฒนาการท่องเที่ยว -
ประจำปี 2544 หน้า 1 – 8

อภิชัย พันธเสน. แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539.

อรพินท์ สบไชยชัย. การประชุมวิชาการประจำปี 2538. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาชุมชน. ชลบุรี : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2538.

อนงค์ นาคะบุตร. คนกับดิน น้ำ ป่า จุดเปลี่ยนแห่งความคิด.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2526.

ภาษาอังกฤษ

- Clements, F.E. Plant succession : Analysis of the development of vegetation.
Carnegy Institute Publication, 1916.
- David A. Fennell Ecotourism an Introduction. First Published by Routledge, 1999.
- David B. Weaver Ecotourism in the less Development World. CAB International, 1998.
- Erlet Cater Ecotourism A Sustainable Option. (n.p.) John Wiley & Son, 1995.
- Jean-Claude Garcia-zamor Public Participation in Development Planning and Management. Colorado : Westview Press,1985.
- John M. Cohen and Norman T. Uphoff Roral Development Participation : Concept and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation. Rural Development Committee Centre for Internaional Studies ; Cornell University,1977.
- Jordan, C.F., J. Gajaseni, and H. Watanabe. eds. 1992. Taungya : Forest Plantations with agriculture in South-east Asia. Commonwealth Agricultural Bureaux, Wallingford.
- Odum, E.P. Basic ecology. Philadelphia : Saunders College Publishing, 1983.
- Richards, P.W. The tropical rain forest, Cambridge University Press, Cambridge, 1952.
- Whittaker, R.H. Communities and ecosystems. 2nd ed. New York Macmillan Publishing, 1975.
- WHO/UNICEF. Report of the International Conference on Primary Health Care 1978, (mimeographed).

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543

ลำดับที่ No	วงศ์/ชื่อไทย FAMILY/THAINAME	ชื่อสามัญ COMMON NAME	ชื่อวิทยาศาสตร์ SCIENTIFIC NAME
	อันดับนกเป็ดผี (Podicipediformes)		
	วงศ์นกเป็ดผี (Podicipedidae)		
1	นกเป็ดผีเล็ก	Little Grebe	Tachybaptus ruficollis
	อันดับนกร่อนทะเล (Pelecaniformes)		
	วงศ์นกกาฬน้ำ (Phalacrocoracidae)		
2	นกกาฬน้ำเล็ก	Little Cormorant	Phalacrocorax niger
	วงศ์นกอ้ายจั่ว (Anhingidae)		
3	นกอ้ายจั่ว	Oriental Darter	Anhinga melanogaster
	อันดับนกยาง (Ciconiiformes)		
	วงศ์นกยาง (Ardeidae)		
4	นกกระสานวล	Grey Heron	Ardea cinerea
5	นกกระสาแดง	Purple Heron	Ardea purpurea
6	นกยางกรอกพันธุจีน	Chinese Pone-Heron	Ardeola bacchus
7	นกยางควาย	Cattle Egret	Bubulcus ibis
8	นกยางโตน้อย	Intermediate Egret	Egretta intermedia
9	นกยางโตนใหญ่	Great Egret	Egretta alba
10	นกยางเป็ย	Little Egret	Egretta garzetta
11	นกยางเขียว	Little Heron	Butorides striatus
12	นกยางดำ	Black Bittern	Dupetor flavicollis
13	นกยางไฟหัวดำ	Yellow Bittern	Ixobrychua sinensis
14	นกยางไฟธรรมดา	Cinnamon Bittern	Ixobrychua cinnamomeus
15	นกแขวก	Black-crowned Night-Hero	Nycticorax nycticorax
	วงศ์นกกระสา (Ciconiidae)		
16	นกกาบบัว	Painted Stork	Mycteria leucocephala
17	นกตะกรุม	Lesser Adjutant	Leptoptilos javanicus

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543 (ต่อ)

ลำดับที่ No	วงศ์/ชื่อไทย FAMILY/THAINAME	ชื่อสามัญ COMMON NAME	ชื่อวิทยาศาสตร์ SCIENTIFIC NAME
วงศ์นกข้อนหอย (Threskiornithidae)			
18	นกข้อนหอยขาว , นกกุลา	Black-headed Ibis	Threskionis melanocephalus
อันดับนกเป็ดน้ำ (Anseriformes)			
วงศ์นกเป็ดน้ำ (Anatidae)			
19	นกเป็ดลาย	Garganey	Anas querquedula
20	นกเป็ดคัมแค	Cotton Pygmy-Goose	Nettapus coromandelianus
21	นกเป็ดแดง	Lesser Whisting-Duck	Dendrocygna javanica
อันดับเหยี่ยว (Falconiformes)			
วงศ์เหยี่ยว (Accipitridae)			
22	เหยี่ยวขาว	Black-shouldered Kite	Elanus caeryleus
23	เหยี่ยวดำ	Black Kite	Milvus migrans
24	เหยี่ยวแดง	Brahminy Kite	Haliastur indus
25	เหยี่ยวทุ่ง	Eastern Marsh-Harrier	Circus spilonotus
26	เหยี่ยวต่างดำขาว	Pied Harrier	Circus melanoleucos
อันดับไก่ฟ้า (Galliformes)			
วงศ์ไก่ฟ้า (Phasianidae)			
27	ไก่ป่า	Red Junglefowl	Gallus gallus
อันดับนกกระเรียน (Gruiformes)			
วงศ์นกคุ่มแท้ (Turnicidae)			
28	นกคุ่มอกลาย	Barred Buttonquail	Turix suscitator
วงศ์นกอัญชัน (Rallidae)			
29	นกอัญชันอกเทา	Slaty-breasted Rail	Rallus striatus
30	นกอัญชันคิ้วขาว	White-browed Crake	Porzana cinerea
31	นกกวัก	White-breasted Waterhen	Amauornis phoenicurus

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543 (ต่อ)

ลำดับที่ No	วงศ์/ชื่อไทย FAMILY/THAINAME	ชื่อสามัญ COMMON NAME	ชื่อวิทยาศาสตร์ SCIENTIFIC NAME
32	นกอีลุ้ม	Watercock	Gallicrex cinerea
33	นกอีล้ำ	Common Moorhen	Gallinula chloropus
34	นกอีไ้	Purple Swampfen	Porphyrio porphyrio
35	นกคู้ท	Eurasian Coot	Fulica atra
วงศ์นกฟินฟุต (Heliornithidae)			
36	นกฟินฟุต	Masked Finfoot	Heliopais personata
อันดับนกหัวโต (Charadriiformes)			
วงศ์นกพริก (Jacanidae)			
37	นกพริก	Bronze-winged Jacana	Metopidius indicus
38	นกอีแจว	Pheasant-tailed Jacana	Hydrophasianus chirurgus
วงศ์นกกระแต , นกหัวโต (Charadriidae)			
39	นกกระแตแต้แว้ด	Red-wattled Lapwing	Vanellus indicus
40	นกหัวโตจุดหลังสีทอง	Pacific Golden Plover	Pluvialis fulva
41	นกหัวโตขาเหลือง	Little Ringed Plover	Charadrius dubius
วงศ์นกอีโก้ , นกชายเลน (Scolopacidae)			
42	นกอีโก้เล็ก	Whimbrel	Numenius phaeopus
43	นกชายเลนน้ำจืด	Wood Sandpiper	Tringa glareols
44	นกเด้าดิน	Common Sandpiper	Actitis hypoleucos
วงศ์นกตีนเทียน (Recurvirostridae)			
45	นกตีนเทียน	Black-winged Stilt	Himantopus himantopus
วงศ์นกแอ่นทุ่ง (Glareolidae)			
46	นกแอ่นทุ่งใหญ่	Orental Pratincole	Glareols maldivarum
วงศ์นกนางนวล (Laridae)			
47	นกนางนวลธรรมดา	Brown-headed Gull	Larus brunnicephalus
48	นกนางนวลแถบเคราขาว	Whiskered Tern	Chlidonias hybridus

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543 (ต่อ)

ลำดับที่ No	วงศ์/ชื่อไทย FAMILY/THAINAME	ชื่อสามัญ COMMON NAME	ชื่อวิทยาศาสตร์ SCIENTIFIC NAME
49	นกนางนวลเกลบดำปีกขาว	White-winged Tern	Chlidonias leucopterus
50	นกนางนวลเกลบเล็ก	Little Tern	Sterna albifrons
อันดับนกพิราบ (Columbiformes)			
วงศ์นกพิราบ (Columbidae)			
51	นกเขาเปล้าธรรมดา	Thick-billed Pigeon	Treron curvirostra
52	นกเปล้าคอสีม่วง	Pink-necked Pigeon	Treon vernans
53	นกพิราบป่า	Rock Pigeon	Columba livia
54	นกเขาใหญ่ , นกเขาหลวง	Spotted Dove	Streptopelia chinensis
55	นกเขาชวา	Zedra Dove	Geopelia striata
อันดับนกคัตคู (Cuculiformes)			
วงศ์นกคัตคู (Cuculidae)			
56	นกคัตคูหงอน	Chestnut-winged Cuckoo	Clamator coromandus
57	นกอีวาบตั๊กแตน	Plantive Cuckoo	Cacomantis metulinus
58	นกกาเหว่า	Common Koel	Eudynamys scolopacea
59	นกบั้งรอกใหญ่	Green-billed Malkoha	Phaenicophaeus trisits
60	นกกระปูดใหญ่	Greater Coucal	Centropus sinensis
61	นกกระปูดเล็ก	Lesser Coucal	Centropus bengalensis
อันดับนกเค้า (Strigiformes)			
วงศ์นกแสก (Tytonidae)			
62	นกแสก	Barn Owl	Tyto alba
วงศ์นกเค้า (Strigidae)			
63	นกฮูก , นกเค้ากู่	Collared Scops-Owl	Otus lempiji
64	นกทีกทือมลาญ	Buffy Fish-Owl	Ketupa ketupu
อันดับนกตบยุง (Caprimulgiformes)			
65	นกตบยุงหางยาว	Large-tailed Nightjar	Caprimulgus macrurus

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543 (ต่อ)

ลำดับที่ No	วงศ์/ชื่อไทย FAMILY/THAINAME	ชื่อสามัญ COMMON NAME	ชื่อวิทยาศาสตร์ SCIENTIFIC NAME
	อันดับนกกระเต็น (Coraciiformes)		
	วงศ์นกกระเต็น (Alcedinidae)		
66	นกกระเต็นน้อยธรรมดา	Common Kingfisher	Alcedo atthis
67	นกกระเต็นใหญ่ธรรมดา	Stork-billed Kingfisher	Halcyon capensis
68	นกกระเต็นอกขาว	White-thorated Kingfisher	Halcyon smyrnensis
69	นกกระเต็นหัวดำ	Black-capped kingfisher	Halcyon pileata
	วงศ์นกจาบคา (Meropidae)		
70	นกจาบคาหัวเขียว	Blue-tailed Bee-eater	Merops philippinus
	วงศ์นกตะขาบ (Coraciidae)		
71	นกตะขาบทุ่ง	Indian Roller	Coracias benghalensis
	อันดับนกหัวขวาน (Piciformes)		
	วงศ์นกไพล่ดก (Megalaimidae)		
72	นกไพล่ดกธรรมดา	Lineated Barbet	Megalaima lineata
73	นกตีทอง	Coppersmith Bardet	Megalaima haemacephala
	วงศ์นกหัวขวาน (Picidae)		
74	นกหัวขวานสามนิ้วหลังสีทอง	Common Flameback	Dinopium javanense
	อันดับนกแอ่น (Apodiformes)		
	วงศ์นกแอ่น (Apodidae)		
75	นกแอ่นตาล	Asian Palm-Swift	Cypsiurus balasiensis
76	นกแอ่นบ้าน	House Swift	Apus affnis
	อันดับนกจับคอน (Passeriformes)		
	วงศ์นกแต้วแล้ว (Pittidae)		
77	นกแต้วแล้วธรรมดาหรือนกอกหลด	Blue-winged Pitta	Pitta moluuccensis
	วงศ์นกนางแอ่น (hirundinidae)		
78	นกนางแอ่นบ้าน	Barn Swallow	Hirundo rustica
79	นกแอ่นแปซิฟิก	Pacific Swallow	Hirundo tahitica

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543 (ต่อ)

ลำดับที่ No	วงศ์/ชื่อไทย FAMILY/THAINAME	ชื่อสามัญ COMMON NAME	ชื่อวิทยาศาสตร์ SCIENTIFIC NAME
วงศ์นกเด้าลม (Motacillidae)			
80	นกเด้าดินทุ่ง	Richard's Pipit	Anthus novaeseelandiae
81	นกเด้าลมเหลือง	Yellow Wagtail	Motacilla flava
82	นกเด้าลมดง	Forest Wagtail	Dendronanthus indicus
วงศ์นกเขี้ยวก้าตอง (Chloropseidae)			
83	นกขมิ้นน้อยธรรมดา	Common Iora	Aegithina tiphia
วงศ์นกปรอด (Pycnonotidae)			
84	นกปรอดหัวโขน	Red-whiskered Bulbul	Pycnonotus jocosus
85	นกปรอดหน้าขาว	Yellow-vented Bulbul	Pycnonotus goiavier
วงศ์นกแซงแซว (Dicuridae)			
86	นกแซงแซวหางปลา	Black Drongo	Dicurus macrocercus
วงศ์นกขมิ้น (Oriolidae)			
87	นกขมิ้นท้ายทอยดำ	Black-naped Oriole	Oriolus chinensis
วงศ์กา (Corvidae)			
88	อีกา	Large-billed Crow	Corvus macrorhynchos
วงศ์นกกระจ๊อยป่าโกงกาง (Acanthizidae)			
89	นกกระจ๊อยป่าโกงกาง	Flyeater	Gerygone sulphurea
วงศ์นกกระจ๊อย (Sylviidae)			
90	นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น	Great Rrrd-Warbler	Acrocephalus arundinaceus
91	นกกระจิบหญ้าท้องเหลือง	Yellow-bellied Prinia	Prinia flaviventris
92	นกกระจิบธรรมดา	Common Tailorbird	Orthotomus sutorius
93	นกกระจิบคอดำ	Dark-necked Tailorbird	Orthotomus atrogularis
วงศ์นกเดินดง (Turdidae)			
94	นกเดินดงหัวสีส้ม	Orange-headed Thrush	Zoothera citrina
95	นกกาขเหนบ้าน	Oriental Magpie-Robin	Copsychus saularis

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543 (ต่อ)

ลำดับที่ No	วงศ์/ชื่อไทย FAMILY/THAINAME	ชื่อสามัญ COMMON NAME	ชื่อวิทยาศาสตร์ SCIENTIFIC NAME
96	นกยางเขนดง	White-rumped Shama	Copsychus malabaricus
97	นกยอดหญ้าหัวดำ	Stonechat	Saxicola torquata
วงศ์นกจับแมลง (Muscicapidae)			
98	นกจับแมลงคอน้ำตาลแดง	Hill Blue Flycatcher	Cyornis banyumas
วงศ์นกอีแพรด (Rhipiduridae)			
99	นกอีแพรดแถบอกดำ	Pied Fantail	Rhipidura javanica
วงศ์นกแซวสวรรค์ (Monarchidae)			
100	นกแซวสวรรค์	Asian Paradise-flycatcher	Terpsiphone paradisi
วงศ์นกอีเสือ (Laniidae)			
101	นกอีเสือน้ำตาล	Brown Shrike	Lanius cristatus
วงศ์นกกิ้งโครง (Sturnidae)			
102	นกเอี้ยงดำปากซีใต้	Philippine Glossy Starling	Aplonis panayensis
103	นกเอี้ยงสาริกา	Common Myna	Acridotheres tristis
104	นกเอี้ยงควาย	Jungle Myna	Acridotheres fuscus
วงศ์นกกินป्ली (Nectariniidae)			
105	นกกินป्लीคอสีน้ำตาล	Brown-throated Sunbird	Anthreptes malacensis
106	นกกินป्लीแก้มสีทับทิม	Ruby-cheeked Sunbird	Anthreptes singalensis
107	นกกินป्लीคอสีม่วง	Purple-throated Sunbird	Nectarinia sperata
108	นกกินป्लीอกเหลือง	Olive-backed Sunbird	Nectarinia jugularis
109	นกปลีกล้วยเล็ก	Little Spiderhunter	Archnothera longirostra
วงศ์นกกาฝาก (Dicaeidae)			
110	นกสีชมพูสวน	Scarlet-backed Flowerpecker	Dicaeum cruentatum
วงศ์นกแว่นตาขาว (Zosteropidae)			
111	นกแว่นตาขาวสีเหลืองปากซีใต้	Everett's White-eye	Zosterops everetti
วงศ์นกกระจอก (Passeridae)			
112	นกกระจอกบ้าน	Eurasian Tree-Sparrow	Passer montanus

บัญชีรายชื่อนกที่พบในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2543 (ต่อ)

ลำดับที่ No	วงศ์/ชื่อไทย FAMILY/THAINAME	ชื่อสามัญ COMMON NAME	ชื่อวิทยาศาสตร์ SCIENTIFIC NAME
	วงศ์นกกระจาบ (Ploceidae)		
113	นกกระจาบธรรมดา	Baya Weaver	Ploceus philipinus
	วงศ์นกกระติ๊ด (Estrildidae)		
114	นกกระติ๊ดตะโพกขาว	White-rumped Munia	Lonchura striata
115	นกกระติ๊ดขี้หมู	Scaly-breasted Munia	Lonchura punctulata
116	นกกระติ๊ดสีอิฐ	Chestnut Munia	Lonchura malacca

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ประกอบกรทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง”

ปีการศึกษา 2544

โดย นายวิทยาภรณ์ จรัสด้วง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษา
☐ อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า	☐ อุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป)
4. ภูมิลำเนา จังหวัด _____
5. อาชีพ _____
6. รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 3,000 บาท	☐ 3,001 – 6,000 บาท
☐ 6,001 – 9,000 บาท	☐ 9,001 – 12,000 บาท
☐ 12,001 – 15,000 บาท	☐ 15,001 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยว

7. การเดินทางมาที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

☐ เป็นครั้งแรก	☐ เคยเดินทางมาแล้ว
---------------------------------------	---
8. จุดประสงค์ในการเดินทางมาที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยในครั้งนี้

☐ ท่องเที่ยว	☐ ธุรกิจ/ประชุม/สัมมนา
☐ ติดต่อธุรกิจ	☐ เยี่ยมญาติ/เพื่อน
☐ อื่นๆโปรด ระบุ _____	

9. ลักษณะการเดินทาง

- คนเดียว กลุ่มเพื่อน.....คน
- ครอบครัว.....คน บริษัทนำเที่ยว
- ที่ทำงาน.....คน

10. วิธีการเดินทางมาที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

- รถโดยสารประจำทางและรถโดยสารเข้าทะเลน้อย
- รถไฟ และรถโดยสารเข้าทะเลน้อย
- รถส่วนตัว
- รถเช่าเหมา
- อื่นๆโปรดระบุ _____

11. ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลการเดินทางและการท่องเที่ยวจากที่ไหน

- วารสาร
- เอกสารเผยแพร่/แผ่นพับการท่องเที่ยว (ททท.)
- คู่มือท่องเที่ยว การท่องเที่ยว (ททท.)
- รายการสารคดีการท่องเที่ยว
- อื่นๆโปรดระบุ _____

12. ที่พัก

- ที่พักเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (กรมป่าไม้) บ้านดินยง (เอกชน)
- บ้านญาติ/เพื่อน บ้านพรหมเงิน
- โรงเรียน วัด
- อื่นๆโปรดระบุ _____

13. สถานที่มาแวะชม

- รอบทะเลน้อย ควนขี้เสียน
- ศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูด คลองนางเรียม-ทะเลหลวง
- สวนพฤกษศาสตร์ อื่นๆโปรดระบุ _____

14. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยต่อวันประมาณ _____ บาท/วัน
- ค่าที่พัก.....บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่ม.....บาท
- ค่าพาหนะ.....บาท อื่นๆ.....บาท
15. ท่านใช้เวลาในการทำกิจกรรมใดมากในการท่องเที่ยว เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
- ส่องกล้องดูนก นั่งเรือเล่น
- ชมทะเลบัว เลือกซื้อของที่ระลึก
- ถ่ายภาพ อื่นๆ _____
16. สถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจและเหตุผลที่ประทับใจ

17. ข้อเสนอแนะและอุปสรรคในการเดินทางครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

เห็นด้วยมากที่สุด = 5, เห็นด้วยมาก = 4, ปานกลาง = 3, ไม่เห็นด้วย = 2, ไม่เห็นด้วยมากที่สุด = 1

ลำดับที่	ความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5	4	3	2	1
1.	ท่านคิดว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวปัจจุบันสร้างผลกระทบต่อพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย น้อยที่สุด					
2.	ท่านคิดว่าการส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นมาตรการที่สามารถทำให้การท่องเที่ยวคงอยู่แบบยั่งยืน					
3.	ท่านคิดว่าการให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว					
4.	ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ ชื่นชมธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น					
5.	ท่านสนใจที่จะท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ					

6. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยควรมีลักษณะและวิธีการในแบบใด

7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ส่วนที่ 4 พื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

เห็นด้วยมากที่สุด = 5, เห็นด้วยมาก = 4, ปานกลาง = 3, ไม่เห็นด้วย = 2, ไม่เห็นด้วยมากที่สุด = 1

ลำดับที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	5	4	3	2	1
1.	ท่านคิดว่าควนขี้เสียน มีความสำคัญในการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนก เหมาะสำหรับจัดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่เปราะบางสำหรับศึกษาชนิดของนกและเข้มนวดนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกฎระเบียบของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กรมป่าไม้					
2.	ท่านคิดว่าทะเลบัว มีความสวยงาม เหมาะสมในการล่องเรือชม					
3.	สภาพผืนป่าเสม็ดในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นแหล่งวางไข่ และที่อยู่อาศัยของนก เหมาะสำหรับจัดเป็นพื้นที่สงวนและเขตห้ามเข้า					
4.	พื้นที่ที่เหมาะสมจัดเป็นที่พักรวมบริเวณคลองบ้านกลางและคลองยวน					
5.	วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีในชุมชนเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา					
6.	สภาพบริเวณที่เป็นที่บริการอาหารและเครื่องดื่มเหมาะสมและเพียงพอ					
7.	ปริมาณแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคที่รองรับให้กับนักท่องเที่ยวต้องการบริการประปาให้มีอย่างทั่วถึง					
8.	การให้บริการไฟฟ้าเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ					
9.	สภาพถนนได้มาตรฐาน ทำให้การเดินทางสะดวก					
10.	จำนวนโทรศัพท์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมีปริมาณเพียงพอ					
11.	บริการรถสาธารณะ รถรับจ้าง มีความสะดวก และเรียกใช้ได้อย่างสะดวก					

12.	บริการด้านสาธารณสุขที่รองรับให้กับนักท่องเที่ยวมีปริมาณเพียงพอ					
13.	ประสิทธิภาพการเก็บขยะ สิ่งปฏิกูลมีอย่างทั่วถึง					
14.	ที่พักผ่อนในพื้นที่ท่องเที่ยวมีเพียงพอ					
15.	มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					

16. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการจัดการควบคุมดูแลพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

17. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 5 กิจกรรมการท่องเที่ยว

เห็นด้วยมากที่สุด = 5, เห็นด้วยมาก = 4, ปานกลาง = 3, ไม่เห็นด้วย = 2, ไม่เห็นด้วยมากที่สุด = 1

ลำดับที่	ความคิดเห็นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
1.	กิจกรรมดูนกควรมีผู้นำชม แนะนำถึงวิธีการและข้อมูลเกี่ยวกับนกในพื้นที่					
2.	ในพื้นที่รอบทะเลน้อยควรจัดเส้นทางให้ชัดเจน และสะดวกสบายในการเดินทางเที่ยวชมมีแผนผังบอกเพื่อให้คำแนะนำ					
3.	กิจกรรมการท่องเที่ยวมีการจัดเส้นทางเดินชมธรรมชาติเพิ่มเติมเช่น ศึกษารธรรมชาติวิทยาเส้นทางคลองยวน-ป่าสงวนคลองยวน					
4.	ทิวทัศน์โดยรอบพื้นที่ทะเลน้อยมีความสวยงามเหมาะในการถ่ายภาพ					
5.	ควรมีแหล่งให้เช่าอุปกรณ์สำหรับการดูนกในพื้นที่					
6.	ท่านคิดว่าควรมีป้ายเสนอความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่					
7.	ท่านคิดว่าควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว					
8.	ท่านคิดว่าควรจัดให้มีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร และบริการเกี่ยวกับการเที่ยวชมทะเลน้อย					
9.	ท่านคิดว่าควรมีศูนย์แสดงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น					

10. ในความคิดเห็นของท่านกิจกรรมการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

11. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามประชาชนในชุมชน

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง”

ปีการศึกษา 2544

โดย นายวิทยาภรณ์ จรัสด้วง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ _____ ปี

3. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า

อุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป)

4. ที่อยู่ปัจจุบัน หมู่ที่ _____ ตำบล _____

5. อาชีพ _____

6. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า 3,000 บาท

3,001 – 6,000 บาท

6,001 – 9,000 บาท

9,001 – 12,000 บาท

12,001 – 15,000 บาท

15,001 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ปัจจุบันท่านได้มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยหรือไม่

มีส่วนร่วม
 ไม่ได้มีส่วนร่วม (ข้ามไปตอบข้อ 10)
2. ลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมของท่านเป็นแบบใด

บริการที่พัก
 บริการอาหารและที่พัก
 ผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจุต
 ผลิตและขายสินค้าประมง
 บริการนำเที่ยว
 จำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ
3. ลักษณะของการดำเนินการ

เป็นเจ้าของ
 ลูกจ้าง
 เป็นผู้เฝ้าระวังดูแลป่า
4. บริเวณที่ตั้ง _____
5. ความพอใจในสถานที่ตั้ง _____
6. สาเหตุที่ท่านเลือกพื้นที่ดังกล่าวในการดำเนินการ _____

7. ผลของการประกอบการ _____

8. อุปสรรคในการดำเนินงาน _____

9. การพัฒนาจุดขายและบริการ _____

10. เหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมเนื่องจาก

- ไม่มีเวลา ไม่มีเงินทุน
 ไม่ชอบนโยบาย เป็นอาชีพที่ไม่น่าสนใจ

11. ท่านมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเรื่องใดบ้าง

- บริการที่พัก
 บริการอาหารและที่พัก
 ผลิตภัณฑ์และขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจัด
 ผลิตภัณฑ์และขายสินค้าประมง
 บริการนำเที่ยว
 จำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ

12. ความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างไร _____

13. ข้อเสนอแนะอื่นๆ _____

ส่วนที่ 3 การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1. การกำหนดให้พื้นที่ทั้งในเขตอนุรักษ์และในชุมชนเป็นบริเวณบริการนักท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เป็นหน้าที่ของชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการ

- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

2. ท่านคิดว่าการฟื้นฟูและบำรุงรักษาพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอย่างสม่ำเสมอไม่ให้เกิดมลพิษให้เป็นที่น่าอยู่ และเป็นแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
3. ควรมีการกำหนดมาตรการในการใช้พื้นที่และกิจกรรมของการท่องเที่ยวในพื้นที่ และชุมชนควรมีส่วนร่วมและดูแลในสิ่งเหล่านี้
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
4. ท่านคิดว่าบุคคลใดที่ควรจะเข้ามาเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
-
-
-
5. ข้อเสนอแนะอื่นๆ
-
-
-

ส่วนที่ 4 การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

1. การที่ประชาชนในชุมชนมีความรู้ในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เช่น ความเป็นมา, เส้นทางท่องเที่ยว, พันธุ์พืช, พันธุ์สัตว์, วัฒนธรรมประเพณี เพื่อสามารถพูดคุยและเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวได้ถือว่าการให้การศึกษาเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ดีของชุมชน
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
2. ชุมชนควรมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาดูแลสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ เช่น ทำป้ายบอก ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
3. ชุมชนควรดำเนินการจัดตั้งอนุกรรมการเพื่อรับภาระหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

4. ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเป็นมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนและผู้สนใจในชุมชน
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
5. การให้การศึกษารียนรู้และสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเพื่อดูความก้าวหน้าควรประเมินผลเป็นระยะ เพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
6. ท่านคิดว่าสมาชิกในครอบครัวของท่านให้ความสนใจการศึกษาในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ
7. ท่านคิดว่าการให้การศึกษ และสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีวิธีการอย่างไร
-
-
-
-
8. ข้อเสนอแนะอื่นๆ
-
-
-
-

ส่วนที่ 5 การส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว

1. การเผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้จักและสนใจมาท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นสิ่งที่คุณชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
2. การจัดทำ การสำรวจเพื่อดูความสนใจความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ทำให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงข้อมูลของตลาดการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

3. ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดทำการศึกษา และทราบถึงความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เพื่อนำมาพัฒนา
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
4. การที่เข้ามาร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการวางแผนการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว ชุมชนจะต้องขอใช้พื้นที่และบริการจากหน่วยงานภาครัฐ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กรมป่าไม้)
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
5. ชุมชนควรมีความเข้าใจเรื่องตลาดนักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยว โดยศึกษาข้อมูลจากการตลาด ททท. และผู้รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานถูกต้องทาง วางแผนได้ดีขึ้น
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
6. ท่านคิดว่าบทบาทหน้าที่ของประชาชนในชุมชนในการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยวควรเป็นอย่างไร _____
- _____
- _____
- _____
7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ _____
- _____
- _____
- _____

ส่วนที่ 6 การจัดการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ

1. ท่านคิดว่าควรจัดตั้งคณะทำงานและผู้มีประสบการณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มาดูแลหรือรับผิดชอบ โครงสร้างพื้นฐานและบริการ ได้แก่ ถนน, ยานพาหนะ, ไฟฟ้า, โทรศัพท์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
2. ชุมชนควรทราบถึงการออกระเบียบหรือกฎหมายรองรับและควบคุมมาตรฐานของถนน ยานพาหนะ, ไฟฟ้า และโทรศัพท์ในพื้นที่ท่องเที่ยวของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

3. มาตรฐานของโครงสร้างพื้นฐานและบริการ คือ ถนน, ยานพาหนะ, ไฟฟ้า และโทรศัพท์ในพื้นที่
ท้องที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยควรได้มีการติดตาม/ตรวจสอบ/ปรับปรุง/พัฒนาโดยองค์
การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.) สภาตำบล (สต.) และกรรมการชุมชน

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

4. การจัดการและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ (ถนน, ยานพาหนะ, ไฟฟ้า และโทรศัพท์)
ในพื้นที่ท้องที่ในความคิดเห็นของท่านควรเป็นอย่างไร

5. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ส่วนที่ 7 การส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านคิดว่าความร่วมมือกันของประชาชนในชุมชนในการลงทุน เป็นการบริหารดำเนินงานการท่องเที่ยวเพื่อเสริมรายได้

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

2. ชุมชนจะต้องติดต่อประสานงานกับภาครัฐเพื่อขอความช่วยเหลือด้านการระดมทุนในการลงทุน
จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

3. การส่งเสริมการประกอบการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชนควรจัดให้มีการจดทะเบียน
ผู้ประกอบการในรูปของกลุ่มสหกรณ์การท่องเที่ยวของชุมชนและเอกชน

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

4. ท่านคิดว่าควรจัดอบรมแนะนำการลงทุนและทักษะการบริการ (นักท่องเที่ยว) ให้แก่ประชาชนใน
ชุมชน

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

5. การส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจัดตั้งกลุ่มบริการในรูปแบบสหกรณ์, บริษัท หรือ การร่วมลงทุน พร้อมทั้งหาแหล่งเงินทุนของรัฐหรือเอกชนในการสนับสนุน

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

6. ท่านคิดว่าแนวทางการส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นอย่างไร

7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.

การวิเคราะห์แบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ตารางค-1

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และส่วนที่ 2 รูปแบบและพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว

ตารางแสดงความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	ผลการศึกษาและสำรวจ
1. ระดับการศึกษา	ผู้ตอบแบบสอบถามระดับประถมศึกษา 7 ราย , ระดับมัธยมศึกษา 20 ราย , ระดับอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า 24 ราย และระดับอุดมศึกษา 49 ราย
2. ภูมิลำเนา	ผู้ตอบแบบสอบถามจากกรุงเทพมหานคร 8 ราย สมุทรปราการ 1 ราย นนทบุรี 1 ราย อโยธยา 1 ราย ลพบุรี 1 ราย สิงห์บุรี 2 ราย นครสวรรค์ 1 ราย นครราชสีมา 1 ราย สุโขทัย 1 ราย ลำพูน 1 ราย เพชรบุรี 1 ราย สุราษฎร์ธานี 3 ราย นครศรีธรรมราช 11 ราย พัทลุง 31 ราย สงขลา 22 ราย สตูล 2 ราย ตรัง 4 ราย ภูเก็ต 2 ราย พังงา 1 ราย กระบี่ 3 ราย และ ยะลา 2 ราย
3. ระดับรายได้	ผู้ตอบแบบสอบถามระดับรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท 35 ราย , ระดับรายได้ 3,001 – 6,000 บาท 14 ราย , ระดับรายได้ 6,001 – 9,000 บาท 23 ราย , ระดับรายได้ 9,001 – 12,000 บาท 16 ราย ระดับรายได้ 12,001 – 15,000 บาท 5 ราย และระดับรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป 7 ราย
4. การเดินทางมาที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า เคยเดินทางมา เป็นครั้งแรก 49 ราย และเคยเดินทางมาแล้ว 51 ราย
5. จุดประสงค์ในการเดินทาง	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า เพื่อท่องเที่ยว 70 ราย เพื่อติดต่อธุรกิจ/ประชุม/สัมมนา 8 ราย ติดต่อธุระ 8 ราย เยี่ยมญาติ/เพื่อน 14 ราย
6. ลักษณะการเดินทาง	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า เดินทางคนเดียว 11 ราย เดินทางกับกลุ่มเพื่อน 33 ราย เดินทางกับครอบครัว 44 ราย เดินทางกับบริษัทนำเที่ยว 5 ราย และที่ทำงาน 7 ราย

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	ผลการศึกษาและสำรวจ
7. วิธีการเดินทาง	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า เดินทางรถไฟ รถโดยสารประจำทางและรถโดยสารเข้าทะเลน้อย 1 ราย เดินทางรถไฟและรถโดยสารเข้าทะเลน้อย 3 ราย , เดินทาง ทางโดยรถส่วนตัว 86 ราย , เดินทางโดยรถเช่าเหมา 7 ราย และโดยวิธีอื่น ๆ 3 ราย
8. การได้รับข่าวสารข้อมูลการเดินทางและการท่องเที่ยว	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า ทราบจากวาร สาร 6 ราย , ทราบจากเอกสารเผยแพร่/แผ่นพับการท่องเที่ยว (ททท.) 16 ราย,ทราบจากคู่มือท่องเที่ยวการท่องเที่ยว(ททท.)17ราย,ทราบจากรายการสารคดีการท่องเที่ยว 4 ราย , ทราบจากการแนะนำ 54 ราย , ทราบจากวารสาร และเอกสารเผยแพร่/แผ่นพับการท่องเที่ยว (ททท.) 1 ราย , ทราบจากเอกสารเผยแพร่/แผ่นพับการท่องเที่ยว (ททท.) และจากเพื่อนแนะนำ 1 ราย , ทราบจากรายการสารคดี การท่องเที่ยวและการแนะนำ 1 ราย
9. ด้านที่พัก	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า ที่พักที่พักรับ ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 4 ราย , ที่พักบ้านญาติ/เพื่อน 20 ราย , ไปพักค้าง 75 ราย และพักรวม 1 ราย
10. สถานที่แวะชม	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า เที่ยวชมรอบ ทะเลน้อย 29 ราย , ควบขี่เสี้ยน 1 ราย , ศูนย์หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์กระจูด 3 ราย , ริมทะเลน้อย 1 ราย , ทะเลน้อย และควบขี่เสี้ยน 2 ราย , รอบทะเลน้อยและศูนย์หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์กระจูด 23 ราย , รอบทะเลน้อยและคลองนาง เรียบ-ทะเลหลวง 4 ราย , ควบขี่เสี้ยนและศูนย์หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์กระจูด 1 ราย , ศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูด และสวนพฤกษศาสตร์ 1 ราย , รอบทะเลน้อยควบขี่เสี้ยน คลองนางเรียบ-ทะเลหลวง 7 ราย , รอบทะเลน้อยศูนย์ หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูดคลองนางเรียบ-ทะเลหลวง 15 ราย,รอบทะเลน้อยศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูด สวนพฤกษศาสตร์ 1 ราย , รอบทะเลน้อยควบขี่เสี้ยนศูนย์ หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูด คลองนางเรียบ-ทะเลหลวง 11 ราย, รอบทะเลน้อยศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจูด-คลอง นางเรียบ-ทะเลหลวง สวนพฤกษศาสตร์ 1 ราย

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	ผลการศึกษาและสำรวจ
11. ใช้เวลาทำกิจกรรมในการท่องเที่ยว	<p>จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า ส่งกล้องดูนก 1 ราย นั่งเรือเล่น 2 ราย ชมทะเลบัว 5 ราย เลือกร้านของที่ระลึก 4 ราย ถ่ายภาพ 7 ราย อื่น ๆ 3 ราย ส่งกล้องดูนกและชมทะเลบัว 1 ราย ส่งกล้องดูนก-เลือกร้านของที่ระลึก 1 ราย นั่งเรือเล่นและชมทะเลบัว 6 ราย นั่งเรือเล่นและถ่ายภาพ 5 ราย ชมทะเลบัวและเลือกร้านของที่ระลึก 2 ราย ชมทะเลบัวและถ่ายภาพ 6 ราย ถ่ายภาพและอื่น ๆ 1 ราย ส่งกล้องดูนก-นั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว 2 ราย ส่งกล้องดูนก-นั่งเรือเล่น-ถ่ายภาพ 2 ราย ส่งกล้องดูนก-ชมทะเลบัว-เลือกร้านของที่ระลึก 1 ราย ส่งกล้องดูนก-ชมทะเลบัว-ถ่ายภาพ 1 ราย ส่งกล้องดูนก-เลือกร้านของที่ระลึก-ถ่ายภาพ 1 ราย นั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว-เลือกร้านของที่ระลึก 4 ราย นั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว-ถ่ายภาพ 18 ราย นั่งเรือเล่น-เลือกร้านของที่ระลึก-ถ่ายภาพ 2 ราย ส่งกล้องดูนก-นั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว-เลือกร้านของที่ระลึก 1 ราย ส่งกล้องดูนก-นั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว-ถ่ายภาพ 3 ราย นั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว-เลือกร้านของที่ระลึก-ถ่ายภาพ 13 ราย ส่งกล้องดูนก-นั่งเรือเล่น-ชมทะเลบัว-เลือกร้านของที่ระลึก-ถ่ายภาพ 8 ราย</p>
12. สถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจและเหตุผลที่ประทับใจ	<p>จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ตอบว่า ประทับใจ "ควนขี้เสียน" ได้ส่งกล้องดูนกที่หอดูนก มีนกอาศัยอยู่มากและคิดว่ามีความสวยงาม 24 ราย และตอบว่า "รอบทะเลน้อย" เนื่องจากธรรมชาติและทิวทัศน์สวยงามมีนกอาศัยอยู่มากเหมาะแก่การถ่ายภาพ 76 ราย</p>
13. ข้อเสนอแนะ	<p>จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ให้ความคิดเห็นว่า ควรปรับปรุงท่าเรือให้ได้มาตรฐาน 34 ราย , อยากให้เจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอำนวยความสะดวกและมีบริการที่ดีกว่านี้ 32 ราย และอยากให้ขยายพื้นที่จอดรถเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีไม่เพียงพอ 34 ราย</p>

ตาราง ค-2

ส่วนที่ 3 การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
 ตารางแสดงความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน
 จังหวัดพัทลุง เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ลำดับที่	ความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ท่านคิดว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวปัจจุบันสร้างผลกระทบต่อพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยน้อยที่สุด	4.30	.70	มาก
2.	ท่านคิดว่าการส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นมาตรฐานที่สามารถทำให้การท่องเที่ยวควรอยู่แบบยั่งยืน	4.47	.78	มาก
3.	ท่านคิดว่าการให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว	4.68	.58	มาก
4.	ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ในชมธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.73	.53	มาก
5.	ท่านสนใจที่จะท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ	4.49	.63	มาก

ตาราง ค-3

ตารางแสดงความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน
 จังหวัดพัทลุง เกี่ยวกับการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	ผลการศึกษาและสำรวจ
1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 รายให้ความคิดเห็นว่า ควรจัดการและควบคุมดูแลโดยชุมชนและเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 60 ราย และควรให้มีลักษณะความเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด ดูแลอย่างรัดกุมและใกล้ชิด 40 ราย
2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ให้ความคิดเห็นว่า ควรเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไปทำลายสภาพแวดล้อม 57 ราย และควรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 43 ราย

ตาราง ค-4

ส่วนที่ 4 พื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ตารางแสดงความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน

จังหวัดพัทลุง เกี่ยวกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ลำดับที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ท่านคิดว่าควนซีเลี่ยน มีความสำคัญในการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนก เหมาะสำหรับจัดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่เปราะบาง สำหรับศึกษาชนิดของนกและชมงวอดนกท่องเที่ยวให้อยู่ในกฎระเบียบของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กรมป่าไม้	4.71	.56	มาก
2.	ท่านคิดว่า ทะเลบัว มีความสวยงาม เหมาะสมในการล่องเรือชม	4.62	.60	มาก
3.	สภาพผืนป่าเสม็ดในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นแหล่งวางไข่ และที่อยู่อาศัยของนกเหมาะสำหรับจัดเป็นพื้นที่สงวนและเขตห้ามเข้า	4.42	.67	มาก
4.	พื้นที่ที่เหมาะสมจัดเป็นที่พักแรมบริเวณคลองบ้านกลางและคลองยวน	3.84	.87	ปานกลาง
5.	วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีในชุมชนเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา	4.31	.72	มาก
6.	สภาพบริเวณที่เป็นที่บริการอาหารและเครื่องดื่มเหมาะสมและเพียงพอ	3.31	.86	ปานกลาง
7.	ปริมาณแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคที่รองรับให้กับนักท่องเที่ยว ต้องการบริการประปาให้มีอย่างทั่วถึง	3.59	.85	ปานกลาง
8.	การให้บริการไฟฟ้าเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ	3.76	.84	ปานกลาง
9.	สภาพถนนได้มาตรฐาน ทำให้การเดินทางสะดวก	3.30	.95	ปานกลาง
10.	จำนวนโทรศัพท์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมีปริมาณเพียงพอ	3.06	.96	ปานกลาง
11.	บริการรถสาธารณะ รถรับจ้าง มีความสะดวกและเรียกใช้ได้อย่างสะดวก	3.61	.82	ปานกลาง
12.	บริการด้านสาธารณสุขที่รองรับให้กับนักท่องเที่ยวมีปริมาณเพียงพอ	3.36	.88	ปานกลาง
13.	ประสิทธิภาพการเก็บขยะ สิ่งปฏิกูลมีอย่างทั่วถึง	3.30	.81	ปานกลาง
14.	ที่พักผ่อนในพื้นที่ท่องเที่ยวมีเพียงพอ	3.66	.83	ปานกลาง
15.	มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.65	.89	ปานกลาง

ตาราง ค-5

ตารางแสดงความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงเกี่ยวกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	ผลการศึกษาและสำรวจ
<p>1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการจัดการควบคุมดูแลพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย</p>	<p>จากผู้ให้สัมภาษณ์ 100 ราย ให้ความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนและเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ต้องคอยดูแลและร่วมมือกัน 48 ราย ต้องพยายามรักษาสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมไปให้ถูกทำลาย เช่น ทำลายป่าไม้ทำให้น้ำเน่าเสีย ขยะล้น 27 ราย และการควบคุมดูแลพื้นที่ในปัจจุบันดีอยู่แล้ว 25 ราย</p>
<p>2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ</p>	<p>จากผู้ให้สัมภาษณ์ 100 ราย ให้ความคิดเห็นว่า อยากรจะให้เจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยและประชาชนในชุมชนร่วมมือกันดูแลรักษาพื้นที่และสภาพแวดล้อมไว้ให้ดีที่สุด 36 ราย และควรปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ริมทะเลน้อยให้สวยงามน่าดูมากขึ้น 64 ราย</p>

ตาราง ค-6

ส่วนที่ 5 กิจกรรมการท่องเที่ยว

ตารางแสดงความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

ลำดับที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	กิจกรรมดูนกควรมีผู้นำชม แนะนำถึงวิธีการและข้อมูลเกี่ยวกับนกในพื้นที่	4.64	.59	มาก
2.	ในพื้นที่รอบทะเลน้อยควรจัดเส้นทางให้ชัดเจนและสะดวกสบายในการเดินทางเที่ยวชมมีแผนผังบอกเพื่อให้คำแนะนำ	4.60	.55	มาก
3.	กิจกรรมการท่องเที่ยวมีการจัดเส้นทางเดินชมธรรมชาติเพิ่มเติม เช่น ศึกษารวมชาติวิทยาเส้นทางคลองยวน-ป่าสงวนคลองยวน	4.28	.74	มาก
4.	ทิวทัศน์โดยรอบพื้นที่ทะเลน้อยมีความสวยงามเหมาะในการถ่ายภาพ	4.33	.74	มาก
5.	ควรมีแหล่งให้เช่าอุปกรณ์สำหรับการดูนกในพื้นที่	4.23	.83	มาก
6.	ท่านคิดว่าควรมีป้ายเสนอความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่	4.37	.66	มาก
7.	ท่านคิดว่าควรมีสวนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว	4.42	.82	มาก
8.	ท่านคิดว่าควรจัดให้มีสวนย์บริการข้อมูลข่าวสาร และบริการเกี่ยวกับการเที่ยวชมทะเลน้อย	4.50	.69	มาก
9.	ท่านคิดว่าควรมีสวนย์แสดงศิลป วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น	4.45	.77	มาก

ตาราง ค-7

ตารางแสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	ผลการศึกษาและสำรวจ
1. ในความคิดเห็นของท่านกิจกรรมการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ให้ความคิดเห็นว่าควรเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด 75 ราย และควรจัดให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ 25 ราย
2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	จากผู้ตอบแบบสอบถาม 100 ราย ให้ความคิดเห็นว่าประชาชนในชุมชนและเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ควรให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเรื่องการท่องเที่ยวให้มากขึ้น 35 ราย และควรจัดให้มีการนำชมพันธุ์นก พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ในพื้นที่ท่องเที่ยว 65 ราย

ภาคผนวก ค

ศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประชาชนในชุมชนสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมได้ในการศึกษารุ่นนี้ได้มีการศึกษาถึงศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามจำนวน 140 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละค่าเฉลี่ย

ในการมีส่วนร่วมของชุมชนปัจจุบันได้ร่วมกิจกรรมของชุมชนได้ร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ร้อยละ 34.3 มีส่วนร่วม และร้อยละ 65.7 ไม่มีส่วนร่วม

ส่วนที่ 1 และ 2 ข้อมูลทั่วไปและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง ค-8

ตารางแสดงกิจกรรมการได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนร่วมกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
มีส่วนร่วม	48	34.3
ไม่ได้มีส่วนร่วม	92	65.7

ความคิดเห็นตรงที่ว่าลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนว่าเป็นแบบใด ร้อยละ 14.58 เข้าร่วมบริการอาหารและที่พัก ร้อยละ 35.42 เข้าร่วมลักษณะผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจูด ร้อยละ 16.70 เข้าร่วมลักษณะผลิตและขายสินค้าประมง ร้อยละ 12.50 เข้าร่วมลักษณะบริการนำเที่ยว ร้อยละ 4.16 เข้าร่วมลักษณะจำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร้อยละ 2.08 เข้าร่วมลักษณะอบรมการพิทักษ์ป่า ร้อยละ 4.16 เข้าร่วมลักษณะบริการอาหารและที่พัก/และผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจูด ร้อยละ 4.16 เข้าร่วมลักษณะผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจูดและผลิตและขายสินค้าประมง ร้อยละ 2.08 เข้าร่วมลักษณะผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจูดและดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ ร้อยละ 2.08 เข้าร่วมลักษณะบริการนำเที่ยวและบริการพิทักษ์ป่า ร้อยละ 2.08 เข้าร่วมลักษณะจำหน่ายให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ

ตาราง ค-9

ตารางแสดงลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชน

ลักษณะการเข้ามีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
บริการอาหารและที่พัก		
ผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจุต	7	14.58
ผลิตและขายสินค้าประมง	17	35.42
บริการนำเที่ยว	8	16.70
จำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	6	12.50
อบรมการพิทักษ์ป่า	2	4.16
บริการอาหารและที่พัก-ผลิตและขายสินค้าที่ระลึก	1	2.08
/ผลิตภัณฑ์จากกระจุต	2	4.16
ผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจุต-ผลิต		
และขายสินค้าประมง	2	4.16
ผลิตและขายสินค้าที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์จากกระจุต-ดูแล		
จัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ	1	2.08
บริการนำเที่ยว-อบรมการพิทักษ์ป่า		
จำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว-ดูแล	1	2.08
จัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ	1	2.08

การเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการดำเนินการว่าเป็นแบบใด ร้อยละ 89.58 เป็นเจ้าของ ร้อยละ 8.33 เป็นลูกจ้างและร้อยละ 2.08 เป็นผู้เฝ้าระวังดูแลป่า

ตาราง ค-10

ตารางแสดงลักษณะของการดำเนินการ

การดำเนินการ	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเจ้าของ	43	89.58
ลูกจ้าง	4	8.33
เป็นผู้เฝ้าระวังดูแลป่า	1	2.08

การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากกลุ่มตัวอย่างของชุมชนที่ได้จากการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 5 หมู่บ้านของตำบลทะเลน้อย คือ หมู่ที่ 1 – 2 – 3 – 4 – 5 จำนวน 28 ราย และในพื้นที่ 3 หมู่บ้านของตำบลพนางตุง คือ หมู่ที่ 1 – 2 – 3 จำนวน 20 ราย รวม 48 ราย ส่วนกลุ่มอาชีพของประชาชนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีอยู่ 6 กลุ่มอาชีพ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังตารางที่ ค-11

ตาราง ค-11

ตารางแสดงกลุ่มอาชีพของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	21 ราย	43.75
หัตถกรรมกระจูด	10 ราย	20.83
บริการนำเที่ยว	6 ราย	12.5
ประมง	6 ราย	12.5
รับจ้าง	3 ราย	6.25
ข้าราชการ	2 ราย	4.17

เกี่ยวกับบริเวณที่ตั้งการดำเนินกิจการ ร้อยละ 2.08 อยู่ใกล้อบต. (หมู่ที่ 1 ตำบลทะเลน้อย) ร้อยละ 4.17 อยู่ใกล้สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย) ร้อยละ 18.75 ใกล้กับทะเลน้อย (หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย) ร้อยละ 2.08 บริเวณหมู่ที่ 3 ตำบลทะเลน้อย ร้อยละ 4.17 ใกล้กับสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง) ร้อยละ 2.08 บริเวณริมทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลทะเลน้อย) ร้อยละ 2.08 ริมทะเลน้อย (หมู่ที่ 4 ตำบลทะเลน้อย) ร้อยละ 2.08 ใกล้สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลพนางตุง) ร้อยละ 6.25 ใกล้ทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลพนางตุง) ร้อยละ 10.42 ใกล้ทะเลน้อย (บริเวณถนนเลียบบทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง) ร้อยละ 4.17 ใกล้กับศูนย์หัตถกรรมกระจูด (หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง) ร้อยละ 8.33 ในบริเวณสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ร้อยละ 10.42 ใกล้ทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลทะเลน้อย) ร้อยละ 4.17 ใกล้กับศูนย์หัตถกรรมกระจูด(หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง) ร้อยละ 2.08 ในชุมชน (หมู่ที่ 3 ตำบลทะเลน้อย) ร้อยละ 16.7 ใกล้ทะเลน้อย (หมู่ที่ 2 ตำบลพนางตุง) และร้อยละ 2.08 ริมทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลพนางตุง)

ตาราง ค-12

ตารางแสดงบริเวณที่ตั้งของการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บริเวณที่ตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
ใกล้ อบต. (หมู่ที่ 1 ตำบลทะเลน้อย)	1	2.08
ใกล้สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย)	2	4.17
ใกล้กับทะเลน้อย (หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย)	9	18.75
บริเวณหมู่ที่ 3 ทะเลน้อย	1	2.08
ใกล้กับสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (หมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง)	2	4.17
ริมทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลทะเลน้อย)	1	2.08
ริมทะเลน้อย (หมู่ที่ 4 ตำบลทะเลน้อย)	1	2.08
ใกล้สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลพนาสูง)	1	2.08
ใกล้ทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลพนาสูง)	3	6.25
ใกล้ทะเลน้อย (บริเวณเลียบบทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง)	5	10.42
ใกล้กับศูนย์หัตถกรรมกระจูด (หมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง)	2	4.17
ในบริเวณสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	4	8.33
ใกล้ทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลทะเลน้อย)	5	10.42
ใกล้กับศูนย์หัตถกรรมกระจูด (หมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง)	2	4.17
ในชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลทะเลน้อย	1	2.08
ใกล้ทะเลน้อย (หมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง)	8	14.60
ริมทะเลน้อย (หมู่ที่ 1 ตำบลพนาสูง)	1	2.08

ความคิดเห็นด้านความพอใจในสถานที่ตั้ง ร้อยละ 100 พอใจ

ตาราง ค-13

ตารางแสดงความพอใจในสถานที่ตั้ง

ความพอใจในสถานที่ตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
พอใจ	48	100
ไม่พอใจ	0	0

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่เลือกพื้นที่ดังกล่าวในการดำเนินการการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 22.92 มีความคิดเห็นว่าสะดวกและอยู่ในบริเวณบ้านตนเอง ร้อยละ 25 มีความสะดวกในการดำเนินการ ร้อยละ 2.08 อบต.จัดพื้นที่ขายสินค้าประมงให้ ร้อยละ 37.5 เป็นจุดรวมของนักท่องเที่ยว ร้อยละ 10.42 จัดสรรที่ตั้งร้านให้และร้อยละ 2.08 อยู่ในแหล่งชุมชน

ตาราง ค-14

ตารางแสดงสาเหตุที่เลือกพื้นที่ตั้งของกิจการการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการดำเนินการ

ส่วนร่วมกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
สะดวกและอยู่ในบริเวณบ้านตนเอง	11	22.92
มีความสะดวกในการดำเนินการ	12	25
อบต. จัดพื้นที่ขายสินค้าประมงให้	1	2.08
เป็นจุดรวมของนักท่องเที่ยว	18	37.5
อบต. จัดสรรที่ตั้งร้านให้	5	10.42
อยู่ในแหล่งชุมชน	1	2.08

ผลของการประกอบการ ร้อยละ 72.92 ได้กำไรปานกลาง ร้อยละ 20.83 ได้กำไรน้อย ร้อยละ 4.17 ได้กำไรดีมากในช่วงเทศกาล ร้อยละ 2.08 ได้รับคำชมเชย (การปฏิบัติงาน)

ตาราง ค-15

ตารางแสดงผลของการประกอบการ

ผลการประกอบการ	จำนวน	ร้อยละ
ได้กำไรปานกลาง	35	72.92
ได้กำไรน้อย	10	20.83
ได้กำไรดีมากในช่วงเทศกาล	2	4.17
ได้รับคำชมเชย การปฏิบัติงาน (เจ้าหน้าที่สำรวจ)	1	2.08

อุปสรรคในการดำเนินงาน ร้อยละ 8.33 ขายสินค้ายากและราคาถูก ร้อยละ 4.17 มีการแข่งขันและตัดราคากัน ร้อยละ 2.08 ไม่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ร้อยละ 4.17 วัตถุประสงค์มีน้อย ร้อยละ 29.2 ไม่มีอุปสรรค ร้อยละ 2.08 อุปกรณ์และกำลังพลไม่พอ ร้อยละ 2.08 อุปสรรคมีบ้าง เพราะนักท่องเที่ยวขอการเที่ยวที่ต่างกัน ร้อยละ 6.25 ขาดเงินทุนหมุนเวียน ร้อยละ 4.17 นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าน้อยลง ร้อยละ 2.08 ใช้ทุนในการดำเนินการสูง ร้อยละ 16.7 ช่วงฤดูฝนขายสินค้าได้น้อย ร้อยละ 14.58 ฤดูฝนนักท่องเที่ยวใช้บริการน้อย (บริการนำเที่ยว) และร้อยละ 4.17 ร้านค้าคับแคบอยากขยายร้านให้กว้างขึ้น

ตาราง ค-16

ตารางแสดงอุปสรรคในการดำเนินงาน

อุปสรรคในการดำเนินงาน	จำนวน	ร้อยละ
ขายสินค้ายากและราคาถูก (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	4	8.33
มีการแข่งขันและตัดราคากัน (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	2	4.17
ไม่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	1	2.08
วัตถุดิบมีน้อย (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	2	4.17
ไม่มีอุปสรรค	14	29.2
อุปกรณ์และกำลังพลไม่พอ (เจ้าหน้าที่ตำรวจ)	1	2.08
อุปสรรคมีบ้างเพราะนักท่องเที่ยวขอบริการที่ต่างกัน (บริการนำเที่ยว)	1	2.08
ขาดเงินทุนหมุนเวียน (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	3	6.25
นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าน้อยลง (ผลิตภัณฑ์ประมง)	2	4.17
ใช้ทุนในการดำเนินการสูง (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	1	2.08
ช่วงฤดูฝนขายสินค้าได้น้อย (ผลิตภัณฑ์ประมง)	8	16.7
ฤดูฝนนักท่องเที่ยวใช้บริการน้อย (บริการนำเที่ยว)	7	14.58
ร้านค้าคับแคบอยากขยายร้านให้กว้างขึ้น (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	2	4.17

เกี่ยวกับการพัฒนาจุดขายและบริการ ร้อยละ 2.08 พยายามพัฒนารูปแบบสินค้าให้แปลกและมีคุณภาพอยู่เสมอ ร้อยละ 2.08 บริการรับ-ส่งสินค้าถึงที่ ร้อยละ 2.08 ยังพัฒนาน้อย ร้อยละ 10.42 บริการให้รวดเร็วขึ้น ร้อยละ 2.08 ให้การควบคุมดูแลอย่างสม่ำเสมอ (ผู้พิทักษ์ป่า) ร้อยละ 2.08 ได้พัฒนาการดูแลนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ (เจ้าหน้าที่ตำรวจ) ร้อยละ 2.08 รับ-ส่งสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวถึงที่พัก ร้อยละ 6.25 มีการพัฒนาท่าเรือให้สะอาดและร่วมกันเก็บขยะบริเวณเส้นทางเดินเรือ ร้อยละ 2.08 พัฒนาห้องพัก/บริเวณโดยรอบให้สะอาด ร้อยละ 4.17 มีสินค้าให้เลือกหลายอย่าง ร้อยละ 4.17 จัดให้บริการลูกค้าตามแบบที่ลูกค้าต้องการ ร้อยละ 6.25 พัฒนาการขายอาหารให้ถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 6.25 พัฒนาสินค้าให้นำซื้อมากขึ้น และร้อยละ 4.17 พยายามนำเที่ยวให้ถูกใจนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด

ตาราง ค-17

ตารางแสดงการพัฒนาจุดขายและบริการ

ส่วนการพัฒนาจุดขายและบริการ	จำนวน	ร้อยละ
พยายามพัฒนารูปแบบสินค้าให้แปลกและมีคุณภาพอยู่เสมอ (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	22	45.83
บริการรับ-ส่งสินค้าถึงที่ (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	1	2.08
ยังพัฒนาน้อย (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	1	2.08
บริการให้รวดเร็วขึ้น (ร้านอาหาร)	5	10.42
ให้การควบคุมดูแลอย่างสม่ำเสมอ (ผู้พิทักษ์ป่า)	1	2.08
ได้พัฒนาดูแลนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ (เจ้าหน้าที่ตำรวจ)	1	2.08
รับ-ส่งสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวถึงที่พัก (ร้านอาหาร)	1	2.08
มีการพัฒนาท่าเรือให้สะอาดและร่วมกันเก็บขยะบริเวณเส้นทางเดินเรือ (บริการนำเที่ยว)	3	6.25
พัฒนาห้องพัก/บริเวณโดยรอบให้สะอาด (ที่พัก)	1	2.08
มีสินค้าให้เลือกหลายอย่าง (ผลิตภัณฑ์ประมง)	2	4.17
จัดให้บริการลูกค้าตามแบบที่ลูกค้าต้องการ (ผลิตภัณฑ์กระจูด)	2	4.17
พัฒนาการขายอาหารให้ถูกสุขลักษณะ (ร้านอาหาร)	3	6.25
พัฒนาสินค้าให้นำซื้อมากขึ้น (ผลิตภัณฑ์ประมง)	3	6.25
พยายามนำเที่ยวให้ถูกใจนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด (บริการนำเที่ยว)	2	4.17

เกี่ยวกับเหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วม ร้อยละ 67.39 ไม่มีเวลา ร้อยละ 28.26 ไม่มีเงินทุน ร้อยละ 2.17 ไม่ชอบนโยบาย และร้อยละ 2.17 เป็นอาชีพที่ไม่น่าสนใจ

ตาราง ค-18

ตารางแสดงเหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วม

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีเวลา	62	67.39
ไม่มีเงินทุน	26	28.26
ไม่ชอบนโยบาย	2	2.17
เป็นอาชีพที่ไม่น่าสนใจ	2	2.17

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการที่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร้อยละ 3.26
 ต้องการให้บริการที่พัก ร้อยละ 5.43 บริการอาหารและที่พัก ร้อยละ 33.70 ผลิตภัณฑ์จากกระจูด ร้อยละ 17.40 ผลิตภัณฑ์จากกระจูด-ผลิตและขายสินค้าประมง ร้อยละ 16.3 บริการนำเที่ยว ร้อยละ 4.35 จำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร้อยละ 4.35 ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ ร้อยละ 1.08 บริการที่พักและดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ ร้อยละ 5.43 ผลิตภัณฑ์จากกระจูด-ผลิตและขายสินค้าประมง ร้อยละ 3.26 ผลิตภัณฑ์จากกระจูด-บริการนำเที่ยว ร้อยละ 1.08 ผลิตและขายสินค้าประมง-ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ ร้อยละ 2.17 บริการนำเที่ยว-จำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร้อยละ 1.08 บริการนำเที่ยว-ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ ร้อยละ 1.08 บริการอาหารและที่พัก-บริการนำเที่ยว-ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ

ตาราง ค-19

ตารางแสดงความต้องการที่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความต้องการที่จะมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
บริการที่พัก	3	3.26
บริการอาหารและที่พัก	5	5.43
ผลิตภัณฑ์จากกระจูด	31	33.70
ผลิตและขายสินค้าประมง	16	17.40
บริการนำเที่ยว	15	16.30
จำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	4	4.35
ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ	4	4.35
บริการที่พัก-ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ	1	1.08
ผลิตภัณฑ์จากกระจูด-ผลิตและขายสินค้าประมง	4	4.35
ผลิตภัณฑ์จากกระจูด-บริการนำเที่ยว	3	3.26
ผลิตและขายสินค้าประมง-ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ	2	2.17
บริการนำเที่ยว-จำหน่ายและให้เช่าอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	2	2.17
บริการนำเที่ยว-ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ	1	1.08
บริการอาหารและที่พัก-บริการนำเที่ยว-ดูแลจัดการหรือบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ	1	1.08

ตารางค-20

ตารางแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
อยากให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น	123	87.86
ควรพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ	17	12.14

ตาราง ค-22

ตารางแสดงข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
อยากให้ผู้นำชุมชนและอบต. เป็นแกนนำในการดำเนินการชักชวนและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	99	70.71
ควรจะมีการดำเนินการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสม่ำเสมอ	41	29.28

ส่วนที่ 3 การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

ตาราง ค-23

ตารางแสดงความคิดเห็นการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
การกำหนดให้พื้นที่ทั้งในเขตอนุรักษ์และในชุมชนเป็นบริเวณบริการนักท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการ	138	2	98.6 1.4
ท่านคิดว่าการฟื้นฟูและบำรุงรักษาพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยอย่างสม่ำเสมอไม่ให้เสื่อมโทรมให้เป็นพื้นที่น่ายุและเป็นแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	140	0	100
ควรมีการกำหนดมาตรการในการใช้พื้นที่และกิจกรรมของการท่องเที่ยวในพื้นที่และชุมชนควรมีส่วนร่วมและดูแลในสิ่งแวดล้อม	140	0	100

ตาราง ค-24

ตารางแสดงความคิดเห็นที่ว่าบุคคลใดควรจะเข้ามาเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรและ
สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ประชาชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	125	89.28
ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันในการเสนอความคิดการมีส่วนร่วมจัด การการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายมากขึ้น	15	10.71

ตาราง ค-25

ตารางแสดงข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
อยากให้ประชาชนในชุมชนทุกคนร่วมมือกันและมีการ กำหนดมาตรการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และมี บทลงโทษ	93	66.43
ควรจะมีการบริหารจัดการให้สม่ำเสมอมีการติดตามประเมินผล	47	33.57

ส่วนที่ 4 การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

ตาราง ค-26

ตารางแสดงความคิดเห็นการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

ความคิดเห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ร้อยละ
การที่ประชาชนในชุมชนมีความรู้ในพื้นที่ของ สถานที่ท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เช่น ความเป็นมา เส้นทางท่องเที่ยว พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัฒนธรรมประเพณี เพื่อสามารถพูดคุยและเผยแพร่ แก่นักท่องเที่ยวได้ ถือว่าเป็นการให้การศึกษา เรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ดีของชุมชน	140	0	0	100
ชุมชนควรมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาดูแลสื่อให้ ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ เช่น ทำป้ายบอกร่วมกับเจ้า หน้าที่ของภาครัฐ	140	0	0	100
ชุมชนควรดำเนินการจัดตั้งอนุกรรมการเพื่อรับ ภาระหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อเนื่องใน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	140	0	0	100

ตาราง (ต่อ) แสดงความคิดเห็นการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

ความคิดเห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ร้อยละ
ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเป็นมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนและผู้สนใจในชุมชน	140	0	0	100
การให้การศึกษาเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเพื่อดูความก้าวหน้าควรประเมินผลเป็นระยะเพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน	140	0	0	100
ท่านคิดว่าสมาชิกในครอบครัวของท่านให้ความสำคัญการศึกษาในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น	134	0 3	0 3	95.7 2.1 2.1

ตาราง ค-27

ตารางแสดงความคิดเห็นการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าควรมีวิธีการอย่างไร

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรจัดอบรมประชาชนในชุมชนในการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	108	77.14
เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกสู่รุ่นลูก หลาน	32	22.86

ตาราง ค-28

ตารางแสดงข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ภาครัฐควรให้การส่งเสริมการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	95	67.86
ควรมีการตรวจสอบและประเมินผลเป็นระยะหนึ่งเพื่อดูความก้าวหน้า	45	32.14

ส่วนที่ 5 การส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว

ตาราง ค-29

ตารางแสดงความคิดเห็นการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว

ความคิดเห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
การเผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้จักและสนใจมาท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นสิ่งที่ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	140	0	100
การจัดทำการสำรวจเพื่อดูความสนใจ ความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยทำให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงข้อมูลของตลาดการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน	140	0	100
ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดทำการสำรวจ และทราบถึงความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเพื่อนำมาพัฒนา	140	0	100
การที่เข้ามาร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการวางแผนการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว ชุมชนจะต้องขอใช้พื้นที่และบริการจากหน่วยงานภาครัฐ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กรมป่าไม้)	138	0 2	98.57 1.43
ชุมชนควรมีความเข้าใจเรื่องตลาดนักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยว โดยศึกษาข้อมูลจากการตลาด ททท. และผู้รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานถูกต้องทิศทาง วางแผนได้ดีขึ้น	140	0	100

ตาราง ค-30

ตารางแสดงความคิดเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของประชาชนในชุมชนในการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยวควรเป็นอย่างไร

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ประชาชนในชุมชนควรประชาสัมพันธ์บอกเล่าถึงการท่องเที่ยวให้มากขึ้นและให้คำอธิบายนักท่องเที่ยวได้	87	62.14
ประชาชนในชุมชนควรรวมกลุ่มกันเพื่อส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว (ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว)	53	37.86

ตาราง ค-31

ตารางแสดงข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยวอย่างต่อเนื่องและจริงจัง	110	78.57
ประชาชนในชุมชนควรร่วมมือกันและเน้นคุณภาพของการบริการนักท่องเที่ยว	30	21.43

ส่วนที่ 6 การจัดการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ

ตารางแสดงความคิดเห็นการจัดการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ

ความคิดเห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
ท่านคิดว่าควรจัดตั้งคณะทำงานและผู้มีประสบการณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มาดูแลหรือรับผิดชอบ โครงสร้างพื้นฐานและบริการ ได้แก่ ถนน , ยานพาหนะ , ไฟฟ้า , โทรศัพท์ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	140	0	100
ชุมชนควรทราบถึงการออกระเบียบหรือกฎหมายรองรับและควบคุมมาตรฐานของถนน , ยานพาหนะ , ไฟฟ้า และโทรศัพท์ ในพื้นที่ท่องเที่ยวของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	139	1	99.3 .7
มาตรฐานของโครงสร้างพื้นฐานและบริการ คือ ถนน , ยานพาหนะ , ไฟฟ้า และโทรศัพท์ในพื้นที่ท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ควรได้มีการติดตาม/ตรวจสอบ/ปรับปรุง/พัฒนา โดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.) สภาตำบล (สต.) และกรรมการชุมชน	140	0	100

ตารางแสดงความคิดเห็นการจัดการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ (ถนน , ยานพาหนะ , ไฟฟ้า และโทรศัพท์) ในพื้นที่ท่องเที่ยวในความคิดเห็นควรเป็นอย่างไร

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอโดยให้อบต.เป็นผู้ดำเนินการจัดหางบประมาณมาเพื่อจัดสร้าง	80	57.14
เป็นหน้าที่ของอบต.และจังหวัด ควรพัฒนาให้ดีขึ้นอีกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้น	60	42.86

ตาราง ค-34

ตารางแสดงข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ควรมีมาตรการเฝ้าดู ติดตาม ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ตลอดไป	75	53.57
ภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง	65	46.43

ส่วนที่ 7 การส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง ค-35

ตารางแสดงความคิดเห็นการส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
ท่านคิดว่าความร่วมมือกันของประชาชนในชุมชนในการลงทุนเป็นการบริหารจัดการดำเนินงานการท่องเที่ยวเพื่อเสริมรายได้	140	0	100
ชุมชนจะต้องติดต่อประสานงานกับภาครัฐเพื่อขอความช่วยเหลือด้านการระดมทุนในการลงทุนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	140	0	100
การส่งเสริมการประกอบการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชน ควรจัดให้มีการจดทะเบียนผู้ประกอบการในรูปของกลุ่มสหกรณ์การท่องเที่ยวของชุมชนและเอกชน	140	0	100
ท่านคิดว่าควรจัดอบรมแนะนำการลงทุนและทักษะการบริการ (นักท่องเที่ยว) ให้แก่ประชาชนในชุมชน	140	0	100
การส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรจัดตั้งกลุ่มบริการในรูปแบบสหกรณ์ บริษัท หรือการร่วมลงทุนพร้อมทั้งหาแหล่งเงินทุนของรัฐหรือเอกชนในการสนับสนุน	139	1	99.3 .7

ตาราง ค-36

ตารางแสดงความคิดเห็นว่า แนวทางการส่งเสริมการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นอย่างไร

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
อยากให้ภาครัฐโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกรมการ พัฒนาชุมชน ช่วยเหลือด้านเงินทุนประกอบกิจการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ	110	78.57
ควรดำเนินการไปพร้อม ๆ กันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน	15	10.71
อยากให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถสร้างแนวทางการส่งเสริมการลงทุน การท่องเที่ยวได้ประสบความสำเร็จ	15	10.71

ตาราง ค-37

ตารางแสดงข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ภาครัฐ ควรเฝ้าระวังเร่งดำเนินการพัฒนาการส่งเสริมการลงทุน	110	78.57
อยากให้ประชาชนในชุมชนรวมกลุ่มกันลงทุนประกอบกิจการ การ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	30	21.43

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายวิทยาภรณ์ จรัสด้วง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ คณะผลิตกรรมและการเกษตร จากสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้ในปัจจุบัน) ปีการศึกษา 2529 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาการวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2541 ปัจจุบันรับราชการ สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย